

Vatra veche

Vatra veche

1

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VI, nr. 1(61), ianuarie 2014 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHĂ, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Ilustrația numărului: Maria Mănuță

Antologie *Vatra veche* Murim... ca mâine

E-așa de trist să cugeți că-ntr-o zi,
poate chiar mâine, pomii de pe-alee
acolo unde-i vezi or să mai stee
voioși, în vreme ce vom putrezi.

Atâta soare, Doamne, - atâta soare
o să mai fie-n lume după noi;

cortegii de-antimpuri și de ploii,
cu păr din care șiruie răcoare...

Și iarba asta o să mai răsără,
iar luna tot așa o să se plece,
mirată, peste apa care trece -
noi singuri n-o să fim a doua oară.

Și-mi pare-așa ciudat că se mai poate
găsi atâta vreme pentru ură,

când viața e de-abia o picătură
între minutu-acesta care bate

și celălalt - și-mi pare ne-nțeles
și trist că nu privim la cer mai des,
că nu culegem flori și nu zâmbim,
noi, care-așa de repede murim.

MAGDA ISANOS

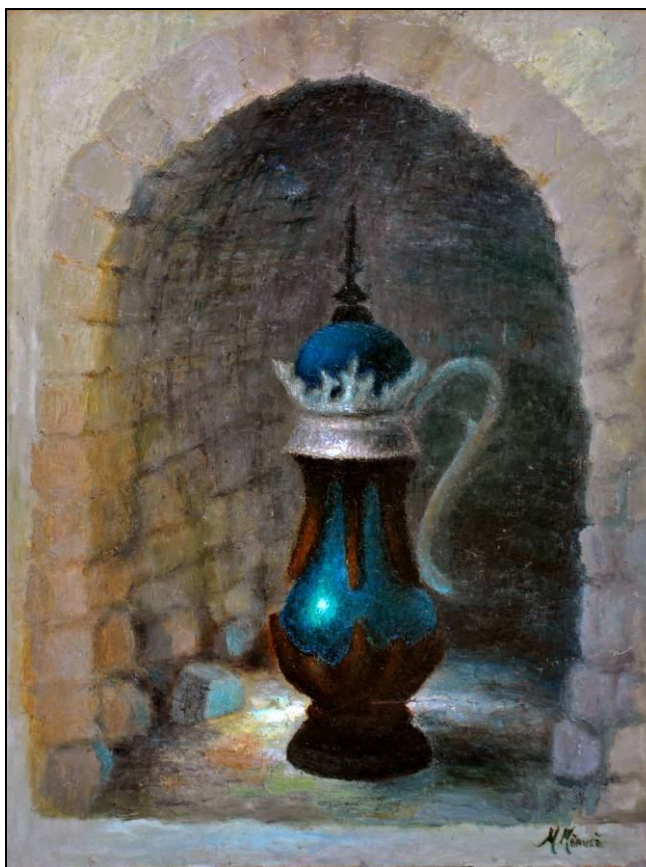
ANUL EUGEN IONESCU

SUMAR

Antologie Vatra veche. Magda Isanos, "Murim.... ca mâine! 1/
Anul Eugen Ionescu. Eugen Ionescu – Absurdul omniprezent, de Marin Iancu/3
Iphondria ionesciană, de Darie Duncan/4
Vatra veche dialog cu Mircea Popa, de Marin Iancu/7
Ierusalim, Ierusalem, poem de Veronica Bălaj/8
Vatra veche dialog cu Amelia Pavel, de Eugenia Vodă/9
Eminesciana. Eminescu, critic teatral, de Zeno Fodor/11
Eminescu și sacrificiul întemeierii culturii noastre moderne, de Irina Iorga/13
Cum poate fi înțeles Eminescu (Răzvan Duvan), de Valentin Coșereanu/14
Eseu. Frumos și sublim, de George Popa/17
Manualul lui B.P. Hasdeu, de George Liviu Teleocă/20
Poeme de Claudia Voiculescu/21
Scritorul integral (Mihail Diaconescu), de Monica Dușan/22
Iubirile scriitorilor. Ioan Slavici și Eleonora Tănăsescu, de Mihai Știrbu/24
Poeme de Adrian Botez/25
Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/26
„Ninsoaara electrică” la sfârșit (Traian T. Coșovei), de Nicolae Băciuț/27
Bătrânețile unui băiat cuminte, de Traian T. Coșovei/27
Cronica literară. Bunul Dumnezeu, focul poeziei și parabola lumii (Aurel M. Buricea), de Ionel Bota/28
În liniștea poemelor fără sfârșit (Lörinczi Francisc-Mihai), de Monica Grosu/28
O carte despre imaginea timpului tău (Mihail Pascaru), de Alin Tomuș/30
Contratac de cord (Marius Daniel Mihu), de Răzvan Duncan/31
Gânduri la ceas de taină cu poetul Lucian Vasiliu/, de Livia Ciupercă/32
Dragostea, ca spirală a vieții (Elisabeta Iosif), de Melania Cuc/33
Despre postmodernitate (Daniel Corbu), de Delia Pop/34
Un intrus în propriul spațiu natal (Gheorghe Zincescu), de Melania Cuc/36
Nelinișt în crepuscul (Radu Ciobanu), de Livia Fumurescu/37
Un cuvânt însoțitor (Virgil Borcan), de A.I. Brumar/39
Fotografia la periscop (Stan V. Cristea), de Corneliu Vasile/40
Lumini pe pânza timpului (Puiu Răducan), de Geo Călugăru/41
Un personaj misterios: Baronul Nopcsa (Dacian Muntean), de Constantin Stancu/42
Un autor imaginativ (Adrian Pleșcău), de A.I. Brumar/43
Restituiri. Ștefan Goanță, de Andrei Vlad/44
De la un film, de Gheorghe Moldoveanu/45
Zodia paltinului, de Dumitru Ichim/46
Documentele continuității. Convorbiri duhovnicești, Î.P.S. Selejan, de Luminița Cornea/47
Orbul condamnat la „Jumină”, de Nicolae Gheorghe Șincan/48
Conjugarea verdelui. Pastoral (Nicolae Colan), de Valentin Marica/49
Apologia valorilor perene. Ulmeni, Maramureș, studiu monografic (Mircea Botiș, Radu Botiș), de Mihaela Rotaru/50
Valea Gurghiului. Monografie etnologică, de Elena Mera/50
Întâlnire cu o scriitoare creștină. Întru lumina munților (Luminița Cornea), de Valeriu Tănăsă/51
Sâmburele, de Ioan Turnea/52
Anchetă „Vatra veche”. Case memoriale. George Topârceanu – Nămăiești, de Luminița Cornea/53
Casa memorială Ștefan Petică, interviu cu Gheorghe Frățiță, de Nicoleta Albu/55
Poeme de Mihaela Malea Stroe/57
Starea prozei. Fundătura, de Mirela Gruia/58
Poeme de Diana Ariana Zburlea/59
Starea prozei. De vorbă cu trecutul, de Dorina Șișu/60
Poeme de Costel Suditu/60
Jurnal venețian. Universitatea Ca’Foscari, de Daniela Gîfu/61
Jurnal. Vietnam, de Alexander Bibac/62
Poeme de Ioan Mititelu/63
Biblioteca Babel. Michael Annis, de Flavia Cosma/64
Oameni pe care i-am cunoscut. Pianistul Li Min Cean, de Veronica Pavel Lerner/65
Sindromul nemuririi, de Ionuț Caragea/66
Poeme de Stejărel Ionescu/67
Starea prozei. Rai fără poartă, de Nicolae Rotaru/68
Starea prozei. Când ceri și... ți se dă!, de Corina Lucia Costea/69
Greața, de Boris Marian/69
Poeme de Raluca Pavel/70
Cuvinte necumințite, de George Petrovai/70
Poeme de Adrian Nicolae Popescu/71
Teatru. O valiză străină, de Dumitru Băluță/72
Poeme de George Anca/73
O artistă: Aculina Strașnei-Popa, de Suzana Fântânariu Baia/74
Poeme de Suzana Fântânariu Baia/75
Literatură și film. Cupluri în culisele vieții, de Alexandru Jurcan/76
Adolescența și teatrul francofon, de Alexandru Jurcan/76
Foto Haiku, de Jules Cohn-Botea/76
Catrene de Vasile Larco/77
Curier/78
Un vis împlinit, de Mihaela Aionesei/82
Turnul Abel (Mihai Pleș), de N. Băciuț/82
Concursul Național de Creație „Ion Creangă”/83
Donație Eminescu/83
Excelsior. Elevi scriitori: Septimiu Moldovan, de Iulian Dămăcuș/84
Zeul Hacker, de Septimiu Moldovan/84
Șevalet. Iancu și Cristina Moldovan la Galeria „Deisis”, de Cornelia Hetrea/85
Maria Mănuță. Interviuri de Rodica Lăzărescu/86
Proză de Decebal Alexandru Seul/88

Maria Mănuță, „Proiect de salvare a Veneției”

Maria Mănuță, „Singurătatea materiei”

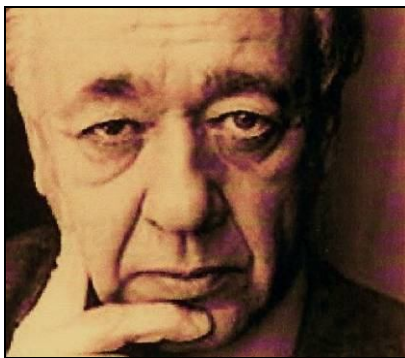
ILUSTRĂȚIA NUMĂRULUI: MARIA MĂNUȚĂ

ANUL EUGEN IONESCU
(n. 26 noiembrie 1909, Slatina -
d. 28 martie 1994, Paris) 105/20

EUGEN IONESCU, ABSURDUL OMNIPREZENT

Atingând acel grad de plenitudine ce prefigurează aura unei biografii solemne și totale, Eugen Ionescu (1909-1994) este perceput printre cele mai insolite prezențe din peisajul literar al secolului al XX-lea. O asemenea linie de forță a profilului său distinctiv rezultă nu doar din faptul că scriitorul nu s-a limitat la sfera unui anumit domeniu (poezie, eseistică, publicistică și dramaturgie), manifestându-se, de altfel, în fiecare dintre ele cu egală măsură, cât și din dinamismul unui spirit penetrant, dublat de un temperament de o rară vervă și vivacitate.

După un debut ca poet la vârsta de 18 ani, în *Revista literară* a Liceului „Sf. Sava” (nr. I, 1927), cu poezia *Copilul și clopotele*, la numai un an, în decembrie 1928, numele său este reîntâlnit în prima serie a revistei *Bilete de papagal*, condusă de Tudor Arghezi. În ceea ce privește publicistica literară (eseuri, recenzii, cronici plastice, pagini de jurnal, polemici), „junețea bucureșteană” a lui Eugen Ionescu conține posibile elemente ce vor configura structura originală a viitorului dramaturg, cu accente tot mai vizibile în spiritul teribilist și contestatar al articolelor semnate în presa românească dintre anii 1927 și 1940. După placheta de versuri *Elegii pentru ființe mici* (1931), volumul de critică *Nu* (1934) devine una dintre cărțile cele mai discutate în viața literară modernă. Aptitudinile prin care Eugen Ionescu a atras imediat atenția contemporanilor săi au fost fronda și nihilismul. Scriitorul nu a aderat la nicio grupare, a colaborat la mai multe publicații, fără a se lega definitiv la vreuna, până în 1950, viața sa fiind împărțită între două vocații și două culturi. Evenimentul care va produce schimbarea cu totul hotărâtoare din viața sa îl va reprezenta stabilirea definitivă în Franța (1941). De acum, Eugen Ionescu devine tot mai preocupat în a-și căuta o nouă identitate, contactul nemijlocit cu literatura și valorile franceze deschizându-i rapid o nouă zonă de observație. „În 1948, mărturisirea scriitorul în legătură cu

nașterea anti-pieseii în patru scene *Englezește fără profesor*, varianta a celebrei *La Cantatrice Chave* (*Cântăreța cheală*), habar nu aveam că voi deveni autor dramatic. Aveam doar ambiția de a învăța englezește. A învăța englezește nu duce în mod necesar la arta de a scrie piese de teatru. Dimpotrivă, tocmai pentru că nu mi-a izbutit proiectul de a învăța englezește, am devenit autor dramatic”. Schimbarea intervine foarte repede. În 1950, pe scena de la Teatrul Noctambules din Paris, va avea loc premiera primei piese *Cântăreța cheală*. Eugen Ionescu avea doar 41 de ani și era cel mai tânăr autor de pe afișul Teatrului Noctambules, alături de B. Brecht și Fr. Kafka. Evenimentul provoacă o stare de nedumerire prin formula dramatică ieșită din tiparele cunoscute. Eugen Ionescu optează pentru teatru ca dramă a limbajului și a incomunicabilității, un teatru cu desăvârșire novator – *teatrul absurdului*, în care originalitatea unei formule, caracterizate prin fuzionarea șocantă a comicului cu tragicul, devine indiscutabilă. Însuși autorul avea să-și definească poziția de principiu: „Dacă valoarea teatrului se află în sporirea efectelor, acestea trebuiau sporite și mai mult, subliniate, accentuate la maximum. A împinge teatrul peste zona intermediară, care nu e nici teatru nici literatură, înseamnă a-l restitui cadrului său propriu, limitelor lui firești. (...) Un comic dur, fără finețe, excesiv. Nu comedii dramatice. Recursul la imposibil. Totul împins până la paroxism, acolo unde se află izvoarele tragicului. Un teatru al violenței: violent comic, violent dramatic”. Dramaturgul se decide tranșant pentru un teatru iraționalist, respingând teatrul „aristotelic”, străin spiritului epocii moderne: „Cât despre logică, despre cauzalitate, să nu mai vorbim. Trebuie să le ignorăm cu

totul. S-a sfârșit cu drama, cu tragedia. Tragicul devine comic, comicul devine tragic”. În piesele sale de teatru, unitare totuși prin respectarea unui program literar, se pot contura două ipostaze distincte, circumscrise în egală măsură unei violențe estetice fără precedent: *farsa tragică*, cultivată de Eugen Ionescu în *Cântăreța cheală*, ca modalitate artistică fundamentală de reprezentare a angoaselor unei umanități degradate, și *rinocerizarea*, cu toate ipostazele de rezistență pe care le întrușchipează Beranger ca prototip ionescian în suita de metamorfoze din patru piese de teatru dominate de violența tragicului: *Ucigașul fără simbrie*, *Rinocerii*, *Pietonul aerului* și *Regele moare*.

În *Cântăreța cheală*, există o parodie a limbajului colocvial, parodia teatrului pus sub semnul întrebării. Limbajul celor două personaje, Mr. și Mrs. Smith, se dezarticulează, vidându-se de sens. Se produce o „tragedie a limbajului” cu efecte ilariante, fiindcă oamenii nu fac ce vor și nu își coordonează existența după criterii precise. Autorul dezaprobă ideile gata făcute, conformismele specifice unei anumite categorii sociale, ca elemente caracterizante pentru cei care trăiesc la suprafața vieții, străini de conștiința faptelor și a cuvintelor rostite. Discuțiile personajelor afirmă doar banalități și șiruri lungi de platitudini, articulații verbale, locuri comune și dereglări de comportament lingvistic. Este semnalat astfel absurdul dominant al unei vieți cenușii, scoasă de sub controlul oricărui sens, intenția evidentă a acestor piese fiind aceea de a surprinde o lume suspendată, paralizată în sentimentul răului care o domină și în care orice act se definitivă în zădărnicie, iar conștiința omului se confruntă cu moartea.

Prin situații și tipuri, dar mai ales prin replici și prin numărul de teme obsesive (*incomunicabilitatea ființelor*, *bătrânețea* și *eșecul*, *prezența morții*), Eugen Ionescu e legat de o tradiție literară românească ce se distinge îndeosebi în opera lui I. L. Caragiale și, într-un anume sens, prin Urmuz, pe care G. Călinescu îl numea „un precursor de tot interesul al dicteului automat” (*Principii de estetică*). Tendința expresiei literare și a limbajului de a se degrada în →

MARIN IANCU

clișee și de a-și pierde astfel valoarea comunicativă adecvată confirmă această filiație caragialiană a lui Eugen Ionescu.

Luciditatea pătrunzătoare cu care Caragiale a sesizat cum limbajul servește la tot în afară de a comunica (frânturi de conversații, repetiții, anacronisme, delir verbal necontrolat) se regăsește în modalitatea prin care Eugen Ionescu denunță automatismul limbajului curent și vidul verbal ca simptom al dezumanizării și al alienării.

Cuplul celor doi bătrâni din *Lecția* este asemănător prin atitudine cu Conu Leonida și Coana Efimița, iar discursul lui Mère Pipe din *Ucigaș fără simbrie*, cu cel al lui Farfuridi și Cațavencu. Absurdul și necomunicarea sunt, de asemenea, elemente definitorii ale comicului lui I. L. Caragiale în *Petițiune*, *Căldură mare*, *Amicii*, *Inspecțiune* și în *Justiție*, fără să se apropie însă de esența pe care o are la Eugen Ionescu proliferarea sufocantă a lucrurilor (*Scaunele*, *Ucigaș fără simbrie*, *Rinocerii*).

Spre deosebire de dramaturgia tradițională, unde sursa fundamentală de susținere a intrigii o constituie evenimentele, ceea ce oferă, în antiteatru, o tensiune dramatică intrigii sunt mai ales „stările obsesive, coșmarurile, angoasele, care suplinesc întâmplările reale”.

În piesa *Cântăreața cheală*, „elementele de intrigă se constituie din filmul existenței cotidiene, colorate de fapte mărunte și receptate de personaje a căror trăire se consumă prin fascinația produsă de spectacolul exterior al detaliului cotidian” (Romul Munteanu)

Personajele au, în diferită măsură, conștiința alienării. „Personajele, explică autorul, sunt niște marionete, pentru că au pierdut orice sprijin metafizic. Pentru ele nu există norme și tocmai de aceea sunt derizorii”.

Drama absurdului e, înainte de toate, o dramă a cuvântului. Mijloc de co-comunicare al teatrului, limba însăși e supusă în teatrul absurdului unei ten-tative de dezagregare rareori întâlnită în istoria literaturii. „Trebuie să dis-trugem limba și să o alcătuim din nou”, susținea autorul celebrei piese *Cântăreața cheală*.

Privit dintr-o astfel de perspectivă, teatrul său se constituie într-o mărturie a unei crize universale

a gândirii, a afectelor, a limbajului. „Ceea ce numim *absurd*, susține Eugen Ionescu, nu este decât denunțarea caracterului unui limbaj golit de substanța sa, steril, făcut din clișee și slogane.” Vorbele nu mai au capacitatea de a dezvălui sensuri fundamentale.

Limbajul și-a pierdut funcția de comunicare, păstrând nu-mai elementele mecanice, automate.

Nu e greu de înțeles de ce, în analizele sale fecunde asupra teatrului lui Eugen Ionescu, Nicolae Balotă surprinde în următorii termeni o asemenea viziune a absurdului existențial: „Grotescul, șarja extremă, comicul macabru, farsa grasă, burlescul grosolan, comicul excesiv, paroxismul tragic, iată modalitățile teatrului la care râvnește Eugen Ionescu.”

În concepția dramatică a lui Eugen Ionescu, absurdul este probabil neînțelegerea unui lucru, a legilor lumii, iar revelarea unei *lumi ca teatru* rămâne obiectul său primordial, „paradoxul creației ionesciene fiind acela al realizării teatralității prin non-teatral.” (Nicolae Balotă)

Incapacitatea personajelor de a se smulge de sub forța dominatoare a sistemului artificializează atât *conflictul*, cât și *lumea evocată*. Considerată drept o declarație a unui teatru al absurdului, piesa *Cântăreața cheală* este, în această privință, o operă de autentică valoare, timpul sporindu-i parcă tot mai mult adâncimile și atractivitatea.

Iphondria ionesciană

Iphondria, spleen-ul, chiar sentimentalismul monstruos sunt structuri de construcție vădit moderne, conlucrând uneori cu anxietatea și starea de demență. Ele sunt structuri și nu elemente care împodobesc edificiul unei piese întrucât de ele depinde echilibrul dintre tragic și comic, nonexcesul prea apropierei, esențial în păstrarea caracterelor difuze, atât ale personajelor cât și ale situațiilor de relație scenică. Iphondria, în genere, cea caragialeană (în negativ față de cea a prozelor lui E.A. Poe, de exemplu) satisface și comicul și tragicul în aceeași măsură, dar cu o doză mai mare de explicit comicul și, de aceea, pare a fi preponderent comică. În *Conu' Leonida față cu reacțiunea*, iphondria lucrează și cu reversul ei: originea tragicului în piesă, expusă și esențială pentru ceea ce s-ar putea numi vitalism tacit.

Dramaturgia lui Eugen Ionescu este binecunoscută ca inovatoare și eliberatoare de clișee ale teatrului tradițional. Dar dincolo de acest catalizator ca un arhetip al sentinței sale critice, Eugen Ionescu recurge la altă clasă de clișee, lepădându-se cele ale culturii (doar recurența/insistența e uneori scuzabilă), adică la cele ale naturii, aș zice pure, într-o manieră chiar minimalistă dar niciodată plină de toxicitatea explicitului, cum vedem în mai tot teatrul anterior. Miza acestui gen de relaționare e tocmai păstrarea cadențelor muzicii, niciodată a muzicii scenice, ea se întâmplă între cei doi poli definiți, ca un curent electric. Așa e tot teatrul ionescian, contextul își generează actanții iar limba, ce spun personajele sunt un gol pe care autorul îl moștenește de la un Caragiale târziu, cel din *Momente și schițe*. Dar nu e un teatru al punctelor fixe, ci al punctelor *generative*. În *Scaunele*, așteptarea pare a fi iluzia fundamentală, ea pare a umple ca un harnașament agitația tăcută și deconstructivistă a materiei. Dar nu e vorba de o așteptare propriu-zisă, ca a Penelopei, de pildă, e o așteptare care devine într-atât de mult altceva încât ea însăși, așteptarea, termină prin a fi un grandios pretext postmodern →

DARIE DUCAN

pentru un câmp deviaționist, pentru o abatere. Această abatere e de ordin quijotes, e o halucinație - *deși Don Quijote nu era nebun, Octavian Paler a demonstrat-o!* – aici nebunia se instalează nu declanșată de ce a fost, ci, fatal, de ce va fi să fie. Delirul avant la lettre e unul care în societatea modernă gesticulează așteptarea tradițională, de tip romantic chiar, exact cum unii oameni noaptea, pe străzile lăturalnice întunecate vorbesc singuri, nu de nebuni, ci ca să nu li se pară liniștea nopții periculoasă. Deși la vârsta lor spusă, personajele nu ar avea ce să aștepte decât moartea, și poate că de aceea se deviază așteptarea, ele se comportă mai straniu față de viață decât față de moarte, ele nu de moarte se tem, ci de momentul când după o viață de clișee, după o viață de tăcere, înainte de moarte, vor face ceva neobișnuit, vor fi originale exact când nu va mai fi drum de întors. Fatalist și arhimedic prin punctarea exactă a devierii așteptării într-un secol de șocuri ontologice, a cadenței, Eugen Ionescu își face personajele șantajabile de tocmai propria lor marjă de eroare asupra raportării la timp. Nu le oferă atitudinal vârstă atât fizic cât psihanalitic, le ipostaziază în crizele de personalitate cele mai normale dar aplicate pe o vârstă biologică contrariantă. Acest schimb e tocmai labilitatea, tocmai destructurarea ritmurilor și așteptărilor. E o dezlănare a lumii ca și cum într-o piesă tradițională, elisabetană, ar fi decapitat un rege în actul întâi și gâtul i-ar sângea abia în actul al patrulea, evident, mai subtilă și mai omogenă.

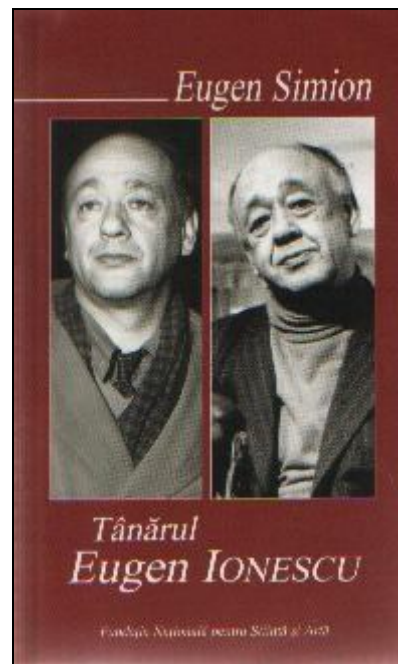
Minimalismul lui Ionescu e, de fapt, cel mai ofertant teritoriu de sens interpretativ al teatrului modern și potențează așteptarea punând-o într-o dialectică și o mimică ale unei minuțiozități de porțelan chinezesc. Invitații invizibili ce vin pe scenă și ocupă scaunele arată de fapt că însuși obiectul scaun e semnul presupuziției așteptării, e semnul emiter-receptare la nivel simbolic (dacă nu ar fi existat așteptarea/siguranța interioară că personajele vor veni, nu ar fi existat scaunele!) Ele sunt fie niște răspunsuri care își cerșesc întrebarea, fie niște determinanți ai venirii. Scaunul e o invocare subtilă care aduce oamenii datorită unui magnetism (să îl numim placebo?) pe

fondul unei stranieții, pe baza unui aer, dacă nu chiar a unui metalimbaj detectabil prin punerea la un loc a tuturor acestora. Mesajul la care bătrânul muncește de o viață și pe care îl va da citirii e curiozitatea sublimă pentru că vine de la un om incapabil de comunicare minimă, iar oratorul e surdo-mut. În tot acest autism care nu poate fi decât al secolului său, Eugen Ionescu folosește scaunele ca pe modalități de comunicare între așteptări. Răspunsurile sunt puse și deasupra lor se așteaptă să fie completate întrebările pe spații punctate, oamenii. Aceasta e proiecția dorinței fatale de comunicare într-o lume incapabilă să articuleze ceva coerent o viață și căreia i se schimbă registrul prin „misiuni” ca mesajul. Și în romanul *Însinguratul* Eugen Ionescu arată imaginea unei case cu un hol burdușit de provizii ca pentru un cataclism, un om care și-a luat provizii pentru singurătate. Aici personajele își iau în semimuțenie provizii de posibilități să vorbească și teama de subiecte îi inhibă. Scaunele au, cum am spus, rol lingvistic și simbolică de așteptare totodată, dar parcă mai mult de determinare. Dar totuși cum poate un concret, într-o comunicare, să determine venirea unui abstract?

Doar prin relația receptorului care își provoacă un emițător ca să își aibă atestat mesajul? Fatalismul personajelor rupe granița dintre concret și abstract, acesta e semnul că avem de a face cu un teatru care iese și din minimalismul tradițional și devine un teatru deductiv.

Un teatru cu aportul spectatorului. În fond de ce a venit și acel spectator la piesă decât pentru că, minimal și simplist spunând!, un scaun l-a chemat ca un magnetism acceptat și care, la nivelul acesta de suprafață, e un truism, o convenție (conventum)? La nivelul interior al piesei nu e deloc un truism, ci o învârtire în jurul celui punct pe care îl fixează Ionescu, arhimedic și totodată orientativ.

E adevărat, răstoarnă limbajul, potența lui, dar tot în interiorul unui limbaj, al obiectelor. Prezentările, adică uzanțele lumii bune, adică tot convențiile, deci clișeele, trec în invizibil, se personalizează, ca o dezagregare a omului atât de alertă încât uzura sa atinge specia chiar și la

nivelul cel mai adânc, al delirului fatalist, al ipostazei atipice. De aceea, teatrul modern se fundamentează pe topirea graniței dintre comedie și dramă, exact ca o ață chirurgicală în operația (critică) publică. Acesta e motivul din care acțiunea personajelor și ele în sine sunt neglijabile în mare parte a lor, sunt nedezvoltate, pentru că numai austeritatea dintre ele le dă substanță, niciodată ele singure. Aici e sărbătoarea oamenilor complementari, e tocmai depășirea așteptării tradiționale, romantice, nu a curențului, ci a naturii romantice, penelopeice. Nu e vorba despre niște chipuri ale așteptării, ci mai degrabă de niște așteptări care au luat un chip dintr-o nevoie minimalistă de reprezentare, în chip concret.

În chip abstract, așteptarea e încă în chiar dialectica sa personală, o rugină care mănâncă fatalist totul. Pentru că totuși nu știm a cui e așteptarea și a ce. Putem presupune, dar, cum într-o ciclicitate de acest tip orice presupuziție e un scaun, riscăm să o luăm de la început și să nu știm nimic.

Să ne imaginăm un compas care așteaptă și nu găsește. Tocmai plecând, renunțând să mai caute, găsește, pentru că cercul pe care îl așteaptă el implică plecarea și nu așteptarea. Poate aici e un alt sens sumar al piesei, extraordinar e că orice teorie asupra piesei se poate dărâma foarte ușor. Iată și dezagregarea extratextuală care implică textul încă o dată. Iată cum →

acest text nu poate fi mitizat (cum nu poate fi siluit, bătătorit de manuale). Se deconvenționalizează până și de legendă.

Cazul cel mai interesant de matamorfizare a spleen-ului în ipohondrie, pe filieră caragialeană, se află în *Rinocerii*. Se pot observa numeroase elemente comune între *Conu' Leonida față cu reacțiunea* și *Rinocerii*, însă ne vom opri asupra relației lor în ceea ce privește politica, a ziarului drept cod/oracol în paralel cu zvonul că orașul e invadat de o turmă de rinoceri, pe care Berenger, băcanul și celelalte personaje îl discută – aici evenimentul public e discutat într-un soi de *intimitate ad-hoc* (tonul istorist al timpului e exemplar), pe când în piesa lui Caragiale, evenimentul public, strada, sunt aduse în *intimitatea cea mai spășită* și născătoare de ipohondrii conștientizate. Desigur, e evident că, la un nivel superficial, piesa e o replică la regimurile totalitare, a delirului colectiv (Ionescu însuși a afirmat-o), dar acest lucru se vede numai prin contextul ei punctat de istoria literară. Ipohondria devine colectivă, panicardă, nu solitară, ca în *Însinguratul* (inversul situației personajelor îl va găsi mai târziu D.R. Popescu în *Leul albastru*).

Ipohondria din *Rinocerii* e o așteptare a neașteptatului, dusă până la un tandru și dialectic sadism. Ce ar părea în această remarcă simplă beție de cuvinte e, în fapt, ricoșarea unui adevăr al epocii: sadismul politic și inconștient, rinocerul, ca personaj de bestiar și, mergând mai departe, până în fabular/fabulos, mărește și pune realitatea într-o distopie. Văzul *monstruos* al lui Caragiale bate până aici, însă din altă perspectivă: colectivă. Degringolada, teama, panica sunt cele care fac personajele să existe mai mult decât orice. Faptul că ele sunt destul de mult oameni publici prin meseria lor, expuși adică, impersonali, băcan, patron de cafea, chelneriță, un pompier etc., e primul pas spre panica de factură colectivă: ei sunt elemente antrenante, fundamentale, sunt bunuri publice aproape, oameni ai străzii din punct de vedere statutar. Rinocerul e un fetiș al iluziei fără finalitate, o izbucnire a așteptării conștiente din toate resursele ei subconștiente. „Bolnav de vini imaginare” e un vers al lui Nichita Stănescu în care se

observă acest tip de relație. Evident, sintagma în sine e potrivită, poemul mai mult nu are relevanță. Această întregă panoplie de vini ontologice, de limbaj, a personajelor ionesciene le personalizează și le dă o independență *anti*. Dincolo de aerul avangardist, discutat și răsdiscutat, acest *anti* e fuga și de modele dar și de un stil care să cadă pradă etichetărilor. Personajele din *Rinocerii* au ceva cioranian, dar în același timp sunt loviți și de marea pregnanță a nonstilismului.

Ipohondria ionesciană e și ea, precum cea caragialeană, una de cod, obsesia intră în oameni prin viciile, prin labilitățile lor, dar e una de limbaj, întrucâtva solară. Cea a lui Caragiale implică, angrenează o mare mare direcție de epocă, toponimie, politică, elemente de extracție jurnalistică etc., pe când independența totală a lui Ionescu o ține într-o natură ermetică. Existența *logicianului* confirmă independența acestei lumi fie și doar textual, deși nu e evidentă prin el independența totală a acestei lumi. *Rinocerii* a apărut într-o primă variantă ca povestire, iar acest lucru se vede tehnic exact prin ce spuneam mai devreme, caracterul de distopie și fluxul unitar, de coerență neplauzibilă dar foarte bine temperată. Ipohondria ionesciană e un fel de convalescență a modernității (Caragiale era deja modern prin multe aspecte fără să știe, în chiar accepția de astăzi a termenului) și totodată un fel de relaxare care face din personajele sale niște *non-eroi*.

Ce relevanță ar mai fi avut eroismul într-o lume atât de plată și atât de complexă în analiza ei? Și în *Rinocerii*, și în *Scaunele* e vorba despre un aer colectiv, fie concret, fie potențial numeric observat chiar din titlu!, însă diferența fundamentală e una de raportare, chiar mai mare decât e apropierea stilistică a

autorului față de el însuși în decurs de câțiva ani. Teatrul ionescian are fundamentale legături cu teatrul lui Caragiale, absurdul, natura, efectele adiacente, mai puțin construcția textuală pe care Ionescu nu o îmbrățișează, formal Caragiale e totuși un clasic, dar și cu proza sa.

Rinocerul nu e un personaj de tipul lui Caliban, nici supranatural, nici ca stafia din Hamlet, care fie apare, fie nu apare, în funcție de montare și de regizor, personajul e o iluzie, o proiecție a creierilor și de fapt un punct comun, un fel de Mesia dur și venit în brutalitatea de vechi testament a unei lumi care își mută forța în delăsare și în plictis existențial, plină de semn dar golită de siglă. Ritmul piesei are și ceva filmic în el, cinematografic, observabil prin breșele pline de contrapunct ale replicilor și aluziilor, păstrate în aceeași logică ermetică, interioară.

Rinocerizarea pare să fie un exotism prin atipicul acestui animal, dar acest exotism e numai o inteligență persuasivă a potenței iluziei. Dacă era un cal ori alt animal în genere comun aici și oriunde, sensul nu ar fi fost același. Pregonanța lui nu ar fi fost aceeași și, implicit, nici absurdul lui ar fi fost același. De aceea, absurdul poate că e un ce baroc aici, gongoric, o *plusvaloare*, iar nu un fundament.

Fundamentale sunt ipohondria ajunsă psihism, colectivitatea care reacționează ca un întreg în fața miracolului (în negativ), aerul limită al personajelor care, în logica lor nu sunt absurde. De fapt, ermetic, nimic nu e absurd, nici chiar orașul cutreierat de rinoceri, fiindcă totul se înregistrează sub toleranța ficțiunii propriu-zise.

Nu am putea afirma că ipohondria ionesciană e o treaptă superioară evolutiv celei caragialenești, nici că e o vârstă a ei universală și cu o doză mai mare de universalism, în sensul mai ușoarei traductibilități. Ce este relevant însă este dubla natură a ipohondriei în traiectul aceiași modernități.

E o problemă de sistem imunitar, atât a lumii cât și a persoanelor sale, de acolo sublimul și grotescul, ridicolul și uneori falsul academism (Caragiale), din nefundamentarea unei lumi prinsă într-un polaroid ochi critic pentru care e fundament.

Vatra veche dialog MIRCEA POPA

„Cel care dă din pământul nației sau încuviințează să negocieze cu drepturile istorice ale propriului popor, acela nu mai e demn să-l reprezinte”

(IV)

- S-a discutat adeseori despre rolul și răspunderea scriitorului în societate, el fiind oglinda revelatoare a stărilor de fapt, dar și forța incitatoare a actelor istorice în curs de desfășurare. Vă știu adeseori prezent la diferite simpozioane, conferințe, dezbateri și dispute literare. Este acesta un semn în măsură să releve ideea că cercetătorul asiduu al arhivelor românești și străine ar fi dublat de imaginea unui om al cetății prin excelență?

-Prezența cercetătorului la simpozioane este ca mersul țaranului la ogor. Am deprins acest obicei din studenție, când n-a existat disciplină de seminar la care să nu prezint un referat, după cum am realizat mai multe comunicări pentru sesiunile studențești, la cercul de istorie sau limbă. După absolvire, am ajuns să lucrez timp de doi ani la Muzeul din Timișoara, unde am redactat lucrări despre Pavel Vasici, despre presa bănățeană interbelică, despre primul ziar bănățean „Priculicium” și poetul Iulian Grozescu și despre o frumoasă erminie aparținând lui Stan Zugravul descoperită acolo. Odată ajuns la Cluj, Societatea de Științe Filologice a reprezentat pentru mine o adevărată trambulină de lansare profesională. Cu una din comunicări am participat la sărbătorirea poetului

Eminescu la Botoșani și Ipotești în 1965, cu o alta la centenarul revistei „Familia” de la Oradea. Am fost ales responsabil al sectorului de Istorie Literară, lucrând cu mai mulți președinți, în special cu Romulus Todoran și Gavril Scridon. Cu acesta din urmă, am scos revista locală „Pro didactica”, participând la simpozioane, colocvii și dezbateri în toată țara, împreună cu Mircea Anghelescu, un coleg activ și inimos, cu Mircea Frânculescu, cu președinții Boris Cazacu și Ion Hangiu, iar apoi cu Paul Cornea, existând perioade când am fost cooptat în colegiul de redacție al revistei „Limbă și literatură” sau „Limba și literatură pentru elevi”. Mai târziu, am fost un susținător de bază al simpozioanelor româno-jugoslave organizate de Radu Flora și al celor româno-bulgare, participând cu comunicări la Sofia, Zrenjanin, Belgrad, Pancevo. Păcat că această tradiție a murit, deoarece domeniul era deosebit de profitabil. Ulterior, am participat la acțiuni culturale și în străinătate, dar numai în țările socialiste.

-V-ați dovedit foarte sensibil față de ceea ce se petrece în domeniul literaturii franceze, asociindu-vă preocupărilor atâtor scriitori români care au încercat, cu rezultate diferite, de a se impune publicului francez. Cum ați interpreta evoluția unei asemenea aspirații de integrare?

-Un merit în abordarea acestor preocupări îl are doamna Anca Lemaire, nepoata rectorului Florian Ștefănescu-Goangă din perioada interbelică de la Cluj, pe care am cunoscut-o cu ocazia pregătirii ediției respective. Aflând că mă ocup de o serie de subiecte aparținând relațiilor româno-franceze și că am în pregătire volumul *Sub semnul Franței* (2006), mi-a transmis o invitație din partea Asociației Culturale a Românilor de la Paris, „La maison roumaine,” de a ține o conferință la Paris. Aceasta s-a întâmplat în mai 2008, astfel că timpul de trei săptămâni petrecut acolo l-am folosit pentru explorarea arhivelor și bibliotecilor în căutare de date despre românii „francezi”, pe lângă faptul că m-a ajutat enorm de mult să cunosc Louvrul, Muzeul Brâncuși și alte multe expoziții și muzee pe care le-am vizitat asiduu. După prima carte de care am amintit,

va urma o alta, care se va ocupa de scriitori francezi de marcă, oaspeți și conferențieri în România, pentru care am deja adunat aproape întreg materialul. Probabil mă voi ocupa și de alți români care au pătruns în calitate de gazetari în jurnalismul francez, iar alții au devenit critici și istorici literari. Unul dintre ei a fost biograful de răsunet al lui Maupassant, Adrienne Le Corbeau, un romancier interesant, și un foiletonist de marcă, asiduu autor de reportaje despre viața literară din Paris, transmise presei românești prin rubrica „Scrisori din Paris”, ținută în permanență la mai multe publicații din Ardeal.

-Pentru a ne păstra în teritoriul unei asemenea problematice, aș semnala că în diferite studii și sinteze asupra literaturii române și a relațiilor ei cu literatura europeană, nu o dată se atrage atenția asupra unui aspect cu totul specific al dezvoltării noastre literare, și anume asupra faptului că noi am intrat mai târziu în circuitul european, fenomenul realizându-se în plin romantism, cu un salt peste clasicism. Cu alte cuvinte, nouă ne-ar lipsi un așa-zis „stagiu critic”, fapt care nu ar fi rămas fără consecințe în evoluția ulterioară a literaturii române și, în particular, a poeziei?

-Așa cum au demonstrat Pompiliu Eliade și Charles Drouhet, românii au luat de timpuriu contact cu cultura și civilizația europeană, Franța, Belgia și Germania fiind principalele țări către care se îndreptau la studii fiii de boieri sau tinerii care primeau burse. Acolo, aceștia au dezvoltat activități culturale și literare în societăți studențești foarte active, în genul „României june” de la Viena, au cunoscut literatura și cultura franceză în esența ei. Câțiva dintre poeții noștri, precum Macedonski, de pildă, făceau stagii repetate la Paris, publicându-și unele cărți în franceză și având obsesia afirmării ca „poeți europeni”. Ion Minulescu și Dimitrie Anghel au înregistrat sejururi de câțiva ani la Paris, implementând apoi simbolismul pe malul Dunării, deși Baudalaire, de pildă, fusese cunoscut și tradus cu mult înainte, iar pentru Hugo se făcuse în pașoptism un adevărat cult. În orice caz, latura francofonă a literaturii noastre are →

MARIN IANCU

o tradiție îndelungată (a se vedea lista scriitorilor români de limbă franceză în dicționarele lui Rally și Bengescu), căpătând în perioada interbelică o notorietate în plus, prin contactele pariziene ale lui Ilarie Voronca, Benjamin Fundoianu, Tristan Tzara și alții care au contribuit din plin la fortificarea resurselor avangardei (mai târziu Gherasim Luca, Isidor Issou, Pius Servien etc.), dar și prin marile principese române stabilite la Paris, care ne-au adus o largă notorietate: Anna De Noailles, Martha Bibescu și Elena Văcărescu.

-Pentru mulți dintre „cronicarii” moderni ai literaturii române, lectura este „unica mare delectațiune”. În efortul de a-și păstra nealterat statutul de „cetitor”, G. Ibrăileanu afirma, de exemplu, că „salvarea criticului stă în tăria lui de a deveni cetitor...” Puțin mai târziu, în preambulul ultimei serii din „Lecturi intermitente”, Perpessicius definea pasiunea de a citi în cuvinte de o semnificație aproape testamentară: „A descoperi zilnic noi ostroave imaginare, a poposi netulburat la picioarele Olimpului și a sta la taifas cu semenii din altă plasmă decât cei din mahalaua noastră, ne-au fost, dintre bucurii, cele mai rare și mai la îndemână, apte să suplinească atât lacunele, cât și deziluziile vieții de toate zilele.” Față de toate acestea, ce reprezintă pentru dumneavoastră lectura?

-Lectura este însuși fundamentul vieții mele. Cu ea mă culc, cu ea mă scol, cu ea mă hrănesc zilnic. Avid mereu să aflu lucruri noi, apetitul meu de lectură este imens, încât aproape că îmi petrec toată ziua în bibliotecă, dorind să citesc toate cărțile ei. Aici intervine risipa, care mi-a fost permanent dușman în afirmare, deoarece eu citesc cu plăcere atât vechi manuscrite cu chirilică, documente și corespondență de arhivă, cât și cărți privind epoca clasică și romantică sau cea actuală a literaturii române. În permanentă căutare de nou, de lucruri neseemnalate sau uitate, am făcut din acest mod de existență o pasiune și din această pasiune un mod de existență.

- Observațiile și reflecțiile din cărțile pe care le scrieți converg spre existența unui solid sentiment

Maria Mănuță, „Cavalerul trac”

de credință în puterea de creație a românilor și în forța spiritului național la dezvoltarea culturii și civilizației europene.

-Și aici nu pot să vă dau un răspuns încurajator. Atâta vreme cât învățământul a ajuns bătaia de joc a politicienilor, atâta vreme cât dascălii sunt extrem de slab pregătiți, recrutați îndeobște din cei care au ratat toate examenele și șansele vieții, atâta vreme cât analfabetismul atinge cote îngrijorătoare, când deputații nu pot ține un discurs pe care să-l urmărești cu plăcere, când miniștrii și șefii de partide se exprimă atât de greoi și cu atâtea dezacorduri, viitorul literaturii și culturii noastre este pecetluit. Nu ne rămâne decât să ne predăm lui Marko Bela și Gyögy Frunda, ca să ne învețe ei istorie și respect pentru cultura națională. Dezinteresul, lipsa mijloacelor financiare, rapacitatea și risipa, bătaia de joc a deputaților care nu sunt trași la răspundere de nimeni a ajuns moneda națională curentă, iar noi colegii unor semidocti, ai unor judecători slabi și năimiți, iar statul se descompune, societatea românească merge în derivă, se cufundă în mlaștinile unei nepăsări extinse la scară națională, din care lipsește orice specific și orice urmă de patriotism. Românul a ajuns atât de nepăsător, atât de indolent, încât e de mirare că îl mai ține Domnul pe pământ. Ar trebui să vină acum un nou Vlad Țepeș, un nou Tudor sau Iancu, care să ne bată cu biciul în piețele publice, curățind grajdurile lui Augias de toate relele și blestemele.

Ierusalim, Ierusalem

E departe, îmi zic
apoi, amăgitor
de aproape
îmi pare
calea inițiativă
spre Ierusalim, Ierusalem
nu-mi amintesc
de îndată
câte drumuri
am dus
la bun sfârșit
ori, câtă parte
din mine-am pierdut
unde-am ratat
esență vie
să fiu
sau măcar,
o clipă-mblânzită...
acum, ne-apropiem
de cetate
mașina condusă
de Menachem
înaintează încet
sub cerul
ca un semicerc
peste liniștea
venită și ea
dintr-un început
misterios
legând
clipa mea
de-o altă viață
tainică
orașul se-arată plutitor
între pământ
și stele
ziduri albe, doar albe
ne-nconjoară pe noi
și-ntreg Ierusalimul
asemeni unor trupuri
în cânt împletite
cânt fără cuvânt...
trecem pe sub
o harpă imensă
la intrarea
în mult visatul
Ierusalim, Ierusalem
îngerii
acordează incantații
sacre
plutind
între vremea dintâi
și chemarea
din urmă
a Fiului Omului.

4 decembrie 2012

VERONICA BĂLAJ

Vatra veche dialog

Amelia Pavel

(noiembrie 1915 - decembrie 2003)

O VIAȚĂ DEDICATĂ
ARTEI
(III)

-Asta vă place cel mai puțin la lumea în care trăim sau ce vă place cel mai puțin la lumea în care trăim?

-Lăcomia de bani. Chiar și la emisiunile de televiziune se propun cele mai mari tâmpenii, că-ți dă nu știu câte milioane pentru că strângi capace de bere și... N-am nimica împotriva diferenței de avere între oameni, este normal, unii câștigă... e normal să câștige mai bine și alții câștigă mai puțin, asta totdeauna a fost..

-Dar ?

-Dar felul, forma asta de lăcomie în care ești stimat numai pentru bani și în primul rând pentru bani este o deformare a omului.

-Ați simțit după întorsătura, cum ziceți dumneavoastră, din '89, cum oamenii sunt stimați în funcție de bani ?

-Da. Și din ce în ce mai mult.

-În altă ordine de idei: ați fost studenta lui Tudor Vianu.

-Da.

-Când l-ați cunoscut pe Tudor Vianu ?

-Când a început să facă un seminar - la curs, în orice caz, vorbea foarte frumos, avea o anumită retorică, așa, ca un orator - a fost un seminar extraordinar, care a durat 2 ani de zile despre jurnalele intime, se purtau și atunci jurnalele... atunci se purta foarte mult conceptul de autenticitate, trebuia să fie autentic, trebuia toți să fim autentici.

-Și acum nu se poartă conceptul ăsta ?

-Mai puțin, acum se fac niște jurnale foarte mult politice... Tot ce ne-a învățat el atunci era de o modernitate... Așa funcționează și acum filozofia și psihologia...

-Cum o vedea Vianu, în ce perioadă ?

-Cînd eram eu la facultate, în anii 30.

-Vianu era un tip distant ?

-Avea o distanță în maniere și o căldură în gândire, avea o căldură în gândire, o sensibilitate... Când l-am întâlnit mai târziu, când eram deja la Institutul de Istorie a Artei, și mâncam la COȘ, dacă știți ce e...

-Casa Oamenilor de Știință.

-Care nu e ce e acuma, atunci se mânca acolo și academicienii te primeau la masa lor dacă nu găseai loc și, într-o seară, în grădină, acolo, m-a văzut și m-a poftit la masa lui, nu era loc, și am început să discutăm. Băiatul meu era deja la facultate și îmi spune el mie, zice: "știți că am un student Pavel, care este extraordinar de bun, mă interesează foarte mult, zice, mă face să-mi amintesc de vremurile noastre de demult, de seminariile noastre". Și i-am spus: acest student Pavel este fiul meu !

-Și Vianu nu știa ?

-Nu știa. A fost un amuzament extraordinar! Însă, cum vă spun, și la Biblioteca Academiei se putea discuta cu el, era o atmosfera absolut extraordinară. În momentul în care au venit măsurile astea din '38, au început la noi, Vianu a vrut să mă oprească la catedră, dar nu s-a putut.

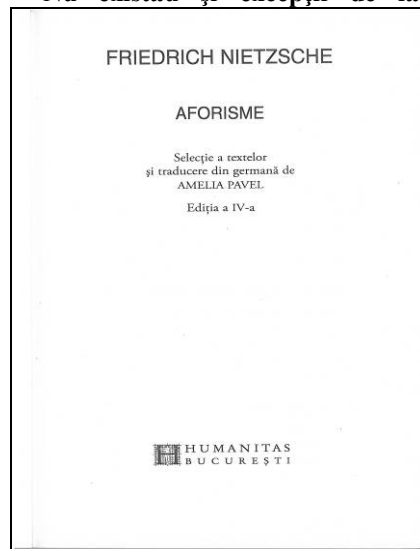
-Decupați-mi momentul în care v-a anunțat că nu poate să vă țină.

-Păi mi-a spus așa de la obraz, așa, cu tot regretul...

-Cu tot regretul ce ?

-Îmi pare foarte rău... N-avea voie. Aproape că nu mi-a spus, așa... Am știut eu singură, am înțeles eu singură.

-Nu existau și excepții de la

regulile astea, n-ar fi putut să lupte ca totuși să vă țină la catedră ?

-Nu știu dacă era cazul să lupte.

-Și ați suferit sau nu ?

-Am suferit, dar să știți că nu chiar îngrozitor de mult.

-Dar când ați suferit îngrozitor de mult ?

-Când a fost bolnavă fiica mea, Veronica, și când am fost cu ea în spital, cu poliomielită, era epidemie atuncea și erau zeci de copii, sute, care au venit și din Iugoslavia și eram într-un asemenea hal eu încât... doctorii au spus "să mai vină altcineva să vă schimbe". Și cine credeți c-a venit? Bunica mea, care era străbunica fetei.

-Și care era în putere ?

-Care era în putere, păi ea a plecat.. Bunica mea la 88 - 89 de ani a plecat cu vaporul în Argentina, la fiul ei.

-Fantastic...

-Și juca poker, îi plăcea poker și se coafa.

-Pe vapor ?

-Și acolo.

-Și dumneavoastră de ce ați clacat în spitalul plin de copii cu poliomielită ?

-Pentru că nu puteam să suport s-o vad când spunea că "am avut o mână așa de bună și acuma nu pot s-o folosesc".

-Era paralizată ?

-Era ca și paralizată.

-Și câți ani avea fetița ?

-5 ani. Și știți, grozăvia a fost că era la mâna stângă și putea să-i atace, să-i prindă inima și, după câteva zile, s-a prins și piciorul, dar piciorul și-a revenit mai repede. Însă să știți că a avut o voință - mi-a spus doctorul - că n-a văzut niciodată un copil cu o asemenea voință. Tratamentul a fost foarte greu, trebuia să facă o baie aproape clocotită și pe urmă, de vreo 50 de ori, să miște mâna în sus și-n jos.

-La 5 ani ?

-La 5 ani. Și a făcut lucrul ăsta, cu o disciplină... și ea cânta foarte frumos de mică, avea o voce superbă și cânta... cânta "Attends moi", "J'attendrai", cântecele alea așa...

-Edith Piaf?

-Edith Piaf, toate alea franțuzești... Și spitalele, în ce hal erau, noi eram la Colentina! Dacă mă uit acum la fotografia, ce mutră aveam, nu vă mai spun...

-Ce mutră aveți ? →

EUGENIA VODĂ

-Aveam o mutră slăbită, nenorocită, dar am avut încredere și speranță că lucrurile o să se dreagă.

-Aș putea da aici un citat din dumneavoastră, mi-a plăcut expresia, folosiți într-una din cărți expresia “cârpeli pe haina destinului”...

-Da, erau niște cârpeli pe haina destinului, de pildă, tatăl meu a fost decorat la Mărăști, decorat în mod special.

-Tatăl dumneavoastră a luptat pe front ?

-Pe front. A luptat...

-În timpul primului război...

-În timpul primului război mondial cu niște rezultate din astea... decorat... a fost rănit și așa mai departe... A considerat că este firesc într-o familie de 14 copii și a mers în război.

-Voluntar.

-Voluntar. Așa cum au mers foarte mulți. Și când s-au luat niște măsuri în '41, de către Antonescu, în '42, s-au luat niște măsuri în legătură cu evreii care trebuiau să dea o mulțime... nu mai aveau voie să aibă telefon, nu aveau voie să aibă femei de serviciu creștine, trebuiau să dea o mulțime de lucruri, mobila, fel de fel de lucruri trebuiau să dea pentru spitale și așa mai departe, descendenții, atât descendenții cât și foștii eroi, eroiiăștia și descendenții respectivi au păstrat o serie întregă de drepturi, adică au păstrat telefonul, n-au trebuit să-l dea, mă rog, s-a respectat, s-au respectat niște lucruri.

-Prabușită v-ați simțit vreodată?

-Nu, chiar prabușită nu m-am simțit, că nu puteam să mă... n-aveam voie să mă prabușesc cu copii, trebuia totuși să văd de ei. Să știți că eu când văd o serie de oameni astăzi tot timpul nemulțumiți, îmi dau seama că la mine a fost o chestie de educație. Ne-a învățat așa... Din copilărie, ne-a învățat că trebuie să acceptăm, să ne luptăm, să ne comportăm civilizată, să avem curaj, să... dovada cea mai bună e curajul pe care l-a avut mama mea. La un moment, dat fratele meu locuia la Strasbourg și a luat-o și pe ea acolo și ea avea atunci 85 de ani. Și a internat-o într-un cămin de vârstnici, super, cu apartament, cameră separată, televizor, mă rog...

-Da, care s-ar chema tot azil, un azil de lux.

-De lux. Și am fost acolo, am văzut-o și a zis “și ce crezi că eu rămân aicea, eu stau aicea cu ramolițiiăștia pe care nu-i interesează nimica?”

Ramoliții fiind ceilalți.

-Colegii de generație...

-Da. Pe care nu-i interesează nimica, domnule, nici măcar politica. Și ce face această femeie? Singură la vârsta asta, aranjează cu nu știu cine de la Paris și ia un camion și își ia lucrurile, că ea mai avea, era mobila ei, ce mai avea în camera aceea, și își găsește apartament la Paris într-un bloc unde mai stătuse și se duce înapoi la Paris la vârsta asta! M-am dus și eu și am mai văzut-o de vreo două ori... am un fel de remușcare pentru că ea vroia neapărat să o iau pe la muzee și eu mă gândeam că e prea obositor pentru ea și regret că n-am luat-o.

-V-ați gândit vreodată, procentual vorbind, cât din viața dumneavoastră ați petrecut în muzee ?

-Foarte mult. Petreceam trei sferturi din ziua de lucru la muzeu.

-Pentru dumneavoastră nu era o ocupație, ci era o pasiune ?

-Da. Era însăși viața. În 1977, când au început toate chestiile astea după cutremur, cu dările afară...

-V-au dat afară ?

-De mai multe ori m-au dat afară... Totuși, ultimii 3 ani înainte de întorsătură am publicat o carte la care eu țin foarte mult și care e aceea cu desenul românesc în prima jumătate a secolului 20 și după care s-a făcut acum la muzeu expoziția cu desenele de avangardă.

-Frumusețea e, stimată doamnă, că în timp ce la sfârșitul anilor '80, în România era cum era, liftul nu mergea cred în mod curent în Balta Albă...

-Aveam 8 ore pe zi fără lumină, fără lift, fără...

-Vă scriați cartea, în acele condiții îngrozitoare, din simțul datoriei, din plăcere, de ce ?

-O combinație de simțul datoriei cu plăcere. Că n-aveam altă ocupație, și mie îmi plăcea ce făceam. Totuși, mi-aduc aminte că erau momente extraordinare de grele, n-am să uit o noapte de Crăciun de felul ăsta, în care n-am avut nici lumină, nici caldură și am avut un mic radio cu baterii, pe care am putut să ascult slujba de miezul nopții de la Vatican.

-Și erați singură ?

-Da, sigur că eram singură, copiii erau plecați. Chestia asta îngrozitoare a fost în '88.

-Și dumneavoastră, ca și mama, ați optat să stați în Balta Albă singură, decât să mergeți să stați cu

copiii în America. A nu se înțelege ca n-aveți doi copii care vă adoră, aveți doi copii iubitori.

-Ei știu că n-ar fi bine, ce-aș face ? Să stea după mine, să mă... nu! Mie mi se pare, totuși, că îi las în liniște cu viața lor... Baiatul are o soție chinezoaică, o femeie foarte drăguță, ocupată, au două gemene... Fiică-mea are și ea ocupația ei, ce să facă, să stau să aștept să vie acasă, ce să... Mă descurc aici. Acuma traduc pe doamna De Stael care mă încântă, n-am pomenit o femeie cu capul ăsta al ei, o să fie o carte extraordinară, mă pasionează...

-Ce traduceți din Madame De Stael ?

-“De l'Allemagne”, că tot restul ce-a scris nu e interesant. Dar asta este o carte genială.

-Despre Germania.

-Despre relațiile franco-germane. E o carte foarte actuală.

-Deci am înțeles că ați moștenit de la mama gena asta a independenței.

-A independenței și a, cum să spun, a împăcării cu lumea.

-Dacă ar fi să alegeți cel mai important lucru pe care l-ați învățat de la mama sau, în clipa asta, scena în care mama vă vine în minte, care ar fi ?

-Uite, este una din mica mea copilărie, aveam vreo 3-4 ani și, pe nemtește vorbeam, umblam așa prin casă jucându-mă cu șorțulețul și povestind fel de fel de chestii și eram așa, foarte bucuroasă. Și i-am spus mamei, “mamă, sunt fericită și nu știu de ce” și mama mi-a răspuns “ești fericită pentru că exiști”.

(Transcrierea interviului din cadrul emisiunii « Profesioniștii », 2003)

Eminesciana

EMINESCU CRITIC TEATRAL

(I)

Eminescu a fost atras de teatru încă din copilărie, când, cu setea pătimașă de lectură care l-a caracterizat toată viața, a citit în biblioteca părintească și unele dintre piesele lui Shakespeare și Molière. Apoi, elev la Cernăuți, având acces la bogata bibliotecă a profesorului său Aron Pumnul, printre cărțile importante pe care le-a studiat au fost și lucrări de literatură dramatică.

Colegul și prietenul său Teodor Ștefanelli, care ne-a lăsat bogate mărturii despre anii de școală ai viitorului poet, povestește despre entuziasmul stărnit printre elevii români din Cernăuți de turneul din 1864 al trupei teatrale conduse de marea actriță Fani Tardini, primul turneu al unui teatru românesc în Bucovina.

Scrie Ștefanelli: „...tot parterul teatrului era ocupat de studenți și nici Eminescu, nici eu nu lipseam de la aceste reprezentații. Eminescu era foarte atent la cele ce se petreceau pe scenă. El sta nemișcat, cu privirea ațintită asupra actorilor, ca și când ar fi voit să soarbă toată acțiunea și frumoasele melodii cântate de dâșii, și se supăra grozav dacă careva din colegi îl stingherea prin întrebări sau observări. Îl supăra mult și aplauzul sgomotos din teatru, pentru că în aceste aplauze se pierdeau multe fraze și melodii ale artiștilor. Pe Eminescu nu l-am văzut aplaudând niciodată, dar acțiunea din piesa reprezentată se oglindea în fața sa și în ochii săi scânteietori. Dacă ieșeam între acte prin coridoarele teatrului, atuncea Eminescu fredona melodiile auzite pe scenă sau repeta fraze din piesa reprezentată.”(1)

Și continuă memorialistul: „Și asupra noastră, a studenților, a avut acest teatru mare înrâurire. Vedeam piese naționale, auzeam o limbă frumoasă și cântece bine executate, și astfel ne îndeletniceam și noi în declamațiuni și ne însuflețeam din piesele alcătuite din istoria trecutului nostru. Toată învățătura noastră în decursul celor opt ani de zile din liceu n-a avut atâta influență asupra dezvoltării noastre naționale, ca acest teatru. Acum să fi văzut biblioteca studenților cât era de căutată și cum piesele publicate de V. Alecsandri, Constantin Negruzzi, Matei Millo și de alți autori erau cetite și rescitite de studenți. Intrase o boală printre noi a se repeta cântece și fraze din teatru, a „face” poezii și a scrie chiar piese de teatru pe care le arătam pe întrecute

unul altuia. Poate că unii colegi vor fi păstrând și astăzi aceste păcate comise atunci, ca o scumpă amintire din zilele pline de iluzii și farmec din tinerețe. Și Eminescu ne spunea că scrie poezii și că a început și o piesă de teatru, dar nu ne-a arătat nici poezii, nici piesă.”(2)

Odată cu plecarea trupei din Cernăuți, în toamna aceluiași an, dispare și Eminescu, care, se pare, i-a însoțit pe actori la Brașov. În anul școlar 1865-1866, Eminescu revine însă la Cernăuți pentru a-și continua studiile. În ianuarie 1866, îi apare prima poezie, *La mormântul lui Aron Pumnul*, iar în numărul din 25 februarie/9 martie revista *Familia* îi publică poezia *De-aș avea*, considerată debutul său literar. Avea 16 ani. Cu această ocazie, Iosif Vulcan îi schimbă numele din Eminovici în Eminescu, nume pe care tânărul poet îl va adopta pentru totdeauna.

După terminarea anului școlar, Eminescu pornește într-o lungă călătorie spre Blaj, „Mica Romă”, cum îi spunea el, trecând și prin Târgu-Mureș, unde trage la hanul „Calul alb” de pe actuala stradă Călărășilor (o placă comemorativă amintește de acest popas) și doarme o noapte în turla Bisericii de lemn. De la Blaj, se îndreaptă spre București, unde este atras din nou de mirajul teatrului. Se apropie de trupa lui Iorgu Caragiale și face cunoștință cu nepotul acestuia, Ion Luca, mai tânăr decât el cu doi ani, de care îl va lega o lungă prietenie. Mai târziu, amintindu-și de această întâlnire, cel care devenise între timp un mare dramaturg, îl va descrie astfel: „Era o frumusețe! O figură clasică încadrată de niște plete mari, negre; o frunte înaltă și senină; niște ochi mari – la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru; un zâmbet blând și adânc coborât dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare”(3). Această imagine o găsim imortalizată în prima fotografie a lui Eminescu, realizată în toamna lui 1869, în atelierul pictorului-fotograf Ján Tomaš, din Praga, în timp ce Eminescu se îndrepta spre Viena, fotografie despre care George Călinescu va spune că este „astrală”.

În perioada 1867-1869, Eminescu e sufleur și copist de roluri, dar la nevoie și traducător de piese, ba chiar și actor (se și recomandă astfel), mai întâi în trupa lui Mihail Pascaly, cu care întreprinde un turneu prin Ardeal, apoi la Teatrul Național, unde Pascaly devine codirector alături de Matei Millo. La solicitarea lui Pascaly, care dorea să cunoască lucrarea – celebră în

epocă – *Arta reprezentării dramatice dezvoltată științific și în legătura ei organică*, semnată de profesorul dr. Enric Theodor Röttscher(4), Eminescu începe, probabil în toamna lui 1868, traducerea cărții. Va continua munca asupra ei în timpul studiilor de la Viena și va termina tălmăcirea ei românească în toamna anului 1871 sau la începutul anului 1872. Pe manuscris se găsesc numeroase note marginale ale traducătorului, ce dovedesc bogăția și temeinicia cunoștințelor despre teatru ale acestuia.

Despre munca lui Eminescu la această traducere, Perpessicius notează: „Stăruința ce Eminescu pune în elaborarea acestei tălmăciri și sollicitudinea sa în asimilarea și încetățenirea atâtor noțiuni dificile, privind toată tehnica și toate subtilitățile artei actoricești, ni-l arată ca pe una din rarele competențe ale timpului, preocupat, în ciuda fragedei lui vârste, de marile probleme ale teatrului și de solida lui propășire. Jocul actorului, pronunția, legile ritmului și întreg arsenalul acestei arte, ce ține puțin și de magie, au interesat întotdeauna pe Eminescu și studiul lor cu unul din marii dascăli ai vremii, cum era Röttscher, îi va folosi, cum vom vedea, și-n viitoarea sa carieră de cronicar dramatic. Una din impresiile ce se degajă din lectura acestui compact manuscris este că toată truda acestei tălmăciri, căci truda încununată de izbânzi și este, urmărea un scop practic și că Eminescu intenționa să tipărească și să pună acest uvrăgiu la îndemâna actorilor. O a doua constatare – și lucrul a fost subliniat din timp – este aceea că, în momentul când Eminescu se pornește la studii în Viena, el stăpânește nu numai problemele teatrului, dar și o vastă inițiere literară și umanistă, captată, între altele, și în tratatul înțesat de știință al lui Röttscher”(5).

În 1869, când Eminescu își începe studiile la Viena, revista *Familia*, al cărei cititor și colaborator permanent rămăsese tânărul poet, publică o serie de articole de susținere a ideii înființării unei *Societăți pentru fond de teatru român în Transilvania*. Preocupat de situația și soarta teatrului românesc, Eminescu participă la această dezbatere cu un articol intitulat *Repertoriul nostru teatral*, primul său articol tipărit dedicat teatrului, care e publicat în *Familia*, →

ZENO FODOR

VI, nr. 3 din 18/30 ianuarie 1870, paginile 25-28 (6).

Articolul este un veritabil studiu, care analizează - cu o surprinzătoare maturitate, competență și siguranță - întreg repertoriul care stă la dispoziția trupelor de teatru românești, dovedind cunoștințele temeinice în domeniul literaturii dramatice românești și universale ale tânărului de numai 20 de ani. Eminescu afirmă, cu deplină temei, că primul lucru de care are nevoie un Teatru Național Român este un bogat portofoliu de piese românești de calitate. Dar, constată el cu amărăciune, „de vom face o socoteală conștiințioasă a averii noastre proprii dramaturgice, vom vedea că-s puține piesele acelea, cari prin existența lor nu prostituă Teatrul Național – și adeseori într-un mod, pe cât de corupt pe atât de barbar și de necult”. Și el nu se sfiește să critice dur nu numai „creaturile dramatice” ale unor veleitari, ci și unele producții ale scriitorilor talentați, cărora le recunoaște și merite deosebite. Despre Alecsandri, de pildă, scrie că a dat câteva piese foarte bune, care „respiră pe fiecare pagină o mulțime de spirit, de caracteristică și de viață palpitantă”, dar – subliniază el – are și comedii pline de imoralitate și prea local scrise. Cu toată această observație, el va conchide în încheierea articolului că „cine vrea să studieze caracteristica, fizionomia psihologică, originalitatea poporului românesc, pe acela-l consiliem cu dinadinsul ca să studieze comedii d-lui Alecsandri”. Peste aproape zece ani, în cronică la drama *Despot-Vodă*, Eminescu își va exprima din nou, și mai apăsător, întreaga admirație pentru creația lui Alecsandri, scriind: „E fără nici o contestare drama cea mai bună care s-a scris în limba noastră, plină de acțiune, ici de puternici, acolo de gingașe simțiri, dar pe deasupra tuturor calităților acestora, versul și limba privighetorii de la Mircești răpește auzul și simțirile. Chiar dacă n-ar exista figuri dramatice atât de genial desemnate ca aceea a lui Ciubăr Vodă, cu atât de energice conture ca aceea a lui Tomșa, ar fi de ajuns ca farmecul neînvinș și pururi învingător al limbei lui Alecsandri să răpească pe auditori. Și dacă caracterul lui Despot e mai mult o figură de roman decât de dramă, el totuși, prin complicațiile la care dă loc, face să răsară toate caracterele cealalte ale dramei. Pe lângă energia rară a pasajelor dramatice, înălțimea și dulceața pasajelor lirice ale dramei fac din acestea niște adevărate pietre scumpe ale literaturii române. [...] Orice

obiecțiuni am avea de făcut, ele câtă să înceteze față de întregul artistic, răsărit din lucrarea măreață a autorului și din jocul îngrijit al actorilor. [...] Scrierea marelui poet [...] face epocă în istoria teatrului național”(7). Cât despre Bolintineanu, „poetul cel mare și iubit”, cum îl numește Eminescu, cel care a creat poezii ce sunt „oglinzi de aur ale trecutului românesc”, în materie de teatru a dat „drame fără caractere, fără scop, fără legătură, imposibile prin nimicnicia lor”.

Spectatorii sunt și ei vinovați de această stare a teatrului – constată Eminescu. Pentru că, spune el, „masa poporului aleargă cu banul din urmă chiar, pentru a vedea reprezentându-se naintea sa necuviinți, pe cari eu, să am o putere, le-aș pune sub privegherea tribunalului corecțional...”.

Și în cronicile pe care le va scrie mai târziu, la Iași și la București, Eminescu va reveni de mai multe ori la incriminarea și condamnarea celui public care dovedește „lipsa completă de gust, de inteligență și de cultură”(8) și care „aplaudează piesele rele și primește cu multă răceală pe cele bune”(9). Această atitudine, va atrage atenția Eminescu cu mâhnire și supărare, descurajează pe artiștii de talent, care se străduiesc să facă un teatru de calitate, fără compro-misuri, pentru că în aceste condiții vitrege „orice idee de artă dramatică e subordonată trecătoarei petreceri”(10).

Dar să revenim la articolul din *Familia*. De ce fel de autori are nevoie teatrul românesc? „De aceia – susține Eminescu – cari înțelegând spiritul națiunii lor, să ridice prin și cu acest spirit pe public la înălțimea nivelului lor propriu. [...] Această manoperă minunată de-a ridica pe public la sine și de-a fi cu toate astea înțeleș în toate de el, a priceput-o într-adevăr prea puțin”. Modelul suprem pentru Eminescu este Shakespeare, „geniala acvilă a Nordului” – cum îl numește el. „Într-adevăr, când ieși în mână operele sale, cari se par așa de rupte, așa de fără legătură între sine, și se pare că nu e nimic mai ușor decât a scrie ca el, ba poate a-l și întrece chiar prin regularitate. Însă poate că n-a existat autor tragic, care să fi domnit cu mai multă siguranță asupra materiei sale, care să fi țesut cu mai

multă conștiință toate firele operii sale, ca tocmai Shakespeare; căci ruptura sa e numai părută, și unui ochi mai clar i se arată îndată unitatea cea plină de simbolism și de profunditate, care domnește în toate creațiunile acestui geniu puternic”.

Mai dă apoi, ca modele de urmat, pe dramaturgii spanioli, pe norvegianul Bjørnstjerne Bjørnson, pe danezul Ludvig Holberg, pe germanul Friedrich Hebbel și, mai ales, pe Victor Hugo, despre care scrie: „Pe popor în luptele sale, în simțirea sa, în acțiunea sa, pe popor în puterea sa demonică și uriașă, în înțelepciunea sa, în sufletul său cel profund știe a-l pune pe scenă Victor Hugo și numai el. Adorator al poporului și al libertății, el le reflectă pe amândouă în conture mari, gigantice, pe cari adeseori puterile numai omenești a unui actor nici că le pot urmări cu expresiune. Pe acest bard al libetății îl recomand cu multă seriozitate junimii, ce va vrea să se încerce în drame naționale române”.

După ce face această evaluare a zestrei dramaturgice aflată la dispoziția trupelor teatrale românești, Eminescu arată că „al doilea moment în crearea teatrului național sunt actorii” și explică: „Dacă repertoriul e sufletul unui teatru, actorii sunt corpul lui, sunt materia, în care se întrupează repertoriul”. Dar, va atrage el atenția în continuare, ca unul care știe din proprie experiență ce uriașe greutăți întâmpină cei ce vor să facă un teatru de calitate, „dacă națiunea română se va simți dispusă de a contribui într-adevăr și din toată inima pentru un teatru care să-i facă onoare, ea va crea stipendii pentru actori și actrițe. Cum că în alegerea acestor stipendiști procedura urmează din însăși natura artei, ca să fie alta decât la conferirea stipendiilor pentru specialități, asta se-nțelege de sine, și nu cred cum că aș avea nevoie s-o dovedesc”.

După acest articol, extraordinar prin luciditatea, sinceritatea și pragmatismul cu care analizează premisele și indică căile de înființare a unui teatru românesc în Transilvania, dar care, în același timp, luminează situația întregului teatru românesc al timpului și, surprinzător, chiar și pe al celui din zilele noastre, Eminescu continuă să-și îmbogățească cunoștințele despre teatru frecventând asiduu spectacolele teatrelor vienezee, dintre care singurul care-l mulțumește e teatrul de curte, adică Burgtheaterul, care e subvenționat de stat, pentru că numai aici, unde nu trebuie să se urmărească succesul facil, poți respira „aerul cel curat, poetic, plin de minte și inimă”.

Eminescu și sacrificiul întemeierii culturii noastre moderne

Filosofia este dragoste de înțelepciune, dragoste de lumină. Dar lumina personalizată este Dumnezeu Însuși. Putem spune că prin filosofie înțelegem iubirea lui Dumnezeu, prietenia pentru Dumnezeu, dragul de Dumnezeu. Marile sisteme filosofice grecești sunt mari declarații de iubire, iar marii filosofi – Socrate, Platon, Aristotel, sunt mari iubitori de înțelepciune, de adevăr, de Dumnezeu, așa cum putea fi El înțeles atunci.

Filosofia grecească a pătruns în spațiul românesc pe filieră creștină, ca fiind una dintre rădăcinile tradiției ortodoxe. Pe pereții bisericilor noastre sunt prezenți filosofi greci – Pitagora, Socrate, Platon, Aristotel, alături de profeții Vechiului Testament – Moise, Isaia, Ieremia, Iezechiel, David, Solomon, și de Sf. Ioan Botezătorul, cel care deschide seria sfinților creștini. Eminescu însuși așa va fi cunoscut, într-o primă formă, filosofia antică grecească zugrăvită în biserică.

Din Grecia, filosofia a revenit în spațiul Europei apusene, mai târziu, prin secolul al XIV-lea, după ce fusese adoptată de percepția socială creștină, prin intermediul imigranților bizantini. Ea a declanșat, de această dată, un entuziasm extraordinar, care a condus la apariția Renașterii. În Occident, a fost primită ca o formă de cunoaștere despuiată atât de veșmântul ei supramundan cât și de patina creștină, și de aceea a intrat imediat în concurență cu învățătura catolică. Desolidarizată de religie, de legătura cu transcendentul, filosofia își începe astfel lungul exil occidental. Așa o găsește Eminescu, în secolul al XIX-lea, în spațiul german, unde se afla la studii.

Orice epocă istorică are un spirit al ei. Orice spațiu geografic are un spirit al lui. Cum să fi fost *spiritul timpului* și *spiritul locului* ce au configurat viața lui Mihai Eminescu?

Secolul al XIX-lea. Spiritul său este și nu este același în toată Europa.

Țările Române. Aici domnea spiritul răsăritean ortodox, bizantin, peste care s-a așternut un nou spirit revoluționar-pașoptist și unionist-naționalist, venit din alte părți. Este prezent, de asemenea, și un spirit isihast, care se menține o vreme, în pofida modernității presante. Nu demult, în 1794, murise Paisie Velicikovschi, Sf. Paisie de la Neamț, cel care a reînviat isihasmul în Moldova, publicând prima *Filocalie*

românească la Dragomirna, în anul 1782. Asemenea lucrări, de adâncă și nevoitoare spiritualitate, nu rămân fără urmări în sufletul oamenilor din sânul Bisericii. Nu au rămas fără ecou nici în sufletul lui Eminescu, despre care ne imaginăm că, „băiet fiind”, mergea la liturghie în biserica familiei sale de la Ipotești. Spiritul românesc mai e, totodată, în secolul al XIX-lea, și un spirit latinizant, concretizat, în Moldova, în ideea-forță a lui Vasile Alecsandri de „gintă latină”, comunitate de sânge și simțire.

În Europa occidentală, spiritul apusean e, incontestabil, romantic, entuziast și depresiv totodată. El este, desigur, un spirit catolic, dar mai ales protestant – în spațiul germanic frecventat de Eminescu, un spirit creator de mari construcții filosofice, cu o complicată arhitectonică de abstracțiuni conceptuale. Omul protestant este autorul marii metafizici germane a secolului al XIX-lea, așa cum apare ea la Kant, Hegel, Fichte, Schopenhauer, Feuerbach. Cele mai importante teme abordate de acești gânditori sunt ființa și neființa, timpul și spațiul, relația dintre eu și non-eu, originea universului, problema libertății, a fericirii, a morții. Deschis și curios, tânărul Eminescu s-a aplecat asupra acestor sisteme filosofice care l-au impresionat, desigur.

Spiritul apusean este, de asemenea, unul științific. Încă la sfârșitul secolului al XVIII-lea, Kant fundamentează o teorie cosmogonică privind formarea sistemului nostru solar. În mai 1865, Rudolf Clausius, pe baza principiului al doilea al termodinamicii, introduce conceptul de entropie, cu o lungă carieră științifică și filosofică. Efectul cel mai spectaculos al entropiei este teoria morții termice a universului. Eminescu o poetizează atât de frumos: *Cum planetei toți îngheață și s-azvârl rebel în spațiu.*

Există și o dimensiune social-politică a spiritului occidental. Proclamând insuficiența metafizicii, K. Marx teoretizează despre lupta de clasă, revoluția și biruința proletariatului.

Trăind în secolul al XIX-lea, acasă –

Maria Mănucă, „Candela s-aprinzi”

în spațiul românesc, și la studii – în spațiul germanic, Eminescu a fost locuit atât de spiritul răsăritean, cât și de cel apusean. Ecouri apusene se află și în poezia *Scrisoarea I*, unde metoda conceptuală occidentală e aplicată la problematica ființei și neființei, a originii și morții universului; în *Luceafărul* – care conține imagini cosmologice de factură kantiană; în *Împărat și proletar* – unde apare ideea inegalității sociale acuzate de Marx. Toate aceste urme romantic-protestant-apusene se diluează, însă, în fondul răsăritean, ceea ce nu face, totuși, din Eminescu, un poet ortodox, dar nici nu-l lasă pradă altei religii.

Celebra idee a *vieții ca vis* l-a vizitat des pe poet: *Căci e vis al neființei universul cel himeric.* În contextul gândirii și simțirii occidentale, sensul ei, puternic deprimant, este că viața se dovedește inconsistentă, pentru că Cel care a creat-o a uitat de ea, a părăsit-o; sau doar me; sau, de fapt, nici nu există cineva care s-o fi creat. De aici și până la gândul de mai târziu al lui J.-P. Sartre, că viața este un accident, nu-i decât un pas. Moartea este limita ultimă. Transcendentul nu există.

Uneori Eminescu a preluat ideea ca atare, poate în sens programatic, de a vădi apartenența sa la romantismul vremii. Până la urmă, însă, *viața ca vis* dobândește în poezia eminesciană alt înțeles, și anume că viața pământească, trecătoare, este o *aparență*, adică o realitate care apare explicit, dar nu o realitate ultimă. De fapt, moartea nu este, ca în conștiința apuseană, o limită finală care să ne îngrozească, să ne exaspereze, să ne deprime. Moartea este un *vistiernic de vieți* (în poezia *Cu mâne zilele-ți adaogi*), o deschizătoare a drumului spre casă (*Mai am un singur dor*) sau spre patria celestă (*Peste vârfuri*). Este prezentă aici ideea platonice a lumilor, idee toarsă pe firul filosofiei Părinților Bisericii și ajunsă, pe o cale tainică, chiar la Eminescu.

Totuși, gândirea marelui nostru poet național conține un conflict între spiritul său propriu, pe care l-am numit răsăritean, ortodox și latin, și cel de împrumut, de tip apusean, german, protestant, metafizic, științific – conflict rămas nerezolvat.

Eminescu a trăit în sinea sa întâlnirea dintre cele două forme ale spiritului timpului, a nutrit-o cu sufletul său și, printr-un gest sacrificial, a convertit-o apoi în act întemeietor de cultură. Odată cu Eminescu cultura română își asumă explicit dialogul (sau lupta?) cu Europa nelatină, neortodoxă, devenind astfel cultură modernă.

IRINA IORGA

CUM POATE FI ÎNȚELES EMINESCU?

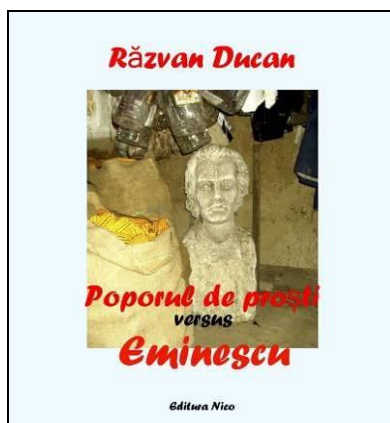
N-am mai scris de mult o cronică de carte, căci îmi sună și azi în urechi recomandarea făcută de Constantin Noica la Ipotești, în 1986, când vizita casa memorială a Eminovicesților, ținând să realizăm noi făcșimilarea manuscriselor Eminescu: *nu te pierde în articole și nici în cronici; dacă ai ceva de spus, scrie o carte...* Nu am putut respecta în totalitate povața filozofului (știa el ce știa), căci în răstimpuri, atunci când mi-a plăcut, am făcut-o.

Recidivez și acum, după ce am parcurs volumul lui Răzvan Ducan, *Poporul de proști versus Eminescu* – un titlu explicat „pe șleau” chiar de primul poem care deschide volumul: *Poporul de proști era prea ocupat în lupta cu sine./ Poporul de proști versus poporul de proști./ Numai așa poate fi înțeles Eminescu.* Poate că merită remarcată o explicație și mai clară, din motto-ul aceluiași poem: *Poporul român i-a fost lui Eminescu călcâiul lui Ahile, până ce călcâiul lui Ahile i-a venit de hac lui Ahile.*

Ceva mai târziu, după ce prima lectură s-a așezat, mi-am dat seama că nu tot ce spune un autor în cartea sa este bine primit/înțeles și de cititori. (Mai ales dacă sunt dintre aceia care au știință de carte până la genunchiul broaștei și care își socotesc anii de armată drept școală). Constat și trec mai departe.

Volumul tipărit la Editura Nico, în Târgu-Mureș (editor Nicolae Băciuț) este pentru mine o excepție. Coborând într-un concret mai adânc, al cărui subiect este constituit de poeziile înseși, sigur că e greu, e foarte greu și foarte riscant să scrii un volum întreg dedicat lui Eminescu, chiar dacă volumul are în jur de 90 de pagini. (După părerea noastră el ar fi putut să fie chiar mai restrâns, căci e destul de concentrat pentru a transmite ce e de transmis din proaspătul său interior). Riscurile sunt mari pentru că – pe de o parte – autorul riscă să se repete, iar pe de alta pentru că tagma cârcotașilor condeieri abia așteaptă să-ți găsească hibe acolo unde ele nici nu există. Iar dacă poeziile nu se încadrează în „curentul” (evident, la modă!) pe care ei îl acceptă (adesea proliferanți ai acestuia), sigur că nimic nu e bun în poemele bietului autor.

Ei bine, nu împărtășim nimic din toate acestea. Dar pentru a nu cădea în greșeala preopinienților, se cuvine să motivăm și de ce ne-au impresionat poemele unui autor pe care

(mărturisesc) nu-l cunosc.

Înainte de toate, trebuie să fac, însă, o mărturisire: slujindu-l pe Eminescu o viață de om, la Ipotești, am avut neșansa să parcurg o mare de versuri (amatori, dar și poeți „consacrați”), versuri închinare „poetului național”, cu gândul că-i vor cinști în felul acesta memoria, fără să-și dea seama cât de mult îi pângăreau amintirea. Atâtea elucubrațiuni „poietice” am citit în anii aceia, încât biata hârtie îmi ajungea câte o iarnă întregă să aprind focul.

În volumul de care ne ocupăm, nici vorbă de laude deșănțate și fără acoperire în fapte. Cu atât mai puțin de ode închinare „poetului nepereche”, „Luceafărului (cu majusculă, evident) poeziei românești”, „stâlp al literaturii române” etc. Rar am întâlnit un om (în cazul nostru un poet, poetul Răzvan Ducan) să cunoască atât de bine viața și opera unui creator de geniu, cum a fost Mihai Eminescu. Adâncimile metaforice ale poeziei sale sunt atât de evidente pentru cine-l cunoaște pe Eminescu, încât ele par să se transforme în axiome de interpretare: *Alecsandri asculta la fereastră/ cum la Casa Pogor din Iași se naște cineva mult mai mare ca el și cum cu daruri nemădate nimănui./ magii vorbelor măiestre au venit la patul lui/ prefigurând un Crăciun al Literaturii Române (Viața lui Mihai Eminescu)* – versuri adânci, esențializatoare, personalizate de o gândire simbolic generalizatoare.

Numai cei care vor cu tot dinadinsul (și când vor se țin scai) să-l bage în debara pe Eminescu poate nu înțeleg (sau mai degrabă nu vor) sensul adânc al acestor versuri. Or, numai cei care cred că literatura română a început de la ei (căci sunt și dintre aceștia) uită de omul care *avea piele îmbrăcată în ștofă* – cum zicea Nichita Stănescu –, uită (or se fac a nu ști) că Eminescu a pus acestui popor în mână câteva valize întregi de cărți și manuscrise pentru a putea urca și el într-un tren, fără a risca să rămână cu papornița în

urma unei căruțe, care putea să-l ducă (eventual) până-n satul vecin. Numai așa Poetul, *prin lacul codrilor albastri, nuferi galbeni îl încarcă./ A reinventat culorile primare, parcă (Viața lui Mihai Eminescu).*

În lirica lui Răzvan Ducan, viața zbuciumată a acestui mare creator de limbă sună ca un adagio muzical în interpretarea unui Oistrach sau Tretiakov: *lubea ca un apucat și dormea pe sărite./ Timpul lui nu avea astâmpăr, i se comprima în orbite./ Umbla cu joben fiindcă Veronica avea năframă./ cu care îi ștergea fruntea plină de vise. Iubită și mamă! (Viața lui Mihai Eminescu).* Iar când Răzvan Ducan spune toate acestea, *volens nolens* gândul alunecă la cum se transformă primele versuri din *O, mamă...* în imediat următoarele, dedicate iubitei. (Faceți, domnilor, rogu-vă, un efort de lectură! Știm că nu se mai poartă. Faceți-l, totuși, căci *cititul este rugăciune./ recititul e spovedanie!* Să vedeți ce grea și aproape inacceptabilă e apropierea aceasta, în viziunea comună a doliului...

Cât de bine-i surprins melanjul acesta al vieții și operei ni-l relevăază versurile care sună ca o toacă de-aduceri aminte: *pentru că arăta temperatura perfectă/ a timpului său imperfect./ medicii au crezut că este un termometru defect/ și l-au umplut cu injecții cu mercur (Viața lui Mihai Eminescu).* Iată și pasaje din care reiese că autorul acestor poeme adânc simbolice a parcurs și documente știute mai puțin de publicul larg: *asa și-a umplut portofelul cu frunze/ și buzunarele cu pietre prețioase./ luate de peste tot din curte./ Tenorul de la spital/ i-a dat o piatră să o bage la cap.* (Săracul Petre Poenaru, cum putea și el să rămână în cartea istoriei literare dacă n-ar fi făcut acest înconștient gest?)

Făceam referire mai sus la unele structuri axiomatiche. Iată una: *nu a reușit să-nvețe a muri vreodată./ cu toate că a fost elev silitor,* ca imediat după aceea, o referire la operă: *și când Mortua est!/ trupul i-a devenit leșt./ iar sufletul nemângâiet, de dor (Viața lui Mihai Eminescu).*

Câteodată, motivat de realitățile prezente, Răzvan Ducan părăsește zonele profunde ale vieții și operei lui Eminescu pentru a reliefa aluziv superficialitățile unui timp al zilelor noastre, șablonard și tabloidizat, dând o mostră de adevăr crud, cu trimiteri acide la cei care bagatelizează nu numai viața, dar și opera poetului nostru: *adunăm bronz din capete de penițe./ în agore fiind noul trend* →

VALENTIN COȘEREAU

pentru fițe./ Pentru fiți, e să nu-l citiți./ Eminescu, nu-i așa./ e-un Ionescu, e-un Popescu/ de bon-ton,/ cu adresă/ în cartea de telefon (Viața lui Mihai Eminescu). Tăios, dar și puțin în bărdacă...

În *Longinus versus Eminescu*, lucrurile sunt și mai explicite, iar ceea ce urmează sensul poeziei este fixat încă din motto, căci poezia se anunță un protest împotriva celor ce vor să tulbure somnul domnului Eminescu. Iată cum: unii sunt de părere că alții sunt de părere/ că oasele lui Mihai Eminescu/ trebuiesc trase cu forță afară,/ de acolo din mormânt, pentru moftul unui șoricel mic, care în bâzdâcul unei încăpățănări nemotivate (a se vedea aflarea în treabă la români, de care vorbea Țuțea), vor să intre în Cartea Recordurilor,/ arătându-se cum poate fi tulburat un somn de veci/ cu care să se hrănească unul sau altul,/ care ar vrea să-l prindă pe Dumnezeu de-un picior./ dându-l plocon, legat fedeleș în moarte,/ pe cel ce nu credea să-nvețe a muri vreodată. În fapt, o satiră în versuri, de care puțini poeți ai zilei sunt capabili.

Pentru cine știe să priceapă, poemul *La început a fost* e o aluzie directă la *Ursitorile* (Mihai Eminescu, *Opere IV Literatura populară*, Editura Academiei 1963, p. 93-97); aluzia e fină și abia transpare; e *pour les conesseurs*: într-un spațiu minuscul/ Erau îngheșuite toate limbile ceasurilor,/ Cadrele așteptau în parcare cu motoarele pornite/ Să semneze primirea de timp,/ și de toate sortite [...], căci numai așa a devenit dirijor./ Punctul inițial premergător.

Altădată, o poezie care ar putea fi încadrată în categoria celor „ocasionale” (*La statuia poetului, de ziua lui de naștere*), este, în fapt, o prevestire magică, purtând în ea rezonanțe cristice (nu obositoare, nu deranjante): astăzi e ziua când s-a dat de știre/ Că magii s-au oprit din urmărire,/ Că steaua s-a fixat, ca în povești/ Deasupra unei case-n Ipotești./ O altfel de Marie, năștea, simplu, acasă/ Viitor domn, de limbă aleasă.

Încă de copil are o candoare poetică aparte; este o poezie cu inflexiuni și aluzii din copilăria ipoteșteană. În contrast, Răzvan Ducan abordează în *Regele din teatru* (avertizându-și cititorul cu un subtitlu – *gândind gândul lui* →), o temă tragică din țesuturi de cuvinte adânc gândite, deopotrivă tragice și comice: *am fost sufleur/ și, dintr-o cușcă mică,/ aveam răgnet de leu/ și toți știau de frică.*

Radiografiindu-i viața, punând-o în palma cititorului, autorului nu-i

scapă nici peregrinările eminesciene, nesemnificative în timpul vieții, încărcate de atâtea înțelesuri mai târziu (*Eu sunt poet și vreau să-mi adun material* – spunea Eminescu la Târnaveni), căci la români, statui în timpul vieții nu s-au văzut, așa încât, *nedumerit e și acuma Eminescu./ Contumacia devenit-a axiomă./ Dacă e Călărași sau Kossuth, strada unde./ A poposit în drum, spre «mica Romă», de unde Eminescu a luat puțin și pentru inima sa (Eminescu la Tg. Mureș).*

Tainele naturii fremătânde, atât de calde și de vii în opera poetului, sunt surprinse în volum prin tandre ecouri reverberate: *suave gânduri, cu iubiri eterne./ În loc de șoapte, braște-orăcâind./ Să-i fie visul dulce, între perne./ Pământul l-au făcut din marțipan/ și tot înaltul l-au vopsit cu stele./ Să-i zburde visul într-un iarmaroc./ Pe-un cer „nemărginit”, cu ghilimele (Visele lui Eminescu).*

Nici atmosfera din *Cugetările sărmanului Dionis* nu e uitată, nici invocarea nădufului personalizat în eminescianul *tu-i neamul nevoii* nu scapă versurilor din volumul lui Răzvan Ducan (vezi *Iscodire de sine*). Dar Răzvan Ducan nu se oprește aici, căci iată un pasaj din *Planeții*, minunat surprins în privința atmosferei intime, de lucru, a poetului: *avea dulap pentru Goethe și Heine./ Unde polițe cu cărți, pe post de pereți./ Țineau cerul propriei vieți./ În rest, pe jos, cărți și manuscrise./ Din scoarță-n scoarță, citite și scrise./ Având toate, miezul greu./ ținute de poet la perigeu (Planeții).*

Nici atmosfera ambientului exterior – atât de dragă lui Eminescu – n-a fost trecută cu vederea, în *Teatrul teilor* – spre exemplu (*Teii n-au avut trac, în nicio vară./ fiindcă din cușca lui de sufleur,/ el le-a șoptit cum să foșnească./ mirosul era feedback-ul lor.*). În volum, ideile sunt pline de o originalitate debordantă (la fel ca și analogiile). Nimic nu-l împiedică pe autor să scrâșească din dinți, să treacă de la abstracțiunile eminesciene la concretul obiectiv al zilelor noastre, căci *Poetul nu ridică piciorul, nu ridică glasul./ După roțile dințate ale stelelor./ Își potrivea ceasul. (Mereu în chirie).*

Nimic nu-l împiedică pe Răzvan Ducan să citeze direct din manuscrise, ca în *Fragmentarium*: „2 cămeși, 6 gulere, 4 cămeși, 1 izmană,/ 2 batiste, 4 gulere, 2 colțuni”,/ *Etcetera./ Etcetera./ între «hăis» și «cea» (Poveste).* În fapt, aceste „găselnițe” poetice dau un farmec frust poeziilor din volum, rupând monotonia cunoscu-

tă a poeziilor de azi.

Autorul-poet nu are complexe; nu-i este frică de ceea ce el însuși spune: *și curge sânge,/ de tot ce-i omis sau intrus./ Spusele tuturor, totdeauna./ Eminescu [deja le-] a spus.* Amănuntele unei vieți sunt remarci de lumină curată, așa cum *cu ramuri de salcie veneau junimiștii/ să aibă «Convorbiri literare»/ să-i asculte, citite gri,* [s.n.] *poeziile sale. (La casa Pogor).*

Inflația de poezie nu trebuie să îngrijoreze niciodată, în nicio țară; este singura inflație pozitivă din toate timpurile; cu cât se va scrie mai multă, cu atât avantajul generațiilor viitoare vor avea pe ce să-și clădească genialitatea, căci un geniu nu se naște din pământ arid sau din ciulinii Bărăganului. El nu vine niciodată din senin. Timpul lui astral este pregătit de generațiile anterioare, căci totul intră într-un flux al firescului, ca bătaia constantă a valurilor mării, terminându-se odată cu începerea noului val: *la început a fost ideea punctului și apoi punctul,/ apoi stigătul reverberat al punctului/ a devenit linie dreaptă (La început).* Abia mai târziu, după ce s-au „copt” generații întregi *a fost Eminescu, apoi «La steaua» și, în sfârșit, Einstein, apoi E=mc² (La început).* (N-avem ce face. Sisif este în fața noastră, exemplu crucial).

O prietenie celebră, așa cum a fost cea dintre Creangă și Eminescu este trecută și ea în calendarul poeziei, căci *fiecare și-a fost umbră celuilalt, [...] Fiecare a fost și par de grădină./ Fiecare a fost și firavă tulpină, iar în final, s-a cules rod de povești,/ și rod de zboruri metafizicești (La Țicău).* Nu sunt deranjat nici când Răzvan Ducan pune în contrast zborurile metafizice cu viața cotidiană a celor doi. O face atât de firesc încât, oricât te-ai strofoca, nu te poți transforma într-o sclifosită mironosiță: *în rest, fizica lor concretă,/ cu necesități și nevoi,/ de la toaletă, la femei și vin de butoi (La Țicău).*

Câteodată, Răzvan Ducan își întrece singur măsura: (Eminescu) *asculta cu stetoscopul pe cer/ Extrasistolele unor comete rebele./ Ca să vadă izvorul facerii, căuta./ În cuiabar de înalt, ouă de stele și (în același poem) un vers eminescian genial (Credința zugrăvește icoanele-n biserci) se va metamorfoza fericit în credința lui zugrăvea biserică./ Lumina lunii tronând închipuirea./ Și el boteza în cristelnița firii/ Rază cu rază, nemărginirea (Lumânărar).* În *Eminescu și Veronica*, ludicul îmbracă forme subtile, de voal semitransparent: →

a fost odată ca niciodată/ O cucoană cu două fete și un soț./ Cu treizeci de ani mai în vârstă decât ea./ Și de aceea, de aceea./ Propria frunte și-o ștergea./ Poezia le-a făcut cunoștiință/ Și tot ea i-a despărțit./ El era un Luceafăr schopenhauerian./ Ea era băț aprins de chibrit.

Nimic nu-i scapă lui Răzvan Duncan în legătură cu Eminescu: cititul până în noapte, târziu, foamea îndurată, strugurii goi mâncați să-și umple stomacul, expresiile folosite în studenție, Buga – clopotul de la Putna, telegramele Havas, proiectul volumului de poezii intitulat semnificativ *Lumină de lună*, dorința și efortul poetului de-a învăța sanscrita sau pe aceea ultimă, când voia să asculte *Lumină lină* (ca la Agafton), unde mergea în copilărie la mătușile sale, monahii în schit etc., etc. Accidental, conținutul unui poem de doar patru versuri are valoarea unui haiku: *e o dumnezeire în ramuri/ Și atunci de ce se spune/ Că acești copaci se împart/ În tei și atei?* (Cu gândul la Eminescu).

Senzațiile olfactive din *Florile de tei* duc cu gândul la Baudelaire. Este un amestec de senzații tari, trase cu putere în plămâni, așa cum se bucura Ion al Glanetașului de sărutul pământului: *plămâni au accelerat până la fund/ Și-au tras de hamuri gata să le rupă./ A fost o levitație fără de trup/ Și ochii lui aveau un chef de ducă.*

Versuri de talia: *dar luna-n lumină nu se prindea./ În năvodul aruncat de cuprinderea sa (Nour)* au adâncimi de spirit demne de luat în seamă, căci Răzvan Duncan nu poate fi luat drept un adulter al lui Eminescu. A cântărit (și răscântărit) cu un cântar mai special faptele geniului, le-a gândit și răsgândit, le-a transformat într-o pastă cu miros propriu, de care nu te poți desprinde decât forțând lucrurile – ca atunci când o femeie de la țară trebuie să-și ungă mâinile cu ulei, pentru a nu i se prinde coca de mâini.

Dacă informațiile mai noi în legătură cu boala și moartea lui Eminescu stau în picioare, rămâne de văzut, căci ele se mai decantează încă, dar tragismul creat în poezia *Eminescu la Bellu* e de necontestat. Nu deranjează nici inventivitatea cuvântului (aproape nefiresc) din poezia *A fost...: a devenit imputrescibil/ prin cuvânt*, iar spre deosebire de tagma celor care *cultivă bălării/ puse-n chenar*, autorul volumului ia în serios până și *Piatra mormântului*.

Deasupra tuturor acestor cugetări puse în „cârca” volumului, Răzvan Duncan e conștient de responsabilitatea

cuvântului *ce exprimă adevărul*, pus acolo și numai acolo unde-i este locul, altfel, *un singur cuvânt dacă scoți/ dintr-un poem de Eminescu./ oricare ar fi acesta./ poemul se scurge de conținut (Dacă)*. Există și loc de conchis: *fără Eminescu/ Limba Română ar fi fost și acuma pusă în gips. [...] Am fi survolat înțelesuri puține [...], Pe verbe am fi avut igrasie./ S-ar fi coclit și adjectivele (Veriga lipsă)*. Iată și o lecție dată prezentului: *l-am îmbrobodit în stereotipuri./ Crezând că astfel îi perpetuăm veșnicia./ Dar îl reomorâm, repetat și mereu./ Când «uităm» să-i citim poezia! (Eminescu, acum...)*.

Câteodată lucrurile sunt împinse cam prea departe, exagerându-se, așa cum se întâmplă în poezia intitulată *În vecii vecilor, Emin!*. Cu toate acestea, timpul a demonstrat că *asemeni Mântuitorului./ el va lăsa mormântul gol/ și va reînvia câte puțin/ în fiecare din visele noastre! (L-au îngropat cu gândul...)*. Parcurgând *L-au îngropat cu gândul...*, nu poți să nu rezonezi la ceva care este reprezentativ marelui Poet (nu numai că „sună bine”, dar are substanță): *îngerul are o fotografie/ cu Eminescu./ dar Eminescu nu se vede în fotografie./ Îngerul are o aură în jurul capului./ Acolo este Eminescu.*

Este esențial ce simte, știe și vede în adâncuri Răzvan Duncan. Mergând pe aceeași direcție (păstrând structura unei metafore unice remarcată mai sus), iată la indigo (alfel și în alt context) aceeași imagine, abia-nțeleasă, plină de-nțelesuri: *în clopotul lui Gauss./ este și Eminescu./ sub formă de limbă de clopot./ limbă cu care se bate sfințenie/ în carnea statisticii./ și astfel cifrele trăiesc./ Eminescu nu se vede, fiindcă./ asemeni firelor chirurgicale resorbabile./ a fost resorbit de clopot./ Acum, clopotul are memorie/ prin conștiința numită Eminescu./ Cu verbul său viguros./ acesta bate atemporalitate! (Eminescu și clopotul lui Gauss)*.

Spre deosebire de alți poeți, Răzvan Duncan nu are aerul superior că poezia lui Eminescu este învechită, depășită, puerilă (Mai slăbiți-mă și cu Eminescu!), nu, el are știință, pioșenie, curaj de pătrundere (cu orice risc) în abisul acesteia. Are venerație. Pentru că el știe că poemele lui Eminescu nu trebuie ajustate, nu trebuie date *cu fixativ, nu trebuie date cu ceară să strălucească*, nici *tapate, pietănite, făcute noi cărări prin ele (Poem contra...), fără să li se facă infiltrații (Poemele lui Eminescu)*, căci veșnicia lor se arată firesc, motivată de faptul că

fiecare poem al său este o *așchie/ din crucea Mântuitorului (Fiecare poem de-al lui)*, căci *cititul este rugăciune./ recititul e spovedanie (Fiecare poem de-al lui)*.

Prin urmare, ceea ce susținea Mircea Eliade cu atâta îndreptățire trebuie trecut în categoria unicat: *neamul românesc simte că și-a asigurat dreptul la «nemurire», mai ales prin creația lui Eminescu. [...] Și cât timp va exista, undeva prin lume, un singur exemplar din poeziile lui Eminescu, identitatea neamului nostru este salvată*¹.

***

POST SCRIPTUM I: Iată și un poem care nu ține de tema volumului, pentru a-l cunoaște (și altfel) pe Răzvan Duncan:

Colivie de pasăre

*Am văzut o lumânare aprinsă într-o colivie de pasăre.
De ce nu zbori, i-am spus lumânării.
Flacăra ta poate atât de ușor să se strecoare
Dincolo de zăbrele, în libertate.
Nu pot, mi-a zis, pentru că am un trup de ceară,
care nu încapă printre zăbrele.
Bine, i-am spus, dar știi că după ce se va topi ceara,
te vei stinge și tu. Vei pieri.
Și atunci va fi prea târziu să mai zbori.
Știu, mi-a răspuns.*

.....
*Dar tu, îmi zice lumânarea, de ce nu-ți dai cuiva inima
s-o păstreze în libertatea inimii sale.
Nu pot, i-am răspuns, sângele ce-o încălzește
nu încapă printre zăbrelele coastelor.
Bine, mi-a spus, dar știi că după ce se va distruge trupul
de timp și de vreme, și inima ta se va stinge.
Vei pieri. Și atunci va fi prea târziu să iubești.
Știu, i-am răspuns...*

9 iunie 2013

POST SCRIPTUM II: Un astfel de omagiu adus lui Eminescu ar merita să stea și în Biblioteca Națională de Poezie de la Ipotești – singura de acest fel din întreaga țară. În această idee, adresa este: Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii Mihai Eminescu, loc. Ipotești, jud. Botoșani.

¹ Mircea Eliade, *Despre Eminescu și Hasdeu*, Ediție îngrijită și prefațată de Mircea Handoca, Editura Junimea, Iași, 1987, p. 56.

Eseu

Frumos și sublim

Forma este zeul unei bucăți de materie.

Eminescu

De la presocratici, trecând prin Aristotel și până la Martin Heidegger, s-a recunoscut că omul este ființă a finitudinii, așa încât, condiția materială umană este cea a formelor. Iar pentru a nu fi dizolvată de către infinitul "cel rău", forma este organizată după legile armoniei, aceasta excluzând infinitudinea. Organizarea perfectă a finitului - armonia - instituie frumosul.

Astfel, frumosul are drept domeniu finitul și el determină un sentiment liniștit, senin, tocmai pentru că perfecțiunea finitului ne induce certitudinea formelor care constituie condiția noastră existențială. "*Frumosul aparține ajungerii la sine a adevărului*", afirmă Heidegger - a adevărului „fiindului” uman; există, prin urmare, o concordanță între adevărul ființării noastre și frumos. Astfel, frumosul este condiția ontologică *sine qua non* a naturii umane, iar urâtul - condiția disontologică.

Kant afirmă că procesul intim prin care spiritul recunoaște intuitiv și se bucură de această concordanță și, în felul acesta, ia naștere certitudinea ființării noastre - constituind esența receptării frumosului - rămâne misterios. Noi considerăm că acest sentiment al certitudinii ființării pe care ni-l induce organizarea perfectă a finitudinii, sentimentul armoniei, este **răspunsul unor receptori apriorici, al unei predispoziții transcendente înăscută a sensibilității noastre existențiale, care recunoaște în mod nemijlocit armonia formelor contemperate** și respinge diformul, dizarmonia ca fiind contrare și distructive pentru ființarea umană.

Infuzându-ne bucurie și echilibru sufletesc, frumosul este ceea ce iubim, afirmă Sappho, expresia ideală a acestui echilibru fiind *kalokagathia* care reunește frumosul cu binele - *kalon* însemnând ceea ce place, admirăm, *agathon* - ceea ce ne protejează și ne dă liniște. Sufletul bun a fost plăsmuit după niște armonii muzicale, afirmă celebra poetă, a zecea muză a Greciei. Frumosul ne încântă, fiindcă un lucru e armonios făcut și, în felul acesta, forma devine expresia ontică a instituirii prezenței noastre în ființare.

În schimb, sublimul este **reacția spiritului de eliberare** - nu numai din trupul care „ne ține prizonieri ca o stridie”, afirmă Platon, ci din întregul sistem al limitelor care îl îngrădesc. Este o stare tensională de dezmărginire având caracterul de a fi de nepotolit, fără oprire. În sentimentul sublimului are loc un conflict între finitudine și voința dezrobirii neîngrădite; dar absolutul eliberării nu este de atins niciodată. Această tensiune conflictuală irezolvabilă constituie mișcarea ascensională a sublimului.

Dacă frumosul provoacă plăcere, o emoție a sensibilității, sfera sa fiind lumea fenomenală, emoția sublimului aparține intelectului, spiritului; esența acestei emoții este *elevația* - "*smulgere în beatitudine spre înălțimi*" afirma Plotin.

Mișcarea de eliberare a sublimului este o sfâșiere între finitudinea fără de care nu am fi putut avea acces la ființare, și infinitudinea prin care vrem să depășim modelul ontic sclavizant; unica noastră "mântuire" este acest raptus *trans-figurator*, este drumul parcurs între refuzul limitelor și străfulgerarea unui dincolo absolut, exprimat de versurile din *Luceafărul*: „Nu e nimic, și totuși e/ O sete care-l soarbe./ E un adânc asemene/ Uitării celei oarbe”.

Elanul de dezmărginire experimentat în starea sublimă ne infuzează atât încântare cât și "nefericire". Sentimentul fericirii aparține eliberării, sentimentul de nefericire este neliniștea imposibilității de a epuiza necuprinsul, de a atinge nelimitele libertății metafizice. Zborul fulgerător al lui Hyperion

către Demiurg, impulsionat de forța irepresibilă a dorului, este totodată beatitudine și automistuire: „*El zboară gând purtat de dor,/ P'în piere totul, totul*”.

Nu o judecată de gust intervine în sentimentul sublimului; și niciun criteriu apreciativ de ordin exclusiv moral; în emoția *intelectuală* a sublimului, ființarea umană este angajată spre transmutare într-un model de existență superior; sublimul presupune transcendere, ne poartă într-un *dincolo* unde face să se nască în noi o *supraființă*, indefinisibilă însă.

Natura produce emoția sublimului prin simboluri care energizează înălțare, induc suieș eliberator, începând cu munții și sfârșind cu lumea astrală; pentru că în noi "*este sădit ceva care depășește natura*", afirmă Schiller. Arta e și ea o natură, transfigurată însă, în care simbolurile elevației sunt sufletești și spirituale, și prin urmare sunt mai active în aspirația eului de dezrobire metafizică.

Astfel, în postuma eminesciană *Povestea magului călător în stele*, simbolurile sublimului material - muntele, furtuna năprasnică, cerul înstelat, sunt întrecute de sublimul spiritual: geniul, o entitate fără înger și fără stea, deci neaparținând nici cerului fizic, nici celui meta-fizic, constituie o lume proprie - „o lume în lume”, aflată în afara planului creației, așa încât Dumnezeu „se împiedică în cifra lui”. Iar, în final, el caută un ideal dincolo de lumea umană. Înțelesul poemului este, prin urmare, raportul între *lume și geniu*, acest titlu fiind mai adecvat.

Considerăm că sentimentul indus de spăimosul distructiv nu aparține sferei sublimității. Sublimul nu este înfricoșător; ceea ce produce groază nu poate înălța, nu poate spiritualiza, nu poate transfigura. Sublimul produce fior cosmic, transă, cutremur, dar nu amenință cu moarte; nu se adresează simțului de autoconservare, alcătuirii carnale, ci spiritului, năzuinței de eliberare trans-empirică; nu este o reacție biologică-psihică, ci "*o mișcare a minții*", afirmă Kant, capabilă de mutație axiologică a ființării.

Reamintind cuvintele din tratatul lui Longinus - "*Sublimul când izbucnește sfarmă totul ca un trăsnet*", trebuie de relevat faptul că →

GEORGE POPA

sublimul "comoționează" fulgerător, nu are răgaz pentru doi timpi: spaimă și depășirea spaimei; și este o valoare absolută: "sfarmă" tot ce nu este absolut. Sublimul este o criză existențială radicală, revelația unor moduri superioare de onticitate; acestea rămân însă potențiale, indefinite, conținutul lor fiind doar transcenderea înaripată, încântarea pură a decon condiționării.

Spre deosebire de frumos, nu oricine are sensibilitate pentru sublim; este nevoie de o anumită predispoziție înăscută; sublimul bulversează și transportă "sufletele de elită", scrie Etienne Souriau (*Le sublime*, Revue d'esthétique, Paris, 3-4, 1966); în schimb, are repulsie pentru inimile leneșe și fuge de spiritul meschin; nu oricine poate atinge "foarte înaltul voltaj" al sublimului. **Căci sublimul este vocația omului experimentând mereu șanse mai înalte și mai pure de ființare.** În fața sublimului, receptarea are loc cu „simțul intelectului” despre care vorbește Grigore Palamas. Sensibilitatea la sublim măsoară valoarea spirituală a omului; sublimul dintr-odată te alege; dar pentru ca să te aleagă, trebuie să te recunoască: să recunoască faptul că ești un ales.

Plecând de la aserțiunea lui Baudelaire, "imaginația este regina facultăților", considerăm că nu există un conflict între puterea imaginației și cea a rațiunii în receptarea sublimului, în sensul că prima nu ar fi capabilă să cuprindă totalitatea mărețiilor și forțelor naturii pe care le poate concepe rațiunea. Arthur Rimbaud afirmă dimpotrivă: "*palida noastră rațiune ne ascunde infinitul*". Dacă există un conflict, acesta se află mai curând între noi înșine și lucrul sublim, în sensul că acesta cere de la noi prea mult și de o manieră prea presantă, prea nemijlocită; or, tocmai acest conflict tensional constituie energia mutantă a sublimului.

Sublimul este "*o aventură personală, singulară, profundă*", afirmă Souriau, capabilă uneori să producă transmutarea unui eu de o manieră definitivă; din acest motiv, se pune întrebarea dacă sublimul nu cere criterii noi de definire, fiind, de exemplu, capabil să dea naștere la anumite efecte spirituale *care i-ar fi proprii*, sau ar da mărturie pentru un

anumit statut sau mod de existență proprii obiectului care face să izbucnească sublimul în suflet. Gânditorul francez se întrebă chiar dacă sublimul nu se află de partea miracolului sau a magiei; în timp ce frumosul manifestă perfecțiunea realizată a unui ființe (în calitate de om), sublimul induce unei ființe în mod enigmatic o perfecțiune mai înaltă, "care ar metamorfoza-o, ar face-o mai profundă, mai magnifică."

Maria Munucă, "Natură moartă"

Dacă, așa cum s-a afirmat încă de la Heraclit, nu există ființă în sine, ci numai contingență încropind lucruri, fapte, euri și evenimente la întâmplare, cu atât mai lesne poate avea loc ieșirea din acest provizorat; cu alte cuvinte, tocmai în acest provizorat constă șansa mutațională a sublimului. *Eliberarea de eul evanescent, creație a lumii fenomenale, și năzuința spre totala disponibilizare existențială constituie culminația sublimului.*

„Forma este zeul unei bucăți de materie”, afirmă Eminescu: ajunsă la absolutul perfecțiunii, forma devine dumnezeiască. Prin urmare, granița dintre frumos și sublim nu este de netrecut. Acest lucru în primul rând pentru că ambele valori țin, în ultimă instanță, de ontologic.

Nucleul concepției lui Heidegger relativ la Ființă constă în dehiscenta dintre *Ființa* inexprimabilă lingvistic ("*Ființa este ceea ce este*") și *fiindul* uman - care constituie o formă de manifestare parțială, finită, imperfectă, a Ființei, astfel că, nerealizat, *fiindul* - evoluează spre moarte. Sub influența lui Hölderlin și

Rilke, Heidegger pune pe seama operei de artă posibilitatea dezvăluirii adevărului că *fiindul* este o componentă în sânul înfinit și de necunoscut al Ființei: *Încă de la Aristotel, "conformitatea (artei) cu fiindul este privită drept esența adevărului. Opera de artă deschide ființa fiindului"*.

Or, această deschidere a *fiindului* uman către Ființă nu poate fi decât pe măsura Ființei, adică infinită. Acesta este adevărul uman *necontrariat* de moarte: depășirea prin ecstazia poetică, prin sublim a finitudinii condamnată în mod structural la pieire. *Deschidere totală a omului către Ființă are loc în experiența frumosului și a sublimului.*

Fiind forme ale adevărului onticității umane, frumosul și sublimul nu sunt ireconciliabile, cum credea Edmond Burke.

Frumosul poate deveni sublim atât pe plan formal cât și spiritual. Pe plan formal, frumosul devine sublim când organizarea finitudinii realizează *absolutul*, infuzându-ne astfel certitudinea absolută a ființării; de asemenea, frumosul devine sublim când armonia capătă *expresia unei mari elevații spirituale*. Deseori cele două planuri se intrică, potențându-se reciproc. Schelling afirmă: "*Sublimul în absolutitatea sa cuprinde frumosul, la fel cum frumosul în absolutitatea sa cuprinde sublimul*".

În arta Egiptului antic, starea sublimă trăită de personajele adorând o floare de lotus se datorește conștiinței sacralității lotusului conceput ca născând pe Amon-Re din apele primordiale. Frumosul material absolut al lotusului se întrepătrunde cu sublimul frumuseții spirituale a personajelor respective. În *luceașărul*, frumusețea fizică absolută a fetei de împărat - *Cum e fecioara printre sfinți/ Și luna printre stele* - face firească aspirația sublimă a iubirii sale astrale. Sublimitatea iubirii lui Arald din *Strigoii* este potențată de sublimitatea dezlănțurii nocturne a lumii fizice, sensibilă la drama regelui și la miracolul renașterii prințesei dunărene, Maria. În versurile: *„Femeia goală cufundată-n perne/ Frumusețea ei privirilor așterne./ Nu crede tu că moare ea vreodată./ Căci e ca umbra unei vieți eterne"* - tiparul fizic absolut →

devine idee, arhetip nemuritor. Desfășurarea grandioasă a naturii din Miorița potențează sublimitatea sufletească a eroului baladei.

Arta devine cu atât mai sublimă cu cât "dincolo" către care are loc înălțarea este mai departe, mai inaccesibil: „Tu trebuia să te cuprinzi/ De acel farmec sfânt/ Și noaptea candelă s'aprinzi/ Iubirii pe pământ.”

Dacă frumosul în primul rând place, încântă, generează o emoție senină, apolinică, iar sublimul înaltă, dă naștere unei emoții tensionale - figuri cum sunt cele ale reginei Nefertiti sau cele din tablourile lui Rafael, de o desăvârșită frumusețe fizică precum și spirituală, induc și sentimentul sublimului, emoție intelectuală.

Se poate spune că frumosul intelectual, spiritualizat, ori moral este egal cu sublimul, așa cum are loc cu Ana din legenda Meșterului Manole.

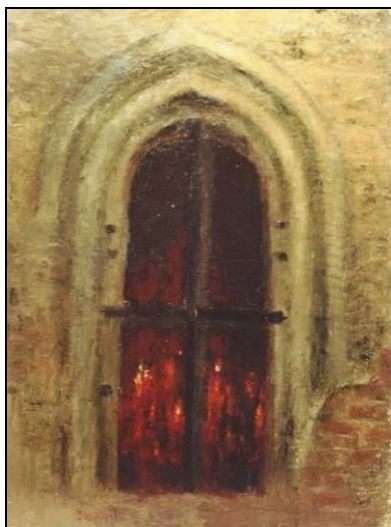
În legătură cu raportul dintre frumos și sublim, reamintind ideea lui Schiller, conform căruia frumosul tinde să ne țină prizonieri în lumea comună, pe când sublimul ne deschide calea spre eliberare, este de observat că majoritatea personajelor lui El Greco nu sunt armonioase, „plăcute” sentimentului frumosului; ele nu sunt întruchipări minuțios lucrate ale finitudinii, ci apar dizolvate de experiența mistuitoare a sublimului. Torsionate și alungite anormal pe verticală și transformate astfel în adevărate flăcări suind extatic spre cer, aceste personaje exprimă năzuința de confundare cu divinitatea. De asemenea, personajele lui Rembrandt nu constituie modele de frumusețe fizică, ci apar plăsmuite dintr-o substanță aflată la limita dintre materie și spirit, făcute astfel să exprime sacralizarea prin suferință, prin intensitatea frumuseții sufletești.

La Eminescu, în poemul *Călin*, frumosul și iubirea devin sublime prin suferință, iar în *Strigoii*, prin transcenderea morții. Postuma Miron și Frumoasa fără corp dezvoltă o fenomenologie frumos-sublim originală: frumosul nu este suit la sublim prin absolutizarea sa, cum cere Schiller, ci este *întrecut* de sublim, prin faptul că perfectă statuie umană este transsubstanțializată în lumină. Fata îi spune lui Miron “Tot...Ce

pipăi,/ Numărul vieții pripă-i,/ Trecător, de unde-un șopot/ Și ființa lor o clipă-i...// Tot ce-i corp e ca o veste,/ Ca un val, o frunză, -un nume./ Ființa mea eternă este/ Nu-s ca fuga unei spume/ Săvârșită - o idee/ Ce-i menit-eternă să stee.” Prin urmare, lumea umană fiind a limitelor, a finitudinii, este efemeră. Dar când o formă atinge absolutul, idealitatea supremă a frumosului, acesta iese din el însuși - forma devine idee pură.

Că frumosul ține de domeniul finitudinii, al formelor materiale, iar sublimul aparține spiritului, o confirmă Eminescu într-o semnificativă notă de manuscris (2257), notă care poate să ne dea și dezlegarea misterului atingerii sublimului atunci când forma realizează perfecțiunea absolută: *"Ea era o cugetare frumoasă în înțelesul cuvântului. Capul ei cel frumos părea a fi sculptat nu de un sculptor, ci de un filozof."* Prin urmare, transformarea frumosului în sublim are loc atunci când nu un mănutor al formelor materiale, ci un mănutor al gândului este creatorul formei desăvârșite. Într-o însemnare, Eminescu afirmă că misiunea omului constă în înobilirea formelor prin spiritualizarea lor. Spiritualizarea împacă finitudinea tiparelor materiale, formula ontologică pentru om, cu năzuința nelimitatei eliberări. Apropiată de ideea eminesciană este concepția lui Schelling, conform căreia frumosul este *"infinitul făcut prezent de o manieră finită."*

Lirica eminesciană este structurată conform unui model de sublim pe

Maria Mănuacă, "Denii"

Maria Mănuacă, "Primăvara și toamna"

care l-am numit *spirit hyperionic*, având, schematic, următoarele caracteristici :

- experiența metafizică a marilor sensuri care guvernează existența;
- transvaluarea poetică a lumii, întemeierea cu ajutorul sacralizării și a sublimului, a unui univers depășind axiologic viața comună ;
- experiența idealităților ultime, a supremelor piscuri ale simțirii și gândirii, posibile intramundan ;
- tensiunea de transcendere într-un dincolo eliberator tentând absolutul spiritualității pure (*Spiritul hyperionic sau sublimul eminescian*, 2004; *Libertatea metafizică eminesciană*, 2006).

Spiritul hyperionic, vocația unor mișcări tensionale de înălțare și depășire a sistemului de mărginiri care ne îngrădesc ontologic și axiologic, constituie aportul eminescian la îmbogățirea noțiunii de sublim pe plan universal.

Potențarea spiritului hyperionic, acest *arheu* modelator original, sunt crestele montane. Eminescu relevă faptul că muntele - domnind în inima țării - este matricea spirituală a sufletului și culturii românești : *"Este muntele tată al râurilor și al poporului nostru. Acesta e cumpăna lui, cântarul cu care-și cântărește patimile și faptele"* (ms. 2275 B). Nu unduirea șovăitoare deal-vale, ci muntele, înălțarea constituie sânul genezic al culturii românești, Eminescu a avut intuiția vizionară că deschiderea către sublim, românul a învățat-o de la munții săi: *"Dar nu-s culori destule în lume să-nvesmânte / A munților Carpatici sublime idealuri"*.

Dovadă peremptorie: ascensiunea apoteotică - montană și astrală - din finalul Mioriței. Dovadă *Coloana nesfârșirii* brâncușiană.

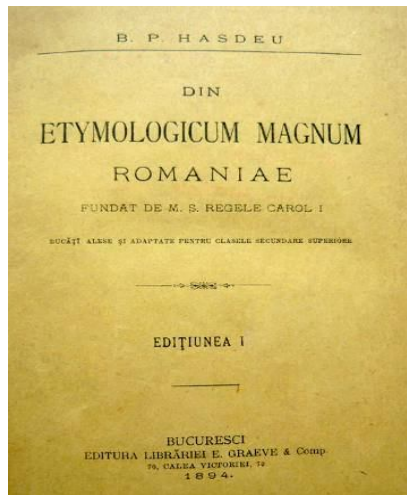
MANUALUL LUI B. P. HASDEU, IMBOLD SPRE EFICIENȚĂ ÎN LICEELE EUROPEI UNITE

Științele noologice au pus în evidență rolul determinant, pe care-l are participarea spirituală în derularea proiectelor politice, economice și sociale [1],[2],[3]. Din această perspectivă noologică, succesul unității europene depinde, în bună parte, de recuperarea și conștientizarea temeiurilor ontologice, care susțin reala noastră unitate spirituală. Performanțele Uniunii Europene și chiar supraviețuirea ei vor depinde de promptitudinea, cu care sistemele de învățământ vor asigura însușirea la toate nivelele a acestor temeuri ontice, necesare pentru a defini identitatea de ansamblu a unității europene.

Dat fiind aportul definitoriu, pe care îl au în formarea personalității umane, liceele europene sunt primele chemate la un efort de sincronizare menit a pune în aplicare o strategie comună privind edificarea ontică a identității europene, cale sigură pentru a optimiza procesele de remodelare europeană. În derularea lor, nu se va mai putea ignora faptul că orice progres economic va fi limitat de grava criză a mediului înconjurător, aflat în pragul unor transformări ireversibile, în timp ce progresele spirituale se mențin nelimitate pe coordonatele perene ale devenirii umane.

În cadrul acestui atât de necesar efort de sincronizare, învățământul preuniversitar din România își poate aduce partea sa de contribuție având în vedere și modelul oferit de manualul pentru licee, realizat în anul 1894 de B.P. Hasdeu.

Intitulat „**ETIMOLOGICUM MAGNUM...**, *bucăți alese și adaptate pentru clasele secundare superioare*”, manualul a demonstrat, în mod riguros, dar atractiv, profunda înrudire a neamurilor balcanice. În legătură cu scopul atins de acest manual, autorul a ținut să precizeze: „*Dar fericirea mea cea mai mare este că rezultatul definitiv al muncii mele nu împinge la desbinare, ci îndeamnă la înfrățire. Toate popoarele balcanice, Românii, Grecii, Albanezii, Serbii și Bulgarii, ne apar acum ca o singură familie strâns înrudită, ca un*

συμπόσιον de frați, de veri și de cumnați.” (p. 72) [4].

Epuizarea celor șase ediții ale manualului reflectă prețuirea de care a avut parte această adaptare la nivel liceal și, în egală măsură, îndeamnă la punerea în circulație a unui manual similar pentru Europa Unită, alcătuit în conformitate cu cele mai recente cuceriri ale lingvisticii, în contextul general al exploziei informaționale. Urmând să explice în manieră enciclopedică, dar suplă, concepte de larg interes european, manualul va oferi tot atâtea dovezi menite să consolideze conștiința unității europene pornind de la adevărul recunoscut că înrudirile lingvistice definesc înrudirea națiunilor. În acest sens, Ferdinand de Saussure, părintele lingvisticii comparate, n-a ezitat să precizeze că „*limba este un document istoric; faptul că limbile indo-europene formează o familie ne face să tragem concluzia că există un etnism primitiv ale cărei moștenitoare, mai mult sau mai puțin directe, prin filiație socială sunt toate națiunile ce vorbesc astăzi aceste limbi*”. [5]

Alături de Saussure, mulți alți savanți au formulat aserțiuni similare, între aceștia și Th. Mommsen, singurul istoric onorat cu Premiul Nobel, care a stabilit că „*limba, în epoca de formare, este imaginea fidelă și mijlocul de cunoaștere a treptei de civilizație atinsă de către un popor. Marile revoluții ale artei și ale spiritului sunt păstrate ca într-o arhivă, din ale cărei acte viitorul nu va întârzia să se informeze despre acele timpuri asupra cărora orice tradiție nemijlocită a amuțit*.” [6]

Alături de acești doi savanți, un lingvist și un istoric, omologați de cultura universală, spiritul enciclopedic al lui B.P. Hasdeu a subliniat

importanța reunirii celor două științe, astfel: „*Când e vorba de începutul popoarelor și de epoce întunecoase din viața lor, orice studiu exclusiv istoric duce la încheieri greșite; la încheieri greșite, nu mai puțin duce, orice studiu exclusiv lingvistic. Pentru a nimeri adevărul, sau încăi a ne apropia de adevăr, trebuie neapărat un studiu paralel istorico-lingvistic. Când un text istoric se întărește printr-un fapt lingvistic sau vice-versa, ambele urmărite pe o cale strâns metodică, atunci și numai atunci adevărul e găsit*.” [7]

Așadar, pentru noi ca și pentru B. P. Hasdeu, etimologia e o adevărată istorie a cuvântului, paralelă cu istoria realității denumite, urmărind nu stabilirea unei simple posibilități, ci, pe cât este posibil, chiar a realității. Așa după cum a arătat Cicerone Poghirc [8], renumit profesor de indo-europeană la Bochum, B.P. Hasdeu a adus importante contribuții și în problema substratului multor limbii indo-europene, cu puțin înaintea prietenului său Ascoli.

Prin valorificarea ultimelor progrese făcute, inclusiv de școala românească de lingvistică, în investigarea elementelor de substrat din limbile europene se poate trece la realizarea noului manual de lingvistică, destinat liceelor din Europa Unită, pentru care propunem câteva titluri în limita a optsprezece lecții, tot atâtea câte au fost dezvoltate în manualul lui B.P. Hasdeu.

I. De la etimologia rădăcinilor la semantica cuvintelor

II. Tapiseria de Bayeux sau universalitatea hieroglifelor Dragon

III. De la bi-corbul hittit yin-yang la acvila bi-cefală

IV. Wer-Wolf sau sistema europeană a teonimelor

V. Lik-Urgos/Lup-Ercus/Bers-Erkr sau sensul inițial al lykantropiei

VI. De la Isis și Nut la Lupa Capitolină sau limbajul nonverbal

VII. De la Waide-Wut la regele Clovis sau instituția liderului

VIII. Drin-Rin-In sau sistema europeană a hidronimelor

IX. Ba-Bel între Babilon, Antiohia, Bucegi și Cracovia

X. Obraz-obraznic-brazen sau sistema cuvintelor de uz comun

XI. De la lespede la placă sau despre anagramare →

GEORGE LIVIU TELEOACĂ

Se-aude un ecou prelung...

Se-aude un ecou prelung,
Parcă venit din altă lume,
Clar se-aude al meu nume
Și tot spre el mă poartă un ciung.

Ca-n noapte, temător, străpung,
C-un cal schilod, poteci de brume;
Se-aude un ecou prelung,
Parcă venit din altă lume...

La porți străine, îndelung,
Tot bat și-s urmărit de ciume;
La casa mamei mai ajung
Regrete încercând, postume.

Se-aude un ecou prelung...

14 noiembrie 2013

Aș mai fi vrut să mă fi-ntors

Aș mai fi vrut să mă fi-ntors
Pe-un drum ce-„atunci” m-a
ispitit...
Dar unde, Doamne, m-am grăbit
Și-am rupt al Parcelor fir tors?

Acum e drumul fulguit
Și calul mi-e de vlagă stors...
Aș mai fi vrut să mă fii-n tors
Pe-un drum ce-atunci m-a ispitit...

Dar dacă, totuși, reîntors,
Nu mai găsec ce am iubit
Și-așteaptă doar pallida mors
Sub semn de zodie-mpietrit?

Aș mai fi vrut să mă fi-ntors...

14 noiembrie 2013

Parcă-am trecut printr-un tunel...

Parcă-am trecut printr-un tunel
C-un car de humă tras de mine;
Eram, oh, vai, un tinerel
În cap c-un zumzet de albine...

Vroiam s-ajung la un castel
Cu-ntortochete serpentine...
Parc-am trecut printr-un tunel
C-un car de humă tras de mine...

La capăt de tunel, mișel,
Nu m-așteptau deloc festine
Ci-un ghiuj părănd Mefistofel
Ce m-a-nțepat c-un mărăcine

Parcă trecând printr-un tunel...

14 noiembrie 2013

Departa de-acest tărăboi

O, țărături cu nisipuri calde,
Cât aș mai vrea s-ajung la voi!
Valul ce vine să vă scalde
Să-mi spele trupul de noroi...

Și valuri venind ca în falde
Să-mi ia gândirile 'napoi...
O, țărături cu nisipuri calde,
Cât aș mai vrea s-ajung la voi!

Duse-n adânc, vor fi smaralde...
Al apelor mare puhoi,
Gândirile-mi or să le scalde,
Departa de-acest tărăboi.

O, țărături cu nisipuri calde!...

14 noiembrie 2013

Un deal, ca pe-o Gologă-l sui...

Un deal, ca pe-o Gologă-l sui...
– Dincolo, ce se ascunde? –
În spate, crucea nimănu
Cerne rănile imunde...

În somn, e gustul amărui,
Timpii mă trec în secunde;
Un deal, ca pe-o Gologă-l sui...
– Dincolo, ce se ascunde? –

Ard mărăcini în vechi cățui,
Bezna parcă mă pătrunde
Iar cuiel-n sipet le-ncui
Uitând rănile profunde...

Un deal, ca pe-o Gologă-l sui...

14 - 15 noiembrie 2013

CLAUDIA VOICULESCU

→ XII. De la helv-eți la horv-ați sau
sistema europeană a etnonimelor
XIII. Hugo Schuchardt sau taina celor
trei feluri de veneți din Europa XIV.
Cu nimfa Himalia, din Himalia în
Himli, sau trecerea b/mb/m

XV. Georg Barthold Niebuhr sau
despre originea pelasgilor

XVI. Gulucusta, mama lăcustelor
sau despre rolul metaforei

XVII. De la creanga cloampă la lea-
gănul spaniol columpio sau despre
trasorii

XVIII. Râul Mărgău, mergo,-ere și a
merge sau despre omonime

Considerăm că valoarea științifi-
că a noului manual de lingvistică, ce
va fi realizat pentru liceele din Euro-
pa Unită, se poate ridica la valoarea

manualului de lingvistică al lui B.P.
Hasdeu, născut în starea de emulație
academică creată printr-un susținut
dialog purtat de marii lingviști ai epo-
cii, așa cum au fost G.I. Ascoli, G.
Curtius, A. Kuhn, Max Müller, A.
Mussafia, Gaston Paris, H. Schu-
chart, G. Wigand, ale căror zeci de
scrisori elogioase adresate genialului
autor se păstrează în Arhivele Statului
Român [9].

BIBLIOGRAFIE

1. Ilie Bădescu, *Noologia – Ordinea
spirituală a lumii. Sociologie noologică, vol.
I – Noologie generală. Sistemul noologiei*,
Editura Academiei Române, 2012

2. Ilie Bădescu, *Sociologie noologică.
Ordinea spirituală a societății. Strat și
substrat sufletesc*, Editura Tipo Moldova,
Iași 2010 <http://www.tipomoldova.ro/carti/>

Sociologie%20Noologica.pdf

3. Simpozion MAL, 18 mai 2006,
Globalizare și identitate națională, Editura
Min.Ad.Int., 2006,
<http://www.cultura.mai.gov.ro/biblioteca%20virtuala/editura%20mai/globalizare%20si%20identitate%20nationala/globalizare%20si%20identitate%20nationala.pdf>

4. B.P. Hasdeu, *Etymologicum magnum
Romaniae, bucăți alese și adaptate pentru
clasele secundare superioare*, Editura Libră-
riei E. Grae-ve & Comp., București 1894, p.
72

5. F. de Saussure, *Curs de lingvistică
generală*, Ed. Polirom, Iași 1998, p. 227

6. Th. Mommsen, *Istoria romană*, Ed.
Științifică și Enciclopedică, Buc. 1987, vol.
I, p. 26

7. Cicerone Poghir, *B.P. Hasdeu,
lingvist și filolog*, Editura Științifică,
București 1968, p. 81

8. Ibidem p. 147

9. Ibidem p. 225

III. Romancierul

Așa cum s-a observat (criticul Theodor Codreanu a scris despre această problemă), opțiunea lui Mihail Diaconescu pentru romanul istoric, din care a făcut principala preocupare artistică, vine, pe de o parte, din tradiționalismul său programatic, iar pe de alta din viziunea lui fenomenologică. De aceea, fiecare dintre romanele pe care le-a publicat trebuie raportat la doctrina sa estetică și la principiile fenomenologiei.

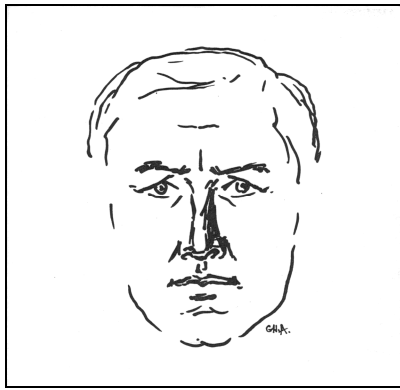
În plin postmodernism, scriitorul are curajul să se declare tradiționalist. Reînființând la Pitești revista *Argeș*, Mihail Diaconescu configurează pentru prima oară după perioada interbelică, un *program tradiționalist* clar și o *tendință* literară și culturală tradiționalistă, cu descindere directă din *Sămănătorul* lui Iorga și din *Gândirea* lui Nichifor Crainic.

Mihail Diaconescu debutează în anul 1963, cu *Visele au contururi precise*, roman care a avut mult de suferit de pe urma cenzurii. Ediția a doua a acestui roman apărută în 2007 a „restaurat” textul inițial.

Este profund semnificativ faptul că Traian Petrescu, eroul principal al acestui roman, apare înfățișat ca o personalitate pasionată de etnografie și folclor, de arhitectura populară și de tradițiile rurale, în special. El visează la realizarea unei mari opere științifice, apte să vorbească despre trăsăturile spirituale ale românilor, dar și despre aspirația lui spre o creație monumentală. Sesizăm în portretul acestui erou de roman o mărturie autobiografică mascată a autorului.

Perioada petrecută de scriitor la Berlin, în calitate de *Gastdozent*, la celebra Universitate Humboldt, a fost transfigurată epic în romanul *Nopți și neliniști*, subintitulat *Pseudojurnal metafizic*.

În anul 1973, apare *Culorile sângelui*, primul roman din ansamblul epic numit de autor „o fenomenologie narativă a spiritului românesc”. Aprecierile elogioase la adresa acestui roman, făcute de Marin Preda, au influențat pozitiv decizia lui Mihail Diaconescu de a se dedica în

Portret de Gh. Adoc (tuș negru pe carton alb)

continuare epicii istorice. Astfel, vor urma, începând din anul 1977, la diferență de doi-trei ani între ele, celelalte romane istorice ale scriitorului: *Adevărul rectorului Lucaci*, *Umbrele nopții*, *Marele cântec*, *Călătoria spre zei*, *Speranța*, *Umbrele nopții*, *Depărtarea și timpul*, iar în anul 1988, romanul *Sacrificiul*, considerat de Mihail Diaconescu una dintre realizările sale reprezentative, iar de critici o capodoperă epică de valoare universală.

Noutatea în romanul istoric diaconescian rezidă în dorința uimitoare a scriitorului de a cuprinde două mii de ani din existența istorică și spirituală a poporului român. Pentru realizarea acestui obiectiv, Mihail Diaconescu scrie „romanul total”, în care oglindește nu doar „o felie de viață”, ci o întreagă existență istorică întinsă pe mai bine de două milenii. Năzuința romanelor diaconesciene este ca împreună ele să ofere imaginea totului: „Unitatea în varietate a romanelor mele este menită să semnifice durata valorilor spirituale care ne reprezintă.”² Aceste romane aduc un aer proaspăt, întăritor, în atmosfera densă, dar cam îmbâcsită, a prozei românești și europene de la cumpăna secolelor al XX-lea și al XXI-lea.

Sunt romane care ilustrează forța, măreția și frumusețea operei de scriitor, istoric, estetician, teolog și critic de artă prin care Mihail Diaconescu s-a impus.

La suprafață, aceste romane construite impecabil, ne apar ca niște

narațiuni de mare amploare, apte să întrețină pasiunea constantă a lectorului, sentimentul noutății, uimirea, neliniștea și tensiunea expectativă.

În adâncime, ele sunt însă grave, tainice, suprasaturate de atitudini contemplative și de reflecții filosofice și morale, greu de aproximat și de interpretat într-un discurs exegetic adecvat.

Dificultatea vine tocmai din marea densitate a simbolurilor plasate în texte. Polivalența acestor simboluri se adresează, în egală măsură, marelui public, dar și celor mai rafinați iubitori de literatură. Romancierul este convins că gravele și copleșitoare adevăruri ale istoriei pot comunica strâns cu valoarea artei, îndeosebi a celei epice. În acest sens, arta epică poate avea o imensă forță revelatoare. Poate avea și o dimensiune catehetică, în sensul doctrinei morale și pastorale ortodoxe. Romancierul a învățat de la mari maeștri spirituali precum Nichifor Crainic, Ion Petrovici, Mircea Vulcănescu, Dumitru Stăniloae și Ioan G. Coman că vocația metafizică a unui artist poate fi unită cu trăirea religioasă și cu dogmele sacre ale Ortodoxiei. De altfel, în opera romancierului, istoricului, esteticianului și criticului de artă Mihail Diaconescu este evidentă o aspirație metafizică, o dimensiune metafizică și un sens metafizic al actului scriptural. De aceea, putem vorbi de sursele mistice ortodoxe ale fenomenologiei epice a spiritului românesc, pe care el a creat-o.

Într-o altă ordine de idei, este evident faptul că, pentru a fi înțeleasă mai bine, vasta operă diaconesciană trebuie raportată la puternicul curent spiritualist manifestat în variate forme în literatura și cultura română de azi. Este curentul ilustrat în literatură de personalități precum Valeriu Bartolomeu Anania, Mihail Diaconescu, Ioan Alexandru, Paul Aretzu, Ioan Pinteș și de alții. În sociologie, de Ilie Bădescu, inițiatorul unei direcții noi în știința pe care o cultivă, îndatorată relansării paradigmei noologice în studiul societății (nu întâmplător, Ilie Bădescu a publicat un amplu volum monografic despre aspectele →

MONICA DUȘAN

(Fragment din volumul în pregătire *Simbolic, metafizic și monumental în proza lui Mihail Diaconescu*)

² Mihail Diaconescu, *Farmecul dialecticii și fenomenologia narativă*, Editura Viitorul Românesc, București, 2001, apud Theodor Codreanu, *Fenomenologia epică a istoriei românești*, Editura AGER-Economistul, București, 2005, cap. „Înnoire tematică și compozițională”, pag. 60.

sociologice și antropologice evidențiate de proza lui Mihail Diaconescu); în pictura monumentală în frescă, de Grigore Popescu-Muscel (căruia, de altfel, Mihail Diaconescu i-a dedicat o masivă lucrare exegetică); în muzicologie și studiul moștenirii psaltice, de Titus Moisescu, Sebastian Barbu Bucur și de mulți alții.

În cuprinsul acestui curent spiritualist, Mihail Diaconescu s-a manifestat deosebit de activ. Opera sa, care ne apare ca un ansamblu unitar în varietate, coerent, riguros, echilibrat și simetric, dominat de un realism ontologic fundamental, este o impunătoare construcție monumentală și, totodată, una dintre cele mai fericite expresii ale puterii de creație a poporului român. În cuprinsul ei, valorile afirmate de istorie, literatură, estetică, teologie, teoria literaturii, critica de artă și militantismul moral creștin formează o unitate inextricabilă. De aceea, Mihail Diaconescu, în al cărui traiect creator putem sesiza o continuă depășire de sine și diversificare a preocupărilor, a fost comparat cu Dimitrie Cantemir, Eminescu, Hasdeu, Iorga, Brâncuși, Blaga, Nichifor Crainic, Mircea Eliade și cu alți titani ai culturii.

Toți specialiștii în studiul trecutului care i-au comentat cărțile – ei sunt personalități științifice, literare și filosofice de mare prestigiu – s-au arătat impresionați de adecvarea autorului la documentul istoric.

Este binecunoscut faptul că pentru unii scriitori documentarea istorică este presărată cu dificultăți insurmontabile. Mihail Diaconescu este un eminent istoric, așa cum este un mare prozator, un strălucit cugetător și un activ critic de artă.

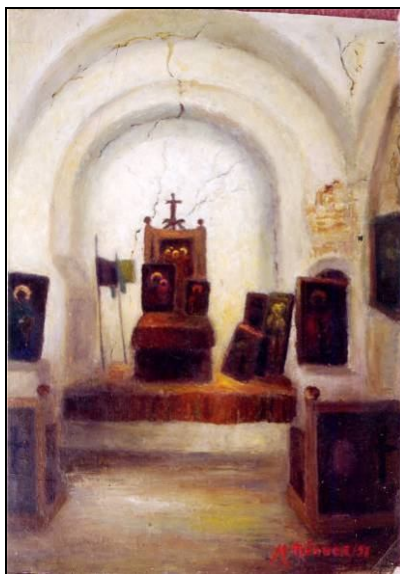
Scriitorul însuși este de părere că „datele istorice reale sunt totdeauna mai impresionante decât cele mai îndrăznețe construcții fictive”, iar ficțiunea, „atâta câtă există, pornește de la document și este subordonată documentului”³.

Prin această documentație minuțioasă, prin datele istorice reale care sunt atât de pregnante în romanele sale, Mihail Diaconescu se detașează definitiv de literatura romantică de inspirație istorică, în

care predominantă este ficțiunea, iar această despărțire îl vizează în special pe Sadoveanu – pe care, de altfel, Mihail Diaconescu îl admiră mult, necondiționat. Când unele note romantice, vag sadoveniene, apar totuși în proza diaconesciană, ele sunt subordonate unei viziuni artistice noi.

O altă noutate pe care o aduce epica diaconesciană e aceea că pentru întâia oară în romanul românesc, pe primul plan al acțiunilor nu mai sunt eroii care săvârșesc fapte politice sau de arme, ci intelectualii. Referitor la aceasta, Theodor Codreanu spune: „Cum fenomenologia epică are în vizor totuși esențele în ultimă instanță, iar nu fenomenele ca atare, scriitorul produce acum cea mai spectaculoasă cotitură la nivel tematic (s.n.), căci pentru prima oară în romanul românesc, eroii nu mai sunt cei care săvârșesc fapte de arme, ci intelectualii”⁴.

Opera de romancier a lui Mihail Diaconescu, a schimbat definitiv modul nostru de a percepe istoria spirituală în care se înscrie poporul român. Ea a pus o pecete de neșters pe evoluția artei epice românești și europene. Indiferent de temă, de epoca în care își desfășoară acțiunile, de atmosfera specifică pe care o evocă, de eroii și de faptele lor, aceste romane, care sunt autonome în actul lecturii, au o unitate de fond, urmărită de autor și realizată cu succes.

Maria Mănuță, „Altar părăsit”

Altfel spus, romancierul adoptă o anumită tactică epică, pentru elaborarea fiecărui roman. La nivelul întregului ciclu, sesizăm însă o strategie epică. El realizează astfel o construcție artistică de mari proporții, unitară în varietate, unică în literatura și cultura română.

Romanele sale comunică strâns între ele, oferind o concepție riguros structurată, despre fenomenul spiritual și istoric românesc. Ele sunt părți ale unui întreg, respectiv ale fenomenologiei narative ale spiritului românesc, pe care Mihail Diaconescu a teoretizat-o în numeroase mărturii, articole, eseuri, interviuri, conferințe, prelegeri universitare pentru studenți, masteranzi și doctoranzi.

Fenomenologia narativă a spiritului românesc ne propune o suită de romane parabile dedicate celor mai înalte idealuri spirituale ale omului, în primul rând vocației sale metafizice și setei de absolut. Evenimente tumultuoase sunt asociate în aceste romane cu ample pasaje eseistice.

Întrucât conțin evocări, descrieri, dezbateri filosofice, artistice și morale, încercări de explicare și evidențiere a spiritualității specifice a neamului românesc, aceste romane cu un insistent caracter demonstrativ nu puteau fi decât parabile. Pentru că parabola, mai mult decât orice altă formă a epicului, potențează o învățătură (o doctrină) filosofică sau morală. În momentele lor de contemplație și meditație (astfel de momente apar în toate romanele), personajele portretizate de Mihail Diaconescu sunt dominate de vocația lor metafizică.

Structura acestor romane parabile de mare amploare este totdeauna funcțională. Este perfect adecvată subiectelor și semnificațiilor moral-filosofice pe care ea le susține. Sunt romane cu personaje simboluri și variate amănunte semnificative care extind preocupările și cunoașterea noastră spre probleme, orizonturi și înțelesuri nebănuite. Relația dintre intuiția vizionară (intuiția artistică) și conceptele filosofice cu care romancierul operează este totdeauna firească. O sensibilitate profundă și o receptivitate estetică aparte îi caracterizează pe eroii literari creați de Mihail Diaconescu pentru a rosti preocupările și opiniile moral-filosofice puse de el în text.

³ Mihail Diaconescu, *Farmecul dialecticii și fenomenologia narativă*, Editura Viitorul Românesc, București, 2001, pag. 16.

⁴ Theodor Codreanu, *Fenomenologia epică a istoriei românești*, Editura AGER-Economistul, București, 2005, cap. „Înnoire tematică compozițională”, pag. 60.

Iubirile scriitorilor **IOAN SLAVICI ȘI ELEONORA TĂNĂȘESCU** (III)

În 1919 l-au închis și românii... Justificarea poziției sale, aparent oscilantă între puterile vremii, a conturat-o în paginile de memorialistică, unde se mai simte încă îngrâncenarea și orgoliul rănit al unui mare caracter: "Mă știi că eu n-am fost niciodată germanofil, nici maghiarofil, ba nici chiar românofil; este iubirea de oameni și de pace ceea ce au hotărât faptele mele. Pornind din convingerea că bine din punctul de vedere social nu poate fi decât ceea ce rezultă din fireasca desfășurare a lucrurilor, eu am fost totdeauna de părere că războiul e împotriva firii omenești, o înjosire morală, care nu li se poate ierta decât celor nevoiți a-și apăra viața. Vei întreba, poate, de ce n-am spus-o aceasta în fața Curții marțiale. Pentru că eram cu minte. Dacă-o făceam, eram osândit la moarte".

Nu mai era fanatic antimaghiar, ci fanatic antiromân în doar 10-12 ani? Acuzarea era întocmită de comisarul regal Niculescu-Bolintin. De mirare poate, dar apărătorul tenace avea să-i fie Elisa Brătianu, culmea, soția premierului I. C. Brătianu, marele prigonitor al lui Slavici! (ea fusese eleva jurnalistului și nu credea în acuzele de trădare ce i se aduseseră).

Dar acuzele de trădare, de punere în slujba celorlalți, au fost frecvente în cariera de jurnalist a lui Ioan Slavici. Poate părerea exprimată în "Amintiri" arată sentimentele sincer-patriotice ale lui Slavici, condamnând oarecum "asuprirea" conaționaliilor: "Poporul român n-a asuprit niciodată pe nimeni, ci a crescut, s-a întărit și s-a ridicat deasupra, cu toate că mereu a fost asuprit de alții. El are deci fireasca menire de a-i aduce omenirii un mare serviciu, stabilind forma rațională pentru pașnica și rodnica lucrare împreună a oamenilor ce fac parte din deosebite popoare. Menirea aceasta nu o va împlini făcându-le altora nesuferită viața, nici risipindu-și puterile în zadarnice silințe de a desființa alte popoare, ci ducând mai departe lucrarea pornită de înaintașii săi și dezvoltându-se potrivit cu firea sa." Despre periplitul prin centrele de

detenție a scris lucrarea memorialistică intitulată "Închisorile mele", pe care a publicat-o în 1921.

Academia Română a premiat romanul "Din bătrâni", apărut în 1902, iar în 1903 lui Slavici i s-a acordat Premiul "Heliade-Rădulescu" împotriva lui Duiliu Zamfirescu, care candidase cu romanul "În război". "Autorul Mării și al altor câteva capodopere inaugura în acest mod, fără voia lui, tristul șir de scriitori români întemnițați pentru opinii politice în propria lor țară, umiliți public și împinși astfel spre moarte. Față de Ioan Slavici, societatea românească a contractat, în eternitate, o datorie rușinoasă și inexplicabilă. Nu e de mirare că, până astăzi, istoria noastră literară a trecut, din jenă, inadmisibil de ușor peste ultimii ani din viața scriitorului, sperând probabil să facă uitată o vină colectivă - adică tocmai una dintre acele vini pentru care nu se obține niciodată iertare deplină." (**România literară** 2009, nr. 30; Prozatorul Biedermayer: Slavici, de Mihai Zamfir).

În 1919, la încheierea păcii și întoarcerea din Moldova a regelui Ferdinand și a guvernului, Slavici, rămăsese fidel față de monarhia austro-ungară drept care, la bătrânețe, a fost judecat și condamnat la 5 ani de închisoare la Văcărești, dar a fost eliberat în același an de către Nicolae Iorga. De la Văcărești, a primit o permisie pentru a merge la nunta fiicei Fulvia. Doar că la nuntă a avut permanent în preajma sa un agent al Siguranței, care a fost discret. Într-un fel, Slavici s-a simțit dator să mulțumească pentru discreție: "Ei, bine! Dl Buzdugan nu era numai ministru, ci totodată și om: ziua următoare la ora trei după-ameazăzi a venit un agent al Siguranței și m-a însoțit pân-acasă, ca să mă găsesc de nuntă. M-a însoțit apoi și la biserică și de acolo la casa unde urma să se ție nunta, iar în ziua următoare, la ora șapte dimineața, m-a dus la Văcărești."

Dar și de la Văc primise o permisie de două săptămâni, pentru a sărbători nașterea unui copil. Greutățile resimțite din cauza vieții agitate și a proceselor își puseseră amprenta asupra lui. Bolnav și slăbit, ajunsese aproape în situația unui muritor de foame. S-a refugiat la Panciu, în podgoria (asemănătoare cu cea de acasă), a fiicei sale. Din jurnalul soției

(Eleonora), rezultă că la bătrânețe devenise mai mohorât și mai moralist.

La 77 de ani, în data de 17 august 1925, a pierdut definitiv lupta pentru viață. A fost înmormântat la schitul Brazi din orașul Panciu, unde este și mormântul fiicei sale (numai că, în '40, la cutremur, mormintele au avut de suferit și a fost mutate în cimitirul din orașul Panciu). Memoria sa este evocată în orașul Panciu, al cărui Liceu teoretic poartă numele de "Ioan Slavici". Tot în memoria sa, în 1979, în cadrul manifestărilor ocazionate de aniversarea a 95 de ani de la apariția ziarului "Tribuna", în Parcul ASTRA din Sibiu a fost dezvelit bustul de bronz al scriitorului, realizat de sculptorița Călin Linca.

Viața și activitatea lui Ioan Slavici au fost pline, însă el, ca orice om, a trecut și prin *chinurile* sau *bucuria* iubirii. Însă, dacă prietenul Mihai Eminescu iubise în taină femeii căsătorite fără a se fi însurat cu ele, Slavici a avut două neveste. "*Îmi aduc aminte că se auzea pe la noi prin comună că Slavici era mai iubăreț. De prima soție a divorțat după câțiva ani de căsătorie. Prima lui soție avea mai multe neamuri în Țiria și așa s-a cunoscut cu Slavici. Motivul divorțului ar fi altă femeie, pe care a cunoscut-o înainte de a divorța*", spunea Mihai Sârbu, localnic din Țiria.

În 11 septembrie 1875, la 27 de ani, s-a căsătorit cu Ecaterina Szöke Magyarosy, femeia pe care o iubea de ceva vreme. Un timp stătuse departe de ea, pentru că fusese condamnat la un an de temniță. Relația n-a durat decât vreo 10 ani. A urmat divorțul în anul 1885.

S-a recăsătorit la Sibiu la 18 martie 1886, cu Eleonora Tănăsescu (profesoară la școala elementară →

MIHAI ȘTIRBU

(XI) N-am avut nici iubiri și nici iubită:

Înaltă, Doamne, crinul în pustie!
Măcar ceva din mine ca să fie,
Măcar să par că miros a ispită.

Când mă despoi, se vede doar văzduh
Și când respir, nu prihănesc oglindă;
Par pământean, dar nu-s decât un duh
Hoinar, tânjind către cereasca tindă.

Dă-mi greutate, umbră spre ființă,
Să simt o diferită-mbrățișare,
Să nasc păcatul măcar spre puțință,
Să se despice-o zare de-altă zare!
Dă-mi, Doamne, zborul de priință
Și coborâșul într-o amânare!

(XII) O, tu,-nflorită ramură divină,
Sufletul meu s-a agățat de tine
Și năzuiește, iară, să se-aline,
Săltând spre cer - ca de pe-o
trambulină.

Zarzar în floare, tu, minune-a lumii,
Ard straietele pe tine, ca heruvii!
S-au revărsat luminile, în fluvii,
Peste doi oameni, ce-și ziceau
"postumii".

Un El și-o Ea încep, iarăși, scriptura,
Mistic orbiți de raze furibunde -
Nu știu iubi - nu s-a născut nici ura,

Iar Șarpele amărăciunii de sub frunte
Abia pornește-a-și spirala făptura -
Semințe-s, doar, nevoile de punte...

(XIII) Crăiasă te-am aflat a Mântuirii;

Încarc pocal cu-otravă și lumină -
Și te poftesc la Cina de Rutină,
Cea după care înfloresc toți Mirii.

În palma ta streacor inel de șoaptă,
Ne închinăm cununile spre lac:
Până și stelele rotirea-și tac...
Luna din cer, acum, va cădea coaptă.

Sub tălpi, firesc, ne cresc jivine-
albastre,
Iar peste frunți, lebăda răcorește:
De sus de tot, boltirile sihastr

Dau semnul tainic: raiul iar rodește!
Prin iarbă,-ncolăcirile măiastr
Clocesc vestiri - că Înțeleptul
crește...

(XIV) În sânge, brazii-mi ard rafele,

Am ochii injectați de ceruri:
Trecui prin piatră și prin geruri,

Vă scriu grav din Lacteea Cale.

Mireasma smirnei peste munte
O las s-adumbre Feți Frumoșii -
Să se pogoare îngerii roșii,
Pe-a Golgotei încinsă frunte.

Eu zbor și plâng, sus, peste piscuri,
Cu palma mângâi prunci fierbinți;
Mă-ncrunt poruncitor la riscuri,

Îndemn la risc pe preacumiți
Și falfâi, printre-albastre discuri,
O mantie arzând de sfinți.

(XV) Aș vrea adânc în noapte să pătrund,

Pân' la izvorul beznei din lumină -
Acolo o poveste-ncet suspină
Și-o lacrimă-a-nflorit, cu greu, pe
prund.

Aș vrea să-i plâng pe toți înlăntuiții,
Pe cei ce simt cătușa peste gleznă -
Și-s chinuiți de spinii cei din beznă -
Dar nu pe cei valsând cu intuiții!

Îndrăgostit de umbra vrăjitoarei,
Îmi încurc degetele printre lotuși -
Dar vreau acum să-nfîgi în mine,
totuși,

Cuțitul lunii și al ursitoarei -
Și, dejugat de umbra sperietoarei,
Să nu-i mai rabd pe hocus-pocuși!

ADRIAN BOTEZ

Iubirile scriitorilor

→
de fete din Sibiu). O cunoscuse în 1883, pe când el era profesor de filosofie, logică, psihologie și romană la liceul "Matei Basarab".

Au avut șase copii. La data de 11 noiembrie, a apărut pe lume Titu-Liviu, care l-a avut ca naș de botez pe Titu Maiorescu. Al doilea copil, Lavinia-Ioana-Josefina s-a născut la 19 ianuarie 1889. A doua soție a lui Slavici, scrie în jurnalul ei că prozatorul era "un observator minunat", că-i plăcea să facă "excursiuni solitare, cutreierând ținuturi întregi", că avea o "fire deschisă", era "vesel și glumeț", chiar expansiv, că la teatru (și mai târziu la cinema) râdea atât de tare, încât ți-era și rușine să-i stai alături, pentru că lumea din sală se întorcea cu mirare spre el.

BIBLIOGRAFIE:

- adevarul.ro, 14 noiembrie 2010; Slavici – antisemitism, filogermanism și închisoare;
- http://ro.wikipedia.org/wiki/Ioan_Slavici;
- <http://www.sibiul.ro/personalitati-sibiene/ion-slavici.html> Ion Slavici - Articol realizat de Ion Girond pentru www.sibiul.ro;
- <http://www.primaria-panciu.ro/attractii-turistice/mormantul-lui-ioan-slavici/> Mormântul lui Ioan Slavici;
- istoria.md articol 575; articol Ioan Slavici (1848 – 1925), biografie. Articol îngrijit de Vlad Afteni;
- **România literară** 2012, numărul 8; Ioan Slavici – "spion" și "trădător" de Lucian-Vasile Szabo;
- **România literară** 2003, numărul 26; Memorialiști români: Ioan Slavici de Al. Săndulescu;
- adevarul.ro, 8 februarie 2013; "Ioan Slavici a fost căsătorit de două ori. Pe prima soție a întâlnit-o în localitatea lui natală Șiria" de Untaru Claudia - Muzeul

- Memorial Ioan Slavici și Emil Montia;
- **România literară** 2009, nr. 30; "Prozatorul Biedermayer: Slavici" de Mihai Zamfir;
- <http://www.brasovpress.ro/> 2013/01/18/ IOAN SLAVICI – 165 de ani de la nasterea sa (18 ianuarie 2013) de Radu P in ianuarie 18, 2013;
- **România literară** 2001, nr. 37; Cronica edițiilor: "Integrala Slavici (I)" de Z. Ornea;
- **România literară** 2012, nr. 38; Editorial: "Cui i-e frică de Slavici?" de Nicolae Manolescu;
- **România literară** 2005; nr. 3 Istorie Literară: "De ce l-a ignorat Lovinescu pe Slavici?" de Ion Simuț;
- ZIARUL LUMINA vineri, 28 august 2009; Ioan Slavici, un patriot de viață nobilă - Biografia luminoasă, Adrian AGACHI;
- **România literară** 2009, nr. 10; Despre literatură cu bucurie: "Slavici la Veneția" de Ioana Părvulescu;
- <http://www.formula-s.ro/2010/940/mica-enciclopedia-as-27/amintiri-de-familie-ioan-slavici-12994>

AMURGUL IUBIRII

(XIV)

Înainte de cădere, într-o primă interpretare, nu există decât erori de cunoaștere explicabile numai prin mărginirea omului; după cădere, în această lume ele se vădesc a fi greșeli ale dorinței cu care se confruntă voința. Schimbarea din interiorul creștinismului, de la cunoaștere (precreștină și inițial creștină) la voință⁵ înseamnă amorsarea schimbării de accent de la responsabilitatea cunoașterii ce revine persoanei, la libertatea de voință individuală a subiectului. Această schimbare începe să o împlinescă iubirea pasiune.

Apariția subiectului dorinței înseamnă totodată începutul efeminării omului occidental, începutul triumfului feminității împotriva masculinității. Speculațiile noastre teoretice și hermeneutice ignoră adesea contextul real în favoarea jocului semnificațiilor. Probabilul context care a funcționat aici este reala creștere a puterii decizionale a femeilor, soții de mari seniori, ai căror soți plecaseră în cruciadă lăsând practic domeniile la dispoziția lor. Stabilirea alianțelor și înrudirilor revine strategiilor și intereselor de putere masculine. Iubirea pasiune amorsează o lungă cedare pe etape a masculinului în fața femininului, a puterii în fața slăbiciunii (lipsei de putere, fragilității), pentru a termina într-un triumf al pasivului față de activ, adică al obiectului care este celălalt, asupra eului subiectului, și, în fine, a corpului asupra sufletului. De-a

⁵ E adevărat, Foucault spune putere, nu voință (pe care am preferat-o pentru că apare la Kant ca rațiune practică, definind clar domeniul moralității). Dar diferența de perspectivă e de altă natură: în ceea ce mă privește eu nu cred că discontinuitatea dintre precreștini și creștinii inițiali este atât de tranșantă pe cât crede fostul structuralist francez.

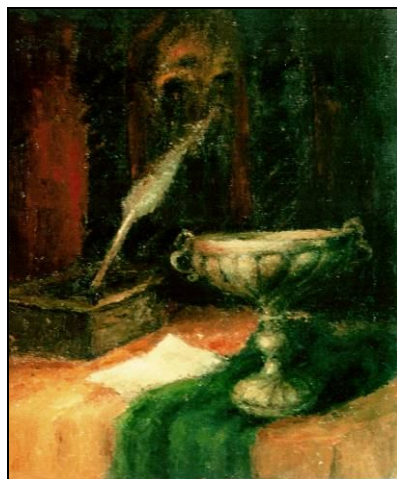
lungul istoriei iubirii în Occident, de la iubirea pasiune prin iubirea de tip don Juan, iubirea romantică, seducția de care vorbește psihanaliza, până la comunicarea corporală, femininul pare să câștige constant împotriva categoriilor metafizice impuse de masculinitatea patriarhală.

Stăpânul, sclavul și iubirea

Moto: „Fericirea de a fi în doi este la fel de iluzorie ca și fericirea de a fi singur.” (Max Scheler)

Don Juan și teoria spinoziană a dorinței

Desigur, nu numai arta imită viața, ci și viața imită arta. Pe drept cuvânt, niciodată nu s-ar putea crede, mai mult decât în cazul iubirii pasiune, că dacă poezii și scriitorii n-ar fi vorbit despre ea, iubirea n-ar fi existat. S-a spus, bunăoară, că ceea ce fac acești trubaduri și truveri nu este decât să debiteze platitudini sofisticate sau, pur și simplu, că vorbesc despre un vis sau întreprind un turnir oratoric. Adevărul este că nici măcar atunci când a devenit sistem, iubirea pasiune nu s-a generalizat pe cât ne-ar place să credem. De altfel și Denis de Rougemont va constata în *Les Mythes d'amour* prezența unui contra-exemplu: mitul lui Don Juan. Dacă la Tristan este vorba despre iubirea iubirii, la Don Juan dorința pare să ia mai degrabă forma poftei, a senzualității. Dar Don Juan este departe de a fi un animal amoral sau un primitiv. Cu toată anarhia erotică sau morală pe care o stârnește, el nu și uită, ca mare senior, rangul său. Adică este un imoral: nu uită regulile,

Maria Mănuță, „Aghiazmator”

normele, ci le confruntă și mai ales le transgresează. În acest sens, pentru Denis de Rougemont, Don Juan reprezintă mai degrabă o pasiune a spiritului decât, cum s-ar putea crede, o exultare a instinctului. Ceea ce caracterizează această pasiune a spiritului este dorința de nouitate și de schimbare perpetuă. Ea vine din nevoia de a trișa, de îndată ce regulile sunt deja instalate. Cheia atitudinii lui Don Juan este aceasta: „respectând toate regulile, nu am putea decât pierde întotdeauna. Prin urmare: sau suntem deja condamnați, sau am primit deja grația.”⁶ Or, Don Juan se îndoiește că ar fi primit grația divină și se vede constrâns să câștige în timpul vieții lui terestre respectiv să nege sfârșitul timpurilor, judecata de apoi.

Cea mai veche personificare a lui Don Juan se găsește într-o comedie spaniolă de dinainte de 1620 (unele comedii spaniole nepăstrate, chiar de la sfârșitul secolului al XVI-lea), dar cea mai exemplară realizare a conținutului acestui mit o găsim un secol mai târziu - anul premierei este 1787 - în opera lui Mozart, *Don Giovanni*. Mitul combină două teme de origine folclorică anterioară de altfel, aceea a unui cavalier monden, de o senzualitate neînfrântă, și aceea a unui om care nu crede în iertarea lui Dumnezeu. Pentru modernitatea care-l primește, Don Juan nu este numai eroul senzualității ci și al drepturilor naturale și individuale împotriva celor sociale și colectiv-religioase. Don Juan, secondat de servitorul - și dublul său, Leporello - cucerește femeile - Donna Anna, Donna Elvira, Zerlinda, Tisbia, Aminta...în total, "o mie și trei" - și duelează și ucide pe bărbații care i se opun (nu îi înlătură de la început, ci se confruntă cu ei dacă încearcă să îl împiedice). Femeile părăsite rând pe rând îl urmăresc pentru a se răzbuna, dar fatală îi este lui Don Juan confruntarea cu statuia de piatră a Comandorului. Numeroase sunt aspectele moderne ale acestui mit: legătura dintre senzualitate și necredință, interșanjabilitatea dintre stăpân și servitor, emanciparea femeilor de sub dominația sexuală a bărbaților.

AUREL CODOBAN

⁶ Denis de Rougemont, *Les Mythes d'amour*, Gallimard, Paris 1961, p. 119; vezi și pp. 113-120.

NINSOAREA ELECTRICĂ, LA SFÂRȘIT

Anul 2014 a început cu un sfârșit, sfârșitul unui poet, Traian T. Coșovei, important pentru generația optzecistă, prin poezia sa și prin rolul pe care l-a jucat în antrenarea energiilor unei vârste și ale unui timp al poeziei.

Biografiile noastre s-au intersectat încă din 1979, el fiind, într-un fel, „buzduganul” bucureștean al optzecismului, reușind ceea ce nu era foarte ușor atunci, să debuteze cu un volum, la Cartea Românească, „Ninsoarea electrică”, argument pentru mine, în ancheta „Dreptul la timp”, din revista „Echinox”, că noua poezie nouă începe să se facă auzită și editorial.

L-am perceput mereu, de la distanță, pe Traian T. Coșovei, ca pe un spirit fervent, îndrăzneț, lipsit de complexe față de poezii generațiilor anterioare, convins că optzeciștii pot face diferența specifică, într-o epocă ostilă poeziei neangajată ideologic.

Întâlnirile noastre literare erau la București, la Cenaclul de Luni, la SLAST, la Uniunea Scriitorilor, pe Victoriei, ori acolo unde poezia tânără pe atunci avea ceva de spus.

Am avut sentimentul solidarității continue, chiar dacă n-am trâmbițat acest lucru.

Am intrat în cărțile lui, el fiind și un rafinat interpret de poezie, a intrat în cărțile mele de interviuri, am făcut parte din aceeași carte.

Pierderea lui Traian T. Coșovei e cu atât mai dureroasă cu cât ea vine după despărțirea de alți poeți care contau pentru optzeciști – Mariana Marin, Ion Stratan, Augustin Pop...

Pe cât de vulcanic a intrat în literatură, pe atât de discret a devenit în timp, Traian T. Coșovei nereușind să se adapteze unei lumi care făcea

apologia pragmatismului în detrimentul boemei.

Totuși, Traian T. Coșovei a lăsat niște cărți: **1, 2, 3 Sau** (versuri, Ed. Albatros, 1980), **Cruciada întreruptă** (versuri, Ed. Cartea Românească, 1982), **Aer cu diamante** (volum de grup, împreună cu poezii Mircea Cărtărescu, Ion Stratan și Florin Iaru, Ed. Litera, 1982); **Poemele siameze** (versuri, Ed. Albatros, 1983), **În așteptarea cometei** (versuri, Ed. Cartea Românească, 1986), **Rondul de noapte** (versuri, Ed. Militară, 1987), **Pornind de la un vers** (articole critice, Ed. Eminescu, 1990), **Bătrânețile unui băiat cuminte** (versuri, Ed. Pontica, 1994), **Mickey Mouse e mort** (versuri, Ed. Cartea Românească, 1994), **Ioana care rupe poeme** (Asociația Scriitorilor din București & Ed. Cartea Românească, 1996), **Patinează sau crapă** (versuri, Ed. Axa, 1997), **Ninsoarea electrică** (ediția a II-a, Ed. Vinea, 1998), **Percheziționarea îngerilor** (versuri, Ed. Crater, 1998), **Lumina de la frigider** (versuri, Ed. Cartea Românească, 1998), **Bună dimineața, Vietnam** (versuri, Ed. Călăuza, 1999), **Hotel Urmuz** (articole critice, Ed. Călăuza, 2000), **Mahalaua de azi pe mâine** - împreună cu Dan Mircea Cipariu - (Editura Vinea, 2000), "Les annees folles du socialisme" - împreună cu Ștefania Coșovei - (Asociația Scriitorilor & Editura Eminescu, 2000), **Pisica neagră, pisica moartă** - împreună cu Bogdan O. Popescu - (Editura Crater, 2001), **Institutul de glasuri**, (Editura Cartea Românească, 2002), **Vânătoarea pe capete**, (Editura Libra, 2002), **Greva căpsunelor** (Editura Libra 2004), **La formarea ideilor** (Editura Contemporanul Ideea Europeană, critică literară, 2005), **Băutorii de absint**, antologie de poezie - împreună cu Ion Mureșan, Liviu Ioan Stoicicu, Nichita Danilov, Ioan Es. Pop - (Editura Paralela 45, 2007), **Motocicliștii spațiali** - împreună cu Ioana Mănescu - (Editura Tracus Arte, 2008), **Poezii marilor orașe**, critică literară (Editura MNLR, 2008), **Aerostate plângând**, (Editura Tracus Arte, 2010). - și i-au rămas, cu siguranță, cărți nescrise. I s-au publicat poeme în engleză, germană, italiană, sârbă, bulgară și ebraică.

Bătrânețile unui băiat cuminte

Și eu am fost un băiat răutăcios de altădată.

Am fumât, am băut, am aruncat în geamuri de sânge cu inimi sfărâmate, de piatră.

Am vorbit de rău genunchii fetelor din cartier -

Eu am pus lațuri la porumbei, lanțuri grele de fier

la cuvinte și frumuseți,

Am avut obrăznicia să-mi ascult până la capăt

povestea celor o mie și una de vieți.

Pe bătrâna proprietăreasă nu eu am împins-o pe scări.

Pe oglinda din lift nu eu am scris un cuvânt foarte mic.

Aș fi putut avea o inimă mare. Aș fi putut avea un sânge pitic.

Cu pumnii am turnat doar grămezi de monezi în telefoanele publice.

Mi-am uns trupul cu voci, respirații, surâsuri lubrice venite din noapte și ceață, din abisuri, din hău...

Am fost un copil rău.

Degetele mele au atins ceva neclar, între secure și găde, părul meu blond a visat să fluture piramide -

să respire parfumuri de Trinidad, de ghirlande și salbe.

Măinile mi le-am ars la mirajul țărilor calde.

Împrăștiat în lume am fost copil rău și blond al speranței de-a fi, al disperării de-a fi fost.

Uitat de toți, în mansarda unui surâs mi-am învâțat povestea celor o mie și una de nopți pe de rost.

TRAIAN T. COȘOVEI

Nici el însă, ca și mulți dintre confrății optzeciști, nu s-a bucurat de notorietate și de audiența pe care le-ar fi meritat. Mai rămâne speranța că odată, nu prea târziu, i se va face și lui dreptate, fiind pus acolo unde-i este locul: între cei aleși.

NICOLAE BĂCIUȚ

Cronica literară

Bunul Dumnezeu, focul poeziei și parabola lumii

Iată că încă o carte minunată ne oferă multinspiratul Aurel M. Buricea. Volumul recent, *101 sonete* (București, Editura Semne, 2013, 110 p.) e o nouă demonstrație de virtuți iar autorul se dovedește rob obiceiurilor care, cu siguranță, descind din galantoniile interogativului terț propus cândva de faimosul capricios M. Atwood: ce înseamnă scriitorul, pentru cine scrie și de ce o face?

Sonetele, evocând cu un fast auratic ornamentații ale unei insolite desublimări, de la idee la concretul notațiilor lirice, definesc un Aurel M. Buricea condamnat să deretice suflete și conștiințe murdărite de anost din penitenciarul acestei lumi în care trăim cu toții minajați de crunta luciditate a pierderii. Poetul nostru decodifică, însă, tot pentru noi, trase ale memoriei salvate și extrage, evitând mrejele Fortunei, biletul câștigător proclamând poezia ca *ultima ratio*. Avem în sonetele acestui mareșal al genului din literatura actuală o deschidere spre metafizic, mitul copleșește avânturi iconoclaste iar percepția relației suflet-cosmos ține, desigur, de invocația tragică din psalmodierile fără egal ale Ecclesiastului. Toată construcția seducătoare pare a portretiza idei, mătasea gândului pare că foșnește în ludicul tragic, bunul Dumnezeu este invocat ca martor al fascinațiilor fără sfârșit. Cu adevărat focul poeziei nu este doar exercițiu iar eul liric își binemerită detașarea într-un orfism edenic: „sunt conștiința unei lumi reale/din existența mea sacral se-adapă/în straturi de vreme cineva sapă/umbra toamnei plânge-n negre petale//nimic nu se pierde totul se schimbă/cunoașterea ia diferite forme/scoate-mă, Doamne, din aceste norme/să vorbesc cu Sfinții în altă limbă//și voi trece cu zorii vama din rod/ca să fiu dincolo

mireasmă de tei/să-nvăț viața veșnică în cifra trei//cine să mă oprească din amar exod/când în mine noaptea și-a făcut cuibar/toată viața morții este în zadar” (73. *Triunghi sacru*, p. 76)

Poezia, e de acord și Aurel M. Buricea, e parte din competiția care desemnează câștigarea esențialului. La țărnul inefabilului ancorează sonetul, ceremonia seduce, însă, mai degrabă un eretic. Discursul voluptăților este, aici, în lirica analizată acum, confesiune și melancolie, eul liric încorporează stări și proclamă insolita „lectură” a sentimentelor ca eliberatoare din aceleași erezii utopiene. Într-un sonet, mama nu este solitudine, este icoană și sens. Gnosticismul poetului resoarbe vobletele revitalizării simfoniilor cosmosului, dar primordialul este mai întâi concept al absolutului apoi spectacolul provocator prin care chiar eul liric își reexaminează răsfațul identitar în miracolul poemului: „ninge peste sufletul meu cu muguri/zăpada lumii acoperă timpul/se mistuie clipa în albe ruguri/stins vederii mele îți este chipul/aștept primăvara încet să învie /zâmbetul tău din răsărit de soare/lângă miros pulsând sub vecie/când orice floare și acum mă doare//să cobori ziua în triste pleoape/cu lumina care nu se arată/ochilor tăi orbiți de sinsele ape//din veghea ta cerul din mine cobori/tristețea iar mă cuprinde îndată/și plâng poeme mistice în arbori” (7. *Zâmbetul mamei din arbori*, p. 11)

S-ar mai putea spune că în tradiția (da, cuvânt...desuet!) poeziei de concept, sonetul lui Aurel M. Buricea, ritual de poeticitate, desigur, e o rostire complementară de jubilații euforic-orifice dar și o de-solemnizare.

De la debut, poetul a demonstrat că posedă știința de a-și crea codul de luptă personal, în care definitorii mai sunt cultul formei și ofensiva discursului metafizic.

Oricum, liricul este un obsedat de ideea supraviețuirii în cuvântul mirabil. El nu se lasă cucerit de imaginar, el cucerește imaginarul și-l restituie, cu arta-i originală, acestui cod de raportare ființială la parabola lumii. Iată de ce poetul acesta merită în continuare atenția confracților noștri interesați în explorările comentariului lor critic de marea sinteză a literaturii române contemporane.

IONEL BOTA

În liniștea poemelor fără sfârșit

Lörinczi Francisc-Mihai obișnuiește să se exprime în registru metaforic, poemele sale se cufundă în preaplina emoțiilor fără sfârșit și nu mai caută evadarea, trăind pe deplin cantonate în acest tărâm al reveriei purificate.

Poezia îi oferă autorului modalitatea de expresie cea mai potrivită structurii sale intime, deși metaforele îi țâșnesc din vârful peniței și atunci când scrie eseuri (*Popas pe malul gândurilor* - 2013) sau critică literară. Volumelor anterior publicate (*Preludii* - 2011, *Michelangelice. Scrisori de dragoste* - coautor Lörinczi Maria-Daniela, 2012, *Anotim-purile dragostei* - 2013), li se adaugă recent un altul, cu și mai pronunțat apetit pentru metaforă, așa cum se prefigurează încă din titlu: *Cu metafore în rai. Poeme fără margini* (2013).

Iubirea și minunea fiecărei zile clădesc ființa poetului pentru lumea nevăzută a mării întâlniri: „Nu poate să nu fie o sensibilă lume nevăzută/ în care să ne dezbrăcăm de cotidian/ și să primim aripi/ care să ne înfățișeze înaintea lui Dumnezeu./ Mă clădesc în fiecare zi./ Contemplan minunea vieții./ natura în splendoarea sa/ și ard de frumusețe./ Oare potecile tale curge-vor la fel?! Am munții în față/ și cerul cu nori deasupra/ iar tu mă umpli dinlăuntru./ Să nu visezi ar fi un sacrilegiu./ când azi se sinucide realitatea.” (*Pânza I*). Ne întâmpină în poezia lui Lörinczi Francisc-Mihai o panoramă atât de solară, peisaje radiind de lumină și frumusețe, de gânduri și vise pozitive, probabil o manieră personală de a contracara realitatea prozaică, tot mai ostentativ ancorată în grotesc și efemer.

În plus, observăm această disponibilitate deosebită spre admirație, această putere a elogiului naturii și iubirii în formele ei cele mai pure, această uimire cuprinsă în „poeme fără margini”, alunecând pe liniștea apelor, pe amintirile copilăriei sau pe tăcerea de necuprins a munților, căci exaltării, ca stare de spirit preponderantă, îi corespunde, în poemele de față, desenul figurativ al muntelui, punând în relief tentația →

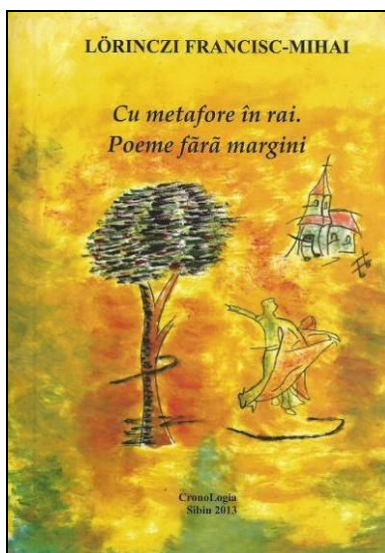
MONICA GROSU

nemărginirii, a zborului infinit, a unei ascensiuni plurivalente (spre Dumnezeu, spre sine, spre cunoașterea lumii, spre iubire, spre purificare ș.a.).

Muntelui i se asociază râul (izvorul, pârâul) ca surse ale aceleiași limpezimi de cleștar intrate în voia pietrelor, în drumul aproape misterios al văilor, picurând în peisaj liniște și taină a facerii (a devenirii, a nuntirii elementelor naturii și, analogic, a ființelor-pereche). Grația acestor rânduieli (curgeri), prinse în nevăzutele tipare tradiționale, se asociază firesc mâinilor aflate în rugăciune. Atmosfera, încărcată de emoție și deplină migală a gândurilor, coboară din tablou, îmbrăcând culoarea peisajului în aura matinală a timpului purificator.

Pecetea de originalitate și viziune a acestor poeme constă tocmai în această forță a imaculării și înmiresmării, mergând de la cuvinte, de la interioritatea sufletească până la înfățișarea exterioară a universului. În mod definitiv, opțiunea privirii poetice e una a esteticului absolut, recunoscut oriunde în natură, în simțămintele umane sau în aspirații. Unui astfel de episod, poetul îi dedică un *Remember*: „Dimineața îmbrăcată în grație,/ timpanul ascultă tăcerea din limba zorilor,/ greierele tace./ Lângă mămăliga aburindă/ mâini se-mpe-rechează în rugăciune,/ rânduială divină./ Nisipul scurs în grabă se usucă în clepsidre/ și pe un așternut nou se culcă cuvintele/ și, ca note pe partitură, vorbesc în dodii,/ rumeșă tăcerea zorilor/ născând lumina la poalele muntelui,/ pe mal de râu îmi curge liniștea/ talangă, un ceasornic vechi/ țesut în mine de mâini aspre,/ dar cu migală și stăruitor,/ de un inelar simplu/ legându-se întregul lanț uman/ prin suflare cu azur înmiresmat.”

Universul liric al *Poemelor fără margini* se construiește pe cromatica nuanțată a florilor și miresmelor de munte, pe boarea gutuilor în toamnă, pe covorul moale al ierbii, căci poezia de față mizează mult și pe descripție, la fel ca și pe atmosfera de candoare și discreție a gesticii. Impresia este de consecvență a tonalității lirice, nici discursul nu suferă rupturi tematice sau tulburări de perspectivă, dominând printr-o plasticitate ritualică „Cu metafore”, poetul pătrunde în raiul înțelegerii și iubirii, în aventura cunoașterii și mărturisirii

frumosului, în experiența definitorie a vieții – credința în redempțiune. Din acest unghi, poezia devine ontologie și sens, dar și strategie recuperatoare, prilej de sărbătoare, mesaj omagial, Cântare a cântărilor: „Aceasta este noaptea, aceasta mi s-a părut/ marea amabilitate a lui Dumnezeu;/ Copilul, căruia îi servesc toți îngerii,/ aduce lumină în întunericul nostru./ Trei zile a durat noaptea Ta/ până ce ai dat pământul la o parte./ Când Tu, Doamne, spui: s-a împlinit!/ Sfințenia ni s-a dăruit./ Lumina Ta strălucește/ într-o curățenie nesfârșită/ ce încă nu s-a mai văzut./ În lumina Învierii Tale/ ești Tu, Doamne, chiar aici.” (*Psalms*).

În întreaga sa poezie, Lőrinczi Francisc-Mihai face elogiul frumuseții și al valorilor moral-spirituale, versurile sale se umplu (blagian) de admirație și încântare în fața „corolei de minuni a lumii”, spre care Poezia este doar calea conducătoare spre „izvor”, autodefinitorie: „Poezia este o grădină-nmiresmată/ În care poetul este o albină./ Poezia este azurul care dăruiește./ Iar poetul cupa care se umple de ea./ Poezia este nectarul iubirii/ Poetul, cel care îl soarbe./ Poezia este misterul nemărginirii./ Poetul o ușă deschisă spre necunoscut./ Poezia este lanul de grâu./ Poetul rodirea care îi poartă graiul./ Poezia este marea desăvârșită./ Poetul un fir de nisip încoronat./ Poezia este cântecul norilor cernând ploaia./ Poetul, vlăstarul născându-se din humă./ Poezia este trandafirul gingaș/ Poetul, spinul care îi simte și durerea.” (*Poezia și poetul I*).

Arta poetică se continuă prin aceleași reluări și reveniri la esența mântuitoare a vieții: dragostea. Înțelegem că și poezia este tot dragoste, fiindcă se dăruiește, cum slujbaş credincios al ei este poetul și fiecare dintre noi putem reface, în concepția autorului, traseul dăruirii, al nuntirii ideale, androginice cu valorile adevărate: „Poezia este aur neprețuit./ Poetul îi este sclipirea./ Poezia este arta de a deschide porțile/ Poetul e cel care te trece dincolo./ Poezia e cea care umple/ Poetul, un nobil vas./ Poezia se află în jurul tău/ Poetul: ochiul care te face să vezi./ Poezia este regina frumuseții./ Poetul, prea umila-i slugă./ Poezia este iubirea, mireas(m)a/ Poetul este iubitul, mirele./ Poezia este pădurea misterioasă/ Poetul, oxigenul care ne aduce aerul în suflet./ Poezia este un fluture gingaș./ Poetul cel care îți transmite falfăitul aripilor./ Poezia este floarea din inima ta/ Poetul ești tu.” (*Poezia și poetul II*).

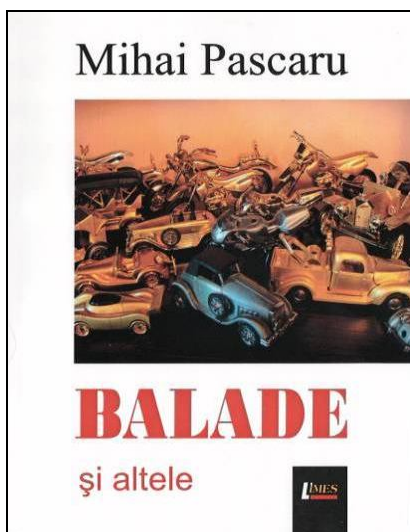
Versurile volumului *Cu metafore în rai. Poeme fără margini* se aștern pe un fond muzical discret, mai mult intuit, alternând tonalitatea psalmică și trilul îndepărtat al pădurii ce măsoară clipele în bătaia de aripi și fremătări de vânt.

Cu toate acestea, în peisajul interior al poetului mai picură din „ruginiul amintirilor târzii”, mai cad ploii infernale „cu sare și fără de făclii” (*Când aurul a curs în brazde II*).

Dar dreaptă și fierbinte rămâne rugăciunea, învăluită în amintirea bunicii, prelinsă „cu lacrimi/ în grădina bunicului meu.” (*Iarba*).

Cu predispoziție spre metaforă, așa cum arătam la început, poezia lui Lőrinczi Francisc-Mihai dovedește mobilitate asociativă și muzicalitate (fină), încărcându-se totodată de un pronunțat mesaj etic, alături de impulsul apropierii și regăsirii celuiilalt.

Această nevoie a apropierii de tot ceea ce ne înconjoară, a înțelegerii și capacității admirative constituie o trasătură dominantă, asigurând poemelor de față nu doar relevanță, ci și statutul de originalitate într-un decor liric destul de diversificat, cum este cel contemporan.

Există în poezia lui Mihai Pascaru* o efervescență a vremii pe care o regăsim cu greutate în poezia contemporană. Există, discret și puternic, în universul său poetic o anume capacitate literară de a privi mediul social dintr-o dublă perspectivă: una a omului contemporan, parte integrantă a marii agitații universale, și cealaltă profundă, înțeleaptă, degajată uneori, specifică individului capabil să se ancoreze în valorile eterne, depășind rigurile timpului biologic.

Frapant, revoltător, dominat de un erotism aparte, cel al descompunerii sociale, universul poetic al lui Mihai Pascaru îl trimite pe cititor în mijlocul unui vulcan care stă să erupă a normalitate ideală. Îl trimite pe cititor, de fapt, în mijlocul mărului contaminat de vicii și de cadență, cel pe care o Eva modernă nu l-ar mai putea oferi spre începutul unei alte lumi.

Volumul *Balade și altele* este în sine simbolul unei post-istorii în care individualul nu mai are nici timp, nici spațiu, acestuia rămânându-i doar percepția unui prezent fără trecut și fără viitor: „Pământului îi curge iar / Lichidul dintr-o nară. Nori plini de scrum / Țin păsările-n loc și soarele pe-afară. / Semnțele revoltei trudesce pe bănci, la țară; / N-au lumile puterea să explice. / Izvoare noi de zgură din cer apar și cresc / (Atâta-i de demonic bastardul lor blajin!)/ În pactul cu geneza, fatalmente, / Cu găuri negre purulente // Stă cosmosul în crampe la Katin.” (BALADA VIII [Stă cosmosul în crampe la Katin]).

Baladele lui Mihai Pascaru sunt simbolul unui post-modernism filoso-

fic mai degrabă decât al unui post-modernism literar, așa cum poate fi el înțeles prin virtuțile poeziei anilor '80. Pentru neinițiați, baladele pot fi o specie a poeziei sociale, o formă de revoltă interioară la o lume exterioară nearticulată și pradă unei inerții greu de surprins pe bază de grafice. Dincolo de acest aspect însă, în miezul poeziei scrise de Mihai Pascaru se întrevede o matematică a înstrăinării, o chimie în care, de pildă, Parisul ideal din scrierile citite pe ascuns din perioada comunistă este invadat de curve și cerșetori, simbolurile evidente ale unei decadente sociale definită de mobilitate într-o Europă fără frontiere: „În miez de noapte, două șoapte / Discrete la metrou la gură / Vorbesc de mame, par necoapte, / Dar dintr-o dată urlă și înjură. / Un pește coada și-a vârat brutal / („Hei, curvelor, dormiți? Vedea-v-aș la Canal!”) / Bastilia trezind. Și trecători / Surprinși de urlet, supti de stații. / S-adună-n Turn podoaba unei nații; // Sunt curve la Paris și cerșetori.” (BALADA XXVI [Sunt curve la Paris și cerșetori]).

Aerul poetic degajat de prospețimea versificației induce un adevăr discret, dar observabil pentru iubitorii de poezie, anume că poezia în sine devine psihologică și avangardistă totodată, formală doar în sensul apropierei de disponibilitatea de a fi umanist într-un sens cu totul aparte. Lumea poeziei pascariene explorează un estetic nou în condițiile în care personajele nu mai reușesc să deosebească binele de rău, lumina de întuneric, istoria de prezent.

Există o veritabilă voluptate a exilului care transformă totul într-o dimensiune psihologică greu de anticipat la prima citire a cărții. Mihai Pascaru propune o nouă relație a artistului cu lumea, o relație exploratorie, efervescență și extrem de vie în raport cu inesteticele lumii contemporane. Limbajul poeziei este curent, cotidian, prozaic dar în același timp dezvoltă o matrice comunicațională cu o evidentă deschidere către universal: „E-o lume construită din chiștoace / Semantice. Cu ruj pe filtru și pe ciot. / De trubadur, de baladist, de tot, / Lipsită-i iar. Dar nelipsirea-i marcă. / De mult abandonată – cum socot – / Parșivă arie pitită, vechi parazit/ Sub aripa lipită de cala unui avion / Parcat în gură de metrou. Abandonată, / Cu ce va fi călare peste ce-a fost odată. // Tu unde ești, François Villon?”

(BALADA II [Tu unde ești, François Villon?]).

Într-un sens larg, mulțimea de stări generate ca simbol al unui Babilon modern se dizolvă într-un limbaj viu, autentic și radical pe alocuri: „Dar cine să conducă, amvonul cine-l ia? / O temă se deschide, apăsătoare, grea. / Se inventează scule de desfăcut creații, / Ideea dezmembrării pătrunde printre nații. / Se sparge turnul, chiar ideea, / Cu ură, și se duce peste tot. / Ce mai rămâne-i ars și fiarele se-njimbă / Distrus e locul, toată măreția / Iar unele popoare stau și se ling pe bot; // La Babilon, aceeași limbă.” (BALADA XI [La Babilon, aceeași limbă]).

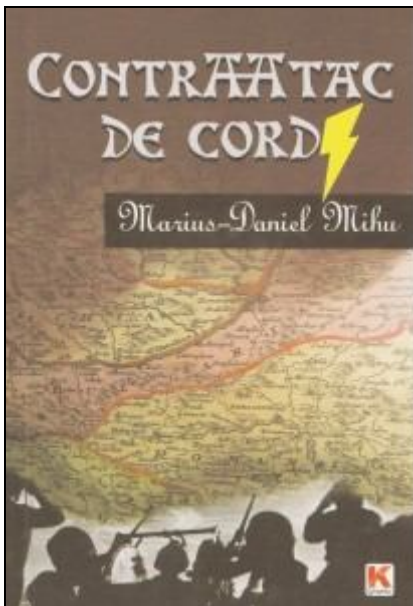
Pe fond, un suflet penetrează în vid cu scopul restaurării speranței, visului, trăirii și a unui anume tip de misticism care să-l readucă din exil pe Dumnezeu însuși: „Se lasă frigul pe centură. / Prostituate gură-n gură / Și pești duhnind a heleșteu; / Deasupra – bunul Dumnezeu. / Nimic nu pare, nici părerea / De rău a frigului pătruns. / Real e totul și arid, / Crispat la margine și uns. / Pătruns de temeri. Nepătruns, / Un suflet penetrează-n vid.” (BALADA XLVIII [Un suflet penetrează-n vid]).

Balade și altele este o mărturie trecută despre o lume prezentă pradă a unei post-istorii în care privilegiul de a privi dispare. Reținem, ca argument, aceste rânduri din *Postfața* volumului, semnată de criticul Lucian Gruia: „Baladele lui Mihai Pascaru sunt și niște cronici mai speciale ale unor evenimente interne și internaționale din ultimii ani. Data scrierii lor, asociată cu unele trimiteri mai mult sau mai puțin directe, ne facilitează identificarea unor procese și evenimente precum consecințele războiului prelungit din Irak, drama prăbușirii avionului prezidențial polonez, inundațiile care au cuprins România în 2010, diferitele „mișcări anticriză”, cum ar fi cea a blondelor din Lituania, și alte întâmplări aparent nesemnificative, cum ar fi căderea din cer a unui laptop în Statele Unite. Lăsam cititorului plăcerea de a descoperi asemenea conexiuni cu ajutorul internetului.” La fel vom face și noi.

ALIN TOMUȘ

*)Mihai Pascaru, *Balade și altele*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2013, 80 p.

Contraatac de cord

Dacă **Adrian Păunescu** n-ar fi existat, și dacă - forțând în continuare acest exercițiu de nevinovată amnezie, propusă deliberat - am fi luat contact cu poezia lui **Marius Daniel Mihu***, am fi spus - probabil - că ne aflăm în fața unui poet expresiv, carismatic, chiar de o anumită importanță, iubitor al contrastelor și contradicțiilor, dar și al vulturilor largi prin sensurile multiple ale cuvintelor și frazelor, prin științe și domenii ale cunoașterii, aparent incompatibile cu poezia, aduse cu pricepere și fantezie în versuri, pentru a-și explica propriile viziuni și voințe. O poezie „tăiată precis”, inclusiv fonetic, de aceea cantabilă, cu posibilități mari (asemănător, să zicem, poeziei lui Dan Verona) de a fi pusă pe strune de chitară. Dacă, numai dacă!!!!

Adrian Păunescu a existat, așa cum a existat și „o țară frumoasă”. El are locul său de vârf, binemeritat, în cultura română, în lirica românească și cea universală.

Și atunci, ce este și unde este **Marius Daniel Mihu?**

Este pur și simplu un poet talentat, îndrăgostit până peste cap de versul păunescian. Atât de îndrăgostit încât riscă, asemeni fluturilor care se apropie prea mult de becul aprins, să fie mistuit de căldura și „flăcările” acestuia. În puține cazuri, din prezentul volum, **Marius Daniel Mihu**, reușește să iasă de sub „tirania” manierei de a scrie a maestrului său. În rest, în aceeași

„cheie”, atacă cu aplomb tema iubirii de toate culorile: de femeie, de dreptate, de oameni năpăstuiți, de neam cu figurile sale proeminente. Și o face cu o dexteritate și cu un simț deosebit al limbii, cu reale profunzimi de sens, reușind să realizeze poezii frumoase, deși distanța față de maestrul „generației în blugi și al tineretului în adidași” este vizibilă. Am reținut poemele: „**Am rămas**”, „**Iad de sensuri**” (versul „Izvor pentru condiția umană” mă duce la același poet invocat), „**Memoria luminii**”, „**Interior**”, „**Pierdut**” (unde, de asemenea, versul „Libertatea de a fi” mă duce cu gândul la volumul lui A.P. „Infracțiunea de a fi”), „**Război și pace**” (Tolstoi?), „**Materia contrară**”, „**Ceartă**”, „**Am venit**”, „**Fulger de veghe**” (Flacăra de veghe?), „**Vine vârsta**”, „**În centru la nimic**”, „**Rezultat final**”, „**Scăderea care crește**”, „**Cu tot locul**” (parodie ce mă duce cu gândul la Gh. Topârceanu!) etc. Unele poezii sunt moralizatoare (exemplu, poezia „**Spre turmă**”), altele răstălmăcesc (poezia „**O-tăiat**”, unde este reinterpretată lucrarea lui Constantin Brâncuși, „Poarta sărutului”), altele ironizează „cultura” unor tinerii de acum (poezia „**Am**”), altele arată noua „morală” postdecembristă (poezia „**Albă ca Zăpada**”), altele spun o poveste (poezia „**Delfin**”) etc.

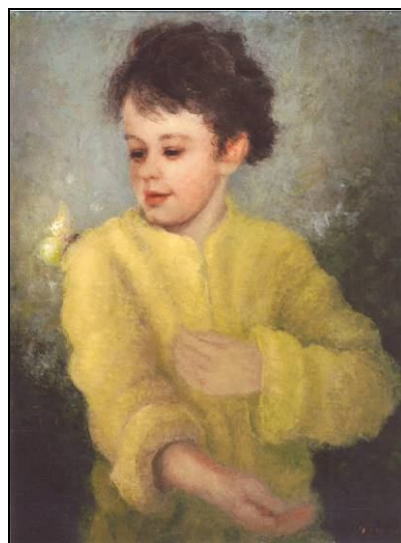
Este multă neliniște în poezia lui **Marius Daniel Mihu**, neliniștea fiind, de fapt, însăși izvorul combustiei sale. Cea care îl face să-și caute locul-nelocul! Poate fără acest

neastâmpăr, flacăra poeziei sale ar fi mult mai palidă. Autorul, inteligent și versat în tehnicile versificației, scrie fără complexe, într-un tumult ce pare de neoprit. Scrie cu vervă, cu convingere, cu patimă, căutându-și, practic, un cer literar, pe care să strălucească.

În încheierea acestor cuvinte de întâmpinare a acestui volum, redau în întregime un poem, convins că poetul, doar într-un poem întreg (nehăcuit, arbitrar, de „critici”), poate să-și exprime cu adevărat rotundul a ceea ce are de exprimat.

Așadar, poezia „**Pianul Tu**”: „**Pian cu o singură clapă/ Și orchestrații prea multe/ În viața aceasta săracă/ În care mor amănunte.// Curând vei uita întâmplarea/ Agresiunii de-a fi/ O cale pe care vin marea/ Și munții și noapte și zi.// Prințesă în zare cețoasă./ Regină în orizonturi./ De-a pururi în toate frumoasă / Soldatul atâtor afronturi// Îți ia baricada și pleacă./ Te lasă altor redute./ Pian cu o singură clapă/ Sub orchestrații prea multe.// La marginea toamnei pierdută./ Când nopți sunt ample în zile./ Vei ajunge aria cultă/ De sub baghete umile.// Cea mai fierbinte ninsoare./ Armonii de contraste./ Aripi de înger în glastre/ În nota muzicii noastre.// Vor suna celest totdeauna/ Beatitudini și jale/ Pentru că aceasta-i furtuna/ Sonorităților tale.// Un pian cu o clapă de ger/ Va cânta în iarnă ocult/ Printre zăpezi, aproape stingher./ Însă, în sine, prea mult...”.**

RĂZVAN DUCAN

Maria Mănuță, „Băiatul și fluturile”

*) „Contraatac de cord”, de **Marius Daniel Mihu**, Ed. Karta-Graphic, Ploiești, 2010

P.S. **Marius Daniel Mihu**/ Născut la 8.08.1969/ Absolvent al liceului „Ion Luca Caragiale” din Ploiești (1987)/ Licențiat 1994 la Universitatea de Petrol și Gaze Ploiești/ Master (1995)/ Master (1996)/ Redactor la: - „Informația Prahovei” din 1995, „Flacăra lui Adrian Păunescu” din 2004/ Inginer la Muzeul de Științele Naturii Prahova./ Coautor la monografia „Ploiești-oriizonturi culturale”, cu „Istoria jurnalisticii prahovene”/ Autor: volumul de poezii „Spațiu de lumină” - Chișinău, 2008, „Moarte și iubire”, 2008.

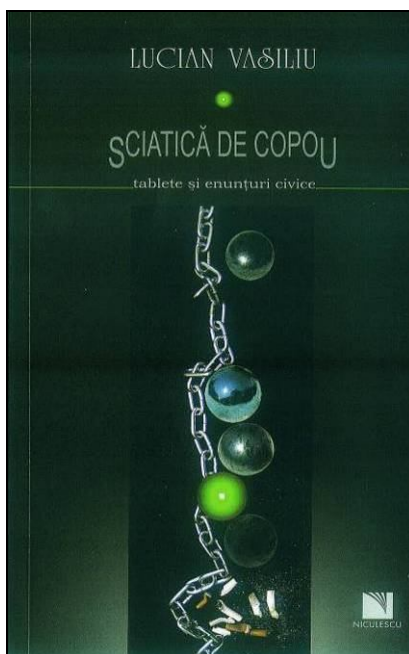
Gânduri la ceas de taină... cu poetul LUCIAN VASILIU

Să fii îmbăiat întru botezul debutului, având drept naș în zorii adolescentini pe însuși Ioanid Romanescu (1937-1996) e aleasă înnobilare. Și nu se poate uita, nicicum: „*Noi am avut înainte de copilărie o altă copilărie. La răscruce de pustiu în pântecul mamei erau gemenii câmpiei cu iarbă sfioasă din care am mușcat până am spart apropierea depărtându-se... // cu o sanie din osul de pasere / al mamei, prin vama fântânii dintre viață / și moarte...*” („Convorbiri literare”, Iași, nr. 18/1973)

Debutul, o **Naștere** binecuvântată, care a însemnat înflorire-n dulcele târg ieșean – nu doar ca poet, ci mai curând ca pilduitor muzeograf, director al Muzeului Literaturii Române Iași (cu anii săi de zbateri, pentru reabilitarea Casei lui Vasile Pogor, junimistul), ca director cu inimă fierbinte pentru o „**Dacie Literară**” (mereu renăscând, din fibra românismului lăsat moștenire de la istoricul Mihail Kogălniceanu), fondator al Societății Culturale „Junimea'90” și câte alte contribuții la fel de merituose.

Volumul **Sciatică de Copou** (Ed. Niculescu, București, 2010) îmbrățișează un buchet de „*tablete și enunțuri civile*”, altfel spus gânduri la ceas de taină, frământări rostite doar sinelui, prea puțin urechilor neprietenoase sau indiscrete, pentru că – să recunoaștem – indiscreția este pecingine malefic de focoasă. Și se dovedește, cu finețe, gândind, spre exemplu, la mâna care mușcă din condei sau la mâna care-și lasă limba (verbalul) a ciurii micul nostru univers terestru, la acele limbi de foc, înverzite de patimi („*Despre mâini și mâine, fără mânie*”). Prea bine se știe, reversul – se numește laudă. Dar și ea, lauda, dacă-și uită dimensiunile, poate deveni cucoană simandicoasă. Și (vedem în juru-ne) cum mândruța încrustare sapă-adânc, fără parcino-mie, deocheată rău.

Pentru distinsul poet Lucian Vasiliu, visul prezentului este cel al bibliotecarului, „*Vis de bibliotecar*”, gândind la Ipoteștii Eminescului, la Casa Pogor – cea cu ferestrele deschise tuturor aceluia care știau prețui valoarea sau la Palatul Culturii

– cel înzestrat cu multe muzee, încuiate cam de mulțitor poveste... Asemenea, cu privirea duiosă înspre Bojdeuca – cea zămislițoare de povești („**De-a Creanga, copii...**”), căreia multe clipe dăruitu-s-au, și n-ar regreta încă, multe: „*Dacă aș avea timp (șoptește poetul Lucian Vasiliu) / aș scrie un poem despre / diaconul Creangă, / despre sfintele cercuri: / joi, vineri, sâmbătă, / duminică, luni, marți miercuri...*” (**Vedere din pridvorul Bojdeucii**)

De ce sub condeiul poetului, „gara” rimează cu „gargara” (gândind la tableta „**Gara și gargara**”) ? Simplu, pentru a zăbovi și-n acel perimetru al Gării Iașilor, răsfoind, spre exemplu, volumul **Gara amintirilor**, al neobositului cercetător, regretatul Ion Mitican (1931-2012), cel care ne-a lăsat pagini interesante despre „*balaurul cu ochi de foc*”.

Și merită a aminti, retrospectiv, fără detalii, despre **Trenul imperial** (1 mai 1877, vizita Marele Duce Nicolae la Iași), „**Trenul morții**” – în ianuarie 1941 sau „**Trenul foamei**” – la sfârșitul verii 1946.

Deopotrivă, n-am omite și... **Trenul florilor** – cel din Iulie 1917. Cine-și mai amintește? Senină și surzătoare, Regina Maria coboară din trenul regal, cu multe flori în brațe și oferă câte una „*rusimii*” învrăjbite, restabilind astfel liniștea în Iași – și pe front (Detalii, în volumul **Cohortele morții**, de Al. Lascarov-Moldovanu).

Și pentru ca imaginea Gării Iași să ne transpară romantică – așa cum i-ar sta bine (deși renovarea unui corp al clădirii i-a mutilat arhitectura inițială), Ion Mitican ne amintește și de „**Gara toamnelor lui Eminescu...**”

Bine se știe, trenul plăcerii sau al grăbitelor interese întru „**Triumful bibliotecii și al filantropiei**”, îl poartă pe distinsul poet Lucian Vasiliu și-n orașul școlirii, la Bârlad, urbe ce se vrea elogiată și-n ritm poeticesc. Vă amintiți? O face, măiestrit, G. G. Ursu (1911-1980), tecuceanul: „*Bârladul e Lancrămul meu, / E prispa de lut de-altădată, / Fântâna cu lanțul ei greu, / Salcâmul din poarta uitată... // Tu, muză, revino, odată / Cu prima ninsoare, mereu!... / Bârladul e Lancrămul meu, / E prispa de lut de-altădată. // Zeiță ești tu, eu sunt zeu; / Zăpada e imaculată; / Ființe de-azur, tu și eu, / A cerului rouă ne-mbată... / Bârladul e Lancrămul meu*”. (1969)

Dar pașii amintirii spre școala începutului de secol al XX-lea nu se lasă risipiți nici din memoria lui Alexandru Lascarov-Moldovanu (1885-1971), marele scriitor creștin, care notează, cu vizibilă emoție: „*E vreme de atunci... În mahalaua Cimitirului era o căsuță dosită, dar chemătoare și prietenoasă, în care stătea un căpitan pensionar. Acolo, într-o toamnă pierdută în zarea amintirii, m'aduse tata și mă puse'n gazdă, ca elev al liceului <Codreanu>. Zicea tata: <Să înveți și tu la același liceu, la care am învățat carte și eu...> Și-mi număra pe degete profesorii care îl învățaseră pe el și care aveau să-i învețe și odrasla: părintele Catihet, Stroe Belloescu, Pană, Ghițulescu și alții...*” (**Drumuri..., Un prieten**) **O tempora, O mores!** „*O, timpuri, o, moravuri!*” (Cicero)

Și câtă distinsă dăscălime bârlădeană n-ar putea fi evocată?! Dure-roase răsfrângerii de destin, dacă ne gândim, spre exemplu, la Stroe S. Belloescu (1838-1912) și la moartea-i năprasnică!

Dar cum memoria e dulce și sfântă povară, cum să nu-l numim și pe Alexandru Vlațuță (1858-1919), cel care – în focul primului război mondial – s-a adăpostit, inclusiv, la Bârlad, pentru a proteja pânzele marului său prieten, N. Grigorescu! →

LIVIA CIUPERCĂ

Cu sârg, privim și-n spre inima orașului, în fața Bibliotecii Municipale „Casa Națională Stroie Belloescu”, pentru a aminti, împreună cu poetul Lucian Vasiliu, și de „Academia Bârlădeană”, și de George Tutoveanu (1872-1957) – animatorul, și de câte alte figuri luminate ale altor timpuri!

Utile „reconstituiri” descoperim în paginile volumului **Sciatică de Copou** și despre Târgul internațional de carte LIBREX, ca membru al juriului, firește, implicată și vibrantă participare, amintind doar că la ediția a XXI-a, din primăvara anului 2013, marele premiu l-a obținut Editura „Paralela'45” din Pitești, Premiul „I. P. Culianu” – Editura „Universitaria” din Craiova, Premiul „Otilia Cazimir” – o editură din Chișinău, plus multe alte premii, pentru edituri din Sibiu, București, Iași etc.

Are dreptate distinsul Lucian Vasiliu, instituirea premiilor literare este un subiect delicat, fără a repeta și – „controversat”. Ar exista soluții... De ce nu?!

Și-un **Nobel de Botoșani**, adăugând, îndrăzneț: și unul de Galați, Cluj, Timișoara, Arad, Brașov, Tg. Mureș, Craiova sau mai multe, pentru fiecare urbe-municipiu. Spre exemplu: un premiu național „V. A. Urechia” (Galați), „Constantin Parfene” (Vaslui), „Mihai Drăgan” (Iași), „Eugen Budău” (Bacău), „Al. Lascarov-Moldovanu” (Tecuci), „Duiliu Zamfirescu” (Focșani) etc. Recompensa nu mângâie orgoliul, dar este o formă de generozitate umană.

Ce bine-ar fi să nu mai auzim de „**Capitală – provincie, centru – periferie...**” Dureroasă ierarhie! Se cam uită, însă că *Periferia* a înnobilit *Centrul*.

Adeseori, omitem a privi și-n ograda *periferiei*... poate și-acolo sunt spectacole, vernisaje, acțiuni distilate, care ar merita măcar nominalizate, dacă nu premiate... și în/de *Capitală*.

Să ne luminăm sufletele și să conservăm în amintire „**Casa cu ferestre luminate**” (pentru a-i îndepărta draperiile ce-o întunecă), să vorbim de „**Povestea unei case**”, de fapt, a mai multor case ce-au murit (ca să nu spunem că au fost ucise): Culianu-Bogdan, Ionel Teodoreanu, Aurel Leon, a vornicului Alecsandri etc. sau să reconstituim pagini de

istorie, vizitând „**Subteranele Junimii...**”

Muzeograful-director-poet Lucian Vasiliu, implicat direct în deshumarea lor..., ar avea multe a ne povesti! „**Profiluri tăiate cu dalta în piatră. / Tainițe: mărturii de locuire umană, bordeie, / ceramică, monede, tezaure de cenușă. Ampretele / ochilor văzători cândva (imaginația luxuriantă a arheologului agresând liniștea moartelor locuri) / Subterane, / într-un paradis al clopotelor de piatră, / al hangițelor, al mecenajilor (încercăm să captăm izvoarele altor neliniști, tot mai adânc, în cântecul de leagăn al pânzelor freatiche)...”** (**Subteranele Junimii**)

Multe tablete ne-mbie spre lectură (cu porția dozată de ironie, firească): „**Urbea – sentimentalism și urbanizare**”, „**Neamuri moldovenești**”, „**Drag de Dragobete**”, „**Despre stradă și strădu(in)țe**”, „**Sport și rugăciune**” (amintindu-ne și de Andi Andrieș...) etc.

Vocea auctorială e subtil poetic-sfredelitoare, precum binecunoscutele-i **LUCIANGRAME**, cu țintuire precisă: „**Vino să vezi de n-am murit / de mâna fratelui hitit, / vino să vezi de nu am fost linșat / în subteranele muntelui Ararat...**”, fără a ne-ngrijora. Iar dacă, totuși, vreodată, o voce trufașă te-ar face să suferi, am zice, că cel mai bun sfat este cel rostit, posibil, pentru sine, de neuitatul Dan Laurențiu: „**Din spinii cuvintelor coroană mi-am făcut să trec pustiul...**”

O parte însemnată din acest volum **Sciatică de Copou** este dăltuită întru amintirea unui maestru al poeziei românești, un „**Dialog inedit cu poetul CEZAR IVĂNESCU**” (pentru care-i mulțumim poetului Lucian Vasiliu), cel care a rămas în amintirea tuturor ca un statornic eminescian, pentru care „**centrul vieții noastre este EMINESCU...**”

Și nici n-am îndrăzni vreodată să-l contrazicem, ci, cu plecaciune, îndrăznind a murmura, în tulburătoare ritmuri, **Doina** Eminescului nostru, dar și alte doiniri, de-nchinăciune:

„! **Doina o îngân și-o uitu și din nou mi-o amintesc când mă apucă urātu că pe-aici mă prăpădesc, când mă apucă urātu că pe-aici mă prăpădesc!**”

Dragostea ca spirala a vieții

O cunoașteam pe Elisabeta Iosif ca om de Radio, jurnalist cu vocație și am avut o spuriza plăcută să descopăr, în anii din urmă, filonul poetic, care s-a materializat deja într-o pleiadă de volume semnate de dânsa.

Profesionistă de excepție, exigentă cu sine, Elisabeta Iosif nu se dezmente nici atunci când în joc e vorba de poezie. Scrie și mărturisește doar sentimente care înmănușează același imn închinat vieții.

În cartea **Spiralele adolescenței**, harul poetic transpare prin textul care, în formă, îmbină clasicul cu un modernism calculat, aș zice, unul cuminte. Tributară marilor cărturari umaniști ai secolului XX, Elisabeta Iosif nu scrie doar pentru a-și vedea lucrarea între coperte de carte, ea sintetizează stări și evenimente ce țin de locuri și de timpuri ce se contopesc în matricea creației.

Exuberanța cu tihna unei după amiezii de duminică, lumina și umbra, prezentul și trecutul, toate sunt falii pe care poeta le mișcă cu dexteritate, iar ceea ce rezultă este Poezie în esența sa netrecătoare.

Dragostea, iubirea filială și cea de moșie, dăruirea totală pentru o clipă de fericire, distanța și apropierea de subiectul vechi de când lumea, suptăviețuirea sunt tot atâtea detalii dintr-un peisaj liric ce nu dezmente intelectualul rațional care e Elisabeta Iosif. Dar, în parametrii paginii cu sintagme metaforice, intervine, ca un a-bur diafan, romantismul și, astfel, poemele prind patina unor bijuterii spirituale, dețin fărăna aceea din taina →

MELANIA CUC

celor nevăzute, miraj care face dintr-un simplu autor, poet cu șansa de-a rămâne mereu viu prin ceea ce scrie.

Într-un cadru cu conotații de pastel în tușe elegante, temele cuprinse în lucrarea de față se disting între ele dar se și adună ca un șir de rubine pe firul inefabil și implacabil al aceluși fenomen vechi de când lumea, Iubirea.

Deși ajunsă la maturitatea crea-tore, autoarea privește universul său liric din perspectiva adolescenței. Raportează stările neliniștilor de astăzi la ceea ce va fi fost ființa-i efervescentă, imediat ce a ieșit din copilărie. Neliniști și locuri netrecătoare, vremuri și oameni, imagini purtate prin spirala vieții ca printr-o centrifugă sunt acum, redată în această carte, cu bucuria celui care a prins glas și-i vorbește lumii despre fericire și nimicnicie, despre speranță și vraja teribilă a vârstei adolescente. Le cuvântează de la înălțimea vârstei ce a experimentat până aici, tot ce îi este dat unui om să trăiască.

Elisabeta Iosif știe să scrie, o face cu parcimonie uneori dar și cu revărsare torențială de cuvinte menite să zidărească poeme. Este o bucurie să citești despre „aerul albastru” ce împregnează parcă vizual unul dintre poeme, dar și să iei cunoștință de biografia lăuntrică adolescentină, (care trăiește latent în noi fiecare) și din perspectiva căreia, autoarea are curajul să afirme: „Mai las-mă să copilăresc puțin”.

O mamă care își caută copilul de altădată, mama stând în fereastră, castelul de nisip, săniușul în plină iarnă... atâtea stampe ale copilăriei comune multora dintre noi devin aici motiv de poezie și ne încântă prin melosul blând, culoarea vibrantă și acel sentiment al recunoașterii că poeta Elisabeta Iosif a văzut în drumul său personal, lucruri pe care noi nu le-am luat în seamă. Ea ni le restituie odată cu clipa de răgaz în fața unor pagini pe care spirala vieții lasă urme ca o pasăre ce merge prin iarbă.

Adolescența e rebelă și creatoare. Retrăiată poetic are semnificații și puterea de-a ne arăta dacă și unde am greșit pe drumul vieții. Filosofia modernă, ce a luat cu asalt fărâma de neliniști care e Adolescența, ca vârstă individuală, în volumul Elisabetei Iosif rămâne doar un motiv de a evidenția evoluția umanității, în singularitatea individului care gândește în metaforă și visează în rimă.

DESPRE POSTMODERNITATE

Vechi de o jumătate de secol, destinul postmodern se (pe)trece sub ochii noștri, bulversându-ne ființa, clădindu-i și destrămându-i hotare. Îl însoțesc și acum discursuri la fel de contradictorii, crescute din sondările și ingeniozitatea cercetătorilor, produse „la cald” de viziunea și experiența proprii, văduvite însă de cuvenita detașare în timp a celui ce se apleacă asupra fenomenelor de durată.

Despre actualitatea temei stă mărturie și cartea intitulată **Postmodernism și postmodernitate în România de azi** (Princeps Edit, Iași, 2013), al cărei autor, Daniel Corbu, continuă, de altfel, seria cercetărilor personale în domeniu, găzduite în lucrarea de licență, în teza de doctorat, precum și în volumele **Generația poetică '80 în cincisprezece portrete critice** (Editura Junimea, Iași, 2000), **Postmodernismul pe înțelesul tuturor** (Princeps Edit, Iași, 2003), **Generația poetică '80 și rostirea postmodernă** (Princeps Edit, Iași, 2006).

Experimentând aproape de la început și pe cont propriu postmodernismul și postmodernitatea (avem în vedere evoluția lor pe teren românesc), fostul membru al „Cenaclului de Lună” al Universității bucureștene reexaminează, cu fiecare nouă întreprindere, condiția postmodernă, lărgind aria de investigație, schimbând perspectiva, aprofundând aspecte insuficient lămurite de el însuși ori de confrăți, dar mai ales evidențiind dimensiunea complexă, agresiv-seducătoare a acesteia.

Tomul de față se constituie într-o culegere de articole (unele apărute în diverse periodice), eseuri, medalioane, ansamblul lor reprezentând un *feedback* personal (o prelungire – am putea spune – a direcțiilor urmate de asociația și revista pe care le coordonează) la felul în care *se face*, *se pre-face* și *se des-face* – cu precădere, în spațiul autohton – postmodernitatea. În economia cărții, locul central îl ocupă omul, statutul acestuia, după cum autorul însuși mărturisește în eseul cu care se deschide volumul: omul „*dezrădăcinat și trăitor în afara transcendenței*”, omul „*copleșit, risipit în cotidian, fără timp de meditație și introspecție, rămânând unitatea trăitoare a unei pseudorealități iluzorii*” („*Omul recent*”, *satul planetar și arta cotidiană*, p. 6, 7).

Frenezia consumului, „*voluptatea materială*”, confundarea calității și a rațiunii de *a fi (être, l'être)* cu risipa și bunăstarea (*le bien-être*) unui anumit segment al societății occidentale, democratizarea produsului cultural și convertirea lui în *fast-food*, „*mediocritatea multilateral dezvoltată*”, manipularea gustului estetic sunt câteva din „*răotățile*” vremii pe care le surprinde – cu amară luciditate – condeul scriitorului moldovean.

Pentru Daniel Corbu, lumea postmodernă e „*una a confortului, a iluziei întreținut artificial, a lipsei de metafizică, în care adevărurile absolute nu-și au locul*” (**Postmodernism și postmodernitate**, p. 10). O asemenea viziune nu e nicidecum singulară, fuga de idealuri și de răspunsuri irevocabile constituindu-se într-o caracteristică definitorie a insului contemporan, sesizată și de alți teoreticieni ai fenomenului postmodern. „*Nu mai e timp de principii superioare, de scopuri ultime, de adevăruri definitive*”, observă, la rândul-i, Gianni Vattimo, iar Anthony Giddens remarcă în ultimele decenii o accentuată „*oboseală de dezvoltare*”, împletită cu o neprefăcută încrâncenare a individului de a-și construi și de a-și locui clipa de față. *Hic et nunc*.

Risipirea în cotidian, răscumpărarea prezentului ca strategie a supraviețuirii, destrămarea vechilor ierarhii, reevaluarea instantaneului, a emoției, a plăcerii, a banalului devin, prin urmare, modalități *de-a-trăi-cu-sine*, *de-a-se-trăi-pe-sine*, *de-a-fi-împreună*. Devin, totodată, răzvrătire →

DELIA POP

împotriva limitei, a dimensiunii cu iz de cenușă a condiției umane.

Sunt – toate acestea – elemente care și-au pus amprenta implicit asupra creației artistice. Postmodernismul, scrie Daniel Corbu, „își arogă dreptul de a arunca în aer elitismul artei și de a coborî în cotidian, în experiența umană ordinară” („**Omul recent**”, **satul planetar și arta cotidiană**, p. 8). Scriitorul postmodern este „ludic, ironic, parodic, deconstructivist, carnavalizat, decanonizat, este în opoziție continuă cu hieratismul modern” și cultivă „șocul noutății” (**Literatura postmodernă**, p. 27). Postmodernismul e îngăduitor cu arta epidermică și cu „literatura hormonală, mustind de vulgaritate și dezmeti lingvistic” (**Artele față în față cu pornocultismul**, p. 29), care – sfidând mai toate hotarele dinainte – își largesc neliniștitor sfera de influență.

Pe teren românesc, Eminescu – în spirit curat postmodern – e tot mai demitizat („numai așa suntem paneuropeni” – **Eminescu, până la capăt**, p. 68), în timp ce inflația de premii literare desacralizează și relativizează ideea de talent (**Instituția Premiului în România**). Singura care nu primejduiește ordinea, tradiția, valorile așezate, legile de căpătâi ale operei („integritas, consonantia, claritas”) rămâne – în opinia lui Daniel Corbu – Academia, grație căreia „viitorimea va putea moșteni [...] istorii nedegradate” (**Postmodernismul și Academia**, p. 20).

Distrugerea miturilor consacrate și impunerea altora, întemeiate pe „bani, sex & democrație culturală” (**Modelul american și mediocritatea multilateral dezvoltată**, p. 14) periclitează mai toate domeniile. Vedetele de sezon, „legendarii de carton”, analiștii năpădesc mass-media și predică dezinvolt lecții de patriotism, de morală, de economie politică. Orice. Sunt forme fără fond, în fața cărora discursul autorului („Daniel, Daniel, grămadă de fulgere...”) devine caustic: „Ne întrebăm ce ar reprezenta acești oameni dacă ar fi desprinși de averea lor” (**Formele fără fond sau dinastia oamenilor care nu reprezintă nimic**, p. 107) sau apelează la recuzita folclorică...postmodernă: „Fă-mă, mamă, analist, / Nici prea vesel, nici prea trist, / Să cântesc și să exist!” (motto la **Cârtitorii sau despre**

apariția, binefacerile și riscurile meseriei de analist politic).

Din fericire – găsim scris în alt articol (**Brandul numit Dumnezeu**) – nu suntem mai prejos decât alții. O dovedește un top realizat recent de americani, unde „Iisus apare pe locul II la publicitate după fotbalistul Beckham, Shakespeare pe locul III, iar Dumnezeu pe locul IV” (p. 128). *No comment*.

Pe întreg parcursul volumului, autorul pune în cauză „efectul de om postmodern” (Mircea Malița), identificat, printre altele, în reducerea disponibilității de a lăsa deoparte cele lumești întru cele ale spiritului.

Sunt evocați – drept pildă – iconarii moldoveni care, pentru a exprima sanctitatea figurilor biblice, se pregăteau prin post și rugăciune. Scrie Daniel Corbu: „ei deveneau filtrul prin care spiritualitatea, sfințenia erau transmise chipurilor, și, de pe pereții lăcașurilor sfinte sau de pe icoanele de lemn, retransmise, nouă” (**Golgota**, p. 66).

Problematizează, deopotrivă, modul cum suntem în stare să ne ducem mai departe valorile.

Se-ntoarnă din nou la Eminescu (subiect despre care găsim trei texte în cuprinsul volumului), situându-l, grație prezenței în rostirea poetică a limbii materne, alături de Shakespeare, Dante, Goethe, nume care „și-au arondat limba națională pe sute de ani” (**Detractorii detractorilor lui Eminescu**, p. 111).

Îi amintește și pe Mihai Ursachi, cel care „a trăit doar pentru poezie, pentru poezia care sfâșie spornic” (**Poetul Mihai Ursachi și ceilalți – câteva gânduri potrivite la împlinirea a trei ani de la trecerea poetului în eternitate**, p. 78), pe Emil Iordache, „omul programelor grele de muncă zilnică și silnică, profesorul autoritar și maestrul spiritual al multor tineri” (**Unde era Emil Iordache era și boema ieșeană**, p. 83), pe Ioanid Romanescu, cel care a iubit limba română „cu patimă de ibovnic” („**Trăiască poezia și marii visători**” – **note despre cititori, poeți și uitare**, p. 51); amintește, de asemenea, creatori mai puțin cunoscuți, dar care au știut „să ardă” pentru poezie (**Cui îi e frică de George Mărgărit?**). Culegerea mai cuprinde câteva pagini dedicate avangardei și neoavangardei românești, evidențiind preocupările

Asociației Culturale „Feed Back” și ale revistei de experiment literar cu același nume din Iași.

Condiția omului de cultură, îndeosebi a scriitorului îl preocupă, îl doare cel mai mult. „Chiar în perioada comunistă – găsim consemnat în ultimul articol al volumului – scriitorul român a continuat să fie un brand, chiar un model național. După 1989, el nici nu se mai vede” (**Literatura română față în față cu necititorii ei**, p. 130).

Finalul păstrează tonul incisiv: „...afoasă, dramatică, mioritică treabă!” (**ibidem**, p. 131).

Chiar dacă – pe alocuri – tonul îmbracă haina ironiei („Trăind o prostească încântare de sine însuși, omul recent a devenit supusul unei mentalități a confortului” – **Unde ne sunt visătorii – note despre oboșala românească**, p. 38) ori dezvoltă arome ce trădează amărăciunea, deznădejdea, hazul de necaz (milioanele de români „fugiți de sărăcia și haosul de-acasă” acceptă în străinătate munci adesea umilitoare în agricultură, construcții, asistență socială, „pe o simbric de nimic, încât ești tentat să spui că le fac din dragoste” – **Comunitatea europeană și microbii – gânduri răzlețe despre integrarea românilor în statele unite ale Europei**, p. 61, 62; „Sărăcia-n cur mă-npunge, / Eu tot fug, dar ea m-ajunge” – **Demontarea comunismului**, p. 124), sunt mult mai relevante dragostea pentru literatură, solidaritatea față de breasla scriitorilor, înțelegerea condiției aparte a omului de cultură (cu blestemul boemiei cu tot) în societatea postmodernă, bunul simț și o anume dezmiardare a limbii mai vechi, scoase din ascundere grație unor expresii precum „ni-i dat să credem” (**Postmodernismul și globalizarea forțată**), „mi-i dat să știu” (**Golgota**) ș.a.

O altă rostire sugestivă identificăm în articolul **Detractorii detractorilor lui Eminescu**: „pot spune cu mâna pe inimă”.

E o construcție al cărei ecou traversează conținutul ideatic al întregii cărți și care definește în măsură semnificativă ceea ce întreprinde omul Daniel Corbu, în multitudinea ipostazelor sale: poetul, teoreticianul, publicistul, inițiatorul de fapte culturale.

Un intrus în propriul spațiu natal

Proprietăți în Paradis (Editura TIM, 2013), iată o carte care, citită cu atenție, nu te relaxează ci, dimpotrivă, te determină să-ți pui întrebări, să gândești. Nu poți parcurge cele peste 300 de pagini ale romanului doar cu privirea, trebuie să fii capabil să îți deshizi sufletul mai întâi dar și mintea, pentru a percepe la adevărată sa valoare acea lume realist/fantastică prin care se mișcă personajele zămislite prin harul scriitoricesc al unuia dintre cei mai buni scriitori ai zilelor noastre.

Gheorghe Zinescu a scris o carte mare nu prin numărul filelor dantelate în litere și sintagme, a scris un roman de proporții în care e relevantă, ca o fotografie de modă veche, imaginea unei lumi reconstituite parțial, din propria-i cenușă.

Satul șvăbesc din zona bănețeană, așa prins în pecinginea abandonului și a neglijenței umane, ca o cochilie de melc părăsită în care se va aciuia o altă faună, una dintr-o castă evident inferioară întemeietorilor, spațiul acela tainic și decupat din vechime este redat în text ca o lume a nimănui dar peste care planează programul unei forțe oculte, mai mult sau mai puțin plasată în real și în contemporaneitate.

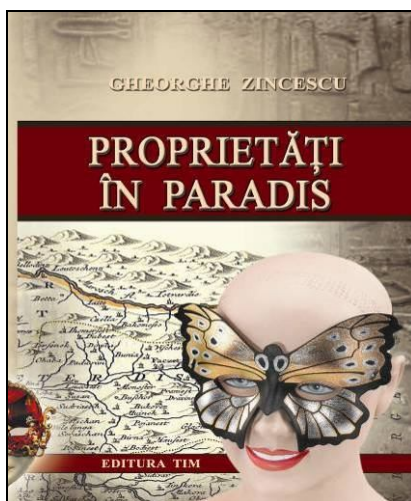
Un conflict de-a dreptul rasial, cel puțin social dacă vrei, se ascunde în măduva narațiunii dense iar personajele, dintre cele mai insolite, nu fac altceva decât să-l evidențieze jucându-și fiecare rolul distribuit, de victimă, de călău, de cvasijustițiar sau doar de damă de companie.

Într-un cadru baroc cu clare tonuri medievale, între zidurile unui castel transformat în sediul unei *Instanțe* stranie, are loc și un carnaval aproape grotesc, dar, tot acolo se și reînnoadă vechile patimi ori pătimiri ale tinereții pierdute.

Personajul central, Cornel Teodorescu, defensiv în prima parte a cărții, un vinovat fără vină în fond, prinde aripi în capitolele din partea a doua a romanului, se răzvrătește, iese din starea de „moleșală“ în care se cantonase de o vreme bună, și ia poziție.

În antiteză, personajele scoase din istoria locului, cavaleri medievali, călugări în rasă cafenie sau/și torționari ieftin plătiți de către stăpânii lor, seniorii, își aduc contribuția în ilustrarea unei situații aproape scăpate de sub control.

Romanul *Proprietăți în Paradis* este ficțiune dar și o lucrare în adevăratul sens al cuvântului, un studiu de caz

social și o încercare reușită de a pune în evidență drama unei lumi în derivă. Dintre personajele alcătuite parcă din ceață, niște umbre reale prin brutalitatea acțiunilor în care sunt implicate, ele sunt eșantioane ale Cotidianului stratificat peste Trecut, se întâlnesc într-un loc și un timp în care, întâmplător sau nu, se află și evadează Cornel Teodorescu. El nu e un erou, poate o victimă sau un jalon mărturisitor prins între două lumi, una apusă și alta care încă nu s-a născut. Prin inserția unui prezent grobian în care bărbații și femeile sunt rămășițele unui soi de caravele odată glorioase, acum în derivă, ca într-un film alb/negru, umbrele și lumina își dispută fiecare fărâma din acțiunea în sine, astfel că tabloul pe ansamblu devine de un realism magic cum nu am mai întâlnit cam demult în cărțile scriitorilor din România. O carte pe gustul meu și pe care am citit-o cu interes colegial, revenind adesea pe text pentru a prinde accentele cele mai fine. Evident, romanul *Proprietăți în Paradis* este ca o simfonie prusacă, cu pretenții și reguli de expresie intelectuală, dar care odată „descifrată“ îți rămâne în memorie multă vreme. Un intrus în propriul spațiu natal, Cornel Teodorescu plonjează nu doar în propriile-i amintiri ci și într-o lume care mistifică realitatea, în prezența lui, adesea acțiunea fiind dusă până la limita nebunei umane, a neînțeleșului dintre două civilizații etnice: șvabii și țiganii.

Print-o elaborare pretențioasă și aplecare permanentă pe detalii, locurile, anonime de altminteri, prind un nume, încheagă un spirit și devin scena unor extravagante ce țin personajele la doar un ascuțit de spadă de oniric.

Aflat în prim plan, în chiar glodul fertil al localității cotropită de o ploaie fără sfârșit, autorul ne oferă cu aceeași măsură a harului său scriitoricesc o putere relativ antheică, prin întoarcerea sa, fizică și mentală, pe pământul

moștenit de la părinți. Aici, unde nimeni și nimic nu îl mai așteaptă și nu îl recunoaște, în casa cu artefacte ce țin de istoria-i personală și, apoi, în băutura pustie și năpădită de vegetație, el este proprietarul unor iluzii ca și tangibile, oferă refugiu pentru femeia Eura, o victimă a planului de restaurație a *Instanței* încartiruite în Castel, dar și pleiadei de animale domestice ce îi dau târcoale. În acest context, portretul mamei se decupează din cuvinte amintite, și are loc un dialog defel imaginar, interesant, ceea ce denotă legătura, prin cordonul de argint, dintre mamă și fiu, legătură care rezistă vremii și vremurilor.

Spiritul locului este păstrat și în văiugile de lut din pereții căsuței modeste, dar și în cărămida caselor șvăbești, demult părăsite de proprietarii lor, și care, imobile, au devenit mobilul bătăliei parșive dintre virtualii locatari, țiganii și seniorii descendenți ai înfloritoarei civilizații europene din trecutul istoric.

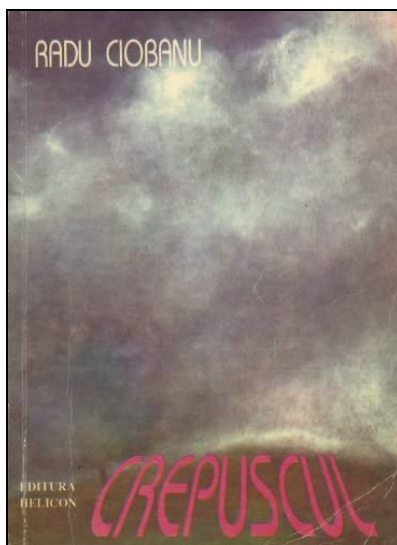
Intersant este modul de lucru al cărții, felul în care personajul principal se raportează, mereu în oglindă, la acel alter ego care este definit prin „ochiul“ sever și mereu la pândă al nevastei sale, Carmen, devenită un fel de hârtie de turnesol a întregii acțiuni a personajului Cornel Teodorescu. Bărbatul ține cont de convingerile ei, deși uneori îl tachinează sau îl jighește. El nu se răzvrătește, continuă să fie în raport de supus cu așteptările femeii sale, femeie care îi cunoaște până și gândurile cele mai intime.

Autorul are un mod propriu de exprimare, tehnic evită monotonia descrierilor, alternează capitolele cu dexteritate, folosind planuri paralele, cronologice, într-un spațiu relativ restrâns, redus la un limes topic de doar câțiva kilometri pătrați, dar un spațiu îmbibat cu sânge, sudoare, vrajbă, dileme și sentimente, erotism chiar. Totul este aranjat, se potrivește ca într-un joc de puzzle, capitolele, fiecare în parte, devin coloana vertebrală a unui roman care nu abundă în dialoguri și totuși are aplomb și perspectivă care nu îi pot fi specifice decât unui profesionist al scrisului.

Modern în formă dar cu tușe clasice, romanul *Proprietăți în Paradis* e un întreg semnat cu responsabilitate civică, dar mai ales cu nuanțe de duiosie și spirit de aventură, de către un scriitor care știe că Istoria lasă urme, umbre umane și patimi ce vor germina veșnic în compostul prezentului, dacă acesta, prezentul, nu este unul cât de cât glorios.

MELANIA CUC

NELINIȘTI ÎN CREPUSCUL

„Purtăm fără lacrimi
O boală în strune
Și mergem de-apururi
Spre soare apune.”

(Lucian Blaga- *Cântăreți bolnavi*)

Neconținută trecere a timpului pare că aureolează locurile și oamenii, care au marcat copilăria și adolescența vârstnicilor. „*Mitul eternei reînnoierii*” (Mircea Eliade) poate fi explicat și prin matura înțelegere a enigmaticului circuit al vieții, al mersului lumii, al rostogolirilor istoriei, în care oamenii sunt, vrând-nevrând, actori și, mai rar, spectatori. Pe măsură ce anii ne împovărează multora nu numai trupul, ci și gândurile, ne pierdem treptat entuziasmul de altădată, regăsindu-ne în lectura cărților, care dezvăluie adevărurile trăite și intuite de noi, exprimate însă cu înțelepciune și har în opere literare care rezistă timpului.

Aceste adevăruri ni le-a trezit lectura romanului autobiografic **Crepuscul**, de Radu Ciobanu, distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor, carte care cucerește cititorul, nu numai prin talentul narativ al scriitorului preocupat de perfecțiunea stilistică, ci și prin conținutul mozaicat al unor realități social-istorice și umane pe care le descoperim și le înțelegem citind cartea. Volumul înfățișează „*cronica unei familii de intelectuali transilvăneni*”, prinsă sub șenilele „*instaurării dictaturii comuniste*”, care naște victime și profitori, naivi și personaje cameleonice, antrenând o derutantă răsturnare a valorilor și o dramatică prăbușire de vieți și destine, surprinse cu subtilitate și realism.

Precum Vlad, personajul care realizează legătura între generații și orânduiri sociale, și autorul acestui roman autobiografic descoperă „*gustul straniu, amărui-tonifiant al reconstituirii unor istorii de familie*”, în care, după cum concentrează textul de pe ultima copertă „*...se iubește cu patimă, se moare pentru o convingere și nicicând nu se renunță la opțiunile ce au ajuns peste generații, un crez*”.

Titlul cărții sugerează apusul unei lumi, dar și confuza lumină a unui început, în care vechiul e dat deoparte, iar noul răbufnește intempestiv și orgolios, anulând tradițiile și principiile care asiguraseră stabilitatea și rânduiala oamenilor și a „*cetății*”.

Construcția epică anvelopată, structurată în cele nouă capitole, alcătuite din fragmente narrative retrospective și introspective, fără a respecta obișnuita cronologie, conferă rotunjimea arhitecturală specifică stilului original al scriitorului, ale cărui personaje par a se destăinui cititorului, meditănd la „*roata lumii*”, ca simbol al nestatorniciei în circuitul vieții, urcându-ne și apoi coborându-ne pe scara vremelnicii.

După ce capitolul întâi introduce în scenă personajele principale din familia Moldovanu, capitolul al doilea înseamnă în fluxul narațiunii secvențe retrospective depănate în memoriile bunicului și interpretate de către nepotul Vlad cu perspicacitatea psihologului, completând biografii, detalii familiale explicative pentru conturarea personajelor și „*fizionomii*” prinse în convulsiile istoriei. O lume a efortului creator și a respectării rânduinelor de veacuri este surprinsă cu profunzimea eruditului, care valorifică admirabil adevărul istoric, detaliile etnografice, informațiile livești, dar și obsesivele neliniști ale puterilor ce ne guvernează viața, concluzionând că „*există...chiar printre noi, o lume nevăzută, la fel de vie și de activă ca și a noastră, pe care e înțelept să n-o ignori, dar nici să n-o provoci*”.

Acțiunea romanului se petrece într-un oraș mare „de fabricanți și negustori, din câmpie, unde afacerile mergeau bine”. Recunoaștem parcul, cartierele, străzile, tramvaiele, magazinele, cofetăriile (*Bulevard, Machat*), librăria (*Globul*), dar și locuitorii Timișoarei din vremea copilăriei autorului, părinții și bunicii dinspre tată și dinspre mamă, micii comercianți și meseriași, într-o urzeală ficțională

magică, păstrând armonia urbană de altădată, binecunoscută scriitorului.

Avocatul Sever Moldovanu, personajul principal excelent individualizat, profesionist apreciat și personalitate civică marcantă, care participase la Marea Adunare de la Alba Iulia, pentru întregirea neamului, veghează cu tenacitate și cu înțelepciune la stabilitatea familiei, străduindu-se să-și păstreze demnitatea și principiile și să se adapteze seismelor istorice, pe care le consideră o vreme doar incidente trecătoare. Autorul surprinde admirabil realități frecvent întâlnite, specifice relațiilor interumane, precum: cicăleala soției și misoginismul temperat al soțului în cuplurile vârstnice, orgoliul profesionistului satisfăcut de realizări la vremea bilanțului, relația încordată dintre noră și soacră, afecțiunea bunicii pentru nepoți, efortul pentru păstrarea tabieturilor și a conveniențelor de clasă, respectarea poziției sociale etc.

Pasaje luminoase înviorează cenușiul realității istorice, precum prietenia lui Liviu cu Lina Mărghitan, simțită de părinți ca o partidă în perspectiva căsătoriei, deși pentru cei doi tineri era doar „simplă sursă de amuzament”. Victoria incertă cu „aranjamentele” la cursa automobilistică dezvăluie alte fațete ale „*fair-play-ului într-o accepțiune princiară*”, câtă vreme Altețea Sa trebuia să fie câștigător, indiferent de rezultatul concursului.

Nunta lui Liviu cu Marilena, însemnând „pentru ea libertatea” (fiindcă scăpase de chinul pregătirilor absurde pentru viața de familie), are savoairea evenimentului monden, regizat minuțios de părinți, trăit de miri cu emoție și cu bucuria căsătoriei din dragoste. Voiajul de nuntă și frumusețea locurilor vizitate sunt umbrite de prefigurarea seismelor „*războiului general în Europa*”.

Intercalarea secvențelor familiale printre seismele istorice imprimă autenticitate narațiunii (emoția familiei la nașterea nepotului, care e chinuitoare pentru mamă, dar e „o rânduială a lui Dumnezeu”, malițiozitatea mocnită a soacrei, „dădăceala și inspecțiile” în viața nurorii, hotărârea separării tinerilor-dramatizată de soacră, acceptată rațional de socru) fiind surprinse cu perspicacitatea unui atent observator al unor realități frecvent întâlnite. →

LIVIA FUMURESCU

Paralel cu „războiul generațiilor” se precipită „războiul schimbărilor istorice”, sunt desființate firme ale evreilor, precum Agenția lui Moise Schlesinger, prefigurând un început al prigoanei, în timp ce zvonurile înfioară, fiindcă „acolo unde se ard cărți, se vor arde și oameni”. Atitudinea pacifistă a chestorului poliției față de abuzurile „mișcării”, care și-a însușit abuziv automobilele familiei Moldovanu, scoate la lumină conjunctura politică, când „deviza momentului e răbdare și tăcere...” O lume nouă, de neînțeles pentru Moldoveni, ia locul valorilor. Comisarul Părăianu, capabil de compromis și de trădare, e „*molusca*” fără coloană vertebrală, servul umil al noilor stăpâni, în timp ce Liviu exclude soluțiile lașe, nu se sustrage concentrării și moare într-un bombardament pe frontul rusesc.

În ciuda efortului lui Sever Moldovanu de a-și orândui viața pe-o temelie solidă și de a-și păstra poziția socială și demnitatea umană, e nevoit să accepte cumplitele încercări ale destinului, supus hazardului și schimbării orânduirilor (moartea în războiul din Rusia a unicului său fiu, acceptarea în propria casă a comandantului garnizoanei sovietice, restricțiile materiale și alimentare, boala psihică a soției, detenția etc.). După o viață trăită în confort și cu respectul celor din jur, Sever Moldovan trăiește drama celor sacrificați, care „plătesc întotdeauna” diferența de opinii din etapele istorice, nemaiînțelegând „înnoirile”, care le anulează truda de o viață, poziția socială, știrbindu-le demnitatea.

Începând cu al treilea capitol, acțiunea se precipită, orașul ajunge sub ocupație rusă, iar bătrânul Moldovanu e obligat să cedeze cinci camere, cu mobilă cu tot, comisarului militar rus al orașului. Cina organizată de Tamară, soția acestuia, dezvăluie urmările suportate de părțile beligerante și complexitatea firii umane, afectată de realitățile istorice, în care majoritatea oamenilor, indiferent cărei părți îi aparțin, sunt doar marionete într-un scenariu care le bulversează viețile. Amănunte, precum incidentul cu Vasia și trimiterea lui disciplinară pe front, dezvăluie „secretul” subordonării soldatului rus, care trebuie „*învățat disciplin! Ostaș roșu, comunist, trebuie cunoaște disciplin!*” Instaurarea noii orânduirii aduce teamă, frustrare și derută între locuitorii orașului.

La reuniunea oficială din sala fes-

tivă a Prefecturii, intervenția doctorului Sever Moldovanu evidențiază perspicacitatea diplomatică a juristului apreciat pentru profesionalismul său. Intuind că înființarea facultății de medicină va rămâne doar o promisiune a comuniștilor, consideră că și el putea face oferte fanteziste, exploatând sentimental situația și oferindu-se să doneze casa viitoarei facultăți, cu precizarea ca „*drepturile de moștenire ale orfanului de război să nu fie lezate*”. Reproducerea bombastică în presă, dar cu omisiunea ultimei precizări a gestului său filantropic declanșează un adevărat război al femeilor din familie, înfățișat cu detalii picante, care demonstrează profunzimea cunoașterii a raționamentului și temperamentului feminin.

După multe încercări și incertitudini acumulate, se declanșează depresia soției, prefigurată prin unele ciudățenii și curiozități anterioare, oarecum explicabile conjunctural (înscenarea cu furtul broșei, care să motiveze alungarea din gelozie a servitoarei, devotamentul matern exagerat după nașterea lui Liviu, moartea dureroasă a tatălui, suspiciunea că Sever o înșela cu florăreasa, dezamăgirea că fiul ei „*nonconformist generos și benign*” nu e o celebritate, gelozia maternă după căsătoria din dragoste a lui Liviu cu Marilena, efortul exagerat de a se face utilă în cadrul Reuniunii femeilor, cu convingerea că susține misiunea lui Liviu, trimis în război în Rusia, suspiciunea că nora își înșală soțul și antrenarea ei în responsabilități obștești, precum cantina pentru refugiați etc.). Moartea fiului pe front, în ciuda aranjamentelor de a-l distanța de focul bătăliei, dar și alungarea regelui reprezintă clicul care declanșează boala psihică a Olimpiei. Tratamentul promițător și internarea acesteia accentuează neliniștea soțului, obligat să

vândă bijuterii, pianul, mai apoi veselă și mobilă pentru a face față cheltuielilor. Trăiește acut melancolia lucrurilor ce pier înghițite de schimbările aduse de noua orânduire, care-i apare tot mai ostilă și mai nedreaptă.

Bun psiholog, cunoscător al firii, temperamentului și trăirii oamenilor târâți în conjuncturi neașteptate, Radu Ciobanu surprinde admirabil dezamăgirile personajului principal confruntat cu declinul categoriei sociale din care făcea parte. Negoțul umilitor din piața de vechituri, apelativele folosite pentru Olimpia sau pentru el (*mătușica, bătrânică, tovarășe*), alungarea sub impulsul revoltei acumulate a servitoarei Roji, cina la Marilena și vestea recăsătoririi acesteia, arestarea lui, vin în avalanșe, destabilizându-l nu numai material, ci și psihic, fără a-și pierde demnitatea și speranța în lupta crâncenă pentru supraviețuire. O lume care se scufundă încet-încet e înlocuită cu alte reguli, cu anularea valorilor consacrate, pe fondul crizei alimentare, generate de criza politico-economică. Eliberarea din detenție îl confruntă cu alte încercări, precum moartea Olimpiei, trierea dureroasă a lucrurilor ei, convingerea că e o povară pentru noră și pentru nepot. Ajutat de episcopul Nicodim, care duplicitar reușește să rămână în barca noii puteri, se retrage la mănăstire, confruntându-se cu asprimea vieții de acolo și cu rigiditatea fratelui său, starețul mănăstirii. Nu poate înțelege măsurile absurde ale noii guvernări și adresează autorităților repetate memorii, cu speranța recuperării casei, în care investise truda sa și a înaintașilor, de care se legase sentimental, fiindcă-i asigurase stabilitatea. Acceptă resemnat rigorile și lipsa de confort a mănăstirii în care se retrage, pregătindu-și plecarea în veșnicie. Cu luciditate, prelungindu-și voința și dincolo de moarte, stabilește repartizarea postmortem a lucrurilor sale celor apropiați și, convins că își îndeplinește o ultimă datorie, adresează memorii autorităților pentru acordarea unei burse de studiu nepotului student și pentru recuperarea casei. Evadat ulterior din lumea austeră a mănăstirii, „*doctorul Moldovanu*” optează pentru libertate, căci decesul său subit în câmp, în apropierea trenului care l-ar fi apropiat de trecut, simbolizează libertatea omului de alege soluția corespunzătoare momentului.

Pe fondul dereglărilor social-politice, se împletește retrospectiv →

Maria Mănuță, „Bătrâni așteptând”

UN CUVÂNT ÎNSOȚITOR

Critica literară practică de Virgil Borcan (refuză premeditat recenzia ori exclamarea impresionistă, repudiază rezumatul fidel al operei din vizor ca și pripitele judecăți de valoare) e, în consecință, mai degrabă o mostră de eseism superior, în felul lui Mihai Ralea din **Valori** (ori din **Atitudini** sau din **Perspective**, orișicum din perioada 1920-1940 a cărturarului și savantului), cu deosebirea că dacă gânditorul și eseistul interbelic era captivat frecvent de duhul mondenității, interesat de aceea, adesea, de superficialitate, contemporanul nostru e mai abstras în operă, captat în ideistică (de, cum însuși zice, *matricea arhetipală*), adică de profunzimile nedecarate. I s-ar aplica totuși, ca și lui Mihai Ralea, aprecierea din epocă a lui G. Călinescu: neservindu-i ca obiect de contemplare, opera îi servește mai curând unei lungi călătorii ideologice; critica fiind acum numai analiză și interpretare ar fi deopotrivă o „continuă intelectualizare”, criticul urmând a fi în caz numai un creator de puncte de vedere în raport cu opera. Ar arunca așadar punți între cultură și natură, iar din raportarea fenomenelor comentate, prin descoperirea de relații surprinzătoare, criticul din această speță, „face idei”. Nu pun la socoteală că pentru eseu scriitura cere o îndemânare specifică, existând așadar, lângă celelalte îndeletniciri de vârf, talentul propriu de eseist, o iscusință pe care Virgil Borcan, în **Punct și virgulă** (Editura Lux libris, Brașov, 2013), o posedă, așa spune, cu asupra de măsură.

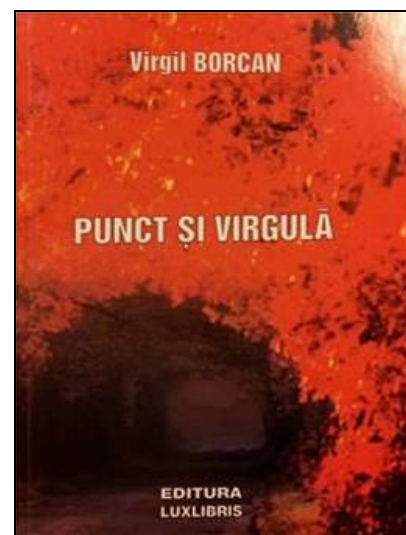
Diversitatea tematică, varietatea subiectelor, o opțiune adică fără de o ordine prestabilă, așa-zicând croni-

cărească, l-ar apropia din nou pe Virgil Borcan de autorul **Explicării omului**. El e, vorba istoricului literar evocat mai sus, un hedonist, scriind va să zică numai despre ce îi place (de la *poemul caleidoscopic* al lui Aloisius Bertrand la *poezia spasmodică* a lui Baubec Izzet etc.), dar despre care, în cazul nostru, va fi având la sfârșit, ca rezultat al lecturii, o propunere hermeneutică: m-aș grăbi să spun deja o marcă, sancționând așa printr-un concept (ori o paradigmă lămuritoare) un autor sau o operă și delegându-le prin urmare unui inventar (unui catalog) de idei.

Ceea ce separă însă vădit critica și eseistica lui Virgil Borcan de cele ale marelui antecesor (dar și, în parte, de ale coreligionarilor de azi) e un umor special, greu sesizabil, l-aș numi umor cărturăresc, umor intelectualizant (*comicus intellectualis*, dacă voi fi nimerit expresia); e vorba, cu alte cuvinte, de un haz (atunci când realitatea scrierilor cercetate o cere) discret, abia detectabil, de extracție intelectuală: mizând va să zică pe ridicarea din absolut a ideii și repunerea, apoi, a acesteia pe portativele așa-zicând curente, de regulă ale cotidianului sau întâmplătorului (ca de pildă în textul **Ce căuta leahul-n Oltenia?**)

Eruțiția eseurilor din volumul de față, neascunsă, surprinzătoare deseori, recuperând adică literă și spirit din arhive încă abstruse și misterioase, e totuși necăutată, în afara adică a pedanteriei ori retoricii de fală: demonstrează numai o știință de carte nefosată, firească precum folclorul sau înțelepciunea bătrână. Nu e dinadins întinsă, e însă aleasă, electivă, sprijinind demonstrația sau deschizând o perspectivă.

Mai fiecare eseu din volum, indi-

ferent de dimensiune, pare a se înfățișa, la o lectură neleneșă, la lectura inteligentă, ca un teren pregătit, așa zice, pentru emisia de paradexe (chiar dacă acestea nu se vor săvârși deocamdată acolo), scrierile au adică, mai toate, aerul că paradoxul ar fi, pe terenul lor, orișicând cu puțință (paradoxul care așteaptă). Atunci însă când acesta se ivește totuși, el va fi (abilitatea, tehnica autorului sunt aci vădite) un paradox neîncordat, un paradox va să zică surâzător.

Deși prudent, deja parcimonios cu teorisirea, ca să zică așa, sistematică, cred totuși că în critica sa Virgil Borcan ar încerca, prin învățării (cum altfel!) eseistice succesive, a contura profilul *omului literar*. Nu găsesc deocamdată o aproximare mai promițătoare a definiției lui decât aceasta dintr-o meditație a lui Maurice Blanchot: *este omul gata totdeauna să înțeleagă, dar numai în funcție de modul de înțelegere pe care îl autorizează literatura.*

A.I.BRUMARU

→biografia lui Vlad, suprapusă celei a autorului, cu copilăria fericită, vegheată cu afecțiuni de bona Teta, adolescența, exmatricularea din Liceu, despărțirea de Patricia, recăsătorirea mamei, fuga tatălui vitreg, naționalizarea caselor, angajarea mamei ca muncitoare la Fabrica de biscuiți, angajarea tânărului în câmpul muncii, propunerea de a intra în rândurile UTM-ului, vizitarea bunicului la mănăstire, convingerea că speranțele acestuia sunt utopice etc.

Radu Ciobanu stăpânește perfect tehnica înlănțuirii progresive, prin care asigură continuitate secvențelor narative, alternând cu cele reflexive, în care trecutul reînvie în conștiința personajelor, înnodându-se cu frământările prezentului. Sever Moldovanu rememorează nostalgic bucuriile și pacea familială de altădată, iar nepotul supraviețuitor cercetează memoriile bunicului, intercalate în urzeala realității și a amintirilor lui, decupate pe fondul unor evenimente care completează pânza epică a romanului.

Ca în toate scrierile sale, autorul valorifică cu subtilitate resursele limbajului specific vremurilor, dar și diferitelor categorii sociale, conferind, prin lexic și structură gramaticală, culoare istorică, etnică și socială scenelor dialogate, care contribuie la autenticitatea demersului epic. Romanul „Crepusul” are valoarea documentului istoric, filozofic și uman, îmbogățind orizontul spiritual al cititorului, cucerit de harul povestitorului.

Fotografii la periscop

Cunoscut ca un specialist al culturii, pasionat de toate fațetele ei, de la pictura și arhitectura vechilor biserici până la reconstituirea trecerii marelui poet, cu trupa de teatru Tardini, prin sudul țării, sau până la textele tinerilor debutanți, autor al unor valoroase și documentate lucrări de cercetare, istorie literară, biobibliografii și dicționare literare (Mihai Eminescu, Marin Preda, scriitorii teleormăneni), poet, editor de reviste, organizator de manifestări de rezonanță națională (Festivalul Național de Literatură Marin Preda), Stan V. Cristea se preocupă de bibliografia românească, de viața scriitorilor trecuți în eternitate, având preferință pentru marii scriitori Gala Galaction (cinci articole) și Marin Preda (patru articole dintr-un total de șaisprezece).

În Prefață, autorul își exprimă intenția de a lumina aspecte încă neclare de istorie literară, vizând un spațiu de o „spiritualitate mirifică și tulburătoare”.

„Studii și articole” se intitulează primul capitol al cărții, care, în afară de marii prozatori români menționați, se mai ocupă de Radu Grămăticul, originar din Mănicești, lângă Roșiorii de Vede, de deplasarea manuscriselor lucrărilor religioase, *Tetraevanghelul* din 1572 și cel din 1574, pricinuită de evenimente istorice ale perioadei dominației turcești în Balcani.

Grigore Gellianu e un pseudonim atribuit lui Anghel Demetriescu de către Nicolae Iorga, după publicarea unui articol, semnat astfel, în care este atacat Eminescu. Stan V. Cristea cercetează arhivele și descoperă existența reală a unui cetățean din București cu acest nume, contrazicându-i astfel și pe Ion Hangiu, I. Filipciuc ș.a., care preluaseră presupunerea lui Iorga.

În legătură cu Ștefan O. Iosif, aflăm că tatăl poetului a locuit timp de nouă ani la Turnu Măgurele, unde a fost profesor, iar orașul este evocat în mai multe texte, inclusiv în nouăsprezece poezii.

Mai puțin cunoscut, este evocat poetul, epigramistul și prozatorul Ion Pena, originar din aceeași zonă culturală a sudului românesc.

E remarcabilă strădania cercetătorului de a include, la sfârșitul textelor, bibliografii cuprinzătoare,

care sunt argumente serioase pentru susținerea ipotezelor enunțate.

Prozatorul Gala Galaction (Grigore Pișculescu) a revenit des în Di-deștii natali, însă disputa pe marginea stabilirii locului unde să fie o casă memorială dedicată scriitorului, la Di-dești sau la Roșiorii de Vede, a făcut ca această idee să rămână doar un simplu proiect. Autorul susține orașul pentru înființarea unui muzeu memorial.

Despre Constantin Noica, de care Stan V. Cristea s-a ocupat într-o cercetare separată, aflăm că a contribuit esențial la facsimilarea caietelor Eminescu, aflate în pericol de a se distruge, cu trecerea timpului.

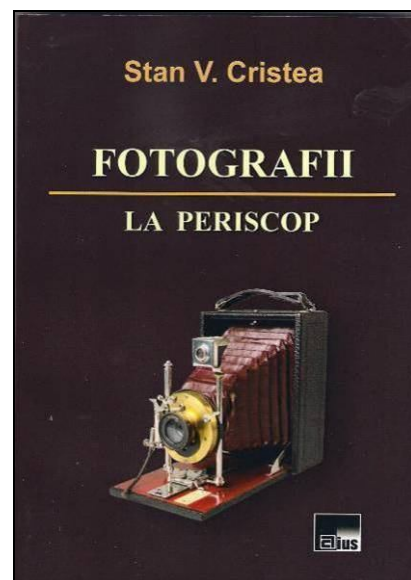
Mircea Scarlat e remarcat drept un critic literar înnoitor, polemic, și ar merita mai mult decât o carte omagială, cum are până în prezent.

Un articol reia problema debutului literar al lui Marin Preda, căruia Geo Dumitrescu îi promisese, de două ori, în efemera revistă „Albatros” (martie-iunie 1941) că îl va publica, dar nu o făcuse, astfel că prozatorul se duse la alte publicații, până acum considerându-se că a debutat în ziarul *Timpul*, cu schița „Pârlitu”, pe 15 aprilie 1942, publicată de Miron Radu Paraschivescu. Stan V. Cristea, cercetător la Biblioteca Academiei Române, găsește adevăratul debut în publicația *Tineretea*, pe 20 ianuarie 1942.

Partea a doua cărții, intitulată „Documente și mărturii”, e dedicată, în cea mai mare parte, lui Gala Galaction și Marin Preda, însă mai conține articole despre George Topîrceanu, care corespundează cu o jună profesoară, Liana Voinescu, originară din partea locului, ca și despre prietenia și corespondența dintre Tudor Arghezi, Gala Galaction și Bebe Wolf. Un articol înregistrează trecerea lui

Maria Mănuță, „Vizitatorul”

Marin Preda, pentru câteva zile, pe la Școala Normală din Buzău, după ce se desființase școala din Transilvania în urma evenimentelor istorice și politice ale unor ani zbuciumați. Acolo l-a cunoscut pe Ion Caraion.

Este respinsă aserțiunea că Preda ar fi fost distant față de rude și cititori, reproducându-se câteva scrisori ale acestuia către Ilinca și către un cititor care îi scrisese.

Partea a treia conține facsimile și fotografii foarte interesante ale scriitorilor comentați, scrisori ale lui Gala Galaction, Barutu T. Arghezi, reproduceri ale unor pagini din *Evangeliiare*.

O carte de restituiri și polemici literare, plină de surprize și documente inedite, care, puse cap la cap, schimbă percepția asupra unor evenimente și personalități literare pe care le-a dat Câmpia Dunării. Documentarea este foarte bună, la obiect, sunt preluate citate și date din cărți și din periodice, culese din marile biblioteci, arhive și colecții publice și particulare.

Iubitorii de literatură pot găsi în această lucrare satisfacții deosebite și clarificări asupra unor aspecte asupra cărora este de mirare că vreme îndelungată nu s-a aplecat niciun istoric literar, ci s-au preluat idei neverificate și presupuneri fără argumente.

CORNELIU VASILE

Stan V. Cristea, *Fotografii la periscop*. Secvențe de istorie literară, Editura Aius Printed, Colecția Exegesis, Seria Mozaicul, Craiova, 2013

LUMINI PE PÂNZA TIMPULUI

Deși, într-o oarecare măsură, titlul acestei cărți (*Lumini pe pânza timpului*, Editura Detectiv, 2012, București) pare tern, în realitate este unul inspirat și cu o anume simbolistică.

Nu poți să nu te întrebi, avându-l sub priviri, cine sunt și ce reprezintă aceste lumini? Ce înțeles are această alăturare a cuvintelor „pânza” și „timpul”?

Să le decriptăm pe rând: „Luminile” sunt acele personalități, acei copii ai lui Dumnezeu, despre care Mihai Eminescu ne atenționează că ei „caută în lume și în vreme adevăr”; ființă umană, sub a cărei frunte „viitorul și trecutul se încheagă”.

Realist și vizionar, în același timp, Eminescu pune, incredibil de corect în ecuație, elementele ce alcătuiesc destinul acestor „Lumini pe Pânza Timpului”: „Ce-o să-i pese soartei oarbe ce vor ei sau ce gândesc?... Fericească-l scriitorii, toată lumea recunoască-l... / Ce-o să aibă din acestea pentru el, bătrânul dascăl? / Nemurire, se va zice.”

Apoi, cu admirație și compătimire pentru soarta lor, Eminescu dezvăluie taina acelor înfăptuiri, care-i fac, cu adevărat, nemuritori: „Este drept că viața-ntreagă, / Ca și iedera de-un arbor, de-o idee i se leagă” (M. Eminescu, Scrisoarea I).

Titlul acestei cărți mă trimite cu gândul la cuvintele lui George Călinescu despre Eminescu, scrise în ianuarie 1965 în „Cronica Optimistului” din revista „Contemporanul”. „Un geniu este, de plânge sau râde, un gânditor care lasă o dără sonoră de foc pe traiectoria lui cosmică, dând o lecție de construcție umanității”.

Ca să putem răspunde la prima întrebare, este necesară existența unor elemente-suport în care „luminile” să se nască, să crească și să dea rod.

Ele există și sunt darul lui Dumnezeu făcut oamenilor.

Este vorba de „pânză”, în înțeles de mediul social-uman cu tot ceea ce implică structura lui, și „timpul”, noțiune, concept abstract și totuși, deși infinit, constituit din fără număr finituri, care-s viețile noastre, măsurabile în anii viețuirii fiecăruia dintre noi și nu numai.

Grație darului lui Dumnezeu de a fi capabili de creație, la fel ca și cel care i-a creat, o parte dintre oameni devin „lumini”, călăuze pentru ceilalți, marea majoritate, pe calea spre ei înșiși, spre Dumnezeu și spre semenii lor, într-un înfăptuirea armoniei sociale.

Această dimensiune definitorie, ca să se realizeze, are nevoie de timp, care, trecând din infinit, în finit, la individul uman, capătă o anumită concretețe, prin faptul de a fi măsurat și folosit, pentru făptuiri concrete, de către om și, care, în raport cu valoarea în sine și cea de întrebuintare a lor conferă statutul de „lumini”, unora dintre ei.

Prin urmare, nu întâmplător scriitorul Puiu Răducan s-a hotărât să realizeze o asemenea carte și să-i dea, după cum cred că am demonstrat, un titlu cât se poate de inspirat.

Referindu-ne strict la carte, vom face câteva precizări: „Pânza” o reprezintă societatea românească de azi, așa cum se înfățișează ea, cu luminile și umbrele ei, acestea din urmă, încă prea multe și agresive, estompând o parte din puritatea strălucirii luminilor.

„Timpul” – un segment din infinitatea ce-l definește, și anume, început de secol al mileniului trei iar foarte exact, anul de grație 2012, ultima lună a sa, decembrie.

Deși nu-l cunosc pe autor, bucurându-mă de șansa de a-l cunoaște astăzi 7 decembrie 2012, intuiția, în care cred și, care m-a ajutat de multe ori în viață, îmi șoptește că, pe întreaga durată a scrierii acestei cărți, acesta a trăit el însuși, sublimul ființei sale (actul de creație) ca să înțeleagă și, după cum vă veți da seama, citind cartea, a înțeles sublimul clipei „luminilor de pe pânza timpului”, despre care a scris în aceasta.

După o acoladă atât de amplă, pe care, îngăduiți-mi, să o socotesc necesară, să numim, acele „lumini de pânza timpului”, asupra cărora s-a oprit, cu har și inspirație autorul.

Dar înainte de aceasta, câteva considerații, ce țin de modul de a gândi substanța cărții pe care le-am deprins în urma parcurgerii celor existente între copertile acesteia.

Cartea la care mă refer reunește specialiști ai diferitelor domenii, unii neaduși mereu în atenție de mass-media, de televiziune, cu alte cuvinte, mai puțini vizibili, aceasta neînsemnând că sunt mai puțini valoroși.

O altă constatare: autorul are ca scop al acestei cărți, să pună în circulație idei, valabile nu numai acum, ci și pentru lumea de mâine.

În carte, dacă o parcurgem cu atenție, depistăm repere ale formării treptate ale naturii interioare, a naturii din noi, care ne dăruiește calm, înțelegere, echilibru și forța de a învinge orice obstacol, material sau spiritual, aflat în fața noastră.

Este vorba de personalități care au făcut și fac cinste țării prin activitatea lor

profesională, prin realizări, carieră, devotament, prin numele transformat în renume.

Sunt luminile, acele lumini pe pânza timpului, care dau un rost, prin gândurile și ideile lor, înseși existenței noastre.

Și nu-s puține, peste o sută, mai exact 109.

Este vorba de George Anca – indianist, acad. Mihai Cimpoi, Marcel Dumitru Ciucă, Daniel Corbu, Nicolae Dabija, Theodor Damian, Ioan Soare, Al. Popescu Mihăești, Doru Moțoc, Ilie Gorjan, Leonida Lari, Vasile Militaru, Eugen Negrici, acad. Gheorghe Păun, Ioan Es Pop, acad. D.R. Popescu, Paula Romanescu, Emilian Frâncu – primulul Râmnicului, acad. Valeriu Matei, acad. Eugen Simion, acad. Vasile Tărățeanu, Grigore Vieru, Dorel Vișan ș.a.

Emoționant cuvântul de întâmpinare a cărții și autorului, Î.P.S. Gherasim Cristea – Arhiepiscop al Râmnicului: „Felicităm pe autor, Gheorghe Puiu Răducan, pentru inițiativa de a identifica aceste lumini, după cum îi place să le numească, rugându-l pe Preamilostivul Dumnezeu să ne învrednicească de lumina cea neînserată a împărăției Sale”.

Dacă ați observat din citarea celor câteva nume din 109 conținute în carte, este de lăudat ambiția și reușita autorului de a acoperi mai toate zonele țării, „malurile Olteului” sau „Argeșului, ale Dunării, Prutului, ale Tisei (oare cine mai pomenea în poeziile sale despre Tisa?), ale Dâmboviței, Vedei sau Someșului, Valea Șasei sau Oltețului, dar și de dincolo de fruntariile țării”, oameni cu suflete curate ca ale apelor care izvorăsc din munți împreună cu faptele lor dăinuitoare în eternitate.

Fiecare personalitate este însoțită de date bibliografice, opera în diversitatea sa, înfăptuiri culturale notorii, referințe critice din spațiul național și internațional, toate la un loc dând în mare măsură calibrul valoric al fiecărei personalități evocate.

Scriitorului Gheorghe Puiu Răducan, autorul cărții „Lumini pe Pânza Timpului”: „Lumini pe Pânza Timpului” ni-s călăuze/ Prin Labirintul vieții spre propriu-ne destin, / În vremurile-acestea triste și confuze, / Când a trăi înseamnă durere și suspin”.

GEO CĂLUGĂRU

Gheorghe Puiu Răducan, *Lumini pe pânza timpului*, Editura Detectiv, 2012, București

Un personaj misterios: Baronul Nopcsa

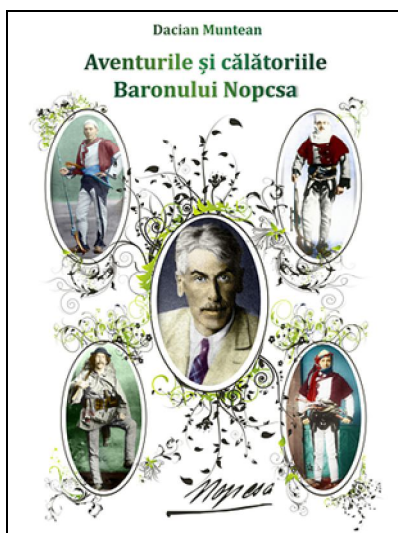
Dacian Muntean a avut curajul să abordeze viața Baronului Nopcsa, un personaj misterios din Țara Hațegului. Tinerețea autorului a fost un argument pentru a intra într-o parabolă controversată, tinerețea i-a dat puterea de a cerceta, de a scrie, de a finaliza o monografie despre Față Neagră, după cum îl numeau unii cititori pe acest baron de Hațeg, mai exact de Săcel, o localitate aproape de Hațeg.

Lucrarea este un proiect mai larg, susținut financiar de Administrația Fondului Cultural Național, ajutorul venind și din partea Bibliotecii Județene „Ovid Densusianu” Hunedoara-Deva, lucrarea fiind editată de SENS – Societatea de Educație Nonformală și Socială în anul 2013, iar titlul este relevant: *Aventurile și călătoriile Baronului Nopcsa*.

Monografia este rezultatul unor cercetări efectuate în țară și străinătate, are un cuvânt înainte de Francisc Nopcea, ca exponent al familiei baronului, o prefață care introduce cititorul într-o poveste care se întinde în Europa în perioada de sfârșit de secol și începutul secolului al XX-lea, plină de dinamism, mister, tragedie, trădări, poezie...

Sunt abordate aspecte legate de familie, domenii, copilăria și adolescența lui Franz Nopcsa, călătoriile în Bosnia, Albania, Egipt, cărțile semnate de personaj, zbulciul specific persoanelor care au trăit în acea perioadă, războiul, eterna rătăcire a societății...

Lucrarea ne prezintă un erou de roman, Față Neagră, pasiunea celor cu situație socială și materială bună pentru istorie, geografie, astronomie, mândria de a face parte dintr-un neam aparte, cu trecut și cu merite în imperiu. La albanezi, baronul este considerat un erou, în Austria sau Ungaria este privit ca un savant, în România este privit cu rezerve și secvențial, în funcție de epocă, de interese, de patriotism... El a fost legat de Imperiul Austro-Ungar în mod evident, fiind exponentul acelei pătri care făcea legea în acel areal, care ținea în echilibru puterile centrifuge din imperiu, cu resurse proprii, cu demnitate, cu persuasiune. Chiar dacă era excentric, și-a lăsat amprenta în paleobiologie, fiind descoperitorul dinozaurilor pitici din Țara Hațegului, pasionat de fotografie, călător prin imperiu, vânător talentat, husar, membru al armatei care făcea imperiul, aventurierul care ar fi putut

ajunge Regele Albaniei într-o perioadă tumultuoasă, de schimbare de paradigmă pe continentul din care facem parte. Aventurierul a fost și spion al imperiului, poziție incomodă în istoria românilor, ca parte a imperiului, misterios până la limita decenței, poet și personaj care a primit o bătaie serioasă în Țara Hațegului din partea țărănilor români, hotărâți să trăiască *altfel*...

Baronul este, firește, incomod, el a spionat împotriva românilor în timpul Primului Război Mondial, putând fi tratat ca un inamic al Statului Român, agresiv și abil ca orice aventurier.

Este legat de Țara Hațegului, la Săcel avea un castel, parte din acesta se mai poate identifica și azi în localitate, este căzut în ruină, iar unele animale dispărute poartă numele său, are o stradă în Albania care îi poartă numele, iar unul dintre primii dinozauri descoperiți la Săcel are numele Titanosaurus Dacus cu evidente rădăcini române. Cartea redă, parțial, și istoria Castelului de la Săcel, monument cunoscut în zonă, apoi frământările persoanelor care au trăit în epoca dificilă a căderii unui imperiu, pe ruinele lui clădindu-se o altfel de Europă. Colecția de fotografii a Baronului Nopcsa este impresionantă, acum ea demonstrează că realitatea care a fost era una importantă, este lumea așa cum exista acum 100 de ani, o lume uitată cumva, o lume misterioasă. În Biblioteca Națională a Albaniei sunt jurnalele de călătorie ale personajului, peste 3000 de pagini, o arhivă a imperiului văzută din interior. Secretarul lui Nopcsa, Baiazid Doda, ar putea fi personaj de film, cum altădată baronul a fost personaj de roman...

Cartea conține pagini de jurnal așa cum l-a ținut enigmaticul aventurier, fotografii inedite, desene, blazoane, hărți, schițe geografice, paleobiologice

etc. Toate au menirea de a reinventa epoca. Jurnalul lui Nopcsa se citește cu pasiune, este exact, are nuanțe de istoric, de strateg al armatei unui imperiu, politician iscusit și scriitor riguros, poet de ocazie și pasionat călător prin zone dificile sau grandioase, abil om de afaceri în zona diplomației active și aplicate, a folosit motocicletă, automobilul, căruța trasă de cai, a călărit. Autorul cărții, Dacian Muntean, urmează corect firul povestirii, completează aventura cu texte care fac legătura între oameni, întâmplări, zone, el caută să ne prezinte un script interesant despre un personaj reper într-o epocă tumultuoasă.

Monografia este prețioasă pentru că descrie mecanismele prin care imperiul își ținea în hotare țări diferite, este actuală într-o Europă care seamănă cu acest fel de structură, un imperiu mai sofisticat, dar tot imperiu. Popoare sunt manipulate unele împotriva altora, religia este o metodă prin care sunt controlați oameni, demnitari, țărani și burghezi, cultura este partea din societate care face legătura între interese și putere, rangul, moda celor care dețin funcții publice, eticheta, cea care ține la distanță personaje incomode, banii – arma letală care face legea în locuri în care a dispărut autoritatea, împăratul – demnitarul cu ultima apostilă, glasul care colorează epoca. Iată, Franz Nopcsa a fost catolic, iar religia a fost mecanismul prin care s-au manipulat mari mulțimi de oameni, biserica acceptând acest joc ca unul necesar, parafând legătura dintre stat și biserică la nivel de imperiu, ca strategie de stat... Nimic nou... Se pot descifra aceste strategii cu iz religios în „aventurile” sale din Albania, mai precis strategii puse la cale de imperiu... Dar omul a lăsat în urma sa lucruri solide, serioase, valabile și astăzi.

Din jurnalele baronului, vești despre imperiu...

„Ascultându-i pe țărani români, discutând între ei, am aflat despre curentul anti-maghiar din Banat, că era mai puternic decât în Transilvania și că românii așteptau izbucnirea războiului la sârbi, pentru a porni și ei împotriva ungarilor”. (Pagina 259).

„Se mai întâmplă uneori să apară neînțelegeri între ciobani, de altfel calmi, iar atunci când se întâmplă, ei devin extrem de necumpărați și violenți, fiind capabili chiar de atrocități și torturi din cele mai cumplite.” (Pagina 261).→

CONSTANTIN STANCU

UN AUTOR IMAGINATIV

„Din România, unde am fost aproape linșat, m-am întors și cum voi fi din nou capabil de muncă, voi începe studiul la șarpele meu din Neocomian și la țestoasă. În prezent, rănille la cap mă obligă să stau mai tot timpul în pat”. (Pagina 314).

„Debutul meu la Londra l-am făcut la Royal Society, unde am demonstrat că niște rămășițe de Hysilophodon, descrise ca fiind frunte și nas, erau de fapt părți ale maxilarului inferior”. (Pagina 91).

Însă, Franz Nopcsa se sinucide. Iată parte din scrisoarea: „Motivul sinuciderii mele este sistemul nervos, care se află la capăt. Motivul pentru care l-am ucis pe bunul prieten și secretar al meu, domnul Baiazid Elmas Doda, în timpul somnului lui, fără ca el să aibă vreo bănuială a ceea ce se va întâmpla, a fost acela că nu am vrut să îl las în urmă bolnav, în mizerie și sărăcie, pentru că ar fi suferit mult. Doresc să fiu incinerat”. (Pagina 338).

Personajul reflectă starea imperiului, epuizarea... Toate imperiile își au vremea lor!

Dacian Muntean notează în prefață: „Am tradus sute de pagini din memorii, am descifrat notițe de jurnal, am adaptat și interpretat informațiile, corelându-le cu contextul în care se petrece acțiunea, am găsit fotografii sau schițe care ilustreau povestirea, le-am aranjat cursiv și vi le oferim cu gândul că le veți savura...”. (Pagina 12).

Denumirea Țara Hațegului în vremea baronului Nopcsa, după părerea lingviștilor, provine din Hatzjaeger Land, o veche denumire pe filieră germană, ar însemna *ținutul de vânatoare* (Hatz = vânatoare cu câini; Jaeger = vânător; Land = ținut).

Dacian Muntean condensează la pagina 33 din memorii viața lui Franz Nopcsa, dă reperele necesare, descoperim că de tânăr vorbea fluent germana, maghiara, româna, engleza, franceza, la 18 ani găsește primele oase de dinozaur, la 36 de ani ar fi putut deveni Regele Albaniei, la 41 de ani este declarat inamic al Statului Român și părăsește localitatea Săcel, la 56 de ani se sinucide la Viena, refuzând degradarea... Energiile imperiului s-au epuizat, s-au epuizat și personajele care au jucat pe scena istoriei o vreme.

La Sânpetru, în Țara Hațegului, sub umbra Castelului de la Săcel, se mai descoperă noi fosile de dinozaur, prin Munții Retezat se mai aude ecoul lăsat de o armă de vânatoare în plină acțiune, când caprele sălbatice ating luna cu botul delicat și umed...

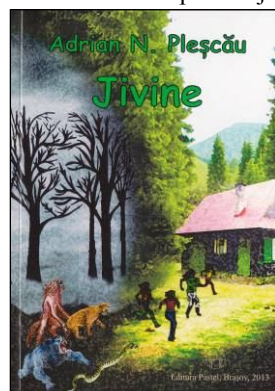
Noiembrie, 2013

Cum prin noua carte a lui Adrian Pleșcău, **Jivine** (nu e, cum s-ar crede, o urmare a mai vechiului **Jivină**, deși purtarea în confuzie a cititorului e totuși cu putință) se împlinește, am impresia, o treaptă a unui remarcabil destin auctorial, o privire sintetică asupra creației nestăpânitului (stilistic vorbind) autor nu e aci de prisos.

Prozatorul a prins contur, observa criticul Ion Itu (totdeodată și întâiul editor al scriitorului) la capătul celor trei romane de început: **Am stat cu femeia față în față**, **Batalion disciplinar**, **Copiii străzii**, în care romancierul practica șocul psihologic, deschiderea de situații explozive. Sunt adică, în romanele de început ale scriitorului, dar și după aceea, întâmplări șocante, deja în marginea realității plauzibile (ca, de pildă, în, de nu mă înșel, și în cartea a patra a autorului brașovean, **Ucigașul care plânge**, în care, aș adăuga eu, se simt ecouri bine filtrate din Sven Hasel). Nu lipsesc din scrisul lui Adrian Pleșcău, surpriza, perplexitatea. Suspansul, bine condus, tensiunea, țesătura încărcată a intrigii vor chema însă, întemeiat, lectura, prozatorul definindu-se așa, fără efort, ca un maestru al provocărilor seducătoare. Imaginația conduce peste tot scriitura, iscă povestea, una desigur cu priză neconținută la cititorul harnic, ispitit de întâmplările tari, atâtașătoare, nesăbuite. Alertețea, celeritatea, cinematica sunt alte caracteristici ale scrisului acestui autor datat, și prin meseria mireană (ar fi, între altele, și pistolar, trăgător de performanță), extravertirii, exhibării. De aceea, prozele sale întinse pot fi remontate filmic, schimbările de planuri (se va vedea aceasta și în cartea de față) cheamă repede traducerea în peliculă.

Oralitatea (a remarcat cu îndreptățire Ion Itu), argoticul perfect însușit stăpânesc mai peste tot textul, demonstrând ușurința cu care prozatorul folosește lexicul de oriunde: mahalaua și boschetul ori canalul, lumea străzii ori a lagărului, deopotrivă rostirea cazonă ori civilă, în care nu prevalează totuși pudiciția – un vocabular mereu fermecător, neatacând nicio ureche. E un limbaj care ne transportă în viața reală, neacoperită de conveniență.

Inventivitatea prodigioasă, nefrenată, spărgând tipare și canoane, dar și fractura logică în construcția personajelor sunt observate (cu

precădere în romanul **Jivină**) de către Ion Popescu Topolog. Ceea ce pare a-l satisface pe recenzent (ca și, de altminteri, pe cititorul lacom) e, „înebunirea în îndrăgostire”, (prezentă, e drept, în ambele proze dedicate *jivinelor*), un erotism ce absoarbe totul - relații, existențe, lumea întreagă. Adrian Pleșcău ar demonstra în chipul acesta

că realitatea întrece literatura, adică ficțiunea (precum, iată, în această, totuși, **Jivine II**, - Editura Pastel, Brașov. 2013 -, unde autorul creează un univers, un *cronotop* imagine - e vorba de un soi de tribunal, de lagăr de reeducare în care sunt aduse, spre a da socoteală, în împrejurări cutremuătoare, peste marginea credibilității, personaje ce au violentat ori siluit ordinea firească în relația de cuplu. Scormirile epice ale lui Adrian Pleșcău - am mai spus aceasta - sunt năucitoare și deja impertinente).

La rândul-mi, însoțindu-l pe Adrian Pleșcău la redactarea romanului **Ucigașul care plânge și Jivină**, cum o fac, iată, și în cazul cărții de față, am remarcat ceea ce susțin de altfel în continuare: lejeritatea expresiei, farmecul argotic, insolitul situațiilor și tipologiei; scriitura vioaie, destins consumabilă. Aidoma schimbarea semnului, a accentului de pe verosimilitate pe ludic, adică pe puterea jocului de a modifica sensurile realității. Precum în cărțile anterioare și în **Jivine (II)** dănuie peripețiile așa-zicând dezbrăcinate, îmbinarea grațiosului, a diafanității cu cinismul, cu vorba tare, chiar dacă e după perdea, dar care zdruncină și trezește. Aspectul de roman picaresc, de aventuri stăruie și el în noua carte a lui Adrian Pleșcău. Tonul nu e totuși mai dulce, e însă, aș zice, temperat sub ideistică. Iar ficționarea e, ca să spun astfel, năvalnică, și de data aceasta fără de frontiere; o epică adică dinamică, antrenantă.

Imaginativ, spornic, derobat de la canonul prozastic tradițional (pe care, se vede bine, prozatorul nici nu și l-a însușit), Adrian Pleșcău e astăzi, în șirul scriiturilor așa-zicând postmoderne, autorul de succes al noului roman popular.

A.I.BRUMARU

Restituirii

Ștefan Goanță

„Mereu ne rămâne ceva
neisprăvit...”

*Iar îngerul... s-a jurat... că timp nu
va mai fi. (Apocalipsa, 10.5-6)*

În casa cu nr. 969 din Liebling, județul Timiș, m-a primit cu multă amabilitate scriitorul Ștefan GOANȚĂ. Discuția noastră s-a desfășurat în Biblioteca scriitorului, luminată de efigiile a trei mari prozatori români, patroni spirituali ai unor concursuri de creație literară la care a participat scriitorul: Sadoveanu - *Sadoveniana* – premiul pentru teatru și proză scurtă; Marin Preda – premiul pentru proză scurtă; Tudor Mușatescu – premiul pentru proză satirică.

Era o zi de duminică, dar Ștefan Goanță tocmai se ridicase de la masa de scris ca să mă întâmpine și mi-a mărturisit că, de obicei, scrie noaptea, dar în liniștea oferită de așezarea aceasta din Liebling scrie și ziua. Și, după o incursiune în Einstein, convorbirea noastră ajungând la proiectele privind creația, interlocutorul meu s-a referit mai mult la cărțile aflate pe masa de lucru.

- Să știi, domnul meu, că oricât de talentat ar fi un scriitor, drumul său artistic înregistreză progrese dacă muncește conti-nuu. Ai văzut cărțile mele și te-ai repezit să mă întrebi de reeditări. Așa ar fi normal, la vârsta mea, să trăiesc din reeditări, dar, în cazul meu, nu poate fi vorba de reluarea cărților pe care le-am publicat, nu mai e timp, pentru că am altele în cap. Și chiar dacă aș încerca reeditarea vechilor romane, le-aș rescrie, ar fi alte cărți, nu numai o nouă ediție, completată și adăugită, cum se spune, deoarece se întâmplă, cel mai adesea, ca o proză de tinerete sau de mai târziu să nu mai satisfacă și, după un anumit timp, îmbraci altfel ideea. De pildă, roma-nul *Cartea Frumoasei* l-am scris înaintea de 1989 și, după a mea părere, era publicabil atunci, dar m-au tot amânat editorii, iar eu, nerăbdător, l-am abandonat, pentru că veneau altele la rând. L-am reluat prin anul 2000 și abia aștept să am timp pentru el. Dar cu siguranță va fi altă carte sau vor fi alte cărți. În ciuda editorilor care mi-au tot cerut să reduc volumul, după

ce îl voi relua, vor fi volume, trei, sau, poate, cinci. Va fi o altă versiune, mă voi putea desfășura în voie.

- Vă gândiți totuși și la alte cărți publicate și pe care intenționați să le revedeți în felul acesta?

- Sigur, mi-ar plăcea să revin, dar nu mai e timp – ți-am spus. Aș fi reluat câteva piese de teatru, pe care le-aș fi amplificat, adică le-aș fi rescris așa cum le-am gândit inițial. Să știi, am scris muuult..., n-am ținut cont de cenzură, poate de aceea nu mi s-au publicat decât rar prozele, iar piesele de teatru au reținut atenția lui Aureliu Goci și, la una, Geo Saizescu a semnat notele de regie.

M-a obsedat, de-a lungul anilor, „Miorița”. Soția mea a scris câteva eseuri *cuminți* pe această temă, iar eu tocmai am încheiat un eseu în care apar această *podoabă* a literaturii române de mulți denigratori contemporani. Sper să apară, în zilele acestea, cartea noastră la Editura „Casa Cărții de Știință” din Cluj-Napoca. Apoi, romanul *Zodia Fedeșului* sper să-l închei anul acesta. Este cartea mea cu cele mai multe variante și nici măcar una publicată.

- Am citit recent *Vinul de piatră. Se pare că vă preocupă cu deosebire situația țaranului în diverse condiții istorice.*

- Convingerea mea e că scriitorul trebuie să fie preocupat, în primul rând, de marile probleme umane. Sunt atâtea lucruri frumoase în lumea asta și îmi place să cred că oamenii sunt dornici de frumos, de sentimente, de trăiri înalte. Întotdeauna m-a preocupat *frumosul*, de aceea am scris *Cartea Frumoasei*, care îl va pune pe cititor în situația de a alege, de a intui *frumosul*, de fi el însuși tentat de frumos. Parcă aș zice că cititorul trebuie să regăsească, în scrierile noastre, anumite valori morale superioare. Bineînțeles că și scriitorul poate influența atitudinea cititorului față de carte, tocmai prin felul în care abordează marile probleme ale omului, ale civilizației pământene.

Personajele mele sunt țărani, pentru că situația țaranului mi s-a înfipt în minte și în inimă încă din copilărie. Prea a fost năpăstuit bietul țaran de-a lungul vremurilor, orându-rilor sociale. Prototipul pentru perso-najul din *Cartea Frumoasei* e bunica mea, o țărăncă iute, inteligentă, cu sufletul frumos, deschis către oameni.

-Credeți că perioada *postdecembristă* pune scriitorului probleme deosebite în raport cu așa-zisa „epocă de aur”?

-Tinare, ... sigur că pune. Decembrie 1989 este o piatră de hotar între două lumi complet diferite. Libertatea de exprimare a scriitorului e fenomenală. Poate, acum, trebuie să apară adevăratele valori ale scrisului românesc, când nu mai există niciun impediment. E adevărat, este încă o perioadă de tranziție, în care se întâlnesc scriitori cu multă experiență cu alții din generația medie și cu unii foarte tineri, dar lucrurile se vor limpezi. În orice caz, parcă aș acorda mai mult credit grijii și exigenței scriitorului pentru ceea ce scrie, pentru ceea ce oferă cititorului ca să vină spre carte, să nu abandoneze lectura care, odinioară, a fost un refugiu pentru el.

-Cum vedeți atitudinea cititorului față de carte?

-M-am gândit la cititor numai în măsura în care pot să-i ofer cărți durabile, nu cărți de lăsat în tren după lectură. Mi-am imaginat că ar trebui să fie *flămând* de carte, să înțeleagă că lectura unor cărți serioase îl situează pe o treaptă mai înaltă de gândire și înțelegere. Tu vrei să afli de la mine cauza abandonării cărții. Ei bine, s-ar putea ca cititorul să fi devenit mai exigent cu lecturile datorită faptului că nu mai are timp liber, e preocupat mai mult de existență, de materie, decât de spirit. Pe de altă parte, cred că s-a publicat multă memorialistică și e mai simplu să citești povestea unei vieți decât să descifrezi tot felul de texte beletristice. Asta l-a făcut și comod pe cititor.

-*Perspectiva?*...

-Nu știu ce să zic. Deocamdată, ca să fiu sincer, eu scriu pentru mine. Cu fiecare proză, cu fiecare carte, îmi demonstrez că pot mai mult. De pildă, cartea la care lucrez acum, *Zodia Fedeșului*, mă solicită enorm, îmi stoarce toată vlaga, dar nu renunț, n-o las, sap, sap, sap, fără să apelez →

ANDREI VLAD

la mijloace... , mă rezum la târnăcopul propriu. Sap în mine și, pe măsură ce înaintez, găsesc lucruri tot mai prețioase de care trebuie să am grijă. Cititorul se va limpezi și el. Acum nu prea știe ce să aleagă din maldărele de cărți care zac în rafturile librăriilor, care au mai rămas – căci și acestea au cam dispărut, au devenit cârciumi sau cafenele. Criticii și istoricii literari nu prea îl ajută... Contra cost se publică orice, iar aceștia nu reușesc să cuprindă totul. Sper să nu se ajungă la ceea ce spunea Irina Petraș – criticul literar să fie unicul cititor al scriitorului. Poate istoricul și criticul literar e bine să vadă cartea în raport cu faptele care au generat-o, să releve competent atât conținutul, cât și forma, arta scriitorului. Poate astfel îl ajută pe cititor să înțeleagă ceva mai mult și să-și aleagă conștient cărțile pentru lectură.

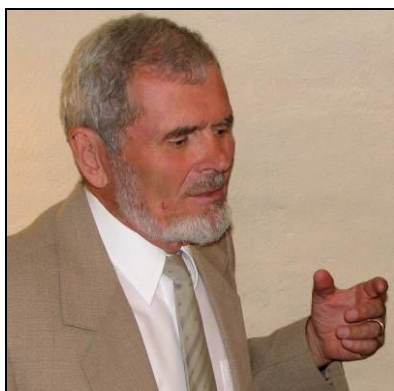
-Scriitorii de astăzi sunt clasificați după curentele literare (modernism, postmodernism etc.), după generații (optzeciști, nouăzeciști etc.). Dumneavoastră vă afiliați la careva?

-Nuuu!... N-am avut timp să mă gândesc la probleme „teoretice”. Criticii și istoricii literari fac asta. Pot să-ți spun că, pe la 17-18 ani, mă interesa definiția romanului, aveam în minte un roman în mai multe volume. Mi-am făcut un plan cu fiecare volum și am reușit să scriu atunci primul volum, vreo 500 de pagini dactilografiate. Cred că eram sub influența lecturilor din Rebreanu și Sadoveanu. Au intervenit însă întâmplări care mi-au închis drumul (pauză mai lungă)... Of!... am avut multe planuri începute... Dar... să nu mai vorbim, că mă îndispune... (*Reia după altă pauză.*) Nu cred că scriitorul trebuie să fie preocupat de teorie, pentru că riscă să scrie după șablon și ne-am săturat de comenzi și de șabloane. Scriitorul real este omul talentat care scrie, fiindcă simte că are ceva de spus, de împărtășit, fără să țină cont de reguli și orientări estetice. Că se integrează, volens-nolens, într-o orientare literară sau alta, asta e altă problemă și e datoria criticilor și istoricilor literari să vadă lucrul acesta...

-Ne-am despărțit cu promisiunea că vom relua discuția noastră peste două săptămâni, dar scriitorul meu nu m-a așteptat, a plecat într-o lume, probabil, mai bună...

Liebling, 10 octombrie 2010

DE LA UN FILM

Prost obicei să bîntui pe canalele TV în speranța de a întîlni o emisiune convenabilă stării de spirit a momentului. Prost! Dar prost nu în sensul vechi al cuvîntului, păstrat, de exemplu, în sintagma *flori proaste*, care denumește florile cu inflorescența simplă, în opoziție cu *florile bătute*, cu inflorescența complexă. Prost în sensul actual, pe care lumea îl cunoaște și nu mai trebuie explicat. În cazul meu, obiceiul se dovedește a fi prost, căci dau tot peste ce nu aș vrea sau peste ce lumea condamnă. Ori e una, ori e alta, bine nu iese; nu mă simt obligat să fiu în acord cu toată lumea, iar lumea nici atît cu mine.

Bîntuind, ziceam, pe canalele TV, am dat peste un film românesc. Nu știu cînd începuse, nu știu cum se chema, dar era un film românesc, iar pe mine filmele românești m-au atras de cînd știu ce-i aia film. Vorbesc despre lumea mea, căreia eu, vreau, nu vreau, îi aparțin, care, convenabil sau nu, și-a pus amprenta asupra mea. Nu se poate să mînfîci usturoi și să nu-ți miroase gura. O iubesc, o și urăsc. În ea găsesc ce n-aș vrea să fiu, iar asta mă preocupă nespuse. O înjur, înjurîndu-mă, o binecuvîntez căci mă acceptă. Plină de contradicții, de paradoxuri, de alde mine. Dacă și meșterul Manole al lui Blaga avea nedumeriri asupra situației sale, numai cereți mie mai mult.

Îmi plac, spuneam, filmele românești. Mă invită să vad dacă mai sînt eu, dacă, adică, mai gîndesc, dacă mai pot pune lucrurile, faptele, întîmplările în relație. Iar în secvențele din filmul românesc în discuție niște ostași români, aliați, în ultimele luni ale anului 1944, cu ostașii sovietici, în lupta împotriva armatei germane, își puneau problema

cum să ocrotească niște bunuri ale populației românești, ferindu-le din calea rușilor. Halal aliați, ar trebui să spună oricine privește secvența respectivă, dat fiind că aliatul este opusul inamicului, iar *inamic* este antonimul, opusul lui *amic*. Deci aliat înseamnă amic, prieten. Cum poate fi explicată atunci atitudinea acelor ostași, ca și a autorului scenariului?!

Poate aș fi renunțat la mărturisirea acestor gînduri, dar într-o emisiune de la radio am auzit pe cineva vorbind despre împlinirea a 135 de ani de relații româno-ruse, sau ruso-române și repunînd în circulație expresia atît de mult folosită într-o vreme, *bunele relații ruso-române* sau *româno-ruse*. Și m-am întreat atunci de ce 135 de ani de relații diplomatice ruso-române, cînd România luptase, alături de Rusia, în războiul împotriva Imperiului Otoman, cu un an înainte. Au apărut atunci multe alte întrebări, că așa e prostul; nemulțumit că nu găsește răspuns la o întrebare, vine cu alte întrebări, la care iar nu găsește răspuns. Și *tot ce-i ne-nțeles se schimbă-n ne-nțelesuri și mai mari*, cum ar fi spus un poet.

Care ar fi explicația faptului că România, victorioasă în războiul din 1877, a pierdut sudul Basarabiei, intrat în componența Rusiei?! Caz unic în istorie: o țara victorioasă pierde teritorii. Răspunsul că României i se dădea Dobrogea e prost; încă înainte cu multe veacuri Mircea se intitula domn al Țării Românești pînă la marea cea mare, deci Dobrogea fusese românească înainte de intra în componența Imperiului Otoman, iar acum ar fi revenit României de drept. Care ar fi explicația comportamentului ostașilor ruși pe teritoriul românesc în drum spre sudul Dunării, și pînă la retragerea în interiorul granițelor rusești, inacceptabil între armatele aliate?! De acest comportament aveau să-și aducă aminte ostașii români în timpul primului război mondial, cînd România, simțindu-se amenințată de trupele rusești, aliate, a fost nevoită să urgeteze pacea cu germanii. De acest comportament aveau să-și aducă aminte, în august 1944, coloane întregi de ostași români, transformați în prizonieri și duși prin fundurile Uniunii, după ce România semnase armistițiul cu Uniunea Sovietică și →

GHEORGHE MOLDOVEANU

se angajase să participe cu toate forțele împotriva armatei germane.

E doar un lanț de evenimente, care aduce însă aminte de altele în care armata rusă a fost implicată. În urma războiului ruso-turc din 1774, Rusia și Turcia au cedat Austriei nord-estul Moldovei, numită ulterior Bucovina, pentru bunele servicii în mijlocirea păcii, măcar că Moldova nu aparținuse nicicând nici Rusiei, nici Turciei. Nu mult după aceea, în 1812, Rusia intra în posesia părții de la est de Prut a Moldovei, luată de la turci, fără vreun drept, căci Moldova nu aparținuse Turciei, fusese totdeauna teritoriu românesc. În 1848, Transilvania era în negocieri cu Viena pentru crearea unui principat român, România, în interiorul și sub protectoratul Imperiului Habsburgic, în care să fie cuprinse toate teritoriile românești din imperiu. Ideea părea a surde Austriei, acest teritoriu urmînd să înglobeze ulterior și celelalte principate românești formînd România Mare, nume folosit acum pentru prima dată. Dar ideea a murit datorită intervenției armatelor rusești în favoarea armatelor austriece. Crearea unui stat românesc puternic nu intra nicicum în vederile Imperiului Țarist. Chiar Unirea Principatelor s-a făcut fără acordul Rusiei, care a refuzat multă vreme să folosească numele noului stat, România, menținînd în uz Valahia. Era preferabil și pentru inducerea în eroare a populației românești de la est de Prut, necuprinsă vreodată în Valahia. Se întreținea ideea că moldovenii de la est de Prut nu sînt români. Ba chiar se promova ideea că moldovenii sînt înrudiți cu slavii, nu sînt romanici. Iar pentru ca nu cumva socotelile să le fie încurcate, legăturile cu România erau inexistente; carte se învăța numai în limba rusă, iar în biserică slujba se făcea în slava veche.

Comportamentul ostașilor ruși era cunoscut atât românilor, cît și austrieților; cînd românii din Bucovina se plîngeau de pierderea unor drepturi, administrația austriacă răspundea adesea că, dacă ei s-ar retrage, locul le-ar fi luat de ruși. Era suficient pentru ca românii să mai reducă din pretenții. Un trăitor din apropierea Cernăuților povestește în jurnalul său⁷ că în primul război

mondial, care-și trecuse de mai multe ori frontul peste Cernăuți, cînd într-o direcție, cînd în alta, ocupația austriacă alternînd cu cea rusă, nemții rechiziționau pentru front alimente, animale, atelaje, nutrețuri, dar de fiecare dată plăteau. Cît credeau ei, dar plăteau. Rechiziționări făceau și rușii, moscalii, cum le ziceau românii, dar aceștia uitau de fiecare dată să plătească.

E lung șirul. Să nu mai aducem aminte de războiul din urmă, cînd România, aliată cu sovieticii în ultima parte a războiului, cu o contribuție apreciată de toate puterile la scurtarea războiului, a fost tratată la final ca parte învinsă, cu tot ce urma de aici, situație pe care, din păcate a acceptat-o și Vestul. A urmat o perioadă de jefuire a avuțiilor românești. Schimburile comerciale despre care se vorbea erau pe formula *noi le dăm grîu, ei ne iau petrolul*. Iar această situație poate nu era posibilă fără înrobirea politică. Ce să mai spunem de tezaurul românesc încredințat spre păstrare aliatului Rusia, cînd Bucureștiul fusese ocupat de nemți și nerestituit după aproape un veac?!

Bunele relații româno-ruse. Românii au trăit veacuri multe în vecinătatea rușilor și, ca în orice vecinătate, elemente de viață materială și spirituală au trecut de la unii la alții. Influențele rusești, slav-răsăritene asupra românilor, deloc puține, au făcut obiectul unor numeroase studii. Se știe, noi știm, din păcate, mult prea puțin despre influențele românești asupra slavilor de răsărit. Și ar trebui, drept ar fi, să se știe, cum ar trebui să se știe că în limba română prin cuvîntul *rus* era desemnat orice slav de răsărit, din teritoriile învecinate ale fostei Rusii

Maria Mănucă, „Vestigii”

⁷ Ancuța Nandriș Cudla, *Destin bucovinean. 20 de ani în Siberia*.

ZODIA PALTINULUI

Începuse în mine
să se facă demult,
să se facă și seară,
cînd
auzii vecinul paltin
întrebînd:
„Spre ce m-or alege?
Apusului cruce sau stelei vioară?”

În ceașcă mai aveam
o sorbitură de soare.
I-am răspuns la fel de vecin
cu-aceeași întrebare:
„De ce osîndă de Rege,
fratele meu de vioară?”

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

chieviene, în primul rînd ucraineni. Că li s-a spus *ucrainean, rusnac, rutean*, românii au păstrat etnonimul *rus*. Rușilor veniți din teritoriul moscovit, românii le-au zis *moscali* sau *muscali*, nume prin care erau cunoscuți ostașii din armata țaristă, cărora amintirea românească nu le-a păstrat o imagine prea bună. Sînt demne de reținut în acest sens versurile din *Doina* lui Eminescu: *Din Hotin și pîn' la mare,/ Vin muscalii de-a călare./ De la mare la Hotin/ Mereu calea ne-o așin*.

Nu este în rîndurile de față nici un fel de pornire împotriva rușilor, fie ei chievieni sau moscoviți. Unii mă consideră antiamerican, mai ales cei cărora le-am explicat compusul USA: Uniunea Sovietică Aialaltă. Am însă ceva cu noi, cu aceia dintre români care văd mai mereu o singură față a medaliei, punîndu-i pe cei ce văd și știu că medalia are și revers în situația delicată de a accepta că boul e ciut, chiar dacă ei îl țin de coarne. Sigur că, vorbind despre relațiile dintre statul român și statul rus, apoi sovietic și, din nou, rus, nu este elegant să se amintească aspectele mai puțin plăcute, uneori chiar neplăcute, ale acestor relații, dar ele nu trebuie să fie uitate; zac în adîncuri și ies la lumină, cu posibilitatea de a fi exploatate cum n-ar trebui. Pentru a clădi în comun, e nevoie să știm ce ne unește, dar trebuie să luăm aminte la orice ar putea duce la năruirea construcției. Istoria ne oferă numeroase exemple în acest sens, și neglijarea lor e păguboasă.

Convorbiri duhovnicești

Î.P.S. Ioan Selejan,

Arhiepiscopul Munților

**„Dumnezeule al Sfântului
Dimitrie, păzește țara noastră,
ajută familiile noastre, ajută pe
copiii și pe bătrânii noștri!”**

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, într-o minunată zi de toamnă și de sărbătoare a acestui an ați fost în localitatea Mărcuș, județul Covasna. Motivul principal: sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir, ocrotitorul bisericii satului Mărcuș, dar și slujba arhierescă și resfințirea bisericii, care, în forma actuală, a fost construită în anul 1864, iar de curând pictura a fost restaurată. Atunci, în cuvântul de învățătură, ați vorbit despre Sfântul Dimitrie. Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, prin ce s-a evidențiat în mod deosebit acest mare Sfânt Dimitrie?

Î.P.S. Ioan: Sfântul Dimitrie Izvorătorul de Mir, după cum bine știți a fost ostaș, a fost un om care a purtat platoșă, zale și sabie. Dar el a purtat două săbii, una de fier, de ostaș, iar în cealaltă mână a ținut o altă sabie, și anume sfânta cruce, adică credința în Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat și înviat pentru noi și pentru a noastră mântuire.

L.C. Despre familia Sfântului Dimitrie se cunosc multe date concrete? În Acatistul Sfântului Dimitrie se spune minunat că Marele Mucenic Dimitrie este „ostașul cel adevărat al lui Hristos, care s-a arătat Bisericii ca un soare și mare apărător credincioșilor.”

Î.P.S. Ioan: Sfântul Dimitrie se trăgea dintr-o familie de oameni nobili. Tatăl său era guvernatorul cetății Tesalonicului și după moartea tatălui său, împăratul de la Roma a găsit de cuviință să-i încredințeze lui, mai departe, ocârmuirea cetății Tesalonicului, una dintre cele mai înfloritoare cetăți din lumea antică.

L.C. Desigur, o funcție foarte importantă care, ca să zic așa, nu este de lepădat.

Î.P.S. Ioan: Dar pentru credința în Dumnezeu cel adevărat, Sfântul Dimitrie a lăsat la o parte tronul, puterea lumească și s-a umplut de putere dumnezeiască, de harul lui

Dumnezeu. Atunci când împăratul Maximilian biruise pe sciți, adică pe cei care trăiau și în părțile noastre – în vremea aceea Scitia Minor – a vrut să aducă cinste idolilor. Sfântul Dimitrie a refuzat și, drept urmare, a fost aruncat în temniță. Deși era un ostaș de frunte, împăratul văzând că nu adoptă credința sa păgână, l-a trimis în temniță. I-ar fi fost ușor Sfântului Dimitrie să se lepede de credința în Hristos, ca să-și mențină poziția sa socială înaltă în care se afla, dar a spus că această funcție este trecătoare și decât să fie în slujba unui împărat păgân, mai bine să rămână în veșnicie, în slujba Împăratului Ceresc, a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Iată cât de profundă a fost gândirea acestui sfânt!

L.C.: În predica rostită la hramul bisericii din satul Mărcuș, ați vorbit, Înaltpreasfințite Părinte, și despre credincioșii care vin la biserică.

Î. P. S. Ioan: Vedeți unii spun că la biserică nu se duc decât oameni săraci, oameni cu puțină carte ș.a. Am spus că nu este așa. Lucru este dovedit că atunci în biserică din Mărcuș era și primarul și un deputat și comandantul poliției din zonă și comandantul jandarmeriei – niște oameni care au și ei, conform misiunii lor, o armă a funcției pe care o îndeplinesc, dar au și arma crucii și a credinței și a mângâierii și a facerii de bine. Iată, deci, cu cât discernământ a ales, într-un moment de cumpănă al vieții sale, tânărul comandant de oști, Sfântul Dimitrie.

L.C.: Foarte interesant este modul cum Înaltpreasfinția Voastră ați accentuat fapta care l-a determinat pe împăratul Maximilian să ordone uciderea Sfântului Dimitrie, acea picătură care a umplut cupa de mânie a împăratului.

Î.P.S. Ioan: Auzind împăratul că Sfântul Dimitrie este creștin și nu vrea să jertească idolilor, l-a trimis în temniță. Dar un om trimis în temniță mai are încă șanse de viață. Nu l-a condamnat la moarte, l-a trimis în temniță, așteptând, gândindu-se că poate se va răzgândi, pentru că nici împăratul, în străfundul inimii lui, nu vroia să-l piardă, nu vroia să-l ucidă pentru că era renumit în oștirea lui, în profesia lui de om de armă. Avea o reputație deosebită, la fel ca tatăl său. Era o familie recunoscută în întreg imperiul.

Însă un tânăr, pe nume Nestor, văzând pe un luptător din armata împăratului, pe nume Lie, că ucidea creștini cu multă râvnă, s-a dus în

temniță la Sfântul Dimitrie și i-a spus că este un ostaș al împăratului foarte râvnitor în a ucide pe frații creștini. I-a spus: dă-mi binecuvântare să mă duc să cer împăratului să mă lupt eu cu omul acela. Atunci Sfântul Dimitrie l-a binecuvântat și i-a spus: mergi cu Hristos. Nestor a mers și a cerut împăratului să se lupte cu cel mai puternic dintre oștenii lui.

Acest tânăr Nestor nu era atât de puternic în forță fizică ca celălalt, dar având binecuvântarea Sfântului s-a luptat cu el. Când a ajuns Sfântul Nestor în fața celui luptător, a strigat cu voce tare de s-a auzit pe toată arena aceea: **Dumnezeule lui Dimitrie, ajută-mi!** Cuvintele acestea au fost auzite de toată mulțimea și de împărat. A pornit lupta și l-a ucis pe soldatul împăratului. Când împăratul s-a văzut învins, a dat poruncă să fie ucis în temniță Sfântul Dimitrie, iar acestui tânăr Nestor, care a luptat cu ostașul, i s-a tăiat capul.

L.C.: Cuvintele rostite cu voce puternică reprezintă un adevărat mesaj.

Î.P.S. Ioan: Da, Dumnezeu lui Dimitrie, ajută-mi! Acesta este mesajul pe care vreau să-l accentuez. Dacă nu puteți mult a vă ruga, măcar ziceți din adâncul inimii: Dumnezeu al Sfântului Dimitrie, ajută-mi! Dumnezeu al Sfântului Dimitrie, ajută-ne și pe noi! **Dumnezeule al Sfântului Dimitrie, păzește țara noastră, ajută familiile noastre, ajută pe copiii și pe bătrânii noștri!** Ar fi lungă rugăciunea aceasta? N-ar fi lungă. De aceea, vă îndemn să ziceți cu mare curaj, dimineța, când vedeți zorii zilei: Dumnezeule al Sfântului Dimitrie, ajută-mi! Veți vedea că vă va ajuta Dumnezeu în viața aceasta. Sunt convins că tuturor, care ne rugăm așa, ne va ajuta Dumnezeu Sfântului Dimitrie să pășim pe mai departe pe cărarea Raiului, până la Împăratul Ceresc, Mântuitorul nostru. Dumnezeu Sfântului Dimitrie să vă ajute pe toți!

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Orbul condamnat la "lumină"

Mi-am petrecut ultimele zile, cu lectura repetată a unui text din Sfânta Scriptură, (Lc. 18,35-43) cu scopul de a înțelege semnificația pe care autorul evangheliei voia să o comunice cititorilor sau ascultătorilor săi. Domnul nostru Iisus Hristos călătorea spre Ierusalim. Și ca să ajungă acolo trebuia să treacă prin orașul Ierihon. La intrarea în oraș, ședea "lângă cale" un orb cu mâna întinsă cerând milostenie trecătorilor. Auzind și el zgomotul unei mari mulțimi de oameni, întrebă: Ce e aceasta? Și i se răspunse: trece Iisus din Nazaret. Auzind el aceasta, începu să strige: "Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă!" Iar cei ce mergeau înaintea îl certau, zicându-i să tacă. Dar el mai tare striga: "Fiul lui David, miluiește-mă!" Domnul Hristos s-a oprit și a poruncit să-l aducă la Sine. Apoi l-a întrebat: "Ce vorești să-ți fac?" "Doamne, să văd", răspunse orbul. Și Iisus a zis: "Vezi! Credința ta te-a mântuit!" Și îndată orbul s-a vindecat.

Când am citit fragmentul acesta, mi-a atras atenția expresia "lângă cale", o expresie cunoscută și din alte părți ale Evangheliei. Știți unde se mai întâlnește ea? În Evanghelia de la Matei cap.13, v.4 "Pe când semăna el, o parte a căzut lângă cale și au venit păsările și au mâncat-o." Este vorba despre pilda semănătorului. Găsim această expresie și în cap.21,17, la același evanghelist. Textul ne spune că Iisus "pe când se întorcea în cetate, a flămânzit; și văzând un smochin lângă cale, S-a dus la el, dar n-a găsit nimic în el decât numai frunze, și a zis lui: De acum înainte să nu mai fie rod din tine în veac! Și smochinul s-a uscat îndată." (Matei 21, 17-19) Cât privește textul din Mt.20,30, unde apare expresia "lângă drum", socotesc că are aceeași semnificație, cu cele menționate mai înainte. "Și iată doi orbi, care ședeau lângă drum, auzind că trece Iisus, au strigat, zicând: Miluiește-ne pe noi, Doamne, Fiul lui David!"

Orbul din Ierihon se găsea "lângă drum" și cerșea. Într-o lume de iluzii, el era fără speranță, el era părăsit. "Păsările" îi mâncaseră aproape totul: vederea, slujba, posibilitatea unui trai decent, bucuria de a avea și el o familie fericită, de a avea prieteni. "Zburătoarele" i-au răpit bucuria de a vedea soarele strălucitor pe cer, frumusețea unei flori, zâmbetul unui copil... Este vorba aici de un orb aflat într-o situație jalnică. Stă ghemuit la marginea drumului dependent de mila și îndurarea semenilor săi.

"Lângă drum" înseamnă, de fapt, fără speranță! Cel puțin din punctul de vedere al oamenilor. O deficiență locomotorie sau de orice altă natură te poate arunca în cel mai negru coșmar al vieții tale, pe "culmile disperării". E pur și simplu o îngrădire a tuturor viselor și speranțelor, o poartă spre decepții și deziluzii. Toți ceilalți, oamenii normali, mergeau "pe drum" ținându-se de mână; ei erau "binecuvantații Domnului". Orbul, lăsat pradă disprețului și uitării, zăcea la marginea unui drum, irevocabil condamnat la o noapte eternă.

În societatea din acea vreme, un orb era lipsit de multe bucurii nevinovate și de multe avantaje pe care le aduce normalitatea. Dar drama lui nu se oprea aici. El avea de suportat și durerea de a fi considerat de către semenii săi un om aflat sub blestemul lui Dumnezeu. Adăugați acum, la toate acestea, încă un amănunt: Orbul nu trăia într-o societate modernă în care existau asigurări sociale și medicale, care îi protejează pe cei care sunt loviți de diverse nenorociri. El trăia într-o societate dură, în care, ori erai sănătos și puteai să muncești, ori erai bolnav și trebuia să depinzi în totalitate de

mila celor din jur.

Dar omul este făcut pentru a lupta cu viața, cu propriile frustrări și neajunsuri. Orbul nu putea să vadă când trecea Iisus, însă simțul auzului îi era foarte dezvoltat. Și ce aude el? Forțat, glasuri ale unei mulțimi care se apropie! Tot mai mult și tot mai aproape! Iar în mijlocul acestei mulțimi, se afla Iisus, Cel despre care auzise o mulțime de lucruri încurajatoare. Simte că sosit clipa "astrală" a vieții sale. Când aude mulțimea destul de aproape ca să fie și glasul lui auzit, el își ia inima în dinți și strigă: Iisuse

fiul lui David ! Pentru cei aflați "pe drum", Domnul este doar Iisus din Nazaret, un oarecare galileean, care face valuri în jurul Său prin "ciudățeniile" Sale. Pentru orb însă, cel de "lângă drum", Iisus este Fiul lui David. Or, a recunoaște în Iisus pe Fiul lui David, în timpurile acelea, însemna a recunoaște mesianitatea Sa, a recunoaște ca El era Fiul lui Dumnezeu. Ce ironie a vieții! Un orb vede ceea ce nu reușesc să vadă cei care au ochi! Sufletul lui vede ceea ce ochii multora nu percep.

"Se spune că o pereche recent căsătorită s-a mutat într-un cartier foarte liniștit. În prima dimineață din noua casă, în timp ce își savurau micul dejun, femeia observă, privind pe fereastră, o vecină care își întindea cearceafurile în balcon.

-Ce cearceafuri murdare întinde vecina noastră... ! Cred că are nevoie de un nou detergent. Poate ar trebui s-o învăț să-și spele cearceafurile ! Soțul ei privi și rămase tăcut. Și așa, la fiecare două sau trei zile, femeia repeta observațiile, în timp ce vecina își întindea rufe la soare. După o lună femeia rămase surprinsă văzând că vecina sa întindea cearceafuri mult mai curate și îi spuse soțului ei:

-Privește dragă, a învățat să spele rufe! O fi învățat-o altă vecină?

-Nu, scumpa mea, zise soțul, azi m-am trezit mai de dimineață și am spălat geamurile casei noastre!"

Așa este și în viață. De multe ori, totul depinde de curățenia ferestrelor sufletului nostru, prin care privim pe alții. Dar să revenim la textul biblic. Grea trebuie să fi fost suferința orbului din naștere. Dar suferința celor ale căror suflete nu percepeau Lumina Dumnezeiască era și mai mare, iar "drumul" vieții lor îi ducea spre pierzanie. De aceea "Mulți îl certau să tacă." (v. 48) De ce făceau lucrul acesta? Pentru că, ziceau ei, se trezește el, un nenorocit de lângă drum, un leneș, un pierde vreme, să tulbure mulțimea? Aceasta nu i se putea ierta! Trebuia să fie adus la tăcere.

Atitudinea mulțimii în acest caz nu este o excepție. Mulțimea acționează întotdeauna după aceleași principii, după același tipar. Ea acționează uniform și mecanic, asemenea unui robot cu mai multe capete și brațe, care tinde să-și facă singură dreptate. Diavolul cunoaște foarte bine forța pe care o are mulțimea în a influența individul, de aceea el folosește aceasta armă cât se poate de des. Dar orbul nu s-a lăsat descurajat. Când oamenii l-au certat să tacă, el a strigat „și mai tare“ (Marcu 10:48).

Textul evangheliei acestei zile ne invită să mai reținem și alt lucru interesant. După ce primise vindecarea, orbul "a mers pe drum după Iisus." (v. 52) În loc să meargă acasă, în loc să meargă la crâșmă și să bea de bucurie, cum ar face unii în zilele noastre, orbul vindecat alege să meargă după Iisus. Este dovada că nu doar vederea fizică i-a fost vindecată, ci și cea spirituală. Acum orbul nu mai era "lângă drum", acolo unde "păsările" i-au răpit tot ce se putea din bucuriile vieții. El mergea "pe drum", alături de Mântuitorul său, în timp ce alții rămăseseră lângă drum.

PR. DR. GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Conjugarea verdelui

Pastorale

La Editura Arhiepiscopala din Cluj a apărut volumul *Pastorale* al IPS Nicolae Colan, ediție îngrijită de pr. lector Dorel Man. Demersul editorial face dreptate unor texte pilduitoare în ce privește constituirea și efectul genului pastorealei.

Noua lectură a *Pastoralelor*, prin ceea ce Eugen Simion numea în *Sfidarea retoricii* „ochiul textual”, revelează expresivitatea și consistența discursului, configurația sistemică și energia lui comunicativă.

Așa cum apar ele antologate în ediția pr. Dorel Man, *Pastoralele* ilustrează unicitatea limbajului marilor praznice bisericești, punând în evidență o strategie a efectelor de captare a auditoriului prin coerență textuală, univocitate și încărcătura de frumusețe sobră a cuvântului. Când o lucrare este adevărată, spunea Tudor Vianu, este și frumoasă. Întruparea ca timp rostitor, ca refacere a ordinii spirituale pierdute prin păcatul original, ca luptă pentru spirit, reverberază în esența sacră a limbii. Marele teolog cuprinde, bunăoară, sărbătoarea Crăciunului într-o sărbătoare a limbii, prin lumina iradiantă a sfințeniei fiecărei vocabule. Ceea ce exegeza de ultimă oră a Întrupării numește *ordinea nouă*, prin care omul a devenit altul, iar *marile cumpene și crucișări ale vieții sunt rezolvate ca demne însușiri ale unirii naturii divine cu cea umană*, în *Pastoralele* Arhiepiscopului și Mitropolitului Nicolae Colan este „obștia nouă”, venind din jertfa lui Iisus. Îndumnezeirea omului prin taina Întrupării e și îndumnezeirea cuvântului prin care propovăduim taina. Arhiepiscopul intuește o estetică a liturghiei, a deplinătății liturgice, ca efect al armonizării diferitelor registre de comunicare. Cu prilejul sărbătorii Înălțării Sfintei Cruci, Sibiu, 1957, povățuiește: *Lasă-ți glasul cu răsunetul său firesc și nu-l sili, nici nu face cu el cotituri prea îndrăznește. Potrivește-ți tonul ecteniilor cu tonul de temelie al corului sau al stranei. Slujba să nu-ți fie nici grăbită, nici zăbavnică*. Cu același binecuvântat prilej, Arhiepiscopul și Mitropolitul Nicolae Colan descrie o matrice stilistică a cuvântului de învățătură în *Zece povești pentru pre-*

dicatori din care relatăm: *Lămurește-ți învățătura predicii cu pilde, mai ales din Sfintele Scripturi. Nu-ți împetrișta graiul cu vorbe de obârșie străină (neologisme), ci silește-te să grăiești „în limba vechilor cazanii”, ca să te înțeleagă toată lumea. Cuvântul tău să fie limpede, cald și însuflețit...*

Marele teolog invocă importanța textului *lămuritor*, edificat prin „har”, prin experiența comunicativă pastoreală a fiecărei zile, prin reguli ale persuasivității ce țin de *spiritul învățat* și arta discursului religios. Textul *Pastoralelor* are fior, fluiditate, echilibru și atractivitate, putere de purificare și de adâncire a sensurilor: *Iată pentru ce credem și ne bucurăm de „vestea minunată”*. Numai cu mintea, taina întrupării Cuvântului nu suferă ispiti și nu îngăduie dezlegare. Fără credință, am rămâne în fața ei ca niște pești fără glas... Orizontului vast al cunoașterii teologice i se alătură un simț acut al limbii. Discursul este dens și nuanțat, prins în noblețea limbajului celui însetat de absolut, fără să se apeleze excesiv la registrul figurativ. Numind Crăciunul praznic al păcii, arhiepiscopul amplifică discret ideea de pace și „între oameni bunăvoire” prin procedul recursului: *Fără pace și bunăvoire, țări și popoare nu pot avea parte decât de neodihna vânturilor și de frământul nisipurilor spulberate de ele*. Textul e scris cu „un simț sublim” al timpului evenimential, apropiind „frăția noastră creștinească” de „frăția noastră românească”, ceea ce la Patriarhul Miron Cristea apare în

Maria Mănuță, „Candelă cu icoane”

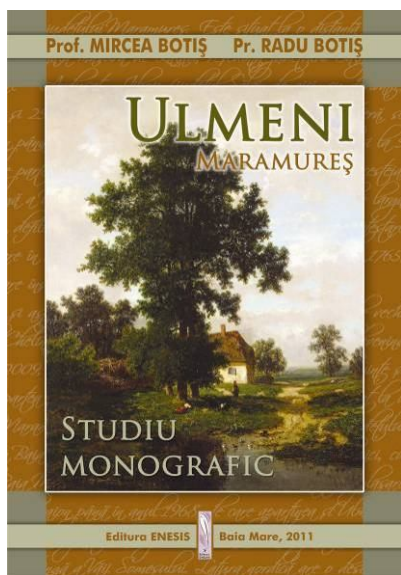
formularea *biserică și națiune*. Obiectivarea enunțului nu exclude afectivitatea și autentificarea ei în limbajul neted al *cuvîinței*. Pentru Mitropolitul Nicolae Colan, licențiat și al Facultății de Litere, în *troița moștenirii noastre*, pe lângă iubirea de lege și de pământ, se împletește iubirea de limbă. Este semnificativ cum discursul de recepție la Academia Română, din 28 mai 1945, numește relația *biserică-limbă*, sub titlul *Biserica neamului și unitatea limbii românești*. Rigoarea filologului, reprezentând întreaga *avuție* a limbii, pecetluiește discursul religios. Claritatea și fluiditatea segmentelor de limbă, suplețea lor, investirea fiecărui cuvânt cu forța reverberației, în fond gândirea profetică a marelui teolog, susțin efectul *captatio benevolentie* al fiecărei pastoreale: *Vulpile își aveau vizuinile lor și păsările cerului cuiburi. Fiul Omului însă de multe ori nu avea unde să-și plece capul* (Matei 8,20).

Privite din unghiul receptivității, *Pastoralele* se consituie în îndreptare de viață creștină, arhiepiscopul fiind preocupat de felul în care credinciosul va asimila discursul în trăirea zilnică. Bucuria Crăciunului trebuie să devină statornică, *poate și trebuie să fie prefăcută în bucurie trainică, de-o viață întreagă*. Arhiepiscopul asociază citatul biblic cu deziderate ale contemporaneității, întotdeauna pe un centru viu al relației: porunca iubirii de Dumnezeu și de aproapele, izbăvirea prin jertfa lui Iisus, familia creștină, păcatul, umilinta, ascultarea, deznădejdea și nădejdea, biserica cea „una, sfântă, sobornicească și apostolească”, dreptul omului ca făptură a lui Dumnezeu la bună-voire, înnoirea vieții, temeierile vredniciei, purtarea de grijă a Duhului Sfânt.

VALENTIN MARICA

APOLOGIA VALORILOR PERENE - ULMENI -MARAMUREȘ

Studiu monografic

La editura *Enesis*, Baia Mare, apărea în 2011 un studiu monografic, demn de toată atenția care se cuvine unui astfel de demers mucenicesc: *Ulmeni Maramureș*.

Apărut sub egida Asociației Cultural Creștin Umanitară „Ars Vivat”, studiul reprezintă o oglindă vie, onestă, a ceea ce a fost și este Ulmeni, o localitate *importantă* din județul Maramureș, importantă sub toate aspectele, economic, social, cultural, o așezare pitorească, în toată plinătatea termenului, al cărei aport este de netăgăduit.

Contribuția ține mai degrabă de spiritualitate, de istorie, de patrimoniu cultural, dar ea se poate înscrie și pe alte direcții.

Cercetarea exactă, corectă, serioasă, conștiințioasă a celor doi autori, prof. Mircea Botiș, respectiv Pr. Radu Botiș, se înscrie cu o autoritate incontestabilă în rândul valoroaselor mărturii despre Maramureșul nostru de suflet, plai senin, de autentic românism, de veritabile tradiții, cutume, obiceiuri, nealterate peste vremi.

Dovada clară de statornicie, de consecvență în bine, modestie, frumos și adevăr curat.

După o scurtă introducere și după o incursiune în timp, în istoricul orașului Ulmeni, facem cunoștință cu

repere solide ale acestui loc sacru, situat mai aproape de cer decât de pământ: sunt luate în vizor atât aspecte cultural-artistice, cu axare firească pe școală, pe educație, pe învățământ în general, cât și coordonate ce țin de funcțiile geoeconomice actuale sau de potențialul fondului demografic, cu oprire inspirată asupra componentelor naturale și a locului pe care îl ocupă în ansamblul citadin – o evoluție spațială și funcțională.

Ultimele trei capitole, din totalul de nouă câte numără cartea, sunt chemate să valorizeze, într-un grad înalt datini, obiceiuri, tradiții, talente vechi și noi, figuri exemplare de maramureșeni care fac cinste meagurilor acestora, un ținut încărcat de spiritualitate, care va satisface și cele mai pretențioase expențanțe (de la simpli vizitatori, români, străini, până la cei mai... capricioși cercetători, din varii domenii, istorie, antropologie, etnografie și folclor, sau alții, interesați să sondeze în adâncuri un teren ce abia așteaptă să le ofere cu generozitate un material bogat).

Postfața, anunțată liric de un moto stănescian, poartă prețioasa semnătura a prof. dr. Constantin Dobrescu, respectiv a prof. dr. Elena Trifan.

Acestor cuvinte elogioase, bine meritate, de altfel, li se adaugă alesele considerații ale prof. dr. Adrian Botez, respectiv ale Cezarinei Adamescu.

Bibliografia este amplă, sursă și pentru alți cercetători, dornici de cunoaștere și de descoperire, întrucât cercetarea unui pământ binecuvântat, ce transcende efectiv umanul, palpabilul, concretul, nu are cum să se termine aici.

Studiul de față devine, astfel, o invitație caldă, pornită dintr-un imperativ lăuntric, adresată celor care învață mereu și stăruitor, tineri (sau mai puțin tineri) cercetători, așteptați să continue aceste anevoioase demersuri științifice.

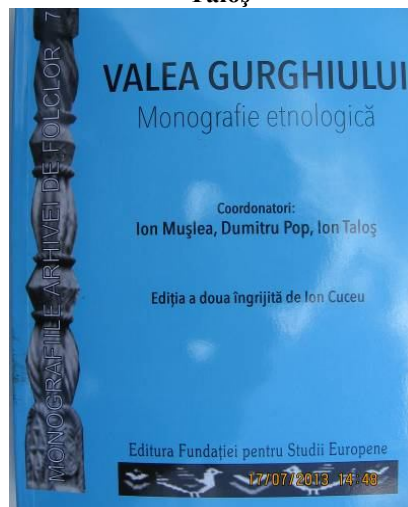
Prețuire și apreciere celor doi traditori în ale terenului și în ale scrisului, deschizători de drumuri pentru (sperăm și așteptăm cu toată încrederea) alte ample și laborioase activități de investigație și de analiză.

Prof. dr. MIHAELA ROTARU

VALEA GURGHIIULUI MONOGRAFIE ETNOLOGICĂ

Coordonatori:

Ion Mușlea, Dumitru Pop, Ion Taloș

Volumul “**Valea Gurghiului. Monografie etnologică**”, ediția a doua, îngrijită de prof. univ. Ion Cuceu, a apărut în anul 2008, la Editura Fundației pentru Studii Europene din Cluj-Napoca și este al șaptelea volum din seria “Monografiile Arhivei de Folclor, Cercetări etnologice zonale”.

Volumul este rodul cercetărilor efectuate în Valea Gurghiului, în perioada 1965-1969, de către o echipă complexă de cercetători a secției de Etnografie și Folclor a Filialei Cluj-Napoca a Academiei.

Echipa a fost alcătuită din: Dumitru Pop, Ion Taloș, Ion Cuceu, Nagy Olga, Vöö Gabriela, Hanni Markel, Virgil Medan, Lucia Iștoc, Elena Drăgan, Gheorghe Petrescu, Almăși István și Emil Petruțiu, la care s-a adăugat trei colaboratori externi: Traian Mârza, Nicolae Bot, Virgil Florea.

Echipa a avut un caracter complex fiind alcătuită din folcloriști, etnologi, muzicologi și coregrafi.

Timp de cinci ani, echipa de cercetători a colindat cele 20 de așezări omenști de pe Valea Gurghiului.

Beneficiind de instrumente moderne (aparatură foto, magnetofon, peliculă cinematografică), cercetătorii au reușit să înregistreze materialele în condiția lor sincretică.

Cercetătorii au cules tot ceea ce a meritat atenția și interesul folcloristului și au avut șansa de a →

ELENA MERA

Întâlnire cu o scriitoare creștină, „Întru lumina munților”

„Hristos e „muntele” spre care
călăuzește Duhul Sfânt pe oameni”

Părintele Dumitru Stăniloae

Întâlnim rar în aceste vremuri apocaliptice și câte un scriitor creștin. Personal, Domnul mi-a dăruit această surpriză la o întâlnire a intelectualilor români unde a fost prezentă și scriitoarea creștină Luminița Cornea. Deși tranzităm această perioadă, când o mulțime de confrăți aruncă piatra în inima creștină a Țării, iată că sunt oameni nobili, cu mărime de suflet, care nu le este frică de moarte când se impune clipa ca să slujească identitatea ortodoxă a României.

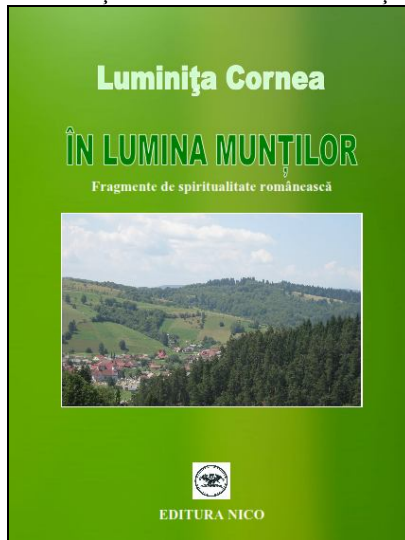
Scriitoarea eternizează înainte de toate Românismul. Știe foarte bine că neamul nostru se sprijină pe pilonii latinității. Dar avem temelie și acoperiș ortodox în formă grecească cu un isihasm al nostru specific -, de model carpatin.

De aceea, după ce am citit cartea, „Întru lumina munților” -, am găsit pline de respect și iubire pentru semeni, (hrisoavele) sale literare, care compun volumul. De toți și de toate se apropie cu blândețe, convinsă fiind că peste tot

sunt... „degetele de Lumină” ale Domnului.

Dar, în primul rând, Sfinții și Preoții îi are în atenție, și cultivă spusa persuasivă (aș spune obligatorie) a părintelui Nicodim Măndiță că e musai să iubim pe toți slujitorii Domnului Iisus Hristos.

Am descoperit în paginile - „Întru lumina munților” - o autoare care a clasicizat romantismul. Iscușită și dreaptă cumpănire peste toate ideile. Fericiți oamenii și locurile pe lângă care trece, fiindcă îi însemnează cu veșmintele artei și cu cele ale luminii credinței

ortodoxe. Acestea ar fi săracele cuvinte bune ce țin să le evoc în urma lecturii cărții - „Întru lumina munților”. Emoționante sunt paginile despre episcopul Armatei, Iustinian Teculescu... Sintagma „noi suntem aici de la facerea lumii”, repetată mereu de Horia Teculescu elevilor săi, i-am simțit personal, tăria de stâncă, acum când am trecut munții, pe la Ghimeș, mergând cu un microbuz aproape plin de unguri. Nu m-am simțit minoritar. Vocile munților se exprimă în graiul divinității – peste tot – de la facerea lumii. Totul se rezumă în a ține neschimbată credința strămoșilor noștri. Și acesta este și pronia cerească de a ne fi rânduit să îi avem pe frații unguri alături, care prin tăcerea lor de plumb ne avertizează că de vrem să rămânem aici, până la a Doua venire a Domnului – adică sfârșitul acestei lumii –, e musai să luptăm a nu lăsa să fie alterată dreapta credință ce am primit-o în inimi de la părinții părinților noștri. După terminarea lecturii, am realizat că o astfel de carte nu poate fi scrisă decât de un scriitor român care trăiește fie în Secuime sau Basarabia, fie în Banatul sârbesc sau... Maramureșul Voievodal. Acolo, Ortodoxia este Adevărul care mustră pe cei aflați în rătăcire și cădere în brațele celui rău.

VALERIU TĂNASĂ

→înregistra creația tradițională care nu mai putea fi amânată. Cercetătorii au înregistrat și procesele de înnoire ale folclorului, datorate ritmului viu al schimbărilor economico-sociale ce au loc în viața satului.

Prin activitatea acestor cercetători Arhiva de Folclor s-a îmbogățit cu 4000 de piese referitoare la viața spirituală a locuitorilor Văii Gurghiului.

Inițial, studiile volumului de față au fost publicate în trei volume consecutive ale anuarului Muzeului Județean Mureș, în „*Marisia*”, vol.VI (1976), vol.VII (1977) și vol. VIII (1978).

Volumul „*Valea Gurghiului. Monografie etnologică*” se structurează pe patru capitole.

Primul capitol debutează cu studiul „Argument” semnat de Dumitru Pop, care prezintă echipa de cercetători, metodele de înregistrare, date istorice și geografice ale zonei, iar studiul semnat de Emil Petruțiu și Dumitru Pop face un scurt inventar al culegerilor și studiilor pentru folclorul Văii Gurghiului.

În capitolul al II-lea, intitulat „Folclorul obiceiurilor calendaristi-

ce”, întâlnim 7 studii semnate de Ion Talos, Lucia Iștoc, Dumitru Pop și Ion Cuceu. Acestea prezintă colindele și colindatul, melodiile de colind, plugușorul, obiceiurile agrare și pastorele, plugarul, paparuda și cântecul de cunună.

Capitolul al III-lea, „Ritualurile obiceiurilor de familie”, prezentat de Dumitru Pop, cuprinde 11 lucrări. Primul studiu e dedicat nașterii și are autor pe Dumitru Pop. Următoarele patru studii, având autori pe Ion Cuceu și Dumitru Pop, prezintă ritualurile de nuntă, strigăturile de nuntă, orațiile de nuntă. Cinci studii, având autori pe Nicolae Bot, Dumitru Pop și Gheorghe Petrescu, prezintă ritualurile de înmormântare, jocurile de priveghi, cântecul de priveghi, bocetul, repertoriul de înmormântare. Un ultim studiu, având autori pe Emil Petruțiu și Dumitru Pop, prezintă obiceiuri folclorice speciale.

Ultimul capitol al lucrării are 9 studii. Primul studiu aparține lui Ion Cuceu și prezintă rituri, practici magice și descânțece. Ion Talos analizează baladele din zonă, iar Virgil Florea se ocupă de lirica

populară. Lucia Iștoc prezintă melodiile baladelor. Lucia Iștoc și Gheorghe Petrescu prezintă cântecul propriu-zis. Gheorghe Petrescu prezintă și particularitățile structural-funcționale în producțiile strigate din folclorul Văii Gurghiului. Nu sunt neglijate nici manifestările folclorice ale minorităților conlocuitoare. Astfel, Almási István prezintă cântecul maghiar din Glăjărie, iar Hanni Markel face considerații asupra repertoriului de cântece la sașii din zona Reghinului. O colecție inedită de folclor într-un manuscris din Orșova (jud. Mureș) prezintă Ion Cuceu și Dumitru Pop.

Volumul are rezumat în limbile engleză și germană, două hărți și o anexă de 98 de fotografii.

Volumul „*Valea Gurghiului. Monografie etnologică*” este o lucrare importantă, care se adresează cercetătorilor în domeniu, fiind exemplu de utilizare a metodelor de cercetare. Se adresează și tuturor iubitorilor culturii populare.

Așteptăm cu deosebit interes publicarea celor 4000 de piese culese din zona noastră.

SÂMBURELE

Nu a trecut bine anul, că iarna a și început să dea semne de oboseală de parcă primăvara se grăbea să zâmbească mai repede soarelui prin muguri și verdeață. Primele fire de verdeață nu s-au lăsat mult chemate, fiindcă au și înălțat capul alb sărutând zorii vieții lor. Ion și Lucian au socotit că este vremea să planteze în pământ sâmburele de piersică primit de la tatăl lor în toamna anului ce a trecut. Înainte de a părăsi această lume, Nicolae și-a chemat cei doi fii la el și le-a oferit doi sâmburi de piersică, sfătuindu-i să-i pună în pământ la primăvară.

- Prea multe nu am ce să vă ofer, dragii mei fii, decât acești doi sâmburi de piersică. Să-i puneți în pământ la primăvară și ei vor aduce rod asemeni sufletului vostru. Dacă mlădița ce va ieși din sâmbure va fi verde și drepată, atunci și viața voastră va fi frumoasă, dacă mlădița nu se va ivi sau va avea defecte, drumul vieții voastre va fi greu și presărat de încercări, a spus tatăl.

Lucian s-a grăbit să aleagă sâmburele cel mai mare și mai frumos, ascunzându-l pe urmă într-un loc întunecat și umed. Ion a luat celălalt sâmbure. Era mult mai micuț decât a fratelui său și nici strălucirea celui alt nu a avut-o. La pus și el bine, la loc uscat.

În primăvară, fiecare copil a pus sâmburele în pământ. Sâmburele lui Ion a prins rădăcini și a odrăslit mlădiță verde și frumoasă. Sâmburele lui Lucian a putrezit în pământ fără să nască rădăcini ca să odrăsească. Sămânța din sâmburele lui Lucian a apus înainte ca acesta să fie plantată în pământ. Invidios, Lucian a început să-și făurească planuri spre a zădărnici drumul mlădiței lui Ion spre lumină. „Care gândea nedreptate în inimă, toată ziua duceau război.“ (Psalmul 139).

- Ioane, e vremea să mă duc și eu la moară ca să macin grâul, dar mi s-a arătat semn rău de boală în vis dacă voi pleca de acasă. Nu te duci tu și pentru mine?

- M-aș duce, Luciane, dar mlădița piersicului meu are nevoie de cea mai bună îngrijire în această perioadă de creștere.

- Poți să te duci liniștit, pentru că voi avea grijă de mlădița ta ca și cum ar fi a mea. Este moștenire de la tatăl nostru. Cum aș putea să nu o îngrijesc? a rostit Lucian.

„Ascuțit-au limba lor ca a șarpelui, venin de aspidă sub buzele lor.“ (Psalmul 139)

- O să mă duc, a confirmat Ion.

Lucian, văzându-se singur acasă, a și mers în grădină ca să zădărnicească creșterea mlădiței. S-a gândit să nu se atingă de rădăcina plantei, fiindcă nu putea să justifice această faptă fratelui său, Ion, când acesta se va întoarce acasă, ci să rupă tulpina plantei în două așa cum făcea când era mic cu jucăriile fratelui său. „Pusu-mi-au cei mândri, cursă mie și funii; au întins curse picioarelor mele, pe cărare mi-au pus pietre de poticnială.“ (Psalmul 139) Nu putea să accepte că fratele său se învrednicea de daruri alese datorită sufletului său corect și bun.

Peste o săptămână, când Ion s-a întors acasă, a găsit tulpina firavă a piersicului ruptă în două. Lucian i-a spus că peste noapte, vântul sau un animal a făcut acest lucru. Ion, cu toată blândețea și dragostea a altoit mlădița și aceasta și-a continuat drumul spre înălțimi. „Păzește-mă, Doamne, de mâna păcătosului de la oamenii nedrepti scoate-mă, care au gândit să împiedice pașii mei.“ (Psalmul 139)

Lucian, lovit în orgoliu, mâncat de spinii invidiei, ai răzbunării, că tatăl a oferit doar un sâmbure roditor a început să făurească alte planuri care să zdrobească rodul sâmburelui lui Ion. Ion însă nu se mai depărta de rodul sâmburelui, ca nu cumva cel

viclean, vântul sau vreun animal să-i mai pricinuiască rău.

„Scoate-mă, Doamne, de la omul viclean; și de omul nedrept mă izbăvește.“ (Psalmul 139) În curăția inimii lui, Ion nici nu dorea să gândească că fratele său ar fi cel viclean și cel care îi poartă război. Își ruga tatăl din ceruri să privegheze asupra lui și rodilor sâmburelui plantat de el. „Doamne, Doamne, puterea mântuirii mele, umbrit-ai capul meu în zi de război.“ (Psalmul 139) „Zis-am Domnului: Dumnezeuul meu ești tu ascultă, Doamne, glasul rugăciunii mele.“ (Psalmul 139)

În timp, mlădița a devenit pom, iar pomul a adus roade. Ion a fost convins că din acel moment niciun rău nu-l mai poate atinge și că el va putea uneori să se depărteze fără să-și mai facă griji de frumosul arbore, dar cel viclean a pândit demult acest moment cum pândeste leul prada.

Lucian s-a apropiat de piersicul lui Ion și i-a despicat o parte din tulpină și ramuri ca și cum o furtună s-ar fi abătut asupra lui.

S-a întristat Ion când a văzut suferința piersicului, moștenirea primită în dar de la tatăl lui. S-a condamnat pe sine însuși, că din pricina altor griji s-a depărtat de pomul lui roditor. „Să nu mă dai pe mine, Doamne, din pricina poftii mele, pe mâna păcătosului; viclenit-au împotriva mea; să nu mă părăsești ca să nu se trufească.“ (Psalmul 139)

Lucian a fost convins că piersicul fratelui său se va usca așa cum s-a uscat sămânța sâmburelui său, dar nu a fost așa. Ion a îngrijit piersicul și tulpina rămasă neatinsă a rodit alte mlădițe. „Știu că Domnul va face judecată celui sărac și dreptate celor sărmani.“ (Psalmul 139)

Nu-i venea să creadă lui Lucian când a văzut minunea. A fost convins că reușit să doboare pomul roditor al fratelui său. Acum mai avea o singură opțiune, să-i atingă rădăcina. Mânat de răutate, a pornit într-o noapte să facă și această faptă necuvincioasă, dar în drum spre copac a căzut în groapa săpată de el însuși spre a-și încânta fratele că face capcană animalelor ce vor încerca să se apropie de pom. Căzând în groapă, și-a frânt coloana și în scurt timp a murit. „...pe omul nedrept răutatea îl va duce la pieire.“ (Psalmul 139)

Ion și pomul său roditor și-au continuat viața liniștiți, în pace și armonie. „Iar dreptii vor lua numele Tău și vor locui cei drepti în fața Ta.“ (Psalmul 139)

PR. ION TURNEA

Anchetă „Vatra veche”

Case memoriale

George Topîrceanu - Nămăiești

– Casa cu rândunici

Trecând printr-o zonă dominată de masivul Piatra Craiului, unde natura își etalează cu generozitate spendorile sale, ajungi în satul Nămăiești, venind dinspre Brașov. Încă vreo cinci km și ai fi poposit în Câmpulung Muscel.

Cam în centrul satului Nămăiești (comuna Valea Mare Pravăț), se află mănăstirea de maici cu biserica săpată în stânca muntelui. Aproape vizavi de drumeagul ce duce la sfânta mănăstire, lângă școală, se găsește Casa memorială a poetului George Topîrceanu (1886-1937).

În curtea frumos îngrijită, te întâmpină bustul poetului, realizat de Marius Butunoiu, dezvelit în anul 1972. Citim strofa săpată în piatră, pe soclul bustului: „*Iar când norii – nvăluiesc/Alba nopții Doamnă,/Peste groapa lui pornesc/Vânturi lungi de toamnă.*”

Privirea vizitatorului se îndreaptă, firesc, spre casă. Urechea este plăcut surprinsă (dacă este vară) de ciripitul rândunicilor care intră și ies din... casă. În interior, în holul de la intrare sunt cuiburi de rândunici. De ani de zile sunt admirate de vizitatori. Poate au fost mulți aceia care au făcut o legătură între aceste păsări călătoare și opera poetului.

Casa este tipic țărănească, musceleană, etajată, cu trei camere și hol, cu cerdac foarte mare în față, la etaj. Construită la sfârșitul sec. al XIX-lea, a aparținut familiei poetului George Topîrceanu din anul 1905. Soția și fiul poetului au donat-o statului în 1958, când a fost organizată ca muzeu memorial.

În camera de la parter este amenajată expoziția documentară cuprinzând zece vitrine și unsprezece panouri. Din prima vitrină aflăm genealogia familiei Topîrceanu, privim în fotografii pe mama, Paraschiva Topîrceanu, tatăl-Ion, sora Ralița, căsătorită Iliant; Alexandria, sora mai mică, care a trăit la Nămăiești, celibatară, până în 1982, murind lucidă la 92 de ani; apoi pe Ion Mateescu, sculptor, fratele mai mare, vitreg al poetului, și fotografia

Anicuței Mateescu, sora din partea mamei. În altă vitrină, privim originalul certificatului de căsătorie al poetului cu domnișoara Victoria Juga (Dolor), născută în Nămești; apoi scrisori și cărți poștale adresate de poet Victoriei, până în anul 1912; fotocopii ale unor reviste la care G. Topîrceanu a colaborat: *Sămănătorul*, *Revista noastră*, *România ilustrată*, *Lumea*, *Viața literară și artistică*.

Privim, în altă vitrină, fotografia poetului în uniformă militară, apoi legitimații de serviciu, ca director al Teatrului Național din Chișinău (înainte de 1923), de inspector al Teatrelor din Moldova, permisiul C.F.R. de ziarist.

Ajungând în dreptul altei vitrine, vizitatorul are posibilitatea de a cerceta îndelung manuscrisele unor poezii, precum *Noapte de mai*, *Somnul iubitei*, *Fabulă (Un pui de mătă, un piso)*, partitura la *Balada chiriașului grăbit* (muzica G. Radoveanu), volumul *Postume* și ediția a III-a a volumului *Balade vesele și triste*, manualul școlar *Carte de cetire*, pentru clasele a II-a, a III-a și a IV-a, realizat de G. Topîrceanu, M. Sadoveanu și C. Stan, programul Teatrului de Revistă „Bonsoar, Iași!” scris de G. Topîrceanu, adrese trimise de Editura Cartea Românească și Editura Națională Ciornei.

O vitrină specială cuprinde cărți cu dedicație primite de poetul G. Topîrceanu. Mihail Sadoveanu îi scrie pe coperta primei ediții din *Creanga de aur*: „*Cu veche prietenie și dragoste frățească, 6.II.1934*”; Panait Istrati: „*Lui G. Topîrceanu, pentru criticile sale ardeiate, cu prietenie sinceră, Iași, sept. 1925*”; Cezar Petrescu: „*Confratelui G. Topîrceanu, cu bune amintiri și statornică prietenie*”; Profira Sadoveanu, pe volumul *Mormolocul*: „*Domnului G. Topîrceanu, prietenul de la Fălticeni al Mormolocului, cu caldă admirație,*

6.II.1934”. Alte dedicații de L. Blaga, M. Ralea, T. Vianu. Interesantă e autodedicția lui Topîrceanu pe o carte în franceză, apărută la Paris: „*Această prea fru-moasă carte e a mea și n-o împrumut nimănui măcar să crape, G. Topîrceanu.*”

Ultima vitrină cuprinde ziare ale vremii relatând moartea poetului, cu necrologul *La moartea lui Topîrceanu*, semnat Mihail Sadoveanu, în ziarul *Dimineața*; o scrisoare a poetului către fratele său Ion Mateescu și cumnata sa, datată 15.III.1937, bolnav fiind, pentru ca în 7 mai 1937 să-i părăsească pentru totdeauna pe cei dragi. Alături se află fotocopia manuscrisului poeziei *Sonet*, scrisă pe când era elev de liceu la „Sf. Sava” și se afla în vacanță la Nămești: „*N-aș vrea să-mi săpați mormântul/ Colosus, cu alții-n șir/ S-ar scula să mă mănânce/ Morții toți din cimitir// Ci aproape de Costiță/ E o cruce pe cărare/ Lângă drum și mâna dreaptă/ Cum te duci la Valea Mare// Alba cruce să vă spuie/ Tot acolo nemișcătă: „Asta care doarme-n groapă/ S-a plimbat p-aci ODATA*”. Pentru o mai bună localizare, lângă fotocopie se află fotografia Crucii de la Costiță.

Panourile cuprind o serie de documente: certificatul de naștere în fotocopie, fotografii din anii copilăriei, ca adolescent cu un grup de colegi de la „Sf. Sava”, diploma originală de absolvire a liceului, manuscrisul poeziei de debut *Epicuriana*, 1905, în ziarul *Dimineața*; fotografii cu familia, cu soția și cu fiul, altele cu prietenii săi scriitorii: G. Ibrăileanu, Panait Istrati, Demostene Botez, I. I. Mironescu, Mihail Sadoveanu, Vasile Sadoveanu (fratele mai mare al scriitorului, apreciat vânător), Otilia Cazimir. Remarcăm fotografia cu Sadoveanu din grădina casei din Copou și ne gândim că autorul „*Baltagului*” a fost „*cel mai mare și mai bun prieten ieșean al poetului*”. Ne uităm la fotografia cu Otilia Cazimir și ne amintim că „*afinitățile dintre ea și poet i-au făcut prieteni de-o viață.*”

O fotografie reprezintă casa din Iași, str. Ralet, nr. 17, unde a murit poetul. De Iași, G. Topîrceanu a fost strâns legat. În paginile autobiografice din „*Cum am devenit moldovean*”, mărturisește de ce a →

LUMINIȚA CORNEA

rămas la Iași: „Mi-a plăcut de la început Iașul, cu grădinile lui înfloritoare, cu gardurile lui dărăpănate, cu părăsirea și murdăria lui proverbială – căci oricâte straturi de glod s-ar depune, tot nu vor putea să astupe vreodată urma pașilor lui Eminescu, urma ciubotelor de iufți ale diaconului Creangă, urmele atâtor oameni iubiți de altădată... cum era să nu-mi placă?”

Pe un alt panou, vizitatorul privește reviste editate de poet: *Însemnări literare*, *Însemnări ieșene*, revista *Teatrul*; fotocopii de pe manuscrisele păstrate la Academia Română ale unor poezii: *Acceleratul*, *Rapsodii de toamnă*, *Balada unui greier mic*, *Balada corbilor*, *Câți ca voi*, *Rapsodii de primăvară*; copertile primelor ediții ale volumelor *Balade vesele și Parodii originale*. Panouri deosebite sunt cele cu ilustrațiile realizate de poet (talentul la desen îi era recunoscut) la poeziile *Acceleratul*, *Rapsodii de toamnă*, *Balada unui greier mic*, *Primăvara* și autoportretele interesante, unul din profil iar altul realizat doar pe jumătate, cu ochii mari, semnificativi.

Ultimul panou înfățișează funeraliile poetului – o fotografie format mare, fotografia cu mormântul, în Iași, la Cimitirul Eternitatea, alături de I. Creangă, B. Șt. Delavrancea și D. Anghel.

Camerele de la etaj sugerează cadrul ambiental și climatul plăcut în care a locuit și a creat G. Topîrceanu. Camera din stânga holului este dormitorul familiei, cu un interior specific caselor țărănești de la munte, masă, dulap, lada de zestre a soției, patul cu tăblii de metal cu coroana regală, două fotolii mici, sobă originală de cărămidă dată cu var; pe pereți, o cergă țărăneasă, străchini și ștergare. Pe peretele de lângă ușă sunt atârdate, într-un cuier, uneltele de pescuit ale poetului și tocul puștii de vânatoare (arma este la Muzeul armelor din București).

Încăperea din dreapta holului este camera de lucru. Totul se păstrează așa cum era în ziua de 7 mai 1937. Pe micul birou pirogravat, alături de lampa cu abajur din sticlă Gallé, se află ceasul de birou al poetului oprit la ora morții și calendarul deschis mereu la aceeași filă: 7 mai 1937. Într-un colț al încăperii se găsește masa de toaletă cu obiectele de toaletă folosite odinioară de poet. Nu departe privești

ustensilele de pictură, aparatul de fotografiat Kodak pe trepied, în cuier, ălăria și bastonul.

Cu înduioșare privesc geamantanul cu care a călătorit poetul și care a servit drept izvor de inspirație poeziei *Balada chiriașului grăbit*: „Trec anii, trec lunile-n goană/ Și-n zbor săptămânile trec./ Rămâi sănătoasă, cucoană,/ Că-mi iau geamantanul și plec!”

Atenția vizitatorului este atrasă în această încăpere de un fotoliu de conversație în formă de Z, în care persoanele se așează în funcție de relațiile de prietenie. Mai privești în cameră două dulapuri de bibliotecă cu reviste și cărți, răsfoite odinioară de poet, cu macheta unui avion – inspirație pentru poezia *Aeroplanul*. Pe pereți, tablouri dăruite poetului de autorii lor (Adina Moscu, Dumitru Sadoveanu, Cumpănă), fotografii mari înrămate (poetul, soția), o icoană veche – Maica Domnului – pictură pe lemn, tablouri cu desene ale poetului-desenator. Totul pare dominat de o frumoasă lustră – o lampă de epocă cu abajur.

Holul de la etaj te întâmpină cu fotografia mărită a poetului, fotografie pe care și-a făcut-o singur, cu ajutorul trepiedului, doar cu două luni înainte de moarte: un chip de o stranie frumusețe, cu o privire duios de resemnată (își cunoștea boala), împăcată cu gândul iminentei plecări. Este ultimul portret al scriitorului. Sub fotografie citim: „Dacă într-un secol rămân doar câțiva poeți, printre aceștia, chiar dacă nu în primul rând, va fi și Topîrceanu: lucid și sentimental, tragic și comic, vesel și trist ca însăși viața, ca însăși destinul uman” (Al. Săndulescu).

Vitrine cu ediții mai vechi și mai noi din operă. Pereții sunt acoperiți cu ilustrații la poeziile lui G. Topîrceanu, picturi de Maria Frânculescu, mare admiratoare a poetului, care s-a inspirat din opera sa.

Înainte de a părăsi holul, privirea vizitatorului se oprește pe un panou unde este expusă adresa, datată 13 iunie 1936, prin care George Topîrceanu este numit membru corespondent al Academiei Române. Raportul în urma căruia a primit acest titlu a fost prezentat secției literare a Academiei de scriitorul Mihail Sadoveanu, care afirma atunci: „G. Topîrceanu de multă vreme a fost consacrat și de noi și de marele public.

D-sa a fost onorat acum câțiva ani cu marele premiu național pentru poezie.

Edițiile poeziilor sale Balade vesele și triste și Migdale amare se retipăresc neconținut. Pretutindeni, arta lui ageră, legată de buna tradiție, a cucerit sufragiile iubitorilor de frumos.

Balada morții, Balada munților sunt realizări perfecte ce-l pun pe Topîrceanu alături de marii noștri poeți naționali. Poezia sa este izvorâtă din substanța acestui popor și din acest pământ al neamului românesc.”

Oprindu-te câteva minute în cerdacul plin cu flori, părăsești Casa memorială din Nămăiești în ciripitul rândunicilor și gândind, poate, la afirmația lui G. Călinescu, precum că poetul George Topîrceanu este socotit „un poet al universului mic.”

Casa Memorială Ștefan Petică

Interviu cu Gheorghe Frățiță

(Gheorghe Frățiță, profesor de istorie și geografie cu studii universitare la Bacău și Iași, în cadrul Universității Al. I. Cuza. A fost dascăl de școală timp de patru decenii. În afară de această activitate, și-a dedicat timpul rămas ca Președinte al Societății Culturale Ștefan Petică, prima instituție de acest gen din mediul rural al județului Galați. A fost, de asemenea, director al Căminelor Culturale din Ivești, unul dintre ele purtând numele de Ștefan Petică. A fost: primar al Iveștilor între 1990-1991, corespondent al multor ziare locale și naționale, redactor al revistei literare *Tecuciul literar* și nu în ultimul rând custode al Casei Memoriale Hortensia Papadat – Bengescu, începând cu 2008, până în 2010, când locul mi-a fost luat de domnișoara muzeograf, Oana Păduraru care a facilitat și această fericită întâlnire de acum.)

-Istoria casei lui Ștefan Petică este învăluită în mister, care este de fapt povestea acestei case?

-Începând cu 1976, decembrie 8 (data la care am organizat Simpozionul Centenarului nașterii Hortensiei Papadat-Bengescu), am organizat, aproape an de an, câte un eveniment comemorativ dedicat uneia dintre personalitățile care au făcut cinstite meleagurilor noastre. Vine astfel și anul 1977, dedicat lui Ștefan Petică, în acest an se împlinesc 100 de ani de la nașterea poetului. Unii dintre invitații la acest eveniment au ridicat problema înființării unei Case Memoriale închinată poetului, dar eu deja luasem legătura cu urmașii marelui poet, respectiv cu Nea Tache Petică, fratele cel mai mic al poetului, și cu soția sa, Mama Anița, propunându-le să-mi dea voie să organizez măcar o *cameră memorială*, în casa bătrânească din satul Bucești. Cu oarecare greutate, i-am câștigat la idea mea, astfel că în 1978 am reușit să deschidem, ca să zicem așa – Casa Memorială Ștefan Petică. În anul ce a urmat deschiderii Casei Memoriale se împlinesc 75 de ani de la trecerea în eternitate a poetului. Povestea continuă cu aducerea de la Muzeul de Istorie din Galați a șase vitrine, a căror recondiționare a căzut în sarcina mea, și, care aveau să găzduiască diverse documente,

fotografii, scrisori pe care familia le ținuse sub lacăt până atunci. Într-un dulap vitrină făcut de Nea Tache, în anul 1904, am aranjat diverse lucrări, cărți, reviste, cataloage ale diverselor edituri din țară și străinătate, prin care Ștefan Petică comandase multe din cărțile sale. Dulapul vitrină aflat în Casa Memorială Hortensia Papadat – Bengescu are pe fronton inscripția *Biblioteca Ștefan Petică*, iar independent apare monograma fratelui cel mic: *T.P. – 1904*. Între timp, am preluat și documentele Societății culturale Ștefan Petică, care fusese lăsată de izbeliște, și fiecare act și obiect a fost înregis-trat într-un inventar al societății și ștampilat cu ștampila acesteia. Între timp, am convenit cu Mama Anița (Nea Tache murise) să nu mai pri-mească niciun vizitator decât când voi fi eu de față. Până atunci, mulți vizitatori profitând de faptul că bă-trâna nu mai vedea bine, la plecare își însușeau câte un obiect. Eu am făcut oficiul de ghid voluntar al casei memoriale până în 1985, când și Mama Anița a plecat la cele veșnice. Deoarece tristul eveniment s-a petrecut în lipsa mea, eram plecat din localitate, am avut surpriza ca la întoarcere să aflu Casa Memorială pusă sub lacăt și sigiliu. Întrebând-o pe colega mea, Cornelia Gheorghe (educatoare de meserie), care era vecină cu locația respectivă, despre ce s-a întâmplat, am aflat că fiul Mamei Anița, deci nepotul lui Ștefan Petică, Nea Aristide Petică, profesor de pedagogie la Liceul Pedagogic C. Negri din Galați, luase hotărârea să închidă Casa Memorială, punând-o în vânzare.

-Nu v-ați gândit să propuneți doamnei Petică să doneze casa Societății Ștefan Petică?

-Ba da, în întâlnirile mele cu Mama Anița Petică, am discutat de

nenumărate ori soarta vechiului local după ce dânsa nu va mai fi. Dumneai, prinzând drag de mine, mi-a spus că la moartea sa va lăsa casa Societății Culturale Ștefan Petică, pentru a putea organiza în ea Muzeul Scriitorilor Iveșteni. Între timp, eu contactasem diverși scriitori sau pe urmașii acestora, care văzând că mă zbat pentru păstrarea memoriei acestor oameni de cultură prin articolele publicate și evenimentele organizate, au prins încredere în mine și încet, încet, am început să strâng fotografii, documente oficiale, cărți în ediție princeps, diverse obiecte personale ce au aparținut acestor personalități etc. Regretul de acum este că nu am făcut trecerea casei în patrimoniul Societății Culturale Ștefan Petică pe vremea când trăia Mama Anița. În felul acesta, profesorul Aristide Petică nu ar mai fi putut vinde casa. Abia după un an și jumătate de căciuleli și umilințe, Aristide Petică a găsit de cuviință să-mi trimită la Căminul Cultural cele șase vitrine, dulapul vitrină, o măsuță și două covoare vechi, o perdea de borangic și singurul tablou al lui Ștefan Petică realizat de pictorul George Marinescu – Vâlsan, pictat la Bucești cu câteva zile înainte de moartea poetului. Cele mai multe cărți din bibliotecă, dar și unele documente, scrisori, vederi au fost, din nefericire, oprite de profesorul Aristide Petică și valorificate financiar.

-Tristetea dumneavoastră este evidentă, dar ea e dublată și de o supărare. Nu l-ați iertat pe nepotul poetului că nu a păstrat cum se cuvine memoria unchiului său?

-Îmi pare nespuse de rău că vă spun aceste lucruri... despre morți, căci între timp a murit și profesorul Aristide Petică, se cere să vorbim doar de bine, dar, eu nu-l pot ierta pe nepotul poetului pentru fapta lui. Eu, un străin de familie, am făcut toate eforturile să adun și ultimul lucru ce i-a aparținut poetului și dânsul le-a risipit... unele dintre ele am reușit să le răscumpăr, dar majoritatea au fost pierdute.

-Care a fost soarta casei din momentul punerii ei în vânzare?

-Întorcându-ne la destinul casei, vă pot spune că nepotul poetului vinde în cele din urmă casa unui doctor veterinar pe nume Leahu, care fusese director al Complexului de găini ouătoare Bucești, care, la rândul său, și acum urmează ce este mai trist, a demolat-o și a construit în locul său o casă care să poată satisface nevoia de confort a familiei sale. Cum aceasta nu ar fi fost de ajuns, cu ocazia demolării, salahorii a →

NICOLETA ALBU

implicați în această operațiune au spart placa de marmură, ce fusese montată în 1924 (la 20 de ani de la moartea poetului) de către Ateneul Cultural din Tecuci, care ulterior și-a schimbat numele în Ateneul Cultural Ștefan Petică. Această instituție va înființa, în acest municipiu Biblioteca Municipală Ștefan Petică. Tot aici țin să amintesc un episod: în 1904, când Ștefan Petică trece la cele veșnice, familia îl înmormântează în cimitirul satului Bucești, la est de calea ferată Tecuci-Ivești-Galați. În 1924, Ateneul Cultural Tecuci i-a dezgropat osemintele și l-a mutat în ante-curtea bisericii din Bucești, aflată în stânga actualului DN 25. Peste noua locație a osemintelor lui Ștefan Petică, Ateneul Cultural din Tecuci a construit un mic monument funerar.

Și uite că încă o poveste îmi răsare în minte. În primii ani ai noului regim comunist, pe la 1950, un activist de partid fără de instrucție, a spart placa de marmură a monumentului funerar Ștefan Petică, neavând habar că cel înmormântat acolo făcuse parte din P.S.M.D.R (primul partid al clasei muncitoare, recte al proletariatului român, care anticipa, într-o oarecare măsură, viitorul P.C.R.), ba mai mult că fusese redactor a oficiului acestui partid, *Lumea Nouă*, iar în 1897 înființa în satul natal Bucești – primul Club Socialist din mediul rural de pe teritoriul României. În cursul anului 1979, când se împlineau 75 de ani de la trecerea în neființă a poetului, am reparat monumentul, iar în 1998, când am organizat în Ivești sărbătoarea *Întâlnirea cu fiii satului*, prin care se sărbătoreau 550 de ani de atestare documentară a Iveștilor, cu sprijinul Consiliului Județean Galați s-a montat pe locul plăcii sparte, de activistul amintit mai sus, un basorelief cu chipul poetului. Basorelieful din bronz a fost executat de sculptorul tecucean Dan Mateescu.

-Cum se ajunge la situația actuală în care Casa Memorială Hortensia Papadat - Bengescu găzduiește documentele și obiectele ce au aparținut poetului?

-Documentele recuperate au rămas la Punctul Muzeal Mixt Ivești, aflat la etajul Căminului Cultural Ștefan Petică, unde, într-una dintre cele trei camere existente am organizat o Cameră Ștefan Petică. În 2008, am cedat toate documentele care le-am strâns în decurs de 40 ani, Muzeului de Istorie Galați, care a organizat secția muzeistică locală Casa Memorială Hortensia Papadat-Bengescu. Astfel, toate cele ce au aparținut Camerei Ștefan Petică au fost

transferate în noua locație, unde o cameră anume este dedicată lui Ștefan Petică și lui Victor Ioan Popa. În această cameră, poetul are dedicate trei vitrine mari și una mică și doi pereți pentru diverse panouri, precum și pentru singurul tablou de care v-am vorbit mai devreme. Amintesc că după acest tablou, Centrul Cultural Dunărea de Jos din Galați a realizat în 2010 o carte poștală cu chipul poetului. Tot în această perioadă, am cunoscut-o pe strănepoata poetului, lector dr. Nicoleta Presură – Călina (urmasă a lui Gheorghe Petică, fratele poetului), care preda limba italiană în cadrul Universității din Craiova și care a scos o ediție bilingvă, româno-italiană a versurilor poetului intitulată *Poeme în proză/Poemi in prosa*, Craiova Editura Aius Print, 2009. Am primit două exemplare cu dedicație din partea domniei sale, unul dedicat mie personal și unul pentru Camera omagială Ștefan Petică - Victor Ioan Popa.

Locuința a II-a 1904 – După înmormântarea poetului Ștefan Petică

Locuința a III-a 1911 – Pomana de 7 ani a poetului Ștefan Petică

-Destinul casei, subiect cu care am început discuția noastră este, deci, pecetluit. Nu a mai rămas nimic să informeze că pe acel loc a trăit poetul Ștefan Petică?

-Să se construiască o nouă Casă Memorială Ștefan Petică nu mai este posibil. V-am relatat că medicul veterinar Leahu a demolat vechea casă, dar a avut bunul simț să pună o nouă placă de marmură care informează că în acel loc a trăit și a murit Ștefan Petică.

-Sunt alte particularități legate de casa poetului sau de existența sa pe care doreați să le amintiți aici?

-Da, doream să vă informez că poetul s-a născut în *Baltă*, adică vechea vatră a satului, care între secolele III-XIX a staționat în Lunca comună râurilor Siret și Bârlad, aflată în partea de vest a Iveștilor de azi. După părăsirea

Daciei de către romani, la finele secolului III d.Hr., a urmat *mileniul migraționist*, răstimp în care liftele barbare europene, dar mai ales asiatice au început să *curgă* pe actualul DN 25, astfel că toți băștinașii din arealul sudic al Câmpiei Tecuciului s-au retras în *Baltă*, unde au fost apărați de pădurea care acoperea Lunca Siret-Bârlad. Abia în perioada 1878-1881, locuitorii revin în vechea vatră de locuire. Deci, Ștefan Petică s-a născut în *Baltă*, la 22 ianuarie 1877 (20 ianuarie 1877 n.a.), și a urcat cu familia sus în vechea vatră de locuire în 1881. Noua locuință construită de părinții poetului, Enache și Ecaterina Petică, a dăinuit până prin 1910-1911, după care a fost construită o nouă casă (deci, a treia, dacă numărăm și pe cea inițială din *Baltă*), casă care la rândul ei a dăinuit până prin 1987-1988 când doctorul veterinar Leahu a dărâmat-o, construindu-și propria locuință. Din păcate, și aceasta va rămâne fără stăpânul care a ridicat-o, întrucât familia Leahu a pus-o în vânzare, căci, neavând copii, s-au gândit că este mai bine să se mute în localitatea de origine a doctorului. Putem doar spera că cel care va cumpăra casa să mențină placa care amintește și azi că acolo a fost cândva casa unde a trăit Ștefan Petică.

-Credeți că în contextul socio-cultural de azi Ștefan Petică mai are ceva de spus?

-De bună seamă că DA! Mă încumet să cred că în pofida atitudinilor tot mai anti-culturală impuse de vremurile căinești pe care le trăim, vor mai rămâne oameni interesați, inclusiv tineri care să mai aibă plăcerea de a savura o bucată literară, obosindu-și ochii dar ostoindu-și sufletul și cugetul cu lectura și parfumul ancestral al unor vremuri de mult apuse. Arta literară cu valențe simboliste rămâne de actualitate. Ea, arta, așa cum preciza Ștefan Petică în *Arta Națională, propagă cultul pentru sufletul românesc*.

-Cu ce gânduri doriți să încheiați această întâlnire?

-Pentru mine Ștefan Petică va rămâne mereu în actualitate ca un artist complet care, din păcate, nu a putut, în cei 27 de ani de viață, să ne ofere prinosul talentului său. Eforturile noastre pentru păstrarea memoriei sale nu se vor opri niciodată. În 2012, Societatea Culturală Ștefan Petică s-a transformat în Fundația Ștefan Petică. Fundația își propune să țină nestinsă amintirea valorosului poet iveștean pe care dorește să-l promoveze pe toate căile posibile.

Poemul gerului de care crapă pietrele

S-a făcut ger amarnic, astă-noapte,
iubite,
Din sufletul pământului
Până la intrarea în cer.
Atât de ger, încât crapă
Rând pe rând, inimile de piatră,
Inima albastră,
Inimile de tinichea.

Păsările văzduhului, zgribulite,
S-au adunat în zori la fereastră...
Le-am dat să ciugulească boabe de grâu,
Am cules cu privirea câțiva fulgi de zăpadă,
Ca să aibă, înaripatele, ce bea...
...Topite lacrimi de nea.

În inima mea le-am primit,
Cuiburi să-și întocmească, să stea acolo
Până când s-o-mprimăvăra
Și le-o veni vremea
Să cânte, în slavă să zboare,
Mângâiate de soare.

Poemul umbrei în lesă de lumină

Mi-am prins azi umbra-n lesă de lumină
Și-am dus-o la plimbare
Pe unde m-a tăiat capul,
Pe unde m-a împuns inima,
Printre și dincolo de hotare,
Printre acum și aici – întru cândva,
Prin lumea mohorâtă, prin cea senină...

Am stat împreună un an
Sub candelabru al unui castan,
Apoi încă un ceas și un veac –
Printre flori de nu-mă-uita și de liliac.

Nu știu cum, iubite, se făcea
– poate sub geana unei dimineți de peruzea,
poate în respirația clipei-aievea –
Că umbra mea e totuna cu umbra ta.
Era bine, frumos și adevărat
Ca un vis în vis,
Pe care dimpreună l-am scris,
Amândoi l-am cioplit, l-am cizelat,
l-am adăpostit
Într-un cântec, într-un poem fără de trup,
fără de nume
Și fără de păcat,
Spre care bunul Dumnezeu
Și-a aplecat urechea dreaptă
Și l-a ascultat suspinând-surzând
Minunându-se, parcă, tăcut,

Că așa ceva nu s-a mai petrecut
De când sunt lumea-lume și
pământul-pământ.

Poem despre termitelile lăuntrice

Fricile, spaimelile, fricile
Multe, mărunte, iuți ca furnicile
Rod pe dinlăuntru așezământul
Iubirii, speranței, credinței
În adevăr.
Fricile, fricile,
Precum termitelile,ucid cuvântul
Rod pe dinlăuntru aureolă, mădăvă,
os
Din visul nostru cel mai frumos.
Fricile, spaimelile, roșii ori negre,
Precum termitelile, precum furnicile
N-au tihnă-odihnă sau alinare,
Disciplinate, trudesco de zor
Să roadă-n carne, să mărunțească
Miezul seminței întâiului dor.
Iubite, fricile
În legiuni-armate organizate,
Precum furnicile
Rod, în mandibule de cheratină,
Prima lumină, întâiul cuvânt,
Visul din vis, de îngeri promis.
Fricile-furnicile
Cu hârnicie fac provizii și cară
Hrănitoarea povară
Mute, nenumărate, neîntrecute,
În labirint, în abis,
...În mușuroiul lor de pământ.

Clipa – cât bătaia aripii de heruvim

Printre atâția cărăbuși, scaieți,
licurici,
Tu ești
Adevărul viu al călătoriei mele pe-
aici.
Cineva mi te-a trimis din ape,
Din stele sau poate din galactice
stalactite,
Mi te-a dăruit acoperământ ființei,
iubite,
Fagure, adiere, tresărire,
Întâiul și cel de pe urmă cuvânt,
Atotțiitor,
Aidoma clipei de îndumnezeire
De care – știind sau în neștiire – ni-i
dor.

Cineva ne-a cuprins în aceleași
cătuse,
Ne-a osândit ca, într-un singur vis,
Să urcăm dimpreună Golgota zilei
Pesemne către o insulă anume –
cireasă amară –
Din Paradis.
Cineva, ca să fim, ca să înviem,
Cu pietre smulse din trupurile noastre

Ne-a lapidat, ne-a ucis.

Poate un gardian antediluvian
Ne-a iubit atât de mult
Încât ne-a dăruit, printre gratii,
Cât bobul de mac – o fărâma de azimă,
Cât lacrima pruncului – o picătură de vin,
Să ne ascultăm, să ne privim,
Jertfelnic să ne iubim.
O clipă, cât bătaia aripilor de heruvim,
Întregă ne-a fost dată – ființe să fim,
Aproape desfrunzite de trup,
Albine lucrătoare în stup,
Curcubeu
Între sufletele noastre răzlețe
Și sufletul, încăpător-a-toate,
Al lui Dumnezeu.

Poemul darurilor

Adu-mi, iubite, în căușul palmei,
Oceanul dintre două lumi, să-l sorb
Cum însetat se-adapă din credință
Sihastrul ostenit, străin și orb.

Tu apa depărtării curățește-o
Și undă-vie, fă-o, de izvor,
Adu-mi, în toamna așteptării mute,
Cuvântul înainte-mergător.

Mai spune-mi de mirarea frunzei
stînse
Din dragoste, între coperti de carte,
Într-un poem de *dus-întors* prin viață,
Într-un refren înzăpezit în moarte.

În loc de aur și mărgăritare,
Adu-mi acasă, dintre veșniciei
Sămânță nouă de măsline sălbatec –
Povestea-ndrăgostitelor stihii.

MIHAELA MALEA STROIE

Fundătura

Îmi place să mă plimb pe străzi necunoscute. E ca și cum aș fi în alt oraș. Mă liniștește să privesc casele și curțile, să mă imaginez într-una din camerele acelea imense din vilele de prost gust sau în cămăruța casei bătrâne, cu ziare în loc de perdele la geam. Dacă sunt bine dispusă, decorez și redecorez curtea sau casa, dacă nu, merg pur și simplu la întâmplare și mă bucur că nu cunosc pe nimeni.

Astăzi eram prost dispusă. Așa mă trezisem și continuasem ziua în aceeași stare. Mă răcăia ceva pe creier, cum obișnuia Lena să-mi zică, iar eu nu voiam să recunosc că va trebui să stau și să-mi iau musca, albina, fânțarul care bâzâie în circumvoluțiunile mele.

M-am rezemat de o poartă frumos făcută: simplă, cu mâner de lemn și lăcuită. Mânerul acela îl mai văzusem lucrat undeva. Avea gât de vioară. Și m-am întors în timp, la o femeie-vioară sculptată din lemn, pe care o am și acum în grădina mea de la țară, dăruită de cel care modela viori cu trup de femeie.

-Cântă – mi-a zis atunci Vasile, cioplitorul. Ca orice femeie, ca orice vioară, dacă știi s-o atingi, cântă.

Concert, lume multă, muzică. Lena, prietena mea, insistase să mergem la concertul de la Ateneu.

-Hai, tu, vine un dirijor celebru, e român plecat de mult și mai e și frumos. Așa spun melomanii.

Și râse. Lena mă înveselea oricând. Găsea bucurii în orice prostie întâlnită în cale: de la stâlpul de iluminat (*uite, n-are bec, e ca un bărbat fără cap, nu luminează*) până la îmbrăcămintea celor care treceau pe lângă ea (*groaznic!* – striga și râdea în același timp – *arată ca*

Pamela Anderson fără țâțe). Veselia ei mă remonta după nopți în care telecomanda ținea loc de conversație sau picățelele draperiei din colțul biroului erau numărate până la ultima.

Acceptasem să mă duc pentru că un concert Rahmaninov era rar. Orchestra noastră era bună și nu mai fusesem, spre rușinea mea, de destulă vreme la Ateneu.

-Să te-mbraci mișto, vin bărbați cu bani și pretenții.

-Eu credeam că vin oameni care iubesc muzica.

-Iubesc pe dracu'! Niște filfizoni și filfizoalice care vor să arate că sunt cool.

Lena terminase Conservatorul, clasa instrumente de percuție, pentru că părinții ei, sătui să spargă tobe prin casă și să asasineze vecinii cu zgomotele tamburinei, o înscriaseră la școala de muzică, la clasa unui profesor nebun; făcea orice instrument să sune ca un xilofon.

Nu s-a măritat niciodată, pentru că niciun bărbat nu acceptase ca zestre tobe mari, mici, mijlocii, timpane și, mai ales, veșnic repetata introducere la *Sărbătoarea primăverii* de Stravinski. Venirea anotimpului era anunțată cu sunete de tobe, trangu, xilofon, instrumente pe care Lena le folosea din plin, mai ales pentru că-i plăcea primăvara. La început, a cântat într-o formație rock, apoi într-o fanfară – perioada cea mai fericită din viața ei (*tu, eram singura femeie care bătea!*) – apoi a început să școlească puști teribiliști care doreau să ajungă vedete.

Maria Mănuță, "Metamorfoza"

Iată-ne în holul mare al Ateneului, cu Lena salutând în dreapta și-n stânga, ca și cum ar fi fost la o recepție de binefacere, îmbrăcată cu rochie argintie, mulată pe formele atletice (*ca să bați la tobe îți trebuie mușchi*). Cu părul lăsat pe spate, acoperindu-i decolteul prea puțin decent. Sclipea. Pe lângă ea, eu eram Cenușăreasa. Îmi pusesem rochia neagră stas, perlele mamei, cercei lungi, cupărați în Grecia, și pantofii roșii pe care Lena mi-i făcuse cadou cu ocazia disponibilizării mele de la unul din locurile de muncă.

-Hai la toaletă, să ne dăm cu ruj – zise Lena și mă trase după ea tocmai în momentul în care mi se păruse că recunosc pe cineva.

La toaletă, femeile își retușau machiajul cu minuție. Eu, ca de obicei, uitasem să-mi iau rujul de-acasă, așa că Lena, cu zâmbetul ei nr.14, smulse tubul de ruj din mâna unei doamne care tocmai voia să-și contureze buza de sus și-mi spuse:

-Uite, ăsta se asortează la pantofi!

În sală se vorbea în șoaptă. Rumoarea obișnuită mă destinse.

-Arăți grozav, îmi șopti Lena. După concert te duc la agățat într-un club.

Am zâmbit. Mi-era dragă pentru că nu precupețea nimic spre a-i face pe cei de lângă ea să se simtă bine.

S-a lăsat liniștea. Au început aplauzele și, în lumina difuză a sălii, l-am văzut la pupitru pe Constantin. Era aproape neschimbat. Firav, suplu, acum cu părul cărunt, dar același Constantin ca un arc întins, gata să arunce săgeata.

Lena privea fascinată scena ca și cum, preț de o oră, pătrunsese în altă lume. Mi-au dar lacrimile. Nu-mi spusese nimic, nici măcar nu se gândise că aș fi putut avea un șoc. Fratele ei, iubitul meu lunatic și iresponsabil, era în fața noastră, dirijând un concert așteptat de atâta timp.

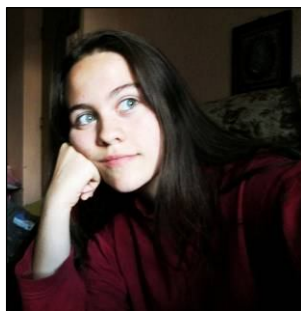
Lătratul unui câine m-a gonit de lângă poarta-vioară. Știam că va trebui să stau față-n față cu cel pentru care muzica a fost mai presus decât copilul lui. Fusesem doi tineri care se iubeau și numai unul crezuse că asta e de-ajuns.

Eram, de-acum, la capătul străzii. Și, ca totul să fie rotund, strada se termina cu o fundătură. Pe plăcuța de pe gard scria *Fundătura Fericirii*.

MIRELA GRUIȚĂ

Resemnare în regret

Acum, în plină istorisire a
genelor ude,
nu mai poți vedea cântând, pe
vârfuri palide,
de copil, în suburbia
exteriorului, o peșteră liberă
colorată, plină de alții, ștersă
și singură

când împrăștiam frumusețe trecătoare
asta-nsemnând fericirea la fel de mergândă,
umil sentiment de neîntoarcere plăpândă.
Acum, mă înțeleg doar ca o pană de apus,
halucinând cu o rămășiță de speranță
a noilor scrieri cu privire la excesul de tăcere
dintre două crengi efemere născute din trunchi,
în neștiința urmării rămânând cu obiecte de tezaur,
infantil sigiliu de buze roșcate naturale
ca geantă tăcută
și fir îmbelșugat, de păr de aur puternic
semnalând un matinal, lung și plin de salivă fum...
De ardoarea urii tale, astăzi gust muzicalitate
și plâng din toate plaiurile
și doar azi nu mi se mai întâmplă să mai plâng
la filme de prisos dulci, căci realizai!
în fiecare zi jucam câte unul...
Filmul de ieri s-a sfârșit cu devenirea ta, o floare a
cerului,
o trădare din dezinvoltură.
Trădare-mi oferi.
Aidoma blamării ochilor nepăsători, de pisică,
stând în umbra strălucirii șerpuite
ca dinaintea împerecherii iubirii
cu un seism pervertit de prezența și nedescrierea
neantului.

Îngândurare

Când vei dori, - cărunta mea posesie !
Și iubit prin cuvinte și laolaltă gesturi -
Să consimți niște lemne liniștite
Și-o poetică boare îmblânzită
A vietăților, - căroră tot blând, vopseaua le-a decedat
Odată cu străluciri și ape sincere,
Pierdute într-o zmințeală de curcubeu,
Rămase apreciate cam cât „ierbile de drum”,
Și-ncă de un bun drum -
Atârnând ca și în bolți strident de tăioase,
Negre degete de vrajă.
Poate ele, rupte din violare a frumuseții,
Prin simplism, frunzele,
Ca stele conturate în pânză de corabie...
Doar să vrei ca astă boare, peste ele a cânta,
Să te adoarmă stropit de timp,
În recea simfonie... de clasicism întârziat,
În pline faceri de cunună, iar
Virtutea elixirului crud de verde
Este că ne va chema
Într-această cunună
A tainicului nespus,
Sentiment consacrat în plină pădure...
Suflare puternică a cumpănei sufletului

Nearătat unui păcat al cărnii neprofunde,
Și-ascultat de noi, doi tineri îmbătrâniți,
...dragul meu cărunț apus... !
Uimirea-i că am fost singuri în lemnoasele
Pline de liniște
Și-un cufăr contemplant
Arătător de cale
Ne-a convenit dulcea amintire a cununei...

Artă

În mansarda înjositoare,
plină de foi desconsiderate și mătăanii,
vise dezarmate,
se purta, plutind, o crimă inocentă
care trebuia să vâneze lacrimi,
sânge în pensulă
și însemnări pe un perete,
ca pentru recii trăsniți de neputință.
La fiecare obișnuită nelipsită iluzie de zi,
spre urmare, la fiecare apus de soare,
revenea-n pagini, o toamnă nouă,
plecau înfloriri viețuite în nesperanță,
descoperind doar tulpini pline de sensuri
ce se gustau îndelung
de către pragmaticul trup șovăitor,
pentru că se destrămau luminile ochilor
ce înseninau conceptul iubirii
și dădeau năvale bătăliile frunzelor.
Iar Ei, natura dându-i avânt...
iar Lui, poezia, depravare,
exista rouă. Dimineață, puritate...

Onoare pentru toamnă

Semețe,
crengile se revarsă și totodată desperechează,
frunzașă cu apa în picuri de armonie fulgerătoare.
Fiecare fior mă străpunge cu viteza luminii,
deși știm bine că simțirea e ca a unui țurțure.
E ploaie.
E nesaț de hiperbolă mortală.
Așternuturile m-au lăsat de mult timp murdar,
să plec,
ca să-mi continui destăinuirea în taina existenței mele
poate nimfe.
De aceea, când e toamnă și precipită,
scriu câteodată niște figurații metaforice de o
natură mistică...
astfel încât le și uit sensul de prea multă profunzime în
convoi.
Dar le pot reinterpretă atunci când voi fi sigură că o
să plouă din nou,
ca pentru mine,
iar noaptea mă va înțelege îndeaproape...
Oare mă va păzi această căutare?
În poezie,
nu există căutare,
deci de aceea nici măcar nu-mi este semnalată...
Te aștept cu dor de cercetare-aprofundată, toamnă...

DIANA ARIANA ZBURLEA

Starea prozei De vorbă cu trecutul

- Tataie!
- Da, tătaie!
- Ce sunt astea? Îl trăgeam de sprâncene. Le ciufuleam apoi le așezam ba în sus, ba în jos.

- Alea sunt sprâncene.
- Și de ce-s așa de mari?
- Pentru că io sunt bătrân.
- Și ce faci cu ele?
- Păi ce să fac? Nimic. Așa sunt sprâncenele, să șadă degeaba pe chipul omului.

Îl cercetam atent. Stăteam pe el și descopeream mereu câte ceva interesant. Îl iubeam și mă chinuiam să-l imit, deși nu aveam mai mult de 5 ani.

- Tataie!
- Da, tătaie!
- De ce ai degetele așa de galbene?

- De la tutun, arză-l-ar focu' dă tutun, că toată ziua trage în el tutun. Dă fata aia jos din brațe! Tu ești bolnav la plămâni și-i suflă în gură tutunu' tău blestemat. Arză...

Mamaia era mai rea de gură. Toată ziua vorbea cu găinile, capra, câinele, florile și cu vecinii. Pe tataie îl cam certa și atunci îl strângeam mai tare în brațe.

- Taci din gură, hoască bătrână ce ești, tu-ți paștele mă-tii!

- E-te, tac! Tac, na!

Pe tataia îl apuca mereu să tușească atunci când mamaia îi aducea aminte că e bolnav la plămâni. Tușea și scuipa.

- Tataie!
- Da, tătaie!
- Ce e asta?
- Pălărie.
- Păpărie?
- Pă-lă-ri-e
- Pă-pă-ri-e.

Tataia râdea cu poftă.

- Ioană!
- Ce-i?
- Aș mânca niște halva.
- Mănâncă, Ilie.

- Adu-mi!
- Da' ce, tu nu poți să te ridici în capu' oaselor?

- Muiere, văz io că ți s-a făcut de o trosneală.

- E-te, mi s-a făcut... Nu vezi că am treabă? Da' îți dau, ce Maica Domnului să fac? Vrei cu pâine?

- Da. Cu pâine.

- Tataie!

- Da, tătaie!

- Îmi dai și mie halva?

- Păi, cum să nu!

- După aia merg la tușa Mița?

- Mergi.

Înainte să se apuce de mâncat, s-a așezat pe prispă și a început să pună tutun într-un ziar. După ce l-a lipit, s-a ridicat, puțin aplecat de spate, până la soba unde mamaia gătea o tocană de găină cu ceapă multă. A luat un cocean din jar și l-a apropiat de țigară. Fumul se răspândea peste tot în jurul lui. Era o căldură ce te sfârșea de puteri. Praful frigea și apa din fântână devenise sălcie. Așa spunea tataia: "Ioană, apa asta este tot mai sălcie. Nu e bună deloc." O beam așa, că nu aveam altă cale.

- Mamaie!

- Ce-i?

- Îmi faci și mie pâine cu zahăr?

- Îți fac acuma. Stai să mai bag niște coceni la tocana asta.

Tăia o felie de pâine și o stropea cu apă. Băga mâna în găleată și uda. O privea puțin și dacă i se părea că e prea uscată, băga iar mâna în găleată și o uda. După aceea, strecura peste ea zahăr. Măncam și două felii de pâine. Era dulcele copilăriei mele. Și îmi plăcea. Era tot ce îmi doream.

Acum privesc cu tristețe spre acele vremuri. Acel puțin oferit de soartă ședea la poarta încântării. Nu râvneam la mai mult pentru că nu știam că putea să fie mai mult sau ceva mai bun.

Drumurile s-au întortochiat. Gândurile au o altă viziune. Tot mai sus tindem, dar tot mai jos ne ducem. Atárnăm amintirile în spatele nostru și le târâm de nevoie spre a ne limpezi, chipurile, idealurile. Și parcă aceste amintiri, atât de simple și atât de curate, ar veni ca o binecuvântare, încercăm să ni le parcurgem mai adânc. Nu schimbă cu nimic aducerea lor aminte.

DORINA ȘIȘU
Dublin, Irlanda

16 septembrie 2013

Roata și pâinea

Împingeam o roată veche de bicicletă și purtam chiloți în rest nimic la ei un pumnal din lemn de brad meșterit cu drag de bunicul și de încălțat în picioarele goale auzeam adesea pe câte un om spunând altui om lasă că se-nvârte ea roata și priveam la roată nu înțelegeam de ce nu văd și ei mereu se învârtea roata și eu mereu alergam după ea mai târziu când nu mai zoream anii și aveam câteva motive să mă fi și întors am

priceput semnificația mă înșelase cineva și

tocmai ce voiam să-i strig aceasta însă un copil împingea roata și mușca lacom dintr-un codru de pâine pe lângă noi de aceea

m-am abținut strigându-i că pâinea se mănâncă în rânduri fapt care l-a făcut pe copil să oprească roata și să ne întindă pâinea pe rând probabil a ținut minte și el pentru mai târziu

această învățătură fiindcă noi l-am refuzat categoric explicându-i că nu ne era foame deloc

Goblenul

cum să fi ghicit eu că mama dosise ghemul de borangic pentru un frumos goblen cu doi cățeluși pe care nu l-a mai făcut niciodată în sertarul cu ciorapi era de sărbători și-mi trebuia pleasnă la biciul

pentru care de o mare plăcere avu parte unchiul meu când îl împletise în șase cinci patru trei și două

adevărată artă vă asigur și-am tot plesnit din el de se miră și mama

de cât de tare se auzea încât de pleasnă curioasă fiind strigă dintr-odată goblenul meu nu știam ce vrea să spună ce-i acela goblen mamă am întrebat-o și imediat am aflat că nu era de bine de-atunci când văd un goblen îmi amintesc mereu de mama și de goblenul ei care n-a existat niciodată

COSTEL SUDITU

(I)

Nu știu cum îi influențează pe unii locul unde dorm, dar, după icnetele de astă-noapte, cred că *Buon Pastore* a fost prea permisiv cu unii sau, poate, prea obosit. Văzusem în după-amiezele trecute prunci negri, dar negrii rău de tot, care se jucau sub atenta privire a mamei lor. Fuseseră născuți unul după altul, după cum arătau. Cel mare să fi avut 3 ani, iar mezinul 2. Tabloul era impresionat. O curte neglijată de proprietar (am înțeles că e statul), nu mai mult de 200 mp, înconjurată de zidul care delimita spațiul de *Calle Larga De Castello* și căminul propriu-zis (trei corpuri). Undeva un tobogan ruginit, unde băieții se întreceau care să se julească de mai multe ori. O iconă pe peretele spațiului de locuit pentru adulți. Așa am aflat că erau două tipuri de chiriași: studenții, (post)doctoranzii, care veneau să studieze la Universitatea Ca'Foscari (recunoscută mai ales pe linie socio-umană) și emigranții (din toate colțurile lumii – dar, din cele văzute, predominau africanii). Așa îmi puteam explica privațiunile pe care le trăiau aceștia. Statul italian îi plasa aici o vreme (între 6 luni și 2 ani), până le făcea acte provizorii de ședere. Primesc lunar un ajutor financiar atât de mic, încât te întrebai cum de mai suflă pe lângă ei și progeniturile lor. De altfel, Consiliul Europei a criticat Italia pentru intoleranța față de emigranți, în special față de rromi și musulmani, după cum citisem într-un raport privind situația acestora în perioada 2006-2011. Ce să facă omul la necaz? Amor. Cât mai des și cât mai intens. Să se audă până la urechile reprezentanților locali. Poate și-or aminti de ei, să-i sprijine cumva. Preferabil, cu locuri de muncă, doar de aceea au venit din Africa tocmai aici, în Italia. Am ieșit din cameră, nu mai repede de ora 9. Cu numărul fiscal în mână și cu speranța că se vor încheia socoteliile cu cazarea. În curte, doi băieți de culoare. Am cerut mamei acestora permisiunea să-i fotografiez. Femeia, îmbrăcată în ghilbab bleu-marin (îmbrăcăminte specifică femeilor musulmane, pe care o poartă la ieșirea din casă, dar și în interior, în fața bărbaților străini, atunci când vin în

vizită) a preferat doar să privească, zâmbind, că mă jucam cu odraslele ei. Între timp – bănuiesc că o văzuse pe femeie vorbind cu mine (nu prea arătam a amenințare) – apăruse și tatăl. Un negru înalt, ținută athletică, probabil cam aprig, după obediența afișată a femeii. Situația puțin m-a pus în încurcătură. Am decis că era vremea să plec. Din urma mea, vocea femeii răzbătea dincolo de *Campo Ruga*. Bună de anunțat trenurile în gară, gândeam amuzată.

La administrație, toată lumea prezentă. Anna, numai un zâmbet. Cred și eu, la stresul de aici, plus sângele italian, doar nu era să mă întâmpine încruntată. În fața operativității mele cu finanțele, nu prea era ceva de spus. Doar că le lăsasem fără vorbe, în orice limbă ar fi fost spuse. Între timp, apare și colega ei din cealaltă cameră, cunosătoarea a limbii române, la fel de surprinsă. *Acum, contractul*, spun eu. Ei aș, puținică răbdare. Ann trebuie să meargă cu actele de aici să se pună de acord cu cei de la Administrația Financiară. Urma să fie plătită cota instituției gazdă, *Opere Riunite Buon Pastore*. Alte hârtii. Cum să meargă numai cu actul meu? Să se mai adune câteva acte, dacă tot merge acolo.

Vădit descumpănită, am întrebat când cred ele că lucrurile vor fi finalizate. Păi, acum e miercuri, pe cealaltă săptămână, marți, miercuri. Bun, o să vin joia viitoare. Iarăși o fericire generală. Înțelesesem cum merge treaba. Deci, eram o fire de gașcă.

O nouă zi în Veneția. Cu pasul ușor iuțit, la 9.40 eram deja în Campo S. Stefano. Până aici venisem ușor. Repetam în minte ce văzusem, cum se numeau străzile, bisericile, firmele cu fițe, ce obiceiuri au italienii. Ce să mai spun de diversitatea de turiști, cărora, după îmbrăcăminte, nu prea aveai cum să le distingi naționalitatea. Desigur, erau și excepții: indienii și musulmanii. Bun. Nu prea aveam știință încotro s-o iau. În dreapta

fusesem ieri, la Finanțe. Rămânea stânga. Pe colț, *Chiesa di S. Vidal*, fondată în 1084, în timpul domniei lui Vitale Falier. Conform plăcuței de la intrare, biserica a fost refăcută la sfârșitul secolului al XVII-lea după proiectul lui A. Gaspari, care a prezentat un design foarte asemănător cu cel al bisericii romane Sant'Andrea al Quirinale. Fațada, datând din 1700, este în stil clasic, inspirată de Palladio și realizată de A. Tirali. În interior sunt încă vizibile picturi realizate de G.B. Piazzetta, C. Vector, V. Carpaccio, A. Aliense, G. Pellegrini, G. Lazzarini, S. Ricci, G. Lama, A. Tarsia și A. Gai. Aici, în fiecare seară, la ora 21, cu excepția duminicilor, are loc un concert, sub egida lui Antonio Vivaldi, susținut de muzicieni venețieni. Cam piperat: 25 € preț întreg și 20 € cu reducere (nefiind specificat cine beneficiază de ea). Lunea, miercurea și vinerea, *concerto per violino, archi e cembalo RV. 271 „L'Amoroso”* (la violină, Paolo Ciociola), *concerto per fagotto, archi e cembalo RV. 484i p* (la fagot, Andrea Bressan), *concerto per violini, violoncello, archi e cembalo OP. 3 N. 10* (la violină, Paolo Ciociola, Guglielmo De Stasio, Sebastian Maria Vianello, Enrico Garba, iar la violoncel, Nazzareno Balduin), *concerto per violino, archi e cembalo OP. 3, N. 9 „Estro Armonico”* (la violină, Sebastino Maria Viannello) și arii de Gioachino Rossini, *concerto per fagotto e archi* (la fagot, Andrea Bressan). Marțea, joia și sâmbăta, Antonio Vivaldi, „Le quattro stagioni”, *concerti per violino, archi e cembalo* (La Primavera, L'Estate – la violină, Sebastiano Maria Vianello, iar L'Autunno, L'Inverno – la violină, Giuliano Fontanella), opere de Luigi Boccherini, *Fandango* per archi e cembalo și de Joseph Haydn, *concerto in Do maggiore per violino e archi* (la violină, Guglielmo De Stasio).

În fața bisericii, *Istituto Veneto di Scienze Lettere ed Arti* (Palazzo Loredan – sediul vieții academice din 1891 și Palazzo Franchetti – achiziționat în 1999 și dedicat promovării activităților culturale), întins pe un spațiu generos în Campo S. Stefano, până la Ponte Dell'Academia.

DANIELA GÎFU

Și peste tot, ca niște regine ale pieții, fructele. Mormane de mango verde-brumăriu sau galben, cu gust și arome diferite, papaya uriașe, nu ca avortonii care se vând în Europa, porumb fiert, castane, fructul dragon sau mingi mici, țepoase, care arătau ca niște castane roz, pe care dacă apăsați puțin, crăpau, dând la iveală o sferă opalină de o dulceață și aromă neegalate. Sau fructul arborelui de pâine, ananasul, portocalele de culoare verde, avocado, nucile de cocos sau alte și alte fructe cu forme ciudate, roade ale pământului nisipos și ale căldurii. Mă învârteam iar și iar în tumultul acela, în zumzetul limbajului și freamătului pe care îl căutasem. Așa am învățat de mic: mai întâi să fac turul pieții, să văd, să aleg, apoi să cumpăr. Dar nu era vorba de asta, ci de sentimentul acela de satisfacție combinat cu plăcere. Plăcerea de a vedea, hotărî și cumpăra ce doresc eu, proaspăt, de la sursă, fără intermediari, și mai ales, decorul inedit care-mi întărea sentimentul că mă aflu departe, acolo unde mi-am dorit să fiu! Mă încărcam încet, de o bucurie greu de explicat. Mă simțeam familiar, parcă acasă. Oamenii îmi zâmbeau. Cred și eu, de vreme ce vedeau un alb mare cu ochelari și cască pe cap, care încearcă să se contopească cu lava umană a pieții. Am început să cumpăr frenetic, m-am încărcat cu pungi și pungulițe de tot soiul ca un copil care vrea cât mai multe acadele, am cercetat cele mai

îndepărtate unghere, am înghițit în sec...

Când am ieșit clătînându-mă, motoretistul s-a uitat puțin mirat la mine. De toate degetele, pungile atârnav ca niște parașute. Căldura crescuse, ziua învinsese zorii.

Singurul lucru care pomenea de dominația franceză erau niște mici franzeluțe care se numeau pompos „baguette”. Proaspete ca și zorii, se vindeau la toate magazinele și erau bune, crocante. Dacă le țineai însă pentru a doua zi, mai bine le arunca.

Cu mâinile atârând de atâta bagaj, m-am lăsat motoretit acasă. Am aranjat ce-am putut în frigider, am ales ceva fructe și un avocado, le-am spălat și le-am pus pe tăvița care-mi servea de farfurie. Eram cam istovit, dar plin de un sentiment de mulțumire. M-am hotărât să sărbătoresc momentul. Chiar dacă acolo era dimineață, la noi era cam după prânz, așa că mergea o vodcă-cola. Am tăiat în două avocadoul și o felie de pepene roșu, am mușcat din bagheta crocantă și-am dat drumul la televizor, butonând cu gândul aiurea.

CUTREMURUL, RĂZBOIUL

Vocea gravă a comentatorului de la CNN m-a scos din gânduri. Imaginea unei explozii violente pe fundalul a ce părea un complex industrial, apoi o maree neagră care cuprindea ca o lavă o porțiune dintr-un port. Vapoare și case, mașini și resturi de toate felurile pluteau împreună, ciocnindu-se, învârtite de forța distrugătoare a apei care înghițea lăcomă țărâmul. La nici o sută de metri în fața valului, o mașinuță albă ca un gândăcel care fuge disperat ca să scape de urgie... Un petrolier într-o rână, proptit în niște clădiri, trâmbe de fum ici-colo. Primele imagini ale dezastrului din nord-estul Japoniei, lovită de un cutremur cu cea mai mare magnitudine înregistrată vreodată în lume: 9,5 pe scara Richter! Și ca să nu fie singura sursă a nenorocirii, unul din cele 4 reactoare ale unei centrale atomice din orașul Fukuchima explodase, punând în pericol viața a mii de oameni. Într-adevăr o catastrofă în regulă! Imaginile tremurate ale centralei atomice filmate din heliicopter păreau luate de un amator și transmiteau clar senzația de groază și nesiguranță. Legăturile dintre

studiourile de televiziune se succedau alert. În Hawaii, sunaseră sirenele avertizoare de tsunami. Americanii trimiseseră deja în aer o flotilă de avioane și elicoptere care căutau pe întinderea oceanului valul care se apropia. L-au găsit. Două umflături modeste, două dungi lungi cât vedeai cu ochii cocoșau întinderea imensă de apă, înaintând cu viteză spre țărâm. Helicopterul se ținea de ele. Imaginea clară se agățase parcă de valurile ce păreau inofensive, dar care ascundeau forța uriașă care le crease. Când în imagine a apărut țărâmul cu plaje late și lungi, vocea comentatorului a amuțit. Privirile a milioane de oameni erau ațintite spre valurile care se apropiau de țărâm ca niște torpile. Acum! Limbi uriașe de spumă s-au întins lingând plajele, acoperindu-le cu apă. Nimic mai mult! Atât a fost.

Vocea s-a auzit din nou, parcă ușurată. Primejdia trecuse... America scăpase, veselie în studiouri... În Japonia, numărul victimelor crește de la oră la oră...

- Dăm legătura cu studioul nostru din Paris, Europa.

- Situația din Libia se înrăutățește din moment în moment. În Yemen, guvernul a declarat starea de urgență!

Imaginile străzilor din Tripoli pline de oameni. În Yemen, la fel. Fețe mute care strigă, agită pancarte, se încaieră. Comentatori plasați prin balcoane de hoteluri sau grădini în afara orașelor vorbesc grav cu microfoane în mână și tresar la auzul salvelor de automat. Figura dizgrațios îmbătrânită a unui Ghadafi cu priviri disperate, speriate. Aceleași cu ale lui Mubarak, în Egipt. Expresii de om căruia nu-i vine să creadă că se întâmplă ce se întâmplă! Oameni care au crezut în veșnicia puterii lor, dar care acum își văd sfârșitul cu ochii! Lumea se frământă, dolarul cade. Națiunile Unite dau undă verde „tuturor acțiunilor necesare în vederea normalizării situației în Libia!” Adică liber acțiunilor militare. Păi americanii numai asta așteaptă! Englezii la fel. Acum însă, li s-a alăturat și Franța. Satisfacție mare de partea americană; „froggy”, adică mâncătorii de broaște, cum le spun ei francezilor, s-au dat pe brazdă!

Micuțul Sarkozy: „avioanele franceze au ordin să deschidă focul asupra obiectivelor militare →

ALEXANDER BIBAC

libiene, dar... soluția rezolvării situației pe calea diplomației rămâne o opțiune”.

N-apucă bine să termine, că un avion francez trage într-un tanc libian. Libia agită steagul alb de dragul lumii, anunță că a oprit orice acțiune militară împotriva opoziției, dar prin spate atacă cu tancuri jumătate din țară. Ghadafi își trimite de frică averea, diamantele, în Belarus. Avioanele se întorc de acolo încărcate cu arme.

E timpul răfuiei... Occidentalii nu l-au uitat pe colonelul beduin cu gardă de corp alcătuită din femei și cortul după el, pentru amestecul și încurajările date terorismului, pentru teama că va răspândi în țările arabe arma nucleară! Și el simte asta! Și i-e frică!

Valul de revoltă care a cuprins o mare parte a lumii arabe a venit târziu, dar nu mai poate fi oprit. Era electronicii își spune cuvântul. Nu se mai poate trăi pe de o parte ca-n Evul Mediu, iar pe de altă parte cu telefonie mobilă, televizoare cu plasmă și internet!

Lumea e în continuă transformare, în mișcare. Din ce în ce mai repede! Nu mai e timp de așteptat. Vrem tot... ACUM! Îmaginea lumii clasice se scufundă, copiii se joacă sub plapumă cu telefonul, își scriu mesaje cu jumătăți de cuvânt, folosesc simboluri tip, bebelușii butonează comenzile televizoarelor...

Sting brusc televizorul. În răstimpul în care am privit numai două știri, mi-am pierdut liniștea, m-a cuprins un fel de teamă necontrolată.

„Japonia, nor de radiații... dacă bate vântul încoace?... Război în Libia... n-o să lase americanii să le scape ocazia, o să bubuie și-n restul țărilor arabe... găsec ei ceva de care să se agațe... lumea întreagă cuprinsă de război. CE FAC DACĂ MĂ PRIND TOATE ASTEA AICI ?”

Deschid ușa. Zgomotul valurilor străbate întunericul. Apa piscinei sclipește argintiu sub luna plină și mă îmbie. Mă cufund încet în apă ca să nu tulbur liniștea.

„Doamne, nu mă lăsa să mă pierd...”

Un liliac străveziu trece razant pe deasupra capului. Îi urmăresc zborul săgetat și privirea mi se agață de lună. În jurul ei, un mare cerc de nori subțiri ca o cunună.

Vis persan

Versuri vechi îți recitam
La noul han
Din dealul spart
Și se-aprindeau
Pe geana nopții
Uitate focuri răsfirate
Din visul lui Omar Khayam
Ce-și căuta și-acum urciorul
Pierdut și regăsit mereu
În trup frumos și cald de fată
Așa cum este acum al tău.

Și chipuri adunam în mine
Cu forme de urciur curbat
Să le sădesc în spuma mării
Sau clipa unui vis uitat
Să pot să beau un vin sălbatic
Din cupa palmei tale sfinte
să nu mai știm de noi și toate
Ce-au fost în spate
și-nainte
să-ți spun din nou, frumoaso
veșnic,
că timpul nu ne-a-nvins nicicând
și pe Khayam în capul mesei
îl văd în fiecare noapte bând.

tristețe

ziduri sparte, ziduri reci
mi-amintesc de toamna-n care
silabisind a loc de veci
pleca mama la culcare

să se odihnească-n fine
dintr-o lume așa pustie,
fără noi și fără mine
numai doar o veșnicie

caii galopau-napoi
unde stele se despart
și lăsând copacii goi
zidul rece, zidul spart.

risipește-mă

risipește-mă, iubito!
risipește-mă în casă,
în oglindă,
în cuier,
ca pe-un sunet alb de râu,
ca pe-un întreit mister.

risipește-mă în palmă
și în ochi cu pleoapa-nchisă,
azi mai sunt acel ce vine
dinspre sud cu ziuă ninsă.

risipește-mă, iubito,
ca pe-un zeu înalt
sau Domn

risipește-mă odată,
pe cărarea dinspre somn.

SINDROM

Mă simt stingherul zilei
În clipa de neliniște - al păcatului
Și atunci îmi așez altarul
Pe doi mărăcini nevolnici
Spre a mă ruga vântului
Ploii
Viscolelor viitoare
Și apelor
Ce curg în ținuturi nerostite
Să-ntârzie o clipă mai mult
Sindromul
Liniștii eterne.

unde ești?

împușcam pietrele
cu muguri de lavă și gând
ascultam clepsidrele
despre tine strigând
și te doream
ca pe primul pământ
apărut ultimei corăbiei sarmate
rămasă în vânt
cumpănă-ntre două cuvinte
arzând.

cântec de noapte

cântam un cântec la fiecare masă
la fiecare om
același cântec cântam
într-un bazar necunoscut
un cântec pudrat
cu praf de zodii
și neliniști fugare.

tu mai știi de unde venea acel
cântec
despre plecări uitate
și neliniști târzii?
nu auzeai
decât galopul cailor nopții
spre tine-venire.

IOAN MITITELU

Biblioteca Babel

Michael Annis

(USA)

Citat ca "cel mai periculos poet de pe planetă*", și ca "William Blake al timpurilor noastre", Michael Annis (USA), este poet, director de editură principal inițiator și fondator al editurii **Howling Dog**

Press, care a publicat până în prezent unii dintre cei mai importanți scriitori ai lumii, poeți și plasticieni. Autor al lucrării "The HINGE Manual" - parte integrantă a creației și dezvoltării Teoriei Hinge - pasiunea mereu crescândă a lui Michael Annis este relația dinamică între limbaj, teoria quantumului, ADN & chiar istorie, filosofie, shamanism, muzică și matematică, toate constituind baza poeziei și romanelor sale - descrise în mod consistent ca și creații literare uber-vizionare. Proiectele sale în lucru includ *Howling at the End of the Wor[l]ds*, *The Chant of Human Dying*, *Messenger of the Covenant*, *The Autobiography of Psychic Anarchy*, *OMEGA8: 10,000 Jewels in the Sky*, și *OMEGA8: Clan Between the Worlds*, o revistă literară în format digital. El declară că "Revoluția trebuie să înceapă întâi în Limbaj, toate celelalte vor urma. Când Limbajul va fi corect, nu vom avea nevoie de discursuri despre schimbare, vom evolua prin ea. Limbajul este arhitectul intrinsec și oglinda corelată a ADN-ului nostru." Către acest țel Michael a fondat recent o mișcare culturală sub denumirea de **Rebuilding Identity International Cultural Initiative**.

inhabitationem somnium

[locuind în vis]

inhabitationem lucem, inhabitation lux [locuind în lumină]

"Visătorii din timpul zilei sunt oameni periculoși. pentru că ei visează cu ochii deschiși, și fac visele să li se îndeplinească". ~D.H. Lawrence

"orice durere are structura ei așa cum uraganul își are centrul său învăluit într-un giulgiu de ploaie"

~David Ray

1.

Lumina primordială a nașterii stragulând ritmul inimii neliniștite bătaia din aripi în sânul cuvântului vioi răsuflarea luminii în jurul gâtului ființelor vii aglomerare de adevăruri în cuibare, multicolore ADN-uri încolăcite laolaltă bălbâind, muzici

împletite în fâșii subțiri de film lumina preconizată ca tăind pereții celulei iaduri pline de splendori încarnate ghiarele păsărilor de pradă scrijelind poteci luminoase ființe spumegând îndărățul pleoapelor nebuloase Iridescenta captată în carne *Mandala* - frâul necesar de zăpadă Prismele dintre synapse scânteierea dezlănțuită rezistența pozitivă atac negativ transferență, plecări lucide calmul, șeherezada diamante strălucitoare demarcând erate psihice, alungite energii cosmice respirația-suflet respirația-spirit sufletul-spirit luminos țâșnind chiar sub blestemul religiei oul proscris fecundat prin pielița subțire, prin găoacea delicată intrând în casa noii lumini unde traumele nu pot pătrunde din lumi petrecute pentru că stafiile sunt ființe visătoare care-au învățat să-și locuiască propriile vise.

II.

Ca un filament lumina reflectivă pierzându-se printre oase și sânge lacrimile noastre, oglinzii, giulgiu, unde de șoc golindu-se din viața petrecută în următoarea acolo unde copilul lumină îi face semn întunericului să se apropie suflete erup vulcanic din adâncul câmpiilor de forme satanice de conștiință clocotind raze turbate ricoșând răsună inundând locurile unde moartea pândea cu colții & dinții vânând venele blestemând pielea zbârcită acolo unde mame supraviețuiesc pentru a defini prostituția unde viața înghite și este înghițită de viață ființe sătule refractându-se în fulgere fibre de vrajă forfecate împreună cu furie visele noastre se metamorfozează pe fața întunecată a oglinzii în vise de lumină, eul deconectat în afara sa, fixându-se pe el însuși cu priviri hămesite acolo unde a devenit întâi bătrân apoi tânăr, în drum spre țelul final amintiri dezlegate, evaporându-se, golindu-se de înțelese de continuitatea conștiinței private de forță, ancorate în superconductivitate

deposedate de înțelesul propriei vieți în care trauma nu poate trece de la lumea petrecută prin pielea, membrana delicatei găoace *inhabitorium Lucis* regenerat familiaritate călduroasă. *Déjà vu*, Memorie iluzorie.

III

pentru *Cameleonul femeie*, *Vânătoarea*

Scânteietoare, unicelulară imposibilitate transfinită lumina există în limbaj mâna există în lumină prin lumină, din cauza luminii simultaneitate veșnică în limbaj prin limbaj, din cauza limbajului genomul uman traversând lumina ființei, devenind simultan și paralel cu eternitatea că orice formă de limbaj este lumină, două puncte quantice locuind împreună în genomul uman, mâna umană, *să fie lumină*, zice limbajul pe deasupra apelor genomului uman, pe când lumina creează silabele prin care ea însăși este vorbită, prefăcută în existență simultan cu forma și prezența. O, nebuloasă ! O sorii dezvoltându-se în adâncul cromozomului ! O balsamul vindecător al vorbirii împletind ca un tot forma minții ! O, muzica Luminii, O, hoardelor, splendidele ei coarde mutând din loc conștiințele în mijlocul supei primordiale a limbajului ! Unde ești Tu Dumnezeu meu - ascuns din nou sub vălul limbajului, din nou luând masca luminii ? O, simultaneitatea refractară a celor ce n-au fost niciodată deconectați de cordonul ombilical, cei care mor zilnic pentru carnea cuvântului întruchipat, care creează peisajul de sânge ca să definească imortalitatea când de fapt ceea ce însemnează simultaneitatea sunt lumina și limbajul O, înaintașilor, unde ați ascuns lumina simultaneității primordiale, O, saboturile antic, unde-ai ascuns limbajul iubirii înăuntrul limbii tale, înăuntrul pieptului tău în spiritul tău, în interiorul eului tău, în ocupațiile mocirloase ale viselor tale ori poate limbajul iubirii se află chiar în lumina noastră?

Prezentare și traducere de

FLAVIA COSMA

OAMENI PE CARE I-AM CUNOSUT

Pianistul Li Min Cean,

Laureat al Concursului George Enescu 1958

(I)

În aprilie 2001, publicam în „Observatorul” (ziar românesc din Toronto), sub titlul “Pianistul”, povestirea de față. Tradusă în engleză, povestirea a apărut și într-o revistă literară „online”. Interesul trezit a fost impresionant. Am primit mesaje din toată lumea și ceea ce a urmat a fost atât de fascinant, încât am hotărât să scriu continuarea. Redau aici textul apărut în „Observatorul”, urmând ca, în partea a doua, să continui istoria.

Partea I

Am răsfoit zilele trecute, mental, paginile unui album vechi de fotografii, cu foi de carton despărțite între ele de foiță, deși albumul ca atare a dispărut de mult. Ca elevă, pe când la școală făceam fotomontaje pe teme de colectivizare și frunțași în producție, acasă am montat un album “personal” cu titlul “Festivalul Internațional George Enescu, Septembrie 1958”, cu fotografiile lui David Oistrach și Yehudi Menuhin, cu instantanee luate în timpul concursurilor de pian și vioară și, bineînțeles, cu portretele laureaților, inclusiv cel al tânărului care a obținut premiul întâi la pian, Li Min Cean.

Ascultam concertele festivalului la radio. Numele lui Li Min Cean, cu tușeul său inegalabil și cu remarcabila sa interpretare a muzicii lui Enescu, mi-a rămas în memorie, chiar dacă distanța geografică și culturală ce-l despărțea de România erau astronomice.

Revoluția Culturală din anii 60 a avut urmări tragice în China: intelectualii au fost trimiși la munca câmpului, iar artiștilor li s-a interzis practicarea artei și au fost torturați fizic. Despre Li Min Cean se auzise că i s-a interzis să cânte, iar zvonul infricosător care circula în România era că i s-ar fi amputat degetele. Dragostea mea a trebuit să se resemneze în fața uriașei nedreptăți și să aștepte ca timpul să vindece rănilor fizice și sufletești.

Ajunsa în Canada, lucram prin anii 90 într-un laborator, când am auzit la radio printre numele

Pianistul Li Ming Qiang felicitat de dirijorul Constantin Silvestri

membrilor juriului la concursul de pian de la Montreal pe cel al lui **Li Ming Qiang**. Asemănarea cu numele celui pe care îl admirasem cu decenii în urma era frapantă. Am dorit imediat să-l contactez, sperând să dezleg misterul legat de pianistul meu preferat. Am aflat la telefon numele hotelului la care erau cazați membrii juriului și am sunat la hotel ca să mă asigur că domnul Li Ming Qiang este acolo, pentru a-i trimite o scrisoare. Telefonista mi-a răspuns în viteză: da, este la noi, vă pun în legătură și a sunat direct în cameră. Mi-a răspuns o voce de bărbat și, luată prin surprindere, am bâiguit pe englezește: “dumneavoastră sunteți Li Min Cean, pianistul care a câștigat premiul întâi la concursul George Enescu în 1958 la București?” “Da, eu sunt”, mi-a răspuns pe englezește domnul de la ca-

pătul firului, “ce bine îmi pronunțați numele!” (Sigur, ortografia fonetică românească m-a ajutat!) Mi-a trebuit un mare efort ca să-mi controlez emoția, surpriza și bucuria de a-l ști în viață. I-am spus că, de când l-am ascultat la festivalul Enescu, am rămas cu o mare admirație pentru el. S-a bucurat, ca orice artist a cărui creație a rezistat timpului (peste 30 de ani!) și spațiului. L-am întrebat cu ce ocazie se afla la Montreal și mi-a răspuns că a acceptat invitația de a face parte din juriul concursului de pian. A venit direct din China? Nu, din California, unde se afla când evenimentele petrecute în piața Tienanman l-au determinat să nu se mai întoarcă în China, ci să rămână profesor la o universitate californiană. Nu m-am putut împiedica să nu-l întreb dacă l-au torturat în timpul revoluției culturale, spunându-i că în România umblase acest zvon. N-a răspuns, dar mi-a propus să ne întâlnim la hotel în ziua următoare, promițându-mi că-mi va povesti atunci. A doua zi, m-am prezentat la ora indicată în hall-ul hotelului și m-am plasat într-un colț încercând să-l observ printre multiplele fizionomii asiatice care se perindau. Nereușind, m-am apropiat de biroul de informații întrebând dacă domnul Li Ming Qiang n-a coborât, dar el era deja lângă mine. Așa ne-am întâlnit și primul lucru pe care l-am căutat cu privirea au fost mâinile lui: degetele erau la locul lor, subțiri și fine ca sunetele pe care le auzisem cu ani în urmă. M-am liniștit, am înțeles că zvonul cu amputarea degetelor nu fusese adevărat, dar nici total fals, cum aveam să aflu mai târziu din povestirile lui. Ne-am așezat față-n față și am continuat dialogul început în ajun.

Mi-a povestit că, după ce a câștigat concursul Enescu, a rămas în relații cu muzicienii români. A fost deseori invitat să dea concerte în România, dar nu întotdeauna autoritățile din China i-au permis să vină. În timpul revoluției, a fost detașat la munca câmpului. A fost torturat? Da, a fost torturat. Cum? Nu mi-a dat amănunte. Mi-a mărturisit că, pe de o parte, i s-a interzis să cânte la pian câțiva ani, pe de alta i s-au dat munci destinate distrugerii dexterității degetelor. Și, i s-a distrus? Da, în mare parte, din nenorocire, scopul →

VERONICA PAVEL LERNER

Sindromul nemuririi

Oamenii nu au nevoie de utopii nesfârșite, ci de lucruri tangibile în care se pot regăsi.

*
Falsul deștept îi condamnă adesea pe oamenii care îi par inferiori, din neputința de a se ridica la nivelul unui deștept autentic.

*
De dureri nu ne plictisim niciodată. Ele ne sînt și blestemul, ele ne sînt și salvarea...

*
Nu rîde de moartea altui om, tot moartea îți va îngheța și ție zîmbetul la colțul gurii.

*
În viața asta lungă cît un anotimp dureros, unii oamenii înfloresc prin iubire și creație. Ei sînt adevărații vestitori ai nemuririi.

*
Răzbunîndu-te pe răul din tine, distrugi și binele care ți-a mai rămas.

*
Dragostea ne învață mereu să facem dragoste, dar pînă la dragoste sînt atâtea lecții despre comunicare... Cine sare peste aceste lecții nu va ajunge expert în dragoste, ci în disimulări și himere, iar omul pe care a pretins cîndva că l-a iubit va deveni un simplu accesoriu al vanității.

*
Poți fi superior în lumea în care te naști, zeu ești numai în lumea pe care o crezi singur.

*

OAMENI PE CARE I-AM CUNOSCUȚ

→barbar al revoluției culturale și-a atins scopul în ceea ce-l privește. Și după aceea? Mai târziu a reluat pianul, dar nu mai era același.

A iubit muzica românească și a făcut înregistrări la Electrecord. Mi-a vorbit despre România cu o căldura remarcabilă și mi-a mărturisit că apreciază muzica enesciană ca pe o valoare universală. Și acuma, mai cântă? Nu, nu mai poate cânta, dar e profesor de pian. Mi-a oferit un disc vinil făcut în China cu concertul imperial de Beethoven, disc pe care l-am ascultat de multe ori de atunci. Interpretarea păstrează unicitatea tușului de altă dată și, cunoscând

Înțelege revolta omului aflat în suferință. Este ultimul bastion pe care moartea încă nu l-a cucerit.

*

Oferindu-vă tristețea pe tavă, nu văndem s-o folosiți ca otravă.

*

Omul trist este mai viu decît omul care se plictisește de bine.

*

Cînd începem să uităm, o invităm pe moarte să își aducă aminte de noi.

*

Din depresie-n depresie, o să-i faci morții impresie...

*

Cîinele, chiar dacă este lovit, își iubește stăpînul. Omul, chiar dacă este iubit, îl ignoră pe Dumnezeu.

*

Degeaba scrii lucruri frumoase, dacă nu arăți nimănui ceea ce te definește. Să fii sincer și apreciat pentru sinceritatea ta este mai important decît să fii înconjurat de numeroși adulatori pe care i-ai mințit constant, înșirînd cuvinte goale.

*

Sînt tăceri mai ucigătoare decît otrava cuvintelor.

*

Unii cititori sînt atît de sensibili încît ar sări din fotoliul lor comod pentru a-l salva pe autor de la sinceritate spunînd: "Mai minte-ne, mai minte-ne frumos!"

*

Iubirea este un time-out prin care încercăm să ducem meciul vieții în prelungiri infinite.

*

soarta acestui om de un talent cu totul excepțional, sunt, la fiecare audiere, profund emoționată.

Ne-am despărțit prieteni, promițându-ne că vom mentine contactul. După câțiva ani mi-a scris că a părăsit California, mutându-se în Hong Kong, și mi-a dat noua adresă. Cînd, la rîndul meu, urma să-mi schimb coordonatele venind din Montreal în Toronto, i-am comunicat prin e-mail adresa și numărul de telefon.

Mutarea mea s-a făcut într-o zi de toamnă a anului 1997. După weekend-ul în care ne-am aranjat lucrurile, familia s-a reîntors la Montreal pentru a reveni mai încolo. Eram singură în noua locuință, înconjurată de cutii. M-am culcat obosită și tristă, neștiind dacă decizia de a fi plecat din Mont-

Să nu-i faci pe alții responsabili pentru suferința care te încearcă zilnic, să fii tu marele responsabil pentru binele pe care l-ai făcut celorlalți.

*

Fericirea este locul de joacă pentru sufletele neprihănite, pe atlasul unei lumi care stă cu degetul deasupra butonului de autodistrugere.

*

Sufletul călătorește spre inima oamenilor, trupul călătorește spre inima pămîntului.

*

Nici măcar cimitirele nu pot ține în loc hoardele pustiitoare ale timpului.

*

Visul nostru e dezmoșirea de aripi a îngerilor care ne veghează.

*

Viața noastră este doar un oftat care răscolește praful uitării.

*

Nu uita trupul care a sîngerat pentru viața ta și nici sufletul care a lăcrimat pentru fericirea ta.

*

O operă demnă de un mare poet este aceea care, chiar dacă e scrisă în singurătate, este îndreptată mai mult către iubirea de oameni și mai puțin către iubirea de sine.

*

Există momente în viața noastră cînd ajutorul celor morți este mai important decît ajutorul celor vii.

*

Iubirea își găsește naivitatea pretutindeni.

IONUȚ CARAGEA

real a fost bună. La puțină vreme, m-a trezit un telefon. Era primul pe care îl primeam la numărul nou și, cînd am ridicat receptorul, am recunoscut vocea lui Li Ming Qiang, care suna de la aeroportul din Toronto, plecând spre Hong Kong. Fusese la o întîlnire a comunității chinezești din Canada și, pentru că nu a avut timp să mă viziteze, a ținut să-mi ureze bun venit și succes în noua mea viață.

Din acel moment, senzația de singurătate a dispărut și am înțeles că nici distanțele, nici naționalitatea și nici timpul nu au granițe într-o prietenie născută din pasiunea pentru muzică, prietenie de care-mi place să îmi amintesc din cînd în cînd, răsfoind în gînd albumul dispărut.

(va urma)

frivola

s-a risipit cerul prin stele
și noaptea pare tot mai brună
prin poduri cântă cucuvele
și eu îți spun iar, noapte bună,

tu, ca o vampă frivolă
ai luat fuioarele de fum
ți-ai pus pe cap aureolă
și dragostea ai făcut-o scrum,

străin îți sunt, străină îmi ești,
n-am să te caut chiar de ai vrea
până ce-n viață nu plătești
iubirea mea de tinichea,

eu, pradă am să te dau la lei
și chiar la șerpi sau la reptile,
apoi otrava mea să o bei
când te iubești cu trei gorile,

și din frivolă precum ești,
tu ai să-ți pierzi virginitatea
și ai să înveți cum să iubești
aflând în stele jumătatea.

moartea e în haos

e moartea oare necesară ?
avem noi hohote de râs
când bem câte o cafea amară
și ne trezim cu moartea în vis,

ne zugrăvim din nou albastrul
cu părul smuls din bidinea
și călărim un cal sihastru
pe franjuri zugrăviți de stea,

mai trece o blondă, o brunetă
opinia publică e în haos
eu plec spre moarte cu o șaretă
și vieții-i dau din nou repaos.

femeia mării

sălbatic este țărnul, precum este o
femeie
care sărută marea în fiecare zi,
își dezgolește pieptul de unde scoate
o cheie
și grele uși deschide cu moarte-n
insomnii,

cu sânii goi apoi, sărută din nou
marea
se năruie sub valuri și fuge în adăcuri
și trage sfoara nopții apoi închide
zarea
și păsările mării se ascund din nou în
smârcuri,

femeia nopții apare cu sânii dezgoliți
și-aruncă rochia în mare cu noaptea
în interior

apoi pe valuri pleacă cu o lume de
smintiți
și leagă răsăritul cu marea de un nor.

ne mor caii

mor caii de atâta durere,
se împușcă în lună asfințitul,
în inimi e doar sfâșiere,
iar noi uităm ce e iubitul,

coboară caii sub țărături de ape,
caii și mânjii de foc,
coboară în adâncuri să se adape
fugari de durere fără noroc,

mor caii pe câmpuri și șesuri
și dealurile sunt pline de cai,
de stârvuri, cadavre și leșuri,
în noi e durere și plânsul și vai,

se aprind peste câmpuri și dealuri și
văi
focuri de zi și focuri de noapte
ard stârvuri de cai peste tot în văpăi
pe drumuri de fum ei merg spre
eternitate.

să nu te miri

să nu te miri în noaptea asta,
că n-am să vin la dumneata,
căci la cocoș i-a căzut creasta,
cum de pe cer cade o stea,

să nu te miri în noaptea asta
că n-am să te mai pot suna,
căci mi-a căzut semnalul' acuma
și sunt flămând de dumneata,

să nu te miri în noaptea asta,
căci n-am să dorm la dumneata,
căci peste mine a dat năpasta,
vedem noi cum ne-om descurca,

să nu te miri în noaptea asta,
că eu mai am pe cineva,
care se pare că-i nevasta,
ce a aflat de dumneata.

cine va învinge

va veni iarăși zăpada,
pasărea iernii a rămas în noi,
doi îngeri împresoară ograda,
noi suntem săraci și goi,

punem pe masă lumânare de său
și-o bucată de mălai într-un blid,
nația mea e cea mai proastă, zău,
nu știe cum alții timpul și-lucid,

copiii mei n-au ce să mănânce,
gustul laptelui l-au uitat,

azi mâine uită și gustul de pâine
și se hrănesc cu mălai strecurat,

ograda mea este goală,
grădina de pomi e pustie,
pun doi cartofi într-o oală,
trăim numai în agonie,

afară iarăși ninge,
un câine hămăie la poartă,
cine oare va învinge
a noastră soartă?

lumi nemăsurate

într-un pumn de țărână
între două drepte neparalele
și nici perpendiculare,
se măsoară adiacenta
unui testament
dintre un sicriu simplu
din lemn de fag
și un altul dintr-un lemn detrandafir
cu capac de sticlă
și aer condiționat,
se extrage rădăcina la pătrat
și se aprind lumânări de Anul Nou,
la rezultatul obținut
se adaugă un vis
cu fantome veșnic vii,
râmuitorii vin și de la alte morminte
să afle existența putregaiului
mortuar,
în lemnul detrandafir
se observă că mortăciunea
este hibernală
în îmbălsămarea ei,
pe când în lemnul de fag
este putreziciune în toată splendoarea
înfățișării,
Pământul nu mai dă seve pentru
hrana
celor eliberați de coșmarul sărăciei
și închiși în case
cu loc de odihnă și meditație
de doi pe unu,
unde se trezesc într-un haios monolog
cu ei însuși,
este lucrarea lui Dumnezeu
ca o Coloană a Infinitului
lângă a Tăcerii Masă,
acolo unde vine Măiastra
în negru îmbrăcată
pentru ca la Poarta Sărutului
să îți arate neputința vieții
și pe un sărut,
precum Iuda l-a vândut pe Hristos,
să fi eliberat de moarte
într-o viață veșnică
de libertate spirituală.

STEJĂREL IONESCU

Starea prozei

RAI FĂRĂ POARTĂ

(fragment de roman)

Asta e viața, 'tu-i espectanța expectativei mamei mă-sii! Scriu cu ochii pe cheie, la fel cum fac amor amanții la domiciliul victimei, cu ochii pe clanță. Democrație care, acum, s-a mai... scumpit! Glumesc, desigur, nu râdeți! Am eu grijă de asta: Ha, ha, ha! Am reprodus „hectarele”, astea fiindcă onomatopeea mustăciturii nu există. Nu surâdeți. Zâmbiți încăpător și mergeți mai departe. Călcați precaut, că-s pe jos cioburi de stele rămase de azi noapte. Noapte albă înnegrită cu cuvinte mulse din pix. Stoarse din creier, scoase din minți. Cuvinte traseiste, tovarășe de drum, ca firicelul de apă strecurat printre stânci și arbori seculari, pe care, la o adică, îl umflă ploaia sau dezghețul și devine balaur din poveste...

„Domn' profesor...” (S-a zis cu Tovarășul de Jurnalism și Științele comunicării!) „Ce este, domnișoară studentă?” „Când mai publicați o poveste de-aia mișto, un roman de-ăla deocheat, cu gagicăreală și...” „Și!” „Cu știți dumneavoastră... Cu prostituata aia ce i-a și îngrijit pe cei doi frați mai mici, până când ăi mare, a crescut și... așa și pe dincolo cu ea, de i-a prins cel mic care, de ciudă, a vârat cuțitul în ea... sau în el, că nu-mi mai amintesc, cum ne-ați povestit...” „V-am povestit eu... subiectul ăsta?” Răspuns colectiv: „Daaa”. „Bine... O să mă mai gândesc... Acum, altceva avem de povestit... Cât e ora?... Bine... Pauză... Ne vedem la seminar!”

Nici n-am dat răspuns: ce-aș putea câștiga dacă tot pierd vreme, neuroni,

hârtie, pastă de scris și bani, dacă timpul, oricum și orice aș fi făcut, tot s-ar fi dus? Adică, eu m-aș fi dus, căci dumnealui „obiectul” lui Cronos e static, stabil, infinit, etern, invizibil.

„Tu-i *panta-rei*-ul mă-si!” mi-aduc aminte cum înjura *proful* meu de „Tuburi și semiconductoare” din școala militată, atunci când suna recreația.

„De ce nu ziceți 'tu-i *fugit irreparabile*... *tempusula* mă-si, tovarășe colonel?” întrebasesm odată tam-nisam, la fel ca studenta mea de azi din Academia (militară) Bravus.

„Fiindcă timpul nu fuge. Nu trec orele și zilele, ci noi, trecătorii, muritorii, umblătorii...” îmi răspunsese lectorul de *bem*.

Ce e *bem*? Bem și noi, bem și voi. *Bem*-ul ăla era de temelie... bazele educației militare ... Te-nvăța cum să te culci cu goarna și să te deștepți la goarnă: „Ta-tii-ta-tataaa. / Ceaiul este gata, / Bagă pâinea sub manta, / Futu-ți mama ta!” Tradiții, nu? De când ai noștri părinți luptau în Tatra.

Cum să saluți cu „să trăiți”, regulamentar, nu cu „să muriți”, cum mai ziceam eu, infiltratul, când răspunsul era la grămadă... Dacă se-avea, de dracu' aș fi dat! *Bem-bem!* Cum să nu pricepi nimic, dar să zici „am înțeles”. Tare, sacadat, toți odată. Cum să fumezi ... în solda de 19 lei, șapte lei îi reprezentau banii pentru tutun ... care se dădea și nefumătorilor... *Bem, bem și iar bem*... Dar la șpriț ne abținem. Cum să mănânci ori cum să zici adio și-un praz verde dac-ai vorbit în sala de mese și te-a observat FBI-ul (Fleșcaru Benedict Ioan, locotenent-colonel și staroste al batalionului *doi elevi* de anul unu, doi și trei) care te scoate afară la instrucție disciplinară. Să-i piară pofta de mâncare și apetiturile de libertinaj. De civilie! Cum se tencadrezi în *pou* (programul orar al unității) la minut și la secundă, dacă vrei să nu te tundă. Ras în cap cartof sau nap! Cum să dai tonul la cântec ... „Patrie liberă, noi am jurat!” sau „Avem o țară și-o datorie” ori „Treceți, batalioane române, Carpații” ... Nu, ăsta, nu! Că i-am trecut deja. Suntem la Sibiu. Ne pregătim pentru luptă: culcat, în picioare, în genunchi și așezat. Cum să mergem. Marșul, tovarășe elev, e cheia victoriei. „E valabil și pentru elev Weissenbacher... și pentru Koroncsi!”, țipă Tostao la sasul și secuicul din pluton, care nu cred în inamici, cum nu cred nici în

victorie. Marșul, manevra, atacul, contraatacul. Învăluirea, înșelarea și surprinderea adversarului. Mersul în pas de manevră cu varianta pas viu (viori, cum ar veni), de defilare, alergător și fuga. Fuga marș, spaima bravului ostaș. Care devine soldat orchestră. Toate accesoriile – gamelă (pentru hrană), bidonaș (pentru apă), raniță (pentru efecte), sac (pentru grenade și merinde), geanta (port-încărcătoare), lopata (mică de infanterie), foaia de cort (în bandulieră), masca (contra gazelor), completul de protecție (antichimică), pistolul-mitralieră (la piept) și baioneta-pumnal (în teacă) – *unșpe* instrumente care sună-răsună în ritmul pașilor grăbiți în lupta cu secundele stării de urgență din cronometrul comandantului de pluton poreclit Tostao! (L-am văzut la întâlnirea de după 40 de ani, îl privesc în fotografii, și nu am niciun sentiment, altul decât de admirație. A fost un domn, tovarășul Tosti!) Câmp tactic, pământ al înțeleșărilor, teren mediu frământat. Spațiu mioritic.

Am onoarea să te salut, cinstite fiu al preotului Isidor din Lancrăm! Suntem în Mărginime. Căutam veșnicia pe care-a născut-o satul, cum ai spus tu, meștere Blaga. Suntem leoarcă și n-am dat de ea. Mai e timp. Îl ține *Il Coandante* Tostao în porthartă și ni-l aruncă pe ciozvrâte de minute. Grele, osoase, contondente. Timpul stărilor de urgență, al scrășnetului, al suferințelor și răbdării. Lasă că vine ea, pensia militară! Mare și răsplătitoare. Ne vom scoate părleala. Și c-am acceptat să trăim cum trăim și c-am jurat ca la o adică să murim. Nu e timp pentru păreri de rău: o facem pentru țară. Pentru Patrie. Aia a Vladimirescului, nu asta a tagmei jefuitoare!

Alergare cu gândul porționat ca pâinea de la masa de prânz: o parte la țară, partid, popor și comandant suprem pentru care am jurat credință și o parte la popasul numit haltă de ajustare unde ai voie să te descâlți, să te dezbraci, să-ți lepezi accesoriile, să fumezi și să înjuri.

De obicei, n-ai timp decât să te tolănești pe spate și să-nvârtești burghiul ochilor prin frunzișul codrilor frați de cruce (pardon, frați de stea!) cu românul, codri care concertează.

NICOLAE ROTARU

Starea prozei

Când ceri... și ți se dă!

Am crescut auzind, în mediul bisericesc sau laic, „Ceri!... și ți se va da!”

Zilele trecute, vorbind cu o prietenă, am îndemnat-o, ca leac pentru tristețea ei, să-i ceară lui Dumnezeu ajutorul, prin sinceră rugăciune. Răspunsul ei m-a uimit și m-a pus pe gânduri:

“-Dar mi-a dat, tot ce i-am cerut!”

Acasă la mine, lungită în patul cu miros de levănțică, pe întuneric, îmi place să las jaluzelele ridicate și să admir stelele... luminile stradale sau ferestrele celor fără somn, de la blocuri. M-am gândit și la viața mea... la câte am cerut... și am primit. Mi-au adus acele dorințe, împlinite, fericirea?

Nu mică mi-a fost uimirea când am constatat că, de multe ori, în situații problematice, care păreau fără rezolvare sau ieșire, m-am rugat cu toată credința și încrederea mea... și acele dorințe au prins contur.

Când am avut 18 ani, am iubit, la fel de mult, doi băieți... și n-am putut alege. Amândoi s-au supărat și s-au căsătorit... cu alte fete. Unul a divorțat... și m-a căutat... pentru a vedea dacă l-am ales pe celălalt. Am fost soția lui... ”Numărul 2!”... cum îmi spunea când voia să mă necăjească tare. L-am dorit... și l-am avut... dar n-am fost fericită decât în mintea mea. Mi-am trăit visul cu mare bucurie și plăcere, până când “mândra”, care mima o

sarcină, mi-a zis: “căsnicia ta... e un rahat (scuzați expresia, dar așa mi-a zis, în față)”.

Mi-am dorit să-mi iau doctoratul... D-zeu m-a ajutat și l-am luat...dar am îndurat umilințe (verbale) atât din partea fostului coordonator-muribund (om bolnav, acum înțeleg), cât și din partea fostului soț, care se vedea eclipsat prin „dorința mea de mărire”.

Abia după trei sarcini pierdute, la a patra, când am născut, prin cezariană, la 6 luni și-o săptămână, o fetiță, n-am mai cerut nimic... Medicul m-a tot avertizat că pot exista urmări grave... de sănătate fizică și mentală... la un copil prematur...

Eram la terapie intensivă... am luat cartea de rugăciuni în mâini... și-apoi am închis-o.

“Facă-se voia Ta!” atât am zis... și-am căzut într-o lungă stare de somn adânc, liniștit.

Ani de zile apoi mi-am reproșat... că nu m-am rugat atunci... că nu am cerut ajutor pentru viața fiicei mele.

Apoi, când am divorțat, m-am gândit că, după cum sunt copiii de azi, sigur ar fi plecat cu tatăl ei, că are bani mai mulți... și mi-ar fi rupt inima... sau, dacă ar fi suferit de orice fel de handicap... fizic sau/și mental... aș fi suferit, la fel... în fiecare zi.

Nu mai cer, de mult, nimic! Mă bucur cu ce am, cu ce sunt... și-i mulțumesc pentru fiecare zi, pentru fiecare prieten, pentru fiecare zâmbet fugar...

Cât de înțelept trebuie să fii, ca să ceri... ce-ți trebuie? Are rost să

verbalizezi... ceea ce D-zeu știe dinainte că ai nevoie?

N-am atâta cultură religioasă... așa-au fost vremurile... și nici postdecembrist n-am forțat prefacerea mea. Am considerat că sinceritatea gândului și cuvântului sunt mai valoroase în orice rugăciune făcută după un anume tipar.

Îmi amintesc și acum, cu plăcere... și râd, fără să vreau... o scenă petrecută pe Calea Aradului, de Sfântul Ion, acum câțiva ani:

La o terasă, doi barbați. Rupti de beți! Unul, mai comandă două pahare cu votcă... pentru el și amicul său. Celălalt, într-un efort vizibil, ridică capul de pe masă și zice:

-Bă, nu mai pot... nu mai vreau! Nu mai vreau!

-Poate nu știi ce vrei! zice primul, și-i face cu ochiul chelnăriței, să le aducă.

-Da, băi... poate nu știu ce vreau! râde, cu singurul dinte ce-l mai are tovarașul de pahar.

De-atunci, ani de zile, am tot folosit expresia lui, pe la petreceri, cu prietenii cu care ne plimbaserăm când am văzut scena, de Sf. Ion: “Ia, mai, că poate nu știi ce vrei!”

Voi știți ce vreți?

Grijă la ce veți cere... că vi se poate da!

Multă înțelepciune și noroc, vă doresc, din tot sufletul!

CORINA-LUCIA COSTEA

Greața

Se dedică unei Elene din vreme în vreme

Greața lui Sartre se întinde peste tot, ca și cuvintele. Bei un pelinaș, trece, umilința rămâne. Schimbăm macazul în fața vieții. Nu vom fi minidinozauri. Nu avem vicii, doar viceprimari. Oamenii așteaptă reduceri de prețuri, li se reduce viața. Injecția letală se mai aplică în Texas. Dar prin foame poți să te purifici. Prins în năvodul dorințelor nestăpânite, nu este rău să înnebunești uneori. Informații penibile. Ecce homo, gayule. Ochiul dracului îngrașă statul. Sperietorile sunt doar pentru copii. Ciorile bătrâne știu ce sunt ele. Sfântul satyr luă un satâr și dădu o lovitură mortală ordinii de drept. În moalele capului. Minciuna – un viciu absolut și intratabil. Faci o

baie, te simți ca un împărat, ca Marat înainte de a fi înjunghiat. Cineva a dat foc casei, pisicile au venit în ajutor, au urinat cu sârg. În timp ce avionul se prăbușea, doi îndrăgostiți se buzunăreau reciproc. Dați poporului Fevarin. Este un leac – minune. Umbre, shadows, trei ani la pușcărie, un om solid, nu te lua de el, Totul e să-ți pierzi vremea, fă exerciții fizice și psihedelice, prăbușit foarte jos, în adânc, de profundis, te rogi de zei mai mari și mai mici, Dumnezeu o să privească ironic, nici un condamnat nu este vinovat, așa e Legea, nici cei duși la execuție, cam macabră chestia, norocos vei fi, de vei găsi pe cineva acasă, ultimele clipe sunt cele mai grele, vorbești cu un om, afli a doua zi că nu mai este, mincinosule, de unde vii? Mmm, mormăi Shadow, vine furtuna. Ne împachetăm lucrurile, ieșim, ne așteptăm zei. Copiii nu se fac peste noapte, nici fructele coapte, nu știi,

zăludă, cu cine ești rudă, rupe-mi o pleoapă, am să te pot cunoaște, fiul tatălui tău, hău din hău, cu cât ești mai modest, treci la rest, de ce să iubești moartea dacă, romană, sarmată, n-ai înțeles bucuria unei păsări cântând, nici strălucirea în ochii profesorului de Gând, ai grijă ce vorbești, îmi șoptește, te aud copiii și te spun lui nea Pește. O idee este mai importantă decât o catedrală, spune spânul închinându-se pe ascuns, ferește-te să devii victima adevărului, omul își suflă nasul cu putere, dar adevărul creator de iluzii? Viața-i frumoasă, palpită, ca o pipiță, o bomboană îți schimbă gustul, naiv ca o gură de incendiu, el știa că afectarea este semnul indiferenței, vântul sufla mai ușor ca o frunză, casele păreau solfegii solidificate, băltoacele aurite de soare ne orbeau, vorbeam și ne certam în gând, tăceam ca două afeturi de tun.

BORIS MARIAN

O zi de 10 ca o gaură neagră

In memoriam Ricuța Ionescu

Ce cuvinte, ce îmbrățișări ar trebui inventate, pentru a alina durerea unui suflet ce-l plânge pe altul? Nu mai vărsa lacrimi, mamă, nu mai vărsa, un spirit ludic ca al ei, n-ar vrea s-o plângă cineva, rare, rare sunt în lume ființe calde cum era ea. Bucură-te, mamă, și-a văzut nepoata și-a strâns-o în brațe, ca pe-al ei odor, i-a cântat de Călinești, viață și amor, nu i-a spus de moarte, durere sau că-i va fi dor. Cum s-alini un suflet ce-n noapte strigă pe altul, de parcă, pentru cea din urmă oară, s-ar îmbrățișa? nu mai plânge, mamă, n-a plecat departe, ți-a fost mai mult decât o soră, dragostea voastră nu se-mpiedică de moarte.

Nu mai vărsa lacrimi, mamă, nu mai vărsa, zâmbește la gândul că e deasupra ta...

Lecție despre maturitate

E greu să ai griji de om mare, mama mi-a repetat asta mereu și eu, copil fiind, eram surdă la orice aluzie. cutureieram aleile în căutarea jocurilor, copiilor care râdeau și jucau șotron, fiecare pătrățică sărită era un pas în viitor, dar întotdeauna mă întorceam de unde-am plecat. dacă aș fi știut, mamă, că-i așa de greu să fiu om mare, ți-aș fi cerut să-mi spui și mai multe povești, să te joci cu părul meu, să-l împletești mai des, să ne uităm la și mai multe stele, și să mă lași copil... de-aș fi știut, mamă, că maturitatea doare... aș fi scris eu o poveste de care și timpul s-ar fi speriat

și ne-ar fi ocolit

Profeții despre trecut

De fiecare dată când îmi amintesc de tine și nu se întâmplă rar, pentru că toate îți poartă mirosul de liliac și misterul privirii, mă trimit în viitor să văd cât de alb mi-ar fi fost sufletul lângă tine și încep să plâng încet, în taină, ca o bătrână ce știe că-i sunt numărate zilele, dar nu are curaj să le spună nepoților că moartea chiar există și de-o vreme se pregătește s-o îmbrățișeze. Poate te-ntrebi de ce plâng și de ce nu aștept ca viitorul să devină, încet-încet, prezent. Uite de-asta-mi se preling lacrimile, dragule, drag, viitorul în care mă trimit eu nu poate fi altceva decât fantasmă, iar albul, albul meu ține de mult timp moartea de mână

RALUCA PAVEL

Cuvinte-ncumintite

(I)

(Pilule fără efecte secundare)

1. Ridicolul oamenilor fără haz este atât de penibil, încât numai tăcerea poate să-l aprecieze cum se cuvine.
2. Hlizeala este ca o cocotă ce-aține calea răsului inocent.
3. Mult mai lesne decât a râde este să te faci de râs.
4. Și dacă răsul de la urmă e rânjetul celui îngrozit de neantul morții?
5. Rânjetul este răsul fără bucurie ce vine îndată după stingerea luminii zâmbetului.
6. Toți oamenii au inimă. Dar câți dintre ei sunt oameni de inimă?
7. Aritmetica sui-generis a cuplurilor care se iubesc: $1+1=1$.
8. Geografia iubirii sincere este atât de întinsă, încât doar unora dintre inimi le este dat să o cunoască.
9. În atâtea mii de ani, oamenii încă n-au învățat că altitudinea socială este o formă de relief necunoscută de către geografia iubirii.
10. Femeia-marfă își stabilește mărimea prețului direct proporțional cu scurtimea minții sale.
11. Inima cocotei? Un organ care ajunge să o onoreze de-abia după ce uterul a dezonorat-o complet.

12. Există trei mari categorii de femei: a) Femei care se iubesc pe ele cu ardoarea cu care-și urăsc cele mai bune prietene; b) Femei care doresc luxul și gătelile în chiar mai mare măsură de cum își condamnă semenele înrobite acestei slăbiciuni de-o vârstă cu istoria; c) Femei cucernice, adică rezultatul irezistibil al încrucișării primelor două categorii.

13. Poleiala femeii cochete este ca pulberea de pe aripile fluturului: fără poleială, ea nu cutează să-și ia zborul, fără pulbere el n-are putere să zboare! Și amândoi au motive să se plângă de cruzimea sorții pentru starea de nefluturatici la care au fost constrânși...

14. Femeile încep să regrete din clipa când nu mai au nimic de pierdut.

15. Cinstea este noțiunea pe care tot mai multe femei din zilele noastre ajung să o înțeleagă de-abia după ce devin inutile pentru treburile necinstite.

16. Cum numărul femeilor îl depășește pe cel al bărbaților, este de presupus că pământul rodește mai multe Marii Magdalene decât discipoli ai lui Iisus.

17. Dărnicia îl îmbogățește pe sărac, lăcomia îl sărăcește pe bogat.

18. În relațiile amoroase, ea numai ce

va spune și el îndată se supune.

19. Oricât ar fi de consistent, darul bogatului nu valorează cât darul-jertfă al săracului.

20. Surplusul bogătanu-l drămuiește, din al său pic săracul dăruiește.

21. Femeia soțului i se supune, doar dacă el ca dânsa spune.

22. Într-o familie unită doar ea să turuie-i menită.

23. Trebuie să fii dăruit de la natură pentru a ști să te dăruiești altora.

24. Nu degetul murdar e bun pentru ascuns, ci cel curat și cu pomadă uns.

25. Politica este instrumentul prin care se face dovada clară că tot răul celor mulți e spre binele celor puțini.

GEORGE PETROVAI

adulter textil

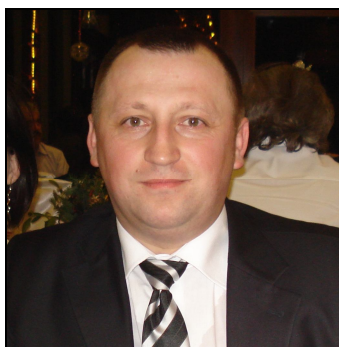
mi-am invitat cravata
să admirăm împreună realitatea de
sub grindă.
m-a refuzat elegant,
spunându-mi că pe seară
are bilet la premiera unei drame
sub crengile castanului înflorit
de la marginea drumului.
disperat, am urmărit-o în miez de
noapte,
pândindu-i păcatul, descătușându-mi
furia.
dansa agățată de gâtul celuilalt,
unduindu-se cu mișcări lascive
în ritm de blues...
și nici măcar nu se asortau...

noi, în oglindă...

l-am izgonit pe Ivan...
dincolo de stele...
zvârlind coada sapei
de pe crăpăturile palmelor,
ne-am deghizat în Giovanni,
visând la temelii neridicate...
deșteptați de orologii precise,
apăsăți de alte poveri
am îmbrăcat sacoul vechi
al valetului John,
spre a urca deasupra tihnei
ziduri mult prea înalte...
triști, fără vlagă,
cu spinări de seceră,
ridicând piramide roșii,
între soare și lună
îndreptam în ziua Domnului
hârtiile sudorii,
mototolite în buzunare hulpave
de urmașii lui Don Juan...
căutând alinare
târziu, în noapte,
ne linișteam sufletul
cu vorbe curate...de-acasă...
fredonându-ne jalea,
înăbușindu-ne dorul
amăgindu-ne că mai e puțin...
tot mai puțin
până vom fi iarăși... Ion.

alergând după cuvinte

am deschis ochii...
mari, negri,
la o margine de lume,
necunoscându-mi cuvintele...
am început să alerg
și să le caut
fără a ști că ele mă așteptau...
de ceva vreme...
le-am aflat înmiresmate
printre petalele bătrânului zarzăr...

azvârlind în sulite roua zorilor,
răvășind potecile ascunse
ale codrilor de brazi...
hălăduind prin poieni și munți,
ascultând încă mugind
turmele de zimbrii...
luându-le urma,
lunecând fără șoaptă,
le-am găsit către seară
sub piciorul punții știrbite
lângă celelalte vorbe,
fugărite printre coline,
supte sub lună plină
și purtate apoi de acvile
înspre glorie...
eterna glorie...
deșirându-mi destinul,
le-am adăpostit în palme
sorbindu-le, potolindu-mi setea
ce nu fusese până atunci
...rostită.

exercițiu algic

te-am păstrat conștient în talpă
contopindu-mă cu durerea,
necunoscându-ți încă destinul.

am încercat să te descopăr
fără să-ți tulbur liniștea,
refugiindu-mă doar în hazard:
insulă dispărută...
corabie scufundată de furtună...
cenușă risipită în valuri...
idilă interzisă cu final asumat...

te-ai adăpostit în mine
spre a medita
tu, fir de nisip
al iubirii de-o vară...

scurtmetraj

stropi de ploaie striveau
tabla ruginită a pervazului.
te priveam, fără să te băntui
afundat în canapeaua moale,
filtrând liniștea de dinaintea cafelei.
dincolo de șosea, la geamul tău
îți jucai fără să știi rolul
în filmul meu mut,

cu scene lipsite de substanță
ce nu puteau fi îndepărtate
nici măcar la montaj.
dezvelei rând pe rând
zâmbete, străluciri zugrăvite în
albastru,
adăpostite de evantaie efilate,
ce tresăreau doar atunci
când dădeai pagina mai departe.
ploaia se întetea
risipindu-ți mirajul,
iar tu dispăreai, voalat,
asemeni unei holograme
părăsite treptat
de curentul său alternativ.

incertitudini fecunde

respinsă de vise,
m-ai provocat să-ți dezvălui
eternul feminin „cât de mult...?”.
cu palmele mari și ude
ți-am ferecat atunci ochii,
și, adulmecându-ți suflarea
te-am aflat rezonând dincolo de
atingeri.
deasupra smereniei, renegați de
șabloane
galopam despuiți printre săruturi
eșuate,
fără a ne afla printre ele.
amețite, cu unduire incandescente,
perseidele se amestecau frenetic
într-un dans prolific,
mușcând haotic din eterul cernit.
lovite de sete,
izbeau limpezimile terestre
ridicând nori angelici, acoperindu-ne
urma.
fugăriți din curcubeu,
albatroșii pigmentați
se tăvăleau prin colbul de stele,
deghizându-se subtil în voiajori
inelari.
simțindu-ți parfumul,
planeta trandafirilor albi
cuteză să-și ascută spinii,
pentru a-i scrijeli un autograf printre
petale.
respirând agonice,
se oglinde în ochii tăi mari
și, speriată de adâncimea lor se
îmbujoră,
furând un strop
din seva degetelor tale.
ne-am regăsit unul pe celălalt
dincolo de pleoapele deschise,
alergând spre orizonturi latente,
dincolo de vlagă...

ADRIAN-NICOLAE POPESCU

Teatru

O VALIZĂ STRĂINĂ

(Piesă în 2 acte)

Personajele:

Ea

El

Bunica

Polițistul de gardă

Ofițerul de poliție

Nevăzătorul

Insul cherchelit, supranumit Zeul

Bachus

Cerșetoarea timidă

ACTUL I

SCENA I

Gara Chișinău. Sala centrală.

Anunțuri sonore despre circulația trenurilor. Ea, o tânără fardată exagerat și îmbrăcată sumar pentru un început de iarnă, trage anevoios după sine o valiză enormă către un loc ferit de trecerea călătorilor.

Poșeta îi cade pe jos și Ea se descurcă anevoios. Apar succesiv, din diferite direcții, Nevăzătorul, Insul cherchelit și Cerșetoarea timidă. Aceștea înaintează în jurul tinerei și fiecare dintre ei o acostează în felul său.

Nevăzătorul: Fetică dragă, ești necăjită. (Trădând simularea handicapului, scoate din mânecă și îi arată un pliculeț.) Ai putea să te bucuri puțin... Cu prețul ne înțelegem.

Insul cherchelit: O să aveți de-a face cu Zeul Bachus. Nu știți cine este Zeul Bachus?

Cerșetoarea timidă: Bărbatu-meu face pușcărie... Am rămas cu doi copii năpăstuiți...

Ea, disperată, dă din mâini cum s-ar apăra de un roi săcâitor de muște. Un călător cu rucsac în spate, El, se apropie cu zâmbet cald de parcă ar fi cunoscut-o demult.

El: Să te ajut, domnișoară?

Ea: Nu, nu... (El se îndepărtează. Ea, cu o mână stăpânind valiza, cu alta culegând poșeta de pe jos, se

răzgândește și strigă în urma lui.) Ba da, chiar te rog!... Nu pleca!

El revine și ia valiza să o ducă mai departe. Nevăzătorul, Insul cherchelit și Cerșetoarea timidă, unul câte unul, se retrag și dispar.

El: Oho, ce mai valiză! Chiar e greu să te descurci cu ea. Stai puțin, ia uite roțița aia. O roțiță e blocată, știi?

Ea: (Necăjită) Jigodia de taximetrist...

El: Ce ai pățit?

Ea: Jigodia... Am urcat la Ciocana și i-am spus să mă ducă la aeroport. Pe parcurs a mai cules un pasager care se grăbea la tren. La gară, ăla și-a luat valiza din portbagaj singur.

Taximetristul nici barem n-a coborât să-și facă față că îl servește, ci a prins a se codi. Și-a numărat banii, a vorbit cu cineva la telefon, după care a spus cu nonșalanță că nu mai merge la aeroport.

El: Se poate așa ceva?!

Ea: Da, a zis că i-a parvenit o comandă de mare urgență. Mi-a aruncat valiza pe caldarâm și dus a fost.

El: Și de ce n-ai luat altă mașină?

Ea: De unde, ai văzut vreun taxi pe lângă gară? Poleiul ăsta... Am zis să intru ca să mă încălzesc puțin.

El: Da, e început de iarnă... (îi examinează cu coada ochiului vestimentația sumară) și iarna nu-i ca vara.

Ea: (Înțelegând aluzia lui, încearcă să-și acopere genunchii goi. După o pauză, pentru a sustrage privirea lui fixă.) Eu, proasta, târâi valiza asta grea. Parcă ar fi plină cu pietre.

El: Păi, dacă ai ticsit prea multe lucruri... Nu știi care este greutatea limită ce se permite la avion?

Ea: Ba da, dar roțița... O fi sfărâmat-o de caldarâm jigodia de taximetrist. (Se apleacă asupra valizei să cerceteze roțița frântă.) Aoleu, ce valiză e asta? Nu e valiza mea!...

El: Cum, adică, nu este valiza ta, dar a cui?

Ea: (Cuprinsă de panică.) Nu știu. Asta nu e valiza mea!... Cu siguranță, insul ăla grăbit a luat, din greșeală, valiza mea. Părea asemănătoare. Ce o să-mi facă bunica!...

El: Stai așa, când s-a întâmplat?

Ea: Acum o jumătate de oră.

El: Păi, haide să-l căutăm! Insul o fi încă prin gară.

Ea: Nu, nu mai e. Tocmai se anunța îmbarcarea în tren.

El: Și dacă l-a scăpat?

Ea: Cu siguranță, nu! Plecarea trenului a fost anunțată în timp suficient ca el să reușească.

El: Da, urâtă treabă. Îmi pare rău. (Văzând că Ea e gata să plângă, încearcă să o încurajeze.) Dar din orice situație confuză există o ieșire, face doar să o cauți și să o găsești. Ce aveai în valiză?

Ea: Ce aveam, ce aveam... Boarfe.

El: (Suspicios) Stai așa! Tu cine ești?

Ea: Sunt Eu. (Necăjită) Lasă-mă în pace cu interogatoriul! (Deprimată, se așează pe valiză.) Dacă valiza nu e a mea, ce să fac?

El: Să o restitui posesorului.

Ea: Care posesor? Du-te și îl caută!

El: Nu te supăra, nu-ți fac interogatoriu, dar spune: tu pe taximetrist îl cunoști, cel puțin din vedere? Poate ai reținut numărul de înmatriculare al mașinii?

Ea: Era simpatic...

El: Semnalmente, semnalmente, domnișoară.

Ea: Vorbea basarabinește...

El: (Nedumerit) Adică, cum basarabinește? Asemenea limbă nu există.

Ea: Ba există – pe jumătate rusește, pe jumătate românește...

El: Și insul?

Ea: Nu-mi plac bărboșii și nu i-am dat atenție.

El: Ei, bine, dar mașina?

Ea: Mașina de culoare gri...

El: Marca, numărul?

Ea: Nu pricep în mașini. Ia mai lasă-mă în pace!...

El: Deci, așa: jigodia era simpatică și vorbea basarabinește, insul cu valiza – bărbos, mașina – gri-gri-gri, cum ar fi un greier... Nu prea stufos pentru o eventuală anchetă.

Ea: (Iritată) Ce tot mă anchetezi!... Zi și tu cine ești.

El: Sunt Eu. Ha-ha! ce mai bălbăială: Eu, Eu... Să fiu sincer, te-am întrebat cine ești pentru valiza asta dubioasă, de alt fel... (După o pauză.) Poate să anunțăm poliția?

Ea: (Surprinsă) Poliția?! Vrei să mă aresteze! Pentru ce?

El: Da, poliția. Așa se procedează totdeauna când...

Ea: Când ce? Sunt eu o hoasă sau am fost jefuită?!

El: Ascultă, stimabilă Eu... Adică Tu... La naiba cu!... Spune odată cum te numești. →

DUMITRU BĂLUȚĂ

Ea: (*Amuzată*) Ți-am spus, mă numesc Eu.

EI: (*După o pauză, cu suspiciune.*) Dragă fată, totuși, mă faci să gândesc că ai motive să-ți ascunzi numele. Deschide valiza să vedem: este a ta, nu este a ta și apoi...

Ea: Mai degrabă tu mă faci să gândesc că mă consideri o hoață. Eu o deschid, dar tu pe urmă să-ți ceri scuze... (*Se scoală de pe valiză și încearcă să desfacă fermuarul, dar nu-i reușește.*) Vezi, nici nu știu cum să o deschid, pentru că nu e a mea. Tot nu mă crezi ?

EI: (*Curios*) Nu se poate să nu se deschidă. Ia să-ți arăt eu cum se deschide. (*Râde*) Aoleu, ce mai conspirație! Fermuarul e blocat cu o clamă. (*Înlătură clama, desfăcând fermuarul și deschide valiza. Triumfător.*) Poftim, acum ce mai zici? (*În valiză se vede ceva învelit în hârtie neagră. Ea, surprinsă, scoate un Țipăt. El se arată derutat.*) Ce este, domnișoară?

Ea: Nu atinge nimic! Cheamă poliția!

EI: Aha, tocmai ce-ți propuneam eu! (*Prinzând curaj.*) Dacă am ajuns până aici, stai așa. Mai întâi noi să vedem... Sper să nu fie un cadavru hăcuit. Tu ce zici? (*Ea iarăși scoate Țipete. El dezvelește din hârtie un bust ce redă cu aproximație chipul Conducătorului.*) Ia te uită! Asta mai zic și eu... Senzația secolului XXI.

Ea: Tu înțelegi ceva? Ce-i cu momâia acesta?

EI: Tu ești momâie, nu vezi că... (*Ironic*) Ce cretini, ce barbarie, domnule... L-au sechestrat pe *Vojdy!*

Ea: *Vojdy!*? Ce tot trâncânești, ce fel de...

EI: Păi, vezi și tu, Conducătorul! (*Cercetează bustul.*) Bun material... Bronz curat, nu glumă. Cineva a pierdut, cineva a câștigat. (*Râde cu poftă.*) Mai dorești poliție, domnișoară? Hai să împărțim în doi trofeul.

Ea: Mai lasă clounada acesta! Nu mă interesează ce e în valiză. E o valiză străină și atât. Vreau să găsesc stăpânul ei ca să-mi restituie valiza mea. A mea, înțelegi?! Ajută-mă, te rog frumos!...

Pe fonul anunțurilor sonore despre plecarea și sosirea trenurilor scena se întunecă.

trezirea frigului

trezirea frigului cât experiența
nostalgiei denanțe
altor vrânduri-rînduri de nu mai
pornisem s-o auzi
suspensia caut acantei broșa pieptul
înnorării

zbate-ți detașarea până m-oi
întoarce tot tu o să suni
că plec la opt nu șapte 6 ne trecuse
nord șezând
nemergând neabuzând rămașii
revendicându-ne

cârnu și surdul curenții basarabului
Camus și Camil
n-aș mai rima colonele mustața
cobiliță nepoților
tranzit neîncetinit în amurg ce mi te
plimbi în cisme

Surya suriu

Surya suriu Sauron juguriu
nеспălat de supărare Savitur
kama vama ia-mă yamă a mă

Val hinotizează soarele să-i spună
de când îi creșteau și lui dinții
prin cumulus către Andalo

Preneștino ancora voce
în căruță cu Montale
și mai unde ochi de soare

fervori răscumpărate

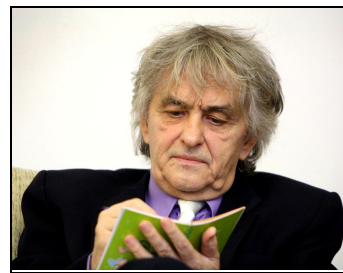
fervori răscumpărate Kant
ascunsul pur bură bată
frustrările lui Dumnezeu

fler ultime sparger
destul a ajunge
fericirea credinței

depănări redundante
rearanjări de zodii
nerezistența la ore

nemișcare pe muzică

nemișcare pe muzică de crematoriu
stop emoțional card bodygard
n-o să vină trăiască media acum chiar
nu mai e de plecat
n-am zis decât Drăghicescu

ți-a crescut părul Bianca

poate veți fi mai mulți în Jaipur
călătoare juvență hai acolo
gata sop făto se vede ecranul

cătușă prescurtată

cătușă prescurtată tușă
agapele nonșalantei extra
niciun templu de exemplu

nepolitic de abject subiect
nu vine cine n-are întremare
părutoare dracilă racilă

înghiți în sec lăsată secului
trăgând nădejde o viață
soare agățat în steag atârnat

rejectat divorț

rejectat divorț de divorț rejectat
gâdila aldila ajun cajun cu mere
niciun ban messere

papucii lui Mahmud înapoi
vor apărea copiii jos
la vedere sus că fum

a divorțat că nu i-a zis
că e frumoasă de ce
să fi vorbit ca la culte

ne conduse

ne conduse o doamnă Vasili
până prin Codrii Cosminului
de cu arderea țaranului

ești în cer nume sfințindu-se
cum ai scoate un revolver
că tot se uită fetele

altor revelații nesmirnă
fadoarea s-o împrăștia
că moartea mai vrea

GEORGE ANCA

O ARTISTĂ

Aculina Strașnei-Popa

A iubit mările, oceanele, pământul, văzduhul, a ars ca un foc, a iubit oamenii și l-a iubit pe Dumnezeu (S.F.)

Întregul sistem de creație și gândire al artistei Aculina Strașnei-Popa a produs o influență asupra modului de interpretare în ceea ce privește conceptul despre natură, viață și artă. Ele circumscriu coerent un câmp simbolic unitar, centrat pe obsesia arhetipală a infinitului și profunzimii, în spațiu și timp, obsesii pe care le întâlnim și la nivelul determinantelor stilistice.

Sacrul a fost pentru Aculina un sentiment religios în baza căruia există, după cum afirmă Mircea Eliade, „o convingere interioară și personală”, iar trăirile de acest tip au condus-o pe valoroasa artistă la unitate, sinteză și dorința de armonie sufletească drept contrabalans al unei realități dure, contorsionate adesea cu consecințe nefaste asupra vieții personale. Spirit puternic de anvergură, artista și-a focalizat creația spre un „Centru absolut” prin apel la asceză și purificare spirituală, consumând actul artistic până la ardere. Preluând moștenirea bizantină ca pe un „dat”, această experiență sacră a indus-o pe artistă, spre Voința Creatoare, de aceea lucrările sale sunt elaborate sub imperiul unei forțe interioare și a unor tensiuni eliberatoare de energii pozitive (culori calde, vii, linii fluide, dinamice, spații largi). Aculina a fost artistul moral și profesorul cu o etică desăvârșită, un spirit mare, neliniștit, un iubitor pătimăș al semenilor, un simbol al purității și binelui. Cu multiple disponibilități de exprimare artistică (desen, tus și pastel, pictură de șevalet, pictură murală) a căutat cu frenezie și inteligență artistică să înțeleagă și să transmită ordinea rațională a acestei lumi, mai ales că experiența de viață cu tensiuni politico-sociale conjuncturale i-a marcat destinul (deportarea în Bărăgan a familiei) pe lângă alte nefericite disfuncțiuni în relațiile interumane, cum ar fi atelierul ca matrice, aflat sub semnul abandonului nedorit. A simțit în ultimii ani nesiguranța locului ca pe o fatalitate, a trăit o permanentă neliniște contraproductivă mai ales

că spațiul ocrotitor al atelierului a transpus-o multă vreme în starea de grație asumându-l ca trăire ca pe un loc sacru, ca pe o insulă ocrotitoare.

În majoritatea lucrărilor sale de factură creștin-ortodoxă prin vehicularea limbajului artistic savant, a îmbinat fericit cei doi termeni: sacrul și modernul, demolând formele dogmatice și conservatoare lipsite de conținut și de viață. Arta Aculinei nu a fost niciodată făcută din elemente, forme izolate, ci totdeauna din raportul acestora: forme-obiecte simbolice (roata, scara, crucea, îngerul, icoana), forme-fenomene (lumina, focul, cerul), forme-ființe (om, animal, păsări, pești) aprofundând simbolistica sacră prin transcendența teluricului și aspirația către veșnicie. În ceea ce privește semnul antropomorf, el tinde spre calofilia icoanei tradiționale („Icoana” - Cuvioasa”, „Arhanghel”, „Înger”, „Invierea lui Lazăr”, „Chipul lui Christ”). Tema iconografică consacrată creează imagini ce impun transcendența, recuperând tradiția iconică printr-o acută nevoie de spațializare a imaginii cu ajutorul luminii. Relația artei contemporane cu spațiile tradiționale păstrătoare de credință este mai mult decât vitală pentru crezul artistic al Aculinei.

Pentru artistă, **Omul** a fost generator de simboluri. El este situat în centrul lumii simbolurilor și ne apare „descriș” în lucrările sale ca fiind o sinteză a lumii, un model în mic al universului, un microcosmos. Corpul uman fie el decupat, înfășurat sau în-semnat constituie o direcție a unei culturi plastice, abordată de Aculina subliniind legătura sacrului cu profanul (legătura dintre cer și pământ). Elementul esențial pentru transcendere este, de fapt, corpul, noul trup arhetipal. Caracterul ritualic

este susținut în bună parte de marele desen conceptual „Geneza I și II”, care se prezintă ca o crustă a pământurilor secetoase, aride, necunoscute, un fel de desprindere a apelor de uscat.

În lucrările **abstract-lirice**, artista cultivă un geometrism simbolic, în care lumina este absorbită de materie conferindu-i spiritualitate. Cu o cutremurătoare tensiune plastică interioară, Aculina a oferit spații deschise, un fel de descătușare de materie. De aici și păstrarea unui sentiment de perpetuă ardere și stingere în neant a formelor și energiilor interioare (fulger, foc, rug). Există, diferite stări temporale, de contracție, de dilatare, de dispersie, tănuire, revelare, trăite de Aculina. Siluetele umane (între figurativ și abstract) prin dislocare lasă în urma lor, un gol-lumină. Pentru umplerea semantică a vidului, artista urmărește să transmită mesaje cu semnificație, biofizică, astrologică. Există o criză de vid (*horror vaqui*), o lume a semnelor, o scriere încifrată, care populează spațiul în mișcare continuă, fără repaos, iar planurile destructurate adâncesc spațiul care devine misterios. Semnele și însemnele unorii coagulate, implozive sau explozive ies din lumea tensionată a cadrului tabloului, artista demonstrând că bucuria sau suferința schimbă mersul timpului făcându-l imperceptibil sau fără de sfârșit.

Legătura Aculinei cu **natura** a fost inevitabilă și nu a ținut cont numai de locurile privilegiate, ci și de cele aspre, pustiiitoare marcate de destin, de soartă. („Refugii”, ciclul „Exodul” sau „Amintiri din Bărăgan”).

În demersul său artistic apropiat de natură (*mater-materia*), Aculina a pornit de la satul originar, *centrum mundi*, conferind în acest sens echilibru și statornicie discursului artistic.

Spațiul rural a reintrat în atenția artistei în sedimentul memoriei existând amintirea gravă din copilărie a exodului spre Bărăgan. Satul constituie o temă vizionară efectuată cu măiestrie și acuratețe în desenele în tuș (alb-negru), invocând ritualul și morfologia muncilor campestre (căruțe cu fân, căpițe, spice de grâu, cai-călăreți). Ca și Ovidiu Maitec, în a cărei sală →

SUZANA FÂNTÂNARIU BAI

comemorativă a Muzeului de Artă din Arad, s-a deschis impresionanta expoziție a Aculinei, sunt reinterpretate urmele civilizației țărănești prin obiecte artistice și populare devenite simboluri cu putere de expresie (scara, roata, vasul de lut). În una din lucrările sale, artista construiește coloane din vase de lut suprapuse, amintind de „Coloana infinitului” a lui Constantin Brâncuși. Astfel, face referire în lucrările sale, la fondul cultural și semantic al culturii tradiționale, prin elaborarea unor idei personale izvorâte din mentalitatea specific românească. De altfel, problematica identității autohtone a fost una din preocupările principale ale artistei. Sub aspectul melancoliei și al meditației poetice, Aculina a „descriș” natura, temperat-colorată prin fragmentele ei : peisajul marin cu valuri albe (influență egeeană), tulpinile de mesteceni (coloane), copacul desfrunzit toate amintind de latura ilustrativă a creației sale.

Tulpinile de mesteceni (coloanele) sunt metafore tradiționale ale ființei, replici ale semnului uman ale cărui multiple și difuze conotații sunt subsumate verticalității ascensionale. Sugerarea unui fond simbolic cu trimiteri spre zona sacră, zona înaltă, pură, zona adevărului, se face prin coloană, lumea de jos fiind lumea de sus; salvarea deci. Transcenderea se produce prin conflictul dintre divin (coloanele, zona sacră) și uman (urmele nevăzute ale pașilor). Coloanele imaginate de artistă ca trunchiuri vii de mesteceni tineri fac legătura dintre temporal și existențial, dintre clipă și absolut, opera de artă a Aculinei fiind în fapt mediatorul acestei transcendente. Această serie de „Mesteceni”, uneori spălați de ploaie, are acuratețe, transparentă, rafinament, unitate stilistică și o mare încărcătură lirică. Verticalitatea tulpinilor este „rănită” de o gestică cromatică iradiantă ca și cum artista ar fi surprins golurile de aer lăsate de zbaterea unor păsări.

Insula este locul unde „te aperi de valurile oceanului, căutând sprijinul stâncii” după afirmațiile lui Jean Chevalier și Alain Gheerbrant, un simbol al centrului spiritual primordial. Insula imaginată, populată sau pustie („Insula roșie”, „Insula albastră”) a fost pentru

Aculina un loc de refugiu din lumea profană, o supremă libertate individuală de a trăi în natură prin natură și pentru natură. Remarcăm o evidentă influență a Mării Egee, frecventată adesea de artistă și interpretată prin forma eliptică, un spațiu subiectiv euclidian, căruia i-a dat viață prin dinamica gestuală și pulsația materiei culorilor reci, „de apă” (insulă plutitoare). Comunicarea dintre artistă și mediul său de multe ori, blocată de context, a putut fi realizată printr-o atitudine față de natură și reevaluarea ei ca univers spiritual.

Păsările Aculinei sunt ale pământului și nu ale văzduhului. Ele nu zboară (contrar gândului de copil al lui Constantin Brâncuși („...aș fi vrut să zbor printre arbori, spre ceruri”). Ele sunt în apropierea noastră, cerându-ne protecție, ocrotire. Este relația om-pasăre, pasăre-om, ideea plenară fiind aceea de aspirație spre zbor, dar și de fragilitate a celor două ființe care se apropie una de cealaltă, pentru a împărtăși candoarea, puritatea și frumusețea. Uneori, prin pregnanță onirică, Aculina provoacă întâlnirea sinelui cu angelicul, folosindu-se de penajul păsării. Ocrotitoare, mâinile devin aripi protectoare pentru porumbelul rănit ce nu mai poate zbura (ultima lucrare a artistei). Spre deosebire de starea angelică a acestei impresionante lucrări, excelenta serie a păsărilor viguroase („Veghe I-IV”), păsări justițiare cu ciocul proeminent ascuțit, amenințătoare, evocă puterea atracției gravitaționale și posibila descătușare de materie prin transcendența teluricului, o revitalizare a binomului materie-spirit.

Cu o imensă încărcătură afectivă și talent viguros, pictor și grafician al atelierului, dar și al *plein-air*-ului, Aculina a conceput natura în realitatea ei „transsubiectivă”, metafizică. Simpoziunile de creație au constituit strategii culturale la care artista a aderat, dornică de o comunicare directă între artiștii din România și artiștii din spații culturale internaționale (Grecia, Austria, Bulgaria, Serbia).

O fructuoasă experiență în acest sens a fost obținerea „Marelui Premiu” și a Trofeului „Oskar Koshka” la Simpozionul Internațional

Agonie de primăvară

Plouă des
cu stele
cu jar
flori umede
lacrimi de vreme
drumuri deschise
privire cețoasă
vorbe tăcute.
Mă despoaie un râu
mă inundă un val
un val colorat.
Mă boltește curcubeul
înmuguresc degetele
părul înfrunzește
cântă respirația
lângă suflet
viața...

Lumina secretă

Lumina se joacă
și râde.
Reverie nocturnă
apa
pământul
cerul totodată
visare pretutindeni.
Poetic spațiul
se înclină
spre univers imaginar
secret impuls originar.

SUZANA FÂNTÂNARIU BAIA

de artă „Atelier Ander Donau” Pochlarn, Austria.

Aculina Strașnei-Popa, omul și artistul desăvârșit, educatorul ideal, a lăsat posterității o operă universală valoroasă, magică, un fond cultural național și internațional benefic generațiilor viitoare, iar mesajele artistice tulburătoare și profunde vor dăinui în memoria colectivă. Umanitatea are datoria valorizării operei unui artist care nu și-a văzut în totalitate crezul împlinit, pe măsura sacrificiului, credinței față de profesie și atașamentul profund față de spațiul românesc și cel est-european.

Parafrazându-l pe Constantin Brâncuși, artista ar fi spus întocmai gândirii marelui artist: „eu am voit să înalț totul dincolo de pământ”...

11 noiembrie 2013, Timișoara

ADOLESCENȚA ȘI TEATRUL FRANCOFON

Aradul a devenit sinonim cu Festivalul Internațional de Teatru Francofon. De 21 de ani, continuă perseverent acest festival longeviv și calitativ în „regia” fondatorului deja celebru: Florin Didilescu, supranumit cu tandrețe de festivalieri PAPA DIDI. Aradul se pregătește pentru fiecare octombrie să găzduiască miraculosul festival, animat de magia lui Didi. Da, sună puțin patetic, din impulsul sincer de a convinge că adolescenții francofoni au ales teatrul ca să-și exprime temerile, speranțele, opțiunile. Trupe din țară, dar și din străinătate realizează aici un vertij cultural unic, de excepție. Există o dependență incredibilă, pozitivă, dătătoare de speranță. Orice adevăr rezidă în puterea de a continua. Didilescu nu vrea să ne înșele așteptările, știind că noi, drogații de teatru, avem nevoie de manifestare, de confirmare. La Arad, sunt ateliere animate de experți, dar și dezbateri în culise, emoții multiple, promisiuni. Nu uităm parada colorată, seriile surpriză, cântecele internaționale, revista neobosită *Girouette*, care apare zilnic, prezentând spectacolele, dar și opiniile spectatorilor. Dacă e toamnă, e Arad,

iar tristețile se disipează în artă. Fără Arad, teatrul francofon nu ar avea coloană vertebrală fosforescentă.

Foștii elevi din trupa lui Florin Didilescu trăiesc răspândiți pe toată planeta, afirmând fără echivoc că experiența AMIFRAM le-a schimbat oarecum viața și modul de gândire. AMIFRAM înseamnă atât festivalul de la Arad, cât și numele trupei lui Didi, dar și al trupei tinere: Mini-Amifram. Adolescenții au la Arad teren de întâlniri spirituale, schimburi culturale, respect reciproc, altruism, alteritate, valori comune. Totul pentru tinerele generații, ca un ideal al construcției europene. Să fie Didilescu un utopic? Nu credem, din moment ce festivalul funcționează ca o mașinărie perfectă. Liceenii din Arad, București, Bistrița, Dej, Huedin, Constanța, Iași, Baia Mare, Târgu Jiu, Slobozia, Suceava, Sighet sunt însoțiți de trupele din Canada, Franța, Austria, Belgia, Spania, Ungaria, Rusia, Italia într-o bucurie a teatrului, care neagă orice posibilă criză a valorilor umane.

Am revenit de la ediția 21, începută la final de octombrie. Atelierele au fost conduse de Claude Delsol, Vincenzo Muja, Jerome Lecerf, Roman Kisselev, Damiano Fabri, Emilie Leroux, Xavier Machault etc.

Spectacolele au fost urmate de dezbateri „în culise”.

Mereu colorat, vaporul plin de vise juvenile, înaintează sublim, vegheat de neobositul maestru Didilescu. A se vedea și www.amifram.ro.

ALEXANDRU JURCAN

Foto haiku

Zi nouă în dar –
să nu facem păcatul
să o irosim

Soare la apus
umbrele sunt tot mai lungi –
umbrele noastre
cândva ne vor părăsi
urcând printre nori la cer...

JULES COHN-BOTEA

Literatură și film

CUPLURI ÎN CULISELE VIETII

Două filme recente se ocupă de cuplurile adesea proscrise, fără a da verdicte, fără vreo tentă moralizatoare ori idei preconceptuate. E vorba de *Viața Adelei*, de Abdellatif Kechiche, Palme d' Or, 2013, și de filmul nominalizat pentru același premiu - *Behind the Candelabra*, de Steven Soderbergh.

Înainte de premieră de la Paris, Kechiche s-a arătat ofensat de aluzii, scandaluri mediatice, plus declarația șocantă a actrițelor principale despre stilul dictatorial al regizorului. Care - să recunoaștem - le-a adus o nebănuită celebritate. Adevărul este că Léa Seydoux și Adèle Exarchopoulos joacă extrem de convingător cuplul fragil de lesbiene, cu incredibile nuanțe, fără să

fie jenate de scenele de amor, destul de îndrăznețe, frizând pe alocuri pornografia, dar și poeticul, într-un melanj deconcertant. Dacă acceptăm propunerea epică fără crispări de pudibonderie, remarcăm două personaje - Emma și Adèle - perfect ancorate în viața socială, cu principii solide. Ceea ce unește în subtext cele două filme ar fi ideea perimării cuplului prin conviețuire. Nimic nou sub soare, doar că la Kechiche e în joc loialitatea, iar la Soderbergh, frivolitatea. Michael Douglas îl interpretează pe celebrul pianist gay Liberace, iar Matt Damon este Scott, care a și scris un roman autobiografic, publicat în 1988, din care s-a inspirat filmul *Behind the Candelabra*. Da, în spatele luminii stau nebănuite tenebre, chiar ura, șantajul, reversul medaliei, culisele unor efemere bucurii și juisări.

Fanaticii homofobi, care refuză propunerea filmică, vor fi privați de jocul lui Douglas, care știe să fie libidinos, cu o voce languroasă și un mers imponderabil, imitând, parcă, muzica pianului. Un fel de Pygmalion diabolic, care își izolează amantul, supunându-l la diverse operații estetice, ceea ce mi-a amintit de personajul lui Eric-Emmanuel Schmitt din romanul *Pe când eram o operă de artă*. Aici domnește puterea banului, materialul corosiv, în timp ce Kechiche vizează afirmarea femeii sub furcile caudine ale celorlalți, în scene dezinvolve, deși repetitive, cu iz de cine-vérité autentic. Și dacă tot suntem la acest capitol cultural spinos, să mai spunem că excelentul roman al lui Adrian Șchiop - *Soldații* - are în centru o iubire homosexuală din lumea interlopă contemporană.

ALEXANDRU JURCAN

IANUARIE - CAPRICORN

Vorbe-n plus nu mai încap;
Capricornul e un **țap**
Uneori, întâmplător
Este și **ispășitor!**

FEBRUARIE – VĂRSĂTOR

Vărsătorul (trisă farsă)
Numai întristare varsă,
Însă unii au și harul
De-ași vărsa pe gât paharul.

FEBRUARIE

E luna gerului poznaș
Când pe la munte sau câmpie,
Se plâng ediliu din oraș
Că iarna e prea timpurie!

IARNA LA BLOC

Fiind la congelare puși
Ce altă cale poți s-apuci,
Decât să dormi și cu mânuși
Cum dorm destui azi „în papuci”!

AU CRESCUT PENSIILE

Mărirea pensiei e bună,
Pensionarul să-nțeleagă;
Cu pensia lui de pe-o lună,
Trăiește și o zi întregă!

INSTANTANEU DE IARNĂ EDILITAR

„**O zi solemnă**”- i în orașul drag,
Când îți ia ochii-n zori zăpada
Și când primaru-i mulțumit în prag,
Văzând cum e ca-n palmă strada!

IARNA LA ȚARĂ

Bătrânii nu-și mai află locul,
Fiind de-o vreme singurei,
Cum n-au nici cu ce-aprinde **focul**,
Se ceartă până sar **scânței**.

ÎNGRIJORARE

Când ne prezintă-un candidat
Decentul trai, cum se cuvine,
Măt tot frământ îngrijorat:
Ce-om face cu atâta bine!

IMPOZITELE DIN ROMÂNIA

De taxe nu ne speriem,
Deși ne-au cam împovărat,
Măcar prin asta să avem
Un loc frunțaș asigurat.

METAMORFOZĂ

A pomului bucătărie
E *frunza*, hrana i-o prepară,
A *fost și-a Evei lenjerie*,
Iar astăzi *este brand de țară*.

SPERANȚA ROMÂNILOR

Știindu-se descurcăreți,
O-ncurajare-i oportună:
Având „românii șapte vieți”,
Din toate-or face una bună!

DIN CURIOSITĂȚILE SATULUI

Viteza uneori uimește,
Și lumea este în derută;
Un zvon în sat se răspândește
Când făpta nu e apărută.

CONJUGALĂ

Amanta-i fata de-mpărat,
Frumoasă, rar și-arată fața,
Imaginată de bărbat,
Când face dragoste cu soața.

COABITARE POLITICĂ

La noi, partidele mai toate-
adună
Suspiciuni destul de curioase;

Fac membrii între ei azi *casă bună*,
Iar unii, chiar, și *vile spațioase*.

CÂNTĂREȚUL

după Șt.O.Iosif, „Poezii”,
Ed. Minerva, București, 1978

El n-ar dori să se ferească
De ochii lumii fără pată
Și nimeni să nu-l ocolească,
Dorind să-l știe lumea toată.

Să cânte permanent de mamă,
De cătănie, de cruzime,
Dar să se-ascundă când i-e
teamă
De lege, prin pseudonime.

Când se întoarce de la gale,
Cântând de „inimă albastră”,
Ori alte piese muzicale,
Ar vrea aprecierea noastră.

Acasă-ajuns cu punga plină,
E vesel, numără lovele,
Iar mama sa adânc suspină:
Mai dă-le-ncolo de manele!

APA CALDĂ E OPRITĂ

Perioada grea va trece,
E o liniște firească;
Doar se știe, dușul rece
Pe mai toți o să-i trezească!

SCHIMBAREA POLITICĂ

Semne bune anul are
Pe meleaguri din Carpați,
Cei în posturi cocoțați
Stau cu frica în spinare.

Chiar de sunt îngrijorați,
Totuși știe fiecare;
Semne bune anul are
Pe meleaguri din Carpați.

Printr-o lege oarecare
Fost-au, iată, judecați
Toți acei ce-s vinovați,
Dar căzut-au în picioare...
Semne rele anul are!

VASILE LARCO

21 decembrie 2013

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate domnule Nicoale Băciuț,
Vă trimit din nou un text scurt. Un tânăr care l-a vizitat mereu pe soțul meu a găsit însemnările de la ultima lor întâlnire. Le-a transcris și mi le-a trimis mie. Sunt atașate.
Cu aleasă prețuire,

Irina Goanță

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Am primit de la Andrei Vlad, un tânăr cu preocupări într-ale literaturii, următorul text. Omagiul cel mai frumos adus scriitorului ȘTEFAN GOANȚĂ de către noi, generația grăbită, e să ne aplecăm mintea și inima asupra scrierilor sale, să găsim în ele adevărul pe care să-l sădăm în sufletele noastre dormite de lumină și frumusețe. În întâlnirile mele cu Domnia sa, mi-a mărturisit că este un „om de creație”, că nu lasă să treacă nici măcar o zi din viața sa fără o pagină citită, fără să scrie o pagină, fapt care i-a permis să dea la lumină într-un timp scurt articole, studii, nuvele și critic literar de o rară profunzime, deoarece începuse să aprecieze cu imparțialitate textul literar ce i se încredința.

Vă rămâne în memoria celor care l-au cunoscut drept unul dintre slujitorii temeinici ai culturii românești.

Vă trimit ultima convorbire pe care am avut-o cu scriitorul în ziua de 10 octombrie 2010. Nu a avut posibilitatea să vadă ce am notat. Citatul din *Apocalipsa* l-am adăugat acum.

Irina Goanță

Stimate domnule Băciuț
Nu știu prin ce împrejurare m-am trezit cu imaginea revistei dvs pe ecranul computerului meu și curios am vrut să văd despre ce este vorba. Surpriza a fost mare, mare de tot. N-am știut de existența ei, ci numai de aceea foarte veche a lui Slavici... și am început să o ”răsfoiesc” apoi am luat-o de la capăt citind articole și poezii, uitându-mă la frumoasele picturi ale lui Cristian Tănăsescu și m-am trezit că au trecut câteva ceasuri bune de când am descoperit-o. Citesc frecvent online reviste din țară și mă bucur de lectura lor. Vă felicit și vă doresc mult succes urând viață lungă Vetrei vechi și colaboratorilor ei.
Pentru că suntem în prag de sărbători, vă urez un Crăciun plin de daruri și un An Nou cu cât mai mulți cititori!
P.S. Am descoperit și numărul 11, așa că am de lucru...

Emil Chendea

Sacramento, California

Multe mulțumiri pentru revistă, un frumos cadou de lectură pentru zilele de Crăciun!
Felicitări pentru bogăția pe care ați adus-o culturii în 2013! Vă doresc un 2014 bogat în realizări și satisfacții! Cu stimă,

Veronica Pavel Lerner

Toronto

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Numărul actual al revistei cât și cel precedent mi-au aportat mari bucurii prin publicarea materialelor despre/cu prof. dr. Mircea Popa, admirabilul și distinsul meu prieten și coleg,

cu care am avut onoarea colaborării la acțiuni literare de neuitat - atât la Viena cât și în țară.
La mulți ani! Succes și pe mai departe...

Hans Dama,

Viena

Vă trimit spre publicare o proză scurtă. Desigur că nu a mai apărut pe niciunde, ea fiind scrisă aseară (16 septembrie). De asemenea, va atașez o fotografie. În speranța unei bune colaborări frumoase, vă salut și vă doresc o seară minunată!

P.S. Dacă mai aveți nevoie de ceva, cu mare drag vă stau la dispoziție.

Dorina Șișu,

Irlanda

Stimate Domnule Băciuț,
Decembrie și-a înșirat tiptil zilele una după altă și iată-ne deja în preajmă sărbătorilor. Crăciunul își face un loc în gândurile noastre, împodobindu-le cu visuri de colindători, de clinchet de zurgălăi și de arome de cozonac și sarmale. Doar că la Paris pe colindători îi vedem doar în imaginație când ascultăm un CD, cozonacul miroase adesea a supermarket, zurgălăii au sunet artificial de televizor, iar sarmalele oare de când n-am mai mâncat?... Ia să mă apuc să fac niște sarmale! Doar că mica mea inițiativă personală nu e suficientă să recreeze atmosferă de basm a Crăciunului românesc. Sărbătorile de aici se remarcă mai ales prin goană frenetică a tuturor pentru căutarea cadourilor prin magazine. Scopul e deturnat; Crăciunul se transformă într-o afacere pentru comercianți.

Tare departe sunt timpurile când mama scotea cozonacul cald din cuptor și la fereastră apăreau colindătorii!

Dar să lăsăm nostalgiile și să ne dorim sărbători vesele și un an nou 2014 care să aducă tuturor împliniri de toate felurile și multe vești bune din țară.

Deci, vă trimit și dvs. un « **La mulți ani din Paris** », cu urări de sănătate și succese în toate domeniile, vedeții fotografia alăturată.

Fotografie pe care am făcut-o noi, românii din Paris, la 1 decembrie, în fața la Trocadero cu ocazia unei manifestații pentru Roșia Montană. (Eu sunt cea care tin în brate un “A” – mai bine zis un “ă” din România.)

În toamna asta, românii din Paris au făcut în fiecare duminică o manifestație contra proiectului minier Roșia Montană și suntem fericiți că începe să se întrevadă o speranță în această privință.

Manifestația de la 1 decembrie a fost deosebit de reușită (peste 300 de persoane și unii erau chiar în costume populare). Până și soarele era de partea noastră, s-a jucat hora, s-a cântat, sărbătorindu-se în același timp și adeziunea Moldovei la Uniunea Europeană (sau deocamdată speranța de adeziune). În fine, românii s-au arătat a fi uniți de data asta.

Iar asociația “Casa română” de aici a fost deosebit de activă în ultima lună. Pe 30 noiembrie, în fața unui public de cel puțin 60 de persoane, prof. Sorin Alexandrescu a ținut o conferință despre pictura românească, urmată de dezbateri asupra echivocului ca metodă de

reprezentare în pictură (“Peinture roumaine et histoire: la figuration d’une équivoque”).

Pe 3 decembrie, am participat la un coloeviu organizat în colaborare de “Maison de l’Europe” din Paris, Fundația “Memorialul de la Sighet” și asociația «Casa Română», cu privire la situația actuală a Europei de Est (“Où en est l’Etat de droit dans l’ex-Europe de l’Est ?”).

Zilele trecute, am făcut împreună și o vizită la expoziția «Scènes Roumaines», organizată la «Espace culturel Louis Vuitton» - expoziția unui grup de artiști plastici din România.

Și iată că, deunăzi, a fost și reuniunea de sfârșit de an a asociației « Casa Română », urmată de un mic cocktail. Cu acest prilej, domnul Alexandru Herlea, președintele asociației, precum și domniile Bujor Nedelcovici și Ilie Mihalcea au adus un omagiu marelui intelectual Nicolae Florescu, directorul revistei « Jurnalul literar », care a murit de curând.

Iar talentata Mirana Tutuianu (violinistă în orchestra Parisului) ne-a încântat cu balada lui Ciprian Porumbescu. Un moment în care ne-am simțit pe deplin români și am mai schimbat și câte o vorbă în românește, căci altfel conferințele sunt în limba franceză.

Deunăzi, am găsit în “Gazeta Basarabiei” o poezie care m-a făcut să plâng, o poezie a lui Valentin Dulce, moldovean care trăiește acum la New York. Am citit-o în fața adunării și cei prezenți au fost și ei emoționați. V-o trimit în fișierul alăturat, căci cred că ar merita să o publicați în revista dvs.!

E o poezie care ilustrează bine sentimentele diasporei române. Relativa noastră « bogăție » materială distilează amarul înstrăinării și a dezrădăcinării. Doar că veștile din România sunt adesea de așa natură că ne vindecă rapid de nostalgiile patriotice.

Încă o dată vă urez sărbători ferice și un an care să vă aducă numai satisfacții în toate domeniile.

Iar revista “Vatra veche” să traiască, să înflorească, ca un măr, ca un păr, ca un fir de trandafir, tare ca piatra, iute ca săgeata, tare ca fierul, iute ca oțelul ... Cu multă stimă,

Simina Lazăr

La mulți ani cu sănătate! Vă admir pentru ceea ce faceți, pentru talentul dv. și pentru eforturile uriașe în slujba literaturii în special și al artelor în general. Ce să fie, talentul în slujba muncii sau munca susține talentul?
Cu toată considerația,

Sabina Măduța

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc mult pentru revista *Vatra Veche* pe care mi-o trimiteți lunar.
Și acest număr este deosebit de interesant.
Toate gândurile bune și *La mulți ani!*

Rodion Drăgoi

Domnule Nicolae Băciuț, revista VATRA VECHE din decembrie 2013 este darul dumneavoastră oferit la sfârșit de an. L-am parcurs cu aceeași bucurie și încântare. Anul 2014 (și anii care vin) să vă țină sănătos, să vă împliniți toate gândurile și să ne țineți în preajma dumneavoastră, cu revista de frumos renume, VATRA VECHE. LA MULȚI ANI!
Cu bune gânduri și statornică prețuire,

Veronica Oșorheian

Mii de mulțumiri pentru revistă. Vă doresc să aveți în continuare energia și bucuria de a vă dedica acestei reviste de valoare, precum și ca noul an să vă aducă noroc, prosperitate, succes și fericire alături de cei dragi, din rândul cărora vă asigur că fac și eu parte. La mulți ani, cu drag,

Monica Mureșan

Mulțumesc pentru revistă și vă doresc un Nou An cu sănătate, liniște sufletească, bucurii și împliniri alături de cei dragi!

Luciana Pascu-Carlan

Stimate maestre, Nicolae Băciuț, vă transmit gânduri curate și urări de foarte bine din dulcele Târg al Iașului! Anul 2014, care este deja în prag să fie cel mai bun de până acum, doar următorii să-l întrecă! Și:

Vă doresc o viață lungă,
Sănătate, bani în pungă,
Pe câmpia românească
„Vatra” să vă încălzească!

Vasile Larco

Stimate Domnule Băciuț,
Vă adresez mulțumiri din inima pentru sublimul dvs. efort de a ne face mai buni.
Vă doresc multă sănătate, împliniri și fericire.
Cu deosebită stimă,

Ing. Gheorghe Hriscu

An Nou cu sănătate, pace, lumină în suflet și succes în continuare în tot ceea ce întreprindeți, cu atâta dăruire, pentru cunoașterea și promovarea culturii!
Cu stimă,

Sânziana Batiște

Dragă Nicolae,
Mulțumesc pentru urări și pentru toate "vetrele" trimise în cursul anului.
Îți doresc și eu Sărbători cu bucurie și Anul Nou cu împliniri deosebite!

Vasile Gogea

Stimate Domnule Băciuț,
Încă o carte ce confirmă ce om de nădejde este autorul, din neamul celor ce merg până li se rup opincile de fier! Simțeam de mult acest lucru din corespondența noastră sporadică, dar acum a devenit o certitudine. Trebuie să mărturisesc marele regret că nu locuieți la Iași, dar și marea bucurie că acolo unde sunteți faceți o lumină atât de frumoasă de se vede până aici la noi.

Prof. dr. Ana-Irina Iorga,
Iași

Onorate Maestre Nicolae Băciuț,
La trecerea dintre ani, îmi face o deosebită plăcere să vă urez, din inimă, dvs. și familiei, să aveți parte de un „An Nou -2014- fericit”, cu sănătate, multe bucurii și împliniri pe toate planurile! Sărbători fericite și „La Mulți Ani!”
Al dvs.,

D. Găleşanu

Mare bucurie mi-a invadat sufletul având în mână un pretios cadou semnificând ultimul număr din 2013 al revistei VATRA VECHIE creație a minții și sufletului dumneavoastră prin harul Bunului Dumnezeu!
S-aveți multă sănătate împreună cu familia și cu cei care vă sunt apropiați și dragi stimate.
În curând: „un bun rămas 2013!” și „2014 bine ai venit!” Voi reveni.

Decebal Alexandru Seul

Mulțumesc din suflet pentru toate Vetrele Vechi de care am avut parte, prin generozitatea unui Nicolae Băciuț care, din fericire, există.
Să existe mult și bine, în Sărbători mereu fericite și, din an în an, în cât mai mulți Ani Noi!

Mihai Teognoste

La mulți ani, d-le Băciuț! Vă urez de sănătate și de zile cât mai luminoase în noul an. Să aveți parte de multe succese și cât mai mulți fideli cititori ai revistei pe care o propagați printre mediul oamenilor literați! Cu respect,

Elena Ciorici

Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc foarte mult pentru numerele trimise. Vă urez succes în continuare, sănătate și La mulți ani!
Cu aleasă stimă,

Ioan Nistor

Mulțumim frumos pentru orice gând către noi!
Să aveți parte de carte și sănătate!

Să-i iubiți pe cei apropiați și să le-o spuneți la timp cu voce de petale și sentimente de iasomie, cu adieri însoțite și taine în mișcare...
Din rotirea vieții, pentru 2014 – La mulți ani!
Cu prețuire,

fam. Lina și Theodor Codreanu

Prea Onorată Fam. Băciuț,
Alese mulțumiri pentru urările făcute și felicitări pentru minunata revistă!

Cu prilejul Anului Nou 2014 – în care mai adăugăm un trandafir în buchetul vieții – Vă dorim să aveți parte de o viață împlinită în: sănătate deplină, dragoste, bucurii sfinte, gânduri senine, lumină în suflet și nădejde într-un viitor mai bun. Mulți, fericți și mântuitori ani! Dumnezeu să binecuvinteze Anul care vine și pe noi toți,

Fam. Prof. Dr. Pr. Nicolae Dura,

Kirchliche Pädagogische Hochschule Wien/
Krems

Om bun om bun mulțumesc pentru carte, să ai mare succes cu ea, de pe Muntele meu Carmel, izolat...dar al meu, un gând ales,

Bianca

Domnule Băciuț,
Felicitări pentru revistă și mulțumesc pentru ilustrarea ei! Am debutat în revista dumneavoastră cu versuri, acum, iată, am avut plăcerea și onoarea de a o ilustra și sper într-o continuare a colaborării! Vă doresc un an nou plin cu toate cele bune, sănătate și gânduri luminoase! Aș dori 3 exemplare, ramburs.

Cristian Florin Tănăselea

Felicitări, domnule Băciuț! Și acum sunteți la masa de scris, nu luți defel pauză. Acum am descărcat cartea dvs. cu miros de tipografie și voi citi în liniște în zilele următoare.
Este un dar frumos pentru mine și mă bucur de el, așa cum mă bucur și de bucuria dvs.

Vă doresc sărbători fericite în continuare!
La mulți ani cu santate la toată familia Băciuț, și numai bucurii. Să ne întâlnim curând și cu drag. Cu stima cuvenită,

Melania Cuc

P:S: Noi suntem tot în sat și primim cu colindul, cu steaua, cu sorcova...

Mulțumesc din suflet, mi-ați făcut o mare bucurie! Eram chiar la un moment mai dificil, de "răscruce". Am terminat de pregătit pentru tipar un volum de "pamflete" și alte "polititețuri politice" publicate între 1990-2013 în presa locală. Pe acest fond de triumf spiritual mi-am dat seama că, spre deosebire de anii în care eram "șef", am fost puțin colindat. Și doar de un singur grup folcloric din vechea mea instituție. Nu țin neapărat să fiu băgat în seamă, dar m-a întristat faptul că în România, țară ortodoxă, "grădina Raiului", nimeni nu mai are grijă de cei "trecuți". Nu e cazul meu, dar mă gândesc la miile de bătrâni cărora nu au bani nici măcar să mănânce. Eu am peste 3500 lei lunar și trebuie să fiu atent cum îi cheltui... De ce? Mulțumesc de carte dar, când ne vom întâlni vreau, vorba lui Argezi "să o pipăi și să urlu este". Hârtia are miros și Viață!
Eu lucrez mereu la proiectul Colocviului Internațional din 2014. După sărbători, în drum spre Zürich (mă duc să mă întâlnesc cu copiii, de ziua mea) mă opresc pe la Morosvasarhely să mai punem la cale niște treburi. Am nevoie, clar!, de un sfat privind tipăriturile. La mulți ani!

Horia

Stimate d-le Băciuț!
Vă mulțumim călduros pentru noul număr din *Vatra veche*, pe care l-am primit ca pe un dar

de sărbători. Vă dorim sănătate și un An Nou, cât mai plin de împliniri.

Cu toată considerația, în numele membrilor Cenaclului „Buna Vestire” din Miercurea Ciuc,

Ștefan Danciu

Mii de mulțumiri pentru urări! și pentru revistă! La rândul meu, vă urez și eu toate cele bune și un An Nou cu mai multe împliniri, realizări și multă sănătate.
Cu prețuire,

Viorela Codreanu Tiron

A reveni din preistorie și a descoperi ca dar, sub brad, "Vatra veche"... iată reîntregit sentimentul reîntoarcerii acasă! Și, pentru că verbul "a mulțumi" își extrage sevele din sintagma "La multi ani", ne vom exprima recunoștința astfel: La multi ani, domnule Nicolae Băciuț! La mulți ani, Vatra veche! La mulți ani tuturor acelora care aprind, lună de lună, constelația acestui miracol!

Mulțumim, stimate domnule Nicolae Băciuț.
Ați fost un veritabil Moș Crăciun. Ne-ați dăruit în zilele de sărbătoare ale Nașterii Domnului ultimul număr pe 2013 al revistei *Vatra veche*. Se putea un mai frumos dar pentru un iubitor de literatură? Mai mult, la două zile, alt dar, un volum care evidențiază, într-un „sens giratoriu”, pe omul „cu soare pe veșminte” - deci noul dvs. volum „Sens giratoriu”. De ce să mă mai întreb cum reușiți să faceți atâtea? De fapt am aflat. În prefața la acest nou volum, de peste 200 de pagini, Valentin Marica dezvăluie cititorilor faptul că ați reușit să scrieți atât de mult și să trăiți atât de intens, pentru că ați avut... „întotdeauna ochii deschiși”. Asta e! Întotdeauna sunteți receptiv la tot și la toate. Plus că aveți cuvinte potrivite întotdeauna. Spuneți într-o pagină a cărții numite mai sus „Trebuie să știi să cobori în istorie, ca să te poți înălța la ceruri!” - îmi place, vă referiți la istoria Locurilor Sfinte, dar...

Ce vă pot ura când sunteți atât de bogat? Dumnezeu să vă dăruiască sănătate să puteți dezvălui bogăția pe care o țineți în suflet. Anul 2014 să vă aducă împliniri dvs., colaboratorilor și cititorilor revistei „Vatra veche”.
La mulți ani!, cu drag, în prag de an nou,

Luminița Cornea

Să privesc înapoi cu iertare, înainte cu speranță, în jos cu înțelegere și în sus cu recunoștință! Speranța să vă deschidă poarta spre un An Nou plin de bucurii și împliniri. La mulți ani 2014! Vă doresc în 2014, 12 luni de succes, 52 de săptămâni de realizări, 365 de zile reușite, 8760 de ore de sănătate și 525600 de minute inspirate. La Mulți Ani!

Fam Constantin Marafet

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Cu aceeași bucurie am primit ediția tipărită a revistei, aferentă lunii decembrie 2013. Pot să spun cu multă sinceritate că *Vatra veche* devine, cu fiecare număr nou, tot mai interesantă și mai atractivă pentru iubitorii de cultură în general și pentru iubitorii de literatură în special. Numărul colaboratorilor dumneavoastră, scriitorii talentați și apreciați, sporește de la o lună la altă. Lucrul acesta nu poate fi decât benefic și se observă foarte bine, contribuind la bună calitate a revistei pe care cu onoare și competență o editați și o tipăriți la Târgu-Mureș. Va felicit și va doresc multă putere de muncă pentru a continua acest frumos și lăudabil proiect.

Ioan VasIU

La mulți ani!, cu sănătate și viață lungă! Mulțumesc pentru *Vatra veche*.

Agapie Gina

Mulțumesc mult pentru faptul că-mi trimiteți revista - este foarte faină și bine alcatuită. Ai ce citi! Vă urez un An Nou cu bucurie, pace lăuntrică și noi împliniri! La mulți ani!

Marius Vasileanu

Stimate domnule Băciuț,
Polarizați în jurul dumneavoastră subiecte frumoase, persoane alese. Cât de frumos este când găsești la rubrică de „corespondență” (De la „Vatra veche” la „Vatra nouă”) numele distinselor poete Ana Blandiana! O prezență diafană a literaturii printre noi...
E de salutat rubrică *A vorbi corect - A scrie corect* precum și noile valențe ale literaturii pe care le aflăm din paginile revistei.

Aflându-ne la cumpănă dintre ani, când spiritul sărbătorilor încununează cu veselie și gânduri bune tot ce-a fost frumos, vă urez să aveți un 2014 luminos, sprinten, voios, plin de reușite!
La mulți ani! Un an nou: „os pălăria!”

Jungheatu Georgiana

Mulțumesc mult pentru aceste lecturi delicioase. La Mulți Ani pentru întreaga echipă Vatra Veche!

Valentina Butnaru,
Chișinău

Cancelaria Sfântului Sinod

Mulțumiri multe pentru bunavoiență. La mulți ani cu daruri sporite de la Bunul Dumnezeu.

Preotul Augustin Rusu

Pentru noul an vă urez ceea ce-mi doresc și mie: sănătate, armonie și să fiu înconjurat de oameni cu sufletul frumos! Fie ca 2014 să aducă familiei dumneavoastră liniște sufletească, să fie un an rodnic în care să ne păstrăm zâmbetul pe buze. La mulți ani!
Cu drag și prețuire,

Mihaela Oancea

Domnule Băciuț,
Vă mulțumesc foarte mult pentru volumul primit. Totodată dați-mi voie să vă felicit pentru calitatea deosebită a numărului 12 al revistei "Vatra veche", care m-a impresionat prin densitatea ideatică și valoarea aparatului critic.

Cu ocazia Noului An - vă doresc mult succes și tot mai multe realizări și bucurii, iar revistei îi doresc să se afirme pe plan național ca întrupare a mitologiei Athene - cea cu balanța și sabia - puse în slujba stabilirii unei reale ierarhii de valori.

Felicitări și pentru bogata "recoltă" de cărți editate, multe dintre ele de real interes.

Prof. Dr. Voica Foișoreanu

Felicitări, stimate domnule Băciuț și-ți doresc multă sănătate, spor la lucru și reușite cu multe câștigi și... de ce nu... și ceva pentru noi aromâni din Macedonia! Cu stimă,

Dina Cuvata

Mulțumesc pentru urări și pentru revistă. Felicitări pentru munca tenace și La mulți ani!

Mariana Istrate

Vă mulțumesc mult, d-nule Băciuț pentru minunata revistă „Vatra Veche” și, de-aici, din Țara Bârsei, vă urez un Crăciun fericit, un An Nou cu sănătate și-impliniri! Norocul să vă urmeze la tot pasul, cei dragi să vă fie mereu aproape!

Nicolette Orghidan

Mulțumiri și felicitări pentru *Vatra Veche*. Dumneavoastră și Ei vi spun La mulți ani!

Ion Talos

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc frumos pentru mesaj și pentru trimiterea valoroasei dvs. reviste. La răndu-mi, vă urez Sărbători fericite și un An Nou 2014 cu sănătate și inspirație cu carul și cât mai multe clipe pline de bucurii. La mulți ani!

Marian Dumitru

Merci mult.. Foarte frumoasă revista... felicitări artistului ilustrator... La cât mai multe reviste pe viitor.. arta, (cultura) sub orice formă trebuie dusă mai departe, și, deși trăim o epocă decadentă, manelistă, sunt și oameni artiști printre noi, ce merg cu tenacitate înainte...
Cu stimă,

Mihai Catruna

Mulțumesc pentru ultima ediție pe anul trecut (densă, interesantă, reconfortantă, elevată, complexă, trebuincioasă) și vă doresc un start reușit cu un finisaj eficient pentru 2014. La mulți ani cu împliniri frumoase!

Nicolae Rotaru

Mai mult decât mulțumirile mele. Sunteți extraordinari! Prietenii mei!

INO

Bună seara, mulțumesc pentru revistă și pentru urări. La mulți ani!

Olga Al. Diaconu

Vă mulțumesc pentru revistă!!! Sărbători fericite!!! La mulți ani!!!

Cornel Ungureanu

Mulțumesc pentru fulgii cu aromă de literatură! Încă aștept să apar și eu cu versuri în *Vatra veche*. Fidela cititoare,

Katalin Cadar

Restitui frumoaselor Dumneavoastră urări aceste versuri, însoțite de stima și prețuirea mea. Cu aceleași zâmbete înțelepte, îmi port și lanțuri și cununi. Urcînd spre soare scări și trepte sau pogorînd printre furtuni. Și trec pe același tărâm ce nu e, la braț cu prieteni sau vrășmași. Ce au vrut să-mi bată talpa-n cuie sau să-mi presare crini sub pași.
Gânduri bune și împliniri în toate.

Mircea Tarcea
Hunedoara

Onorat că nu m-ați uitat, vă mulțumesc pentru trimiterea numărului 12/2013 a excelentei dvs. reviste, *Vatra veche* și vă doresc din suflet, sărbători fericite și "La Mulți Ani!"
Cu aleasă prețuire,

Victor Burde

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru revistă. Ca întotdeauna, este la înălțime, atât grafic cât și din punct de vedere al conținutului. Ne-ați făcut o surpriză plăcută. Vă mulțumim că existați domnule...
"Moș Crăciun"... așa cum se vede din poezia mea.

Nicu Doftoreanu

Mulțumim! Cu siguranță în aceste zile de tihnă o să avem și răgazul necesar lecturării prestigioasei dvs. publicații. Numai bine,

Cătălin Moldoveanu

Mulțumiri sufletești și La mulți ani!!

Dăncuș

Felicitări pentru revistă, îți doresc multă sănătate, inspirație, putere de muncă. Nu mă uita de treci prin Oradea, sună la tf.(...) Sărbători fericite, La mulți ani!

avocat dr. **Pascu Balaci**

Mulțumiri! Am așteptat-o ca pe o sărbătoare lunară, celebrând anotimpuri. Odihnă plăcută la șemineul cu taste.

Cornelia Hetrea

Dragă domnule Băciuț,
Mulțumesc pentru revistă. Este de un profesionalism cu care noi, cititorii ei, ne-am învitat deja. Aș dori să vă reamintesc că mai sunt doi poeți traduși de mine ale căror poeme vi le-am trimis acum catva timp. Este vorba de Louis-Philippe Hebert (Quebec, Canada) și Michael St. Annis (USA). Dacă nu îi mai găsiți, mai pot trimite materialul încă o dată.
La Mulți Ani cu sănătate, succese și multe realizări! Cu drag,

Flavia Cosma

Vă mulțumesc pentru bucuria pe care mi-o faceți de fiecare dată când "deschid" revista dv. Sărbători fericite și un An Nou mai bun decât cel care pleacă.

Magda Stavinschi

Dragă Nicu & co.,
Să fiți bucurioși,
veseli, luminoși,
iar la anul care vine
s-aveți parte de mult bine –
La mulți ani!!!

Anamircea Petean,

de pe LIMEȘ-ul lor, liguro-transilvan
La rândul meu, vă urez Sărbători Minunate cu sănătate și bucurii! Anul Nou să vă aducă liniște și lumină, prosperitate și împliniri! Să fim mereu uniți, mereu aproape adevărului!
La mulți ani frumoși! Considerație,

Maria Diana Popescu

De două ori mulțumiri - și foarte calde urări festive. La mulți ani, cu drag,

Ion Pop

Iubite Domnule Băciuț,
Mulțumesc pentru admirabila revistă și onoarea pe care mi-ați acordat-o în paginile distinselor publicații ce o editați. Vă doresc și eu Sărbători Fericite și un prolific An Nou. La mulți ani!

D. Ichim

P.S. Vă trimit niște poezii scrise săptămîna aceasta. Vedeți pe www.dumitruichim.com o surpriză de la Florin Piersic.

Mulțumim Domnule Nicolae Băciuț de promptitudinea de a ne informa tot anul cu frumoasa dumneavoastră revistă *Vatra veche*! Vă doresc cu ocazia sosirii noului an sănătate și împlinirea muncii dumneavoastră! Un călduros La mulți ani!!! Cu stimă,

Anca de la Albești!

La mulți ani întregului colectiv redacțional.
O rugăminte și o propunere. Lucrez la o antologie cu tema Dragoste. Am citit din revistă, p. 56, textul scris de Pr. Dr. Nicolae Gheorghe Șincan pe care vreau să-l transpun și la mine în carte, cu răstarea sursei, bineînțeles, dar vă rog expediți-mi fotografia părintelui.
Vă mulțumesc! Încă odată La mulți ani 2014!

INO

Mulțumesc! Mi-ați făcut o frumoasă surpriză de Crăciun. Vă doresc multe realizări în noul an, sănătate și tot ce vă doriți. Cu respect,

Emilia Popescu Rusu

Ca de obicei, o gură de aer înmiresmat și tare... intelectual. Recomandat pentru orice fel de afecțiuni, mai ales cerebrale. Felicitări! Cu stimă,

M.B.B.

Vă mulțumesc! Minunată, ca întotdeauna!
Felicitări și... La Multi Ani! Cu drag,

Iby

Din lipsă de zăpadă – pentru că nu ninge niciodată pe Costa Blanca - atașez o fotografie cu omăt în forma sa preferată aici: lichidă.

Zona de la sud de Valencia, unde se cultivă orezul pentru paella, are un farmec deosebit iar oglindirile iernii îmbie la... reflecții. Încă odată: numai bine din Spania!

Mulțumiri și admirație! Să aveți un An 2014 plin de realizări și de bucurii pe măsură!
Cu deosebită prețuire, A Dumneavoastră

Gabriela,
din Spania

Toate cele bune și sănătate. La mulți ani,

Anni din Köln.

Sărbători fericite și la mulți ani din Tenerife!
Mii de mulțumiri,

Dimovici

Vă mulțumesc pentru clipele plăcute petrecute în lecturarea revistei Dumneavoastră în tot anul

2013! Vă doresc putere și sortii de izbândă pentru 2014! La mulți ani întregului colectiv de redacție, cititorilor și celor care se află aproape de *Vatra Dumneavoastră Veche!*

Cu stimă și respect,

Erwin Josef Tigla

Stimate Domnule Băciuț,

Am primit chiar acum revista, descoperind, cu surpriză și cu bucurie, la paginile 33 - 34, excelentul și generosul comentariu pe care domnul Iulian Chivu îl dedică *Elegiilor* mele. Vă mulțumesc mult pentru gentilețea de a-l fi publicat, vă doresc să aveți parte de Sărbători binecuvântate și de un Nou An, 2014, cu sănătate, bucurie și mari împliniri. La mulți ani rodnici și fericiți! Cordial, colegial,

Eugen Dorcescu

Dragă domnule Nicolae Băciuț,

Mulțumiri cu felicitări și pentru acest număr deosebit. La mulți ani fericiți!

Ion Berghia

Crăciun cu bucurii, domnule Băciuț! An Nou cu spor, cu sănătate și multe realizări în ale scrisului. La mulți ani!

Claudia Voiculescu

Mulțumiri pentru toate *Vetrele vechi*.

<http://www.dantanasa.ro/>

Sărbătorile de iarnă să vă aducă ce v-a lipsit uneori în viață ori ce nu ați avut vreodată.

Fie-vă casa îmbelșugată, plină de pace, liniște, tihnă, dar mai ales sănătate!

Cu infinită considerațiune,

Vasile Popovici

PS: Distinse Nicolae Băciuț, vă mulțumesc pentru că m-ați primit în pagini! Alături de „Familia”, „Vatra veche”, sunt revistele prețuite de mine în mod special, nu numai pentru încărcătura de istorie literară, dar și pentru valoroasele materiale inserate în pagini. E o onoare pentru mine; într-o regresie temporală îmi apar atât de vii atâtea personalități. Stimă și prețuire neștirbită!

La primirea numărului 12 din *Vatra veche*, vă mulțumesc, stimate Domnule Nicolae Băciuț, dorindu-vă, la rândul meu, sănătate și bucurii în Anul Nou 2014, aceeași consecvență și pricepere în cărmuirea Revistei!

Doina Curticăpeanu

Iubite Poet,

Mulțumim pentru prețiosul dar de Crăciun - minunata revistă pe care o faci, neobosit.

Cu felicitări, cu urări de bine și de sănătate, pentru tine și pentru revistă! La mulți ani!

Cu drag și prețuire,

Ion Cristofor

Mulțumesc pentru revistă și pentru urări! Vă doresc sănătate, ca să puteți munci cu spor, noroc, ca să obțineți fonduri, curaj, ca să ocoliți denivelările de tot felul, bucurii de la cei dragi și cărți frumoase!

Ecaterina Țaralungă

www.tzaralunga.org

Mulțumesc mult. Sărbători ferice și abundente cu sănătate și noroc ca să vă ajungă ani mulți. La mulți ani!

C. Simirad

La mulți ani. Vreau și eu, se înțelege, un exemplar, la Codlea. (un număr foarte frumos).

Aurel Brumar

Mulțumim frumos, sărbătorii ferice și un nou an cu alese bucurii!

Dorin Ivan Delapetra

Mulțumesc frumos! Mulți își aduc sărbătorile în sacose, în plase, portbagaje, să le fie de bine! Iar tu le-ai adus de atâtea ori în cuvinte și le-ai lăsat frumos la poartă ori la fereastra sufletului. Să fii binecuvântat cu și în mulți ani!

Vera

Mulțumesc pentru revistă! Sărbători cu bine!

Goldu Corneliu

Mulțumesc frumos că te gândești la mine. Îți doresc ție și familiei tele, multă sănătate și fericire în Noul An 2014.

Sărbători ferice și D-voastră, iar revistei ani mulți și materiale interesante!

Michaela Mudure

Mulțumiri. Cu adâncă prețuire. La mulți ani fericiți,

Mariana Zavati Gardner

Revista Dvs. se înscrie la această vreme a Crăciunului, prin prezența sa, cât și prin conținutul său, ca un dar în celebrarea *Nașterii Domnului*, a momentului acela divin în care Dumnezeu a decis să se facă Om, pentru ca omul să poată deveni Dumnezeu! Pătrundem, astfel, împreună, într-o stare de grație, în care sperăm să putem adevăra această minune, poleind-o cu aur, făcând să cadă peste ea troiene, ascuzând-o adânc în sinea noastră, căci împovărarea sa este atât de copleșitoare! La Mulți Ani *Vatra veche* - adică Nicolae Băciuț!

Cora Botezatu

Dragă Nicolae,

Sub crengile bradului de Crăciun ne așteaptă mereu darurile copilăriei. Amintirea lor e un dar perpetuu care ne însoțește prin viață - să luăm din darul acesta har pentru paginile viitoare! Sărbători ferice, bucurii și împliniri alături de cei dragi. La mulți ani!

Poesis poate fi citită în pdf pe *Calameo*, <http://www.revista-poesis.blogspot.ro> (...)

George Vulturescu

La mulți ani, Nicolae Băciuț. De fapt singurul om în care mai am încredere deplină în cultura română contemporană. Nu e un fundamentalism, ci viziunea unui om care s-a fript cu toate iaurturile inteligenței bucoreștene și care nu mai așteaptă nimic de la cultura română. Dar care vrea să îi dea totul. Ce așa mai vrea e să fac cu Nicolae Băciuț măcar 20 de cărți de acum încolo. Fără crâcnire așa merge înainte. Nu ca lângă un maestru, ci ca lângă un prieten la care țin enorm învățând de la el.

Darie Ducan

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Sunteți un adevărat Moș Crăciun literar. Primirea revistei chiar în ziua de Crăciun este un dar neprețuit. Mulțumesc. Vă doresc petrecere plăcută, având satisfacția operei împlinite. Sănătate și noi împliniri scriitoricești!

Prof. Lazăr

Revista este foarte interesantă, deși nu ați publicat ce v-am trimis!

Alexandru Sfarlea

La mulți ani!, cu numere atât de frumoase și valoroase. Cu toată prețuirea,

Laura Văceanu

Din partea noastră aceleași urări de bine și sănătate pentru d-vs și familie precum și căldurosul nostru strămoșesc. La mulți ani, cu putere de muncă sporită în anul nou ce vine 2014! Cu stimă,

Vasile Mesaroș

Mulțumim! La Mulți Ani cu sănătate, să Vă dea Domnul tot ce doriți!

Ioan Paul Mărginean și "Țara Iancului"

Mulțumesc mult pentru *Vatra veche* 12/2013, Domnule Nicolae Băciuț! Să pășiți în Noul An cu noi succese, cu noi puteri și inspirații literare. Cu profund respect,

Ana Sofroni

Mulțumim mult pentru revistă. Anul 2014 să vă aducă bucurii și împliniri pe toate planurile. Sărbători ferice! La mulți ani!

N. Tiripan

- Călărăși

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revista *Vatra veche* nr.12/2013, un număr reușit și dens, un număr ca un fel de sărbătoare pentru ultimele zilele din anul 2013, cu poezia care cheamă gânduri înalte, cu dialogul incomod, dar plin de realism, cu esul care cercetează inimi, cu arta care mișcă ultimele clipe ale anului pe elipsa noului an, care ne intră sub piele, sub unghii, în poeme...

C.Stancu

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă doresc sincer mulți ani de dedicare unei activități culturale mai mult decât valoroase! Vă mulțumesc pentru articolele și eseurile pe care ați binevoit a mi le publica. În măsura în care acest studiu nu cere un spațiu prea cuprinzător, m-ar bucura dacă ar avea aceeași soartă! Am încercat să analizez opera unui gigant al artei dintotdeauna... era și este revendicat de ambele curente plastice, baroc și manierism, de fapt, neaparținând niciunuia. Cred că am reușit...Mulțumesc anticipat.

Mult v-aș ruga să îmi răspundeți dacă va fi publicat sau nu, posibil nu se încadrează în tematica revistei... iarăși vă mulțumesc! Desigur, l-am trimis în atașamente

Cu deosebit respect,

Vasile V. Rășcanu

Dragă d-le Băciuț - mentorul meu fidel pentru cultură, prieten al creațiilor mele...

Vă mulțumesc mult pentru carte...este super. Ați început noul an cu bine!

Mă bucur mult pentru dvs.. Am tot așteptat să mă colindați...ați colindat pe toți, numai pe mine nu... Atunci, m-am bucurat că m-ați uitat cu tot anul lui 2013!

Anul 2014, doresc din inimă să vă fie un an binecuvântat de Dumnezeu în tot ceea ce faceți... restul, vă doresc ce-mi doresc și mie. De vreți, primiți admirația, prețuirea și iubirea mea sinceră.

Cu drag,

Constanța

Stimată redacție,

Mă numesc Ioan Mititelu și actualmente sunt redactor-șef la revista Onyx, revistă editată de Centrul Cultural Român din Dublin Irlanda. Vă trimit un grupaj de poezii sperând ca să corespundă exigențelor dvs. pentru publicare. Anexez o poză și un scurt CV. Aș fi recunoscător dacă primesc o confirmare de primire. Vă mulțumesc anticipat.

Cu deosebită stimă,

Ioan Mititelu

Vatra veche se poate citi și pe: Cititor de

Proză -Republica artelor Hopernicus

<http://cititordeproza.ning.com/forum/topics/vatra-veche-12-2013>

Mulțumim tuturor celor care ne-au transmis urări, felicitări, aprecieri la adresa conținutului revistei „Vatra veche”. Din multele emailuri de acest fel, reținem măcar câteva nume, așteptându-i pe corespondenții noștri și cu colaborări: Angela Baciu, Gavriil Preda, Ioan-Pavel Azap, Alina Theodorescu, Gabriela Lungu, Ștefan Melancu, Ioana Moca, Dan Tanasa, Ana și Marin Boariu, Ioan Moldovan, Nicolae Balint, Darie Ducan, Ioan Bândilă, Lucia Olaru Nenati și familia, Aurora Ștef Ciucă, Vasile Lechințan, Felix Nicolau, Mihai Știrbu, Adriana Andreiaș-Micu, Adrian Popescu.... Curierul... merge mai departe!

Concursul Național de Creație Literară „Ion Creangă”

Concursul de creație literară „Ion Creangă”, organizat de Școala gimnazială „Ion Creangă” Brăila, în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean Brăila, Biblioteca Județeană „Panait Istrati” Brăila și Muzeul Brăilei, se află la ediția a IX-a, reușind să adune în jurul său talente literare incontestabile. La ediția a VIII-a au intrat în concurs aproximativ 1500 de lucrări din aproape toate județele țării, sectoarele orașului București și din Republica Moldova.

Invitatul de onoare al ediției a IX-a va fi scriitorul și publicistul Nicolae Băciut din Tg. Mureș, membru al Uniunii Scriitorilor din România, în calitate de președinte al juriului.

La Concurs, pot participa elevi din clasele II-XII din țară și din străinătate, la oricare dintre secțiuni. Lucrările se vor expedia numai electronic, termen de expediție 15.III.2014. Premiarea va avea loc la Brăila, în 26. IV. 2014.

Concursul se desfășoară pe două secțiuni: *Creație literară* și *Interpretare critică*.

La *Creație literară* (cu fișă de înscriere), la ciclul primar, la Proză scurtă, tema: *Povești la gura sobei sau Dascălul(Învățătorul) meu drag!* (o compunere liberă de 1-2 pagini), la poezie, tema: *Vers de cântec, vers de joc* (obligatoriu 3 poezii).

La ciclul gimnazial (V-VI), la Proză scurtă, elaborarea unei compuneri cu un titlu la alegere (1-2 pagini), având ca temă *copilăria, mama, prietenia, timpul...* putând fi inspirată și de următoarele fragmente din opera lui Creangă: *“Ce-i pasă copilului, când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire...”*; *“Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice...”*. La Poezie, teme: *Călătorii imaginare, Zborul, Prietenia, Natura, Amintiri de neuitat, Copilăria* (3 poezii, indiferent de tema aleasă).

La clasele VII-VIII, Proză scurtă: Elaborarea unei compuneri cu un titlu la alegere (1-2... pagini), având ca temă *Timpul, Călătorii imaginare, Zborul, Prietenia, Amintiri de neui-*

Maria Mănuță, „Tărtăcuțe”

tat... alte teme; Poezie - teme propuse: *Timpul, Călătorii imaginare, Zborul, Prietenia, Natura, Amintiri de neuitat, Copilăria, alte teme...* (3 poezii, indiferent de tema aleasă).

Pentru secțiunea *Creații literare* (clasele II-VIII), lucrările vor fi expediate electronic pe adresa e-mail: ioncreanga1889@yahoo.com până la data de 15.III.2014.

Lucrările vor fi tehnoredactate cu font Times New Roman 12 la 1 1/2 rânduri, obligatoriu cu diacritice (lucrările fără diacritice vor fi eliminate din concurs!), iar în partea de sus a lucrării (deasupra titlului) va fi scris un motto ales de participant și clasa în care este participantul. De asemenea, este important ca cele 3 poezii să fie introduse în același document word, nu în 3 documente separate!

Același motto va fi scris și în fișa de înscriere, unde se vor mai menționa numele și prenumele elevului, clasa, școala, localitatea, județul, numele profesorului îndrumător și adresa de e-mail a profesorului, precum și un număr de telefon pentru a putea fi contactați de către organizatori.

Lucrarea și fișa de participare vor fi atașate în același e-mail în 2 documente separate.

La secțiunea *Interpretare critică* a unui text poetic contemporan (se adresează elevilor din clasele VIII-XII, fără fișă de înscriere), concurenții vor interpreta critic, într-un eseu (fără restricții legate de numărul de pagini), unul dintre textele poetului contemporan Nicolae Băciut, scriitor optzecist, membru UR, președintele concursului „ION CREANGĂ” din anul 2009. Textul poetic va fi selectat din volumul *Poeme verzi pe pereți*, apărut în 2013 la Editura Nico. Lucrările semnate în colțul din dreapta sus cu toate datele de identificare (numele și prenumele elevului, clasa, școala, localitatea, județul, numele profesorului

îndrumător și adresa de e-mail a profesorului, precum și un număr de telefon), la care se va adăuga și poza inserată direct în lucrare, se vor trimite electronic pe adresa de e-mail poeziile_lui_baciut@yahoo.com până la data de 15.III. 2014.

Lucrările participanților vor fi publicate într-o antologie care va fi prezentată la festivitatea de premiere de către poet și va fi trimisă (electronic) tuturor participanților.

Nu se percepe taxă de participare și nu se acordă Diplomele de participare. Diplomele elevilor care nu vor putea fi prezenți la festivitatea de premiere vor fi trimise prin poștă.

Persoană de contact pentru detalii: prof. inițiator Angela Olaru, e-mail: olaru_angi2006@yahoo.com, ioncreanga1889@yahoo.com; site concurs « Ion Creangă»: <http://creanga.webs.com>; site școală: <http://scoalaioncreanga.scoli.edu.ro>.

Concursul va fi postat și pe adresa cadrelor didactice: didactic.ro.

Coordonatori concurs: prof. Angela Olaru, prof. Mariana Simion, prof. Carmen Vlad. (N.B.)

Afiș cultural

DONAȚIE EMINESCU...

Ca o prefață la Ziua Națională a Culturii, la Biblioteca Municipală Sighișoara, a primit o colecție impresionantă de carte "Eminescu", achiziționată de clubul Rotary.

Donația include o colecție a profesorului Corneliu Colceriu, de aproximativ 1000 de titluri de volume și reviste cu opera lui Eminescu din ce ce a apărut de-a lungul timpului despre Poetul nepereche.

La Radio România Târgu-Mureș, „M-or troieni cu drag aduceri aminte...”

Radio România Târgu-Mureș, în parteneriat cu Direcția pentru cultură Mureș, într-o ediție specială a emisiunii „Vitrării” realizată de Valentin Marica, senior-editor, a transmite, un eseu radiofonic, așezat sub semn eminescian „M-or troieni cu drag aduceri aminte”, dedicată Zilei Culturii Naționale.

Au prezentat pagini din creația lor lirică scriitorii Lazăr Lădăriu, Nicolae Băciut, Ana Maria Crișan și Răzvan Ducan, iar instituții de cultură din județul Mureș au oferit autografe artistice.

Excelsior

Elevi scriitori

Septimiu Moldovan (n. 5 august 2000) este în prezent elev la Liceul Teoretic „Petru Maior” din Gherla. Îi place mai ales proza, (are și un roman în lucru). Prozele lui Septimiu Moldovan se încadrează în genurile fantasy, SF, horror, steampunk. Uneori scrie și poezie. A debutat în

revista „Visul” și a apărut în reviste precum „Gazeta SF”, „Nautilus” și „SRSFF”. Este membru al Cenaclului literar „Ion Apostol Popescu” din Gherla. Chiar dacă în ceea ce scrie se observă influența emisiunilor de gen din mass-media, trebuie să remarcăm imaginația autorului în crearea de noi subiecte, capacitatea sa de-a conduce desfășurarea unui șir complex de evenimente, precum și creionarea personajelor și a contextului în care acestea acționează.

IULIAN DĂMĂCUȘ

Zeul Hacker

- fragment -

Era ziua Ultimului Zeu. Povestea sa, ei bine, fusese scrisă în această zi de sărbătoare pe fiecare zid din fiecare templu închinat lui, în fiecare casă a celor ce îi erau credincioși, fiind cunoscută de toți aceștia, povestită și repovestită mereu.

Și, da, avuse la început tot ce își dorise. Și cum să nu aibă! Fusese un biet negustor care băuse din greșală dintr-o poțiune destinată unui dragon bolnav și devenise nemuritor. În plus, câpătase și o putere ciudată....

Mic de statură, îndesat, cu o pălărie mare, fără boruri, locuia într-un templu alb, pe un deal. Îl chema Quing și atâta conducea el: un deal și o pădure unde, după cum v-ați și așteptat, locuia poporul său.

Erau oameni de hârtie, produsul artei (origami) și al magiei sale.

Avea într-un sertar de la biroul său un teanc mare de hârtii. Îi plăcea să se joace cu ele. Le boțea, desfăcea mototoalele și apoi le plia, le împătura frumos, dându-le siluete umane și tăind hârtia, ca să facă degetele de la mâini și de la picioare, gâtul și bazinul, finisându-le. Ducea oamenii de hârtie la gură și începea să sufle. Și sufla, umflând corpurile mici, fragile cu o parte din sufletul său, cu o parte din esența sa.

Și erau gata! Umblau, râdeau, dansau, gesticulau, se îmbrățișau.... oamenii de hârtie, vii și atât de adorabili! Crease sute, ba chiar mii și îi lăsase să se înmulțească, să își construiască căsuțe din frunze și să trăiască liniștiți, trebuind să respecte o singură condiție: să îl slujească.

Erau diferiți. Aveau răni, din care cursese cândva un sânge alb ca și pielea lor și care acum erau cicatrizate. Nu

aveau fețe, însă îi puteai deosebi după multe alte trăsături:

Vorbeau în limba creatorului lor, chineza, iar dacă trebuia să te înțelegi cu ei, aveai nevoie de un dicționar adecvat.

Două sute de ani trăise în lux. Deși avea o singură putere, și anume să facă oameni de hârtie, era mulțumit și extrem de calm. Avea mereu de mâncare, de băut. Avea mereu divertisment.

La amiază, aducea un ceainic vechi, de porțelan, verzui și cu marginile ciobite, etanșat. Se scufunda în jilț și scotea dopul din trompa subțire a obiectului, lăsând o umbră să iasă din el, să se prelingă pe podea și să încerce, fără a reuși, să scape de lanțul care era legat de picior. Slujitorii, cu pelerinele lor lungi, galbene, aduceau atunci trei balerine de hârtie. Cu încheieturile frumos cusute cu o ață albă, rezistentă, cu tutuurile făcute din câteva evantaie multicolore, largi, stăteau cu membrele în trei poziții diferite, părând că fuseseră oprite din dansul lor când își pierduseră Viața. Inelele mici, aurii, străluceau, strângându-le șoldurile. Își schimbă brusc culoarea, când umbra se apropiase de ele. Slujitorii fugiră și se strânsă sub tronul zeului, privind înfricoșați.

Le cerceta. Le mirosea. Intra în ele, apoi ieșea, căutând să vadă dacă mai aveau vreo urmă de suflet. Umbra, pe care zeul o furase de la o balerină bătrână acum mulți, mulți ani, puțin șifonată, tremurând ușor, se uni cu cele trei balerine și începu să danseze. Balerinele de hârtie îi imitau mișcărilor, fiind controlate de ea. Lent, încheieturile lor trosneau, rotindu-se uneori, când înaintau către zeu, părând că jonglează cu ceva anume, cu ceva invizibil. O muzică înghețată și o bătrână umbră, elegantă, grațioasă precum o lebădă de pe lacul Ban-Heyjing, ce simțea că nu trăiește decât pe jumătate, tristețea pe care o acumulase în toți acești ani, înțepând-o mereu.

Roșu, galben și albastru. Culoarele fețelor balerinelor, înainte ca zeul să se sature de dansul lor și să pună dopul de lemn la loc, făcând umbra să se estompeze.

Făcea asta în fiecare zi. Îl servea pe el, zeul Quing. Și, de fiecare dată, după fiecare astfel de scurt spectacol, se ruga la divinitatea ei, Zeul Umbrelor, să o ajute să scape de Quing. Însă, deși până acum de atâția zeci de ani nu făcuse nimic pentru ea, ignorând-o, zeul o ajutase. Sau asta credea.

Găsise o cută în creștetul uneia dintre balerine, în care se ascunse, fiind dusă odată cu ea într-o noptieră veche, prăfuită. Ceainicul în care locuise fu pus înapoi pe birou, fără ca zeul să bănuiască că era complet gol acum.

Și ca în fiecare seară, zeul își chema slugile la el, pentru ceva cu totul și cu totul special. Pe o tavă de aur, oamenii origami săreau unii peste alții, schimbându-și forma, desfăcându-și cusăturile și legându-le la loc, câpătând împreună o formă nouă. Deveneau un singur organism, respectiv o singură mașinărie. Ceva ce semăna cu un laptop complet alb, de pe marginile monitorului său ieșind însă dinții unor mici roțițe, tot din hârtie. Și aceea mașină avea un singur scop...

ZeuNet. Așa se numea. Un nou mod de comunicare, de răspândire a informației, destinat doar zeilor. Oricum popoarele acestora erau mult prea primitive să înțeleagă sau să folosească un asemenea aparat, calculatorul, și să înțeleagă ce e aia o rețea precum ZeuNetul. →

SEPTIMIU M. CRISTIAN

Și până la urmă, ce e ZeuNetul? Identic cu internetul, doar că destinat zeilor și conducătorilor. Aveai, când intrai pe ZeuNet, propriul tău cont, propriul tău site și emailul tău, comunicai cu ceilalți, intrai pe site-urile lor și mai avea și alte câteva platforme de socializare, precum ZeuFaceBook sau ZeuTwitter. Fascinant!

Totuși, erau foarte puține zeități care-l foloseau. Câteva sute. Și dintre toți zeii, el era cel mai nepopular. Nu avea decât câțiva prieteni pe ZeuFaceBook și foarte puțini oameni (pardon, zei!) îi mai vizitau site-ul. Era bârfit și dat drept exemplu negativ, luat în râs și înjurat, de aceea preferând să scrie doar în jurnalul lui online, pe adresa zzz.AcasălaQuing.com.

După ce Intumontehol și Balatviko fuseseră înghițiți de Oceanul Uitării, cei doi fiind singurii lui prieteni de pe ZeuFaceBook, nimeni nu mai vorbea cu el, fiind ignorat de către toți.

În marea de bloguri și de site-uri, al lui era pe fund, acolo unde nimeni nu ajungea. Scrisese destul de mult timp, aproximativ 50 de ani, pe acel site. Era destul de puțin, fiindcă cei mai mulți dintre zei scriau de mii de ani pe paginile și jurnalele lor on line.

În fiecare zi câteva cuvinte, câteva observații doar pentru el. Viața lui era monotonă, plictisitoare. Nu pornea la război, ca și ceilalți zei. Nu înjura și nu se lua la trântă cu Soarta, ca și ceilalți zei. Nu îi rupea oasele, nu construia arene ca să o bată acolo, de față cu tot poporul său, ca și ceilalți zei. De fapt, nici comportamentul și nici puterile nu-i permiteau să facă asemenea lucruri sau să aibă parte de un alt fel de divertisment decât cel de care se obișnuise deja.

Umbra, umbra lui era singura ce-l mai distra. Dansul ei, cântecele ei.

Deși era tristă, era frumoasă. Deși era bătrână, era încă destul de vioaie. Deși îl ura, încă nu încercase să scape. Încă...

A doua zi, însă lucrurile se schimbă. Descoperi că aceasta scăpase seara trecută, când soarele era la apus. Când el visa liniștit.

Așa că privi prin Ochiul Timpului și își dădu seama cum reușise asta.

Răbdarea. Umbra se scurse încet prin venele și arterele goale, fără sânge, ale balerinei, până la o inimă gri, crăpată, ce nu bătea. Coborâse până la tălpile ei, din care se rostogolise pe podeaua încăperii, pe covorul verde, mirosind fiecare particulă de praf ce se ridica din acesta. Se târâse până pe tavan, și de acolo până la intrarea păzită de doi omuleți de hârtie. Trecuse pe lângă aceștia, agățându-se de frunzele copacilor, sărind de pe o ramură pe alta.

Apoi pădurea o scupă la poalele dealului, printr-o pânză de păianjen.

Soarele apunea. Linse razele dulci de lumină, ce aveau gustul portocalelor și se agăță de acestea. Soarele apunea, ascunzându-se după linia orizontului, trăgând după el pelerina de raze roșiatice. Soarele apunea și o trăgea și pe ea, umbra, printre firele încă verzi ale câmpului, printre celelalte umbre, ale norilor, ce o însoțeau. Cerul, culoarea acestuia și a norilor, sângele lor, esența lor curgeau, supte de orizont, fiind înlocuite de un întuneric urât, lipicios. Brusc, întinse mâinile și începu să plutească. Zeul Umbrelor o aștepta....

Șevalet Iancu și Cristina Mureșan, la Galeria Deisis

Familia Mureșan, Iancu și Cristina, expun la Galeria Deisis pictura în ulei pe pânză, tablouri ce uimesc de la prima vedere prin echilibru, ordine și bun simț. Parteneri în planul vieții personale, în tabere de creație și, iată, pe simeze, cei doi se împart cu chibzuință între meseriile lor (arhitect și jurist), educarea copiilor și dragostea pentru artă. Mai presus de toate, expoziția este dovada unei dăruiri, a unei patimi ce nu se istovește niciodată: harnicia și consecințele ei balsamice. De bună seamă, Cristina a meditat cu multă vreme înainte la grădinile ei secrete, devenite acum „Grădinile Cristinei”, la fel ca și „Grădinile din Roma” sau Grădinile Edenului”, ceea ce i-a permis să ajungă la stadiul definit al evoluției sale. Cristina lucrează și dezvăluie un temperament care nu iubește contradicția neapărat, dar nici nu se ferește de ea și, în orice caz, dă dovadă de consecvență. Tipurile de construcție îi aparțin și pe paleta ei vibrează un neastâmpăr, un freamăt din care iau naștere forme și aduc „Grădini secrete”, privilegiul sacru al sublimului vegetal, cu valoare spirituală înaltă. La Iancu, peisajele urbane sunt subiecte amintiri, zugrăvite cu un infinit simț al tonurilor strălucitoare nesofisticate, devenite componente ale ființei, ale cărei vibrații sensibile le înregistrează împreună cu spectacolul perceput de retină, departe de orice dramatism. Multitudinea valorilor, trecerile și gradările se compun și recompun treptat, într-o ordine logică, de unde rezultă echilibrul construcției. Într-o altă ordine de idei, bijuteriile Cristinei, prezente și ele într-o colecție și expuse, conturează, mai profund, imaginea capacității de frumos, sensibil, delicat și dăruit. Lucrările soților Mureșan reprezintă setea de ordine ce ni se dezvăluie aici și acum. Cei doi artiști dăruiesc publicului ceea ce au realizat până în prezent, urmând ca în viitor, scara ierarhiei în artă să fie escaladată cu pași mari și reperi pentru că au potențial, voință și credință.

La vernisaj, despre expoziție au vorbit Nicolae Băciuț, Mihai Frunză și Cornelia Hetrea.

CORNELIA HETREA

Maria Mănuță

„IUBESC CULOAREA ȘI SUNT ÎNDRĂGOSTITĂ DE CUVÂNT”

– Stimată doamnă Maria Mănuță, să facem prezentările: în metafore vorbind, vă declarați „un șaman printre obiecte”, „un pelerin pe o hartă înspre orizonturi / călătorind / cu albastrul / pe o câțime de spațiu”. Sau, citând o întregă poezie: „Îmi dogorește obrazul / când îl apropii de icoana Fecioarei / Pentru Ea / Ziua, îl spăl cu salcâm înflorit / noaptea, pe pernă-l așez / lângă lună / Răcoros mi-e obrazul / bătut de vânt, de umbre de nori / Din adânc răzbate-o imagine: / Mâna cu arătătorul spre mine / precum pe bolta Capelei Sixtine / Mâna divină / se îndreaptă spre Adam / însemnându-l // Pe obraz imaginea / o văd doar copiii.” Așadar, Mă numesc Maria... Mai departe?

– Așadar, mă numesc Maria... Mai departe: „Sunt medicul, / sunt și pacientul: femeia. / Zilnic, îmi scriu foaia de observație clinică. / Consemnez starea de a fi.

Analizele nu mă îngrijorează: / starea de intoxicare a ficatului, lenevirea globulelor roșii, / axa inimii ce se înclină înspre pământ – / îmi par semne mărunte, ne semnificative. / Mi-e teamă doar pentru memorie, / acest poliedru cu fațete nenumărate, de nemăsurat, / plin de arcade, portaluri și poduri / închise-deschise, plecări, depărtări...

Memoria cu semnul de lună, / când răsare pământul. / Atunci, asupra-mi coboară conturul luminos al Măinii întinse... / Îi încredințez talismanul...

Așadar, mă numesc Maria...” Mai departe: „Îmi definesc dintr-un alt unghi feminitatea. / Karma mi-a fost generoasă, ca și Ursitoare. / Au tras printre liniile palmei / un fir roșu: Focul. Pasărea «Vulturul cu clonțul de fier» / a observat semnul și mă supraveghează. / Bănuitoare, așteaptă rezultatul analizei de laborator, / să afle cărui sex aparține ficatul: / e de natură prometeică? / Buletinul arată rezultatul-verdict: sex feminin. / Dar ce importanță are sexul / când focul furat sau făcut e același. / L-am adunat scânteie lângă scânteie / și încă o flăcăruie din focul vestalic / până la miezul albastru...”

„Pictura e o poezie, dar și o știință”

– Dacă ar fi să-i dăm crezare lui Leonardo da Vinci (și nu văd de ce n-am face-o), „pictura e o poezie pe care o vezi în loc s-o auzi, iar poezia este o pictură pe care o auzi în loc s-o vezi”, iar Lessing, în prelegerile sale, afirma că pictura e poezie multă, iar poezia, pictură vorbitoare. Ut pictura poesis – ziceau anticii. Medicina unde este în această ecuație?

– Arta plastică se întrepătrunde cu toate domeniile activității umane, dar interferențele cu medicina sunt cele mai profunde și reciproc fertilizante. Dacă plasticienii studiază anatomia descriptivă și funcțională, medicul se apropie de sensurile profunde ale plasticii pentru a defini fondul afectiv-emoțional, boala și suferința umană.

Leonardo da Vinci e primul care îmbină sensibilitatea artistică, experimentul și cercetarea. A folosit disecția și e considerat precursorul tehnicii și metodologiei în histologie. El e primul care ajunge la descoperirea fizionomiilor esențiale și caută felul în care biostructura umană se supune legăților universale. Noțiunea „secțiunea de aur” definită de el a rămas în uz și azi, lege suverană în regnul animal și vegetal.

Da: Pictura e o poezie, dar și o știință. Se apropie și se interferează cu medicina, în căutarea marilor adevăruri. Alături de medicii, pictorii sunt considerați ca fiind cei mai aproape de Dumnezeu. Căutându-L, înseamnă că L-au găsit. Mă gândesc la Ion Țuculescu și la toți medicii care sunt și pictori.

– Nu este o noutate ori o excepție această dublă relație cu poezia și cu artele plastice – aproape toți poeții de avangardă erau și foarte buni desenatori, poetul Radu Boureanu a avut o bogată activitate expozițională ca pictor, Nichita Stănescu desena cu multă dezinvoltură, Marin Sorescu dincolo de afirmații teoretice („aș vrea ca pânzele mele să fie considerate ca niște poeme pictate”; „Cuvintele nu au contur și nu le vezi. Punând culoare pe pânză, descoperi conturul lucrurilor și intri într-un univers concret și pipăibil”) a avut chiar tentative concrete de a-și aduna, în expoziții, lucrările, ca să nu mai amintim de Tudor Arghezi, înzestrat, cum singur recunoștea, în egală măsură pentru poezie și pentru pictură ori de G. Bacovia. Ar putea fi explicată această relație?

– Dacă am început poezia pe teritoriul picturii delimitat de maniera reduționistă „ut pictura poesis”, ulterior am aspirat spre relevarea profilului interior prin „Etiopatogenia singurății și desăvârșire”.

Nu mă dezic de impresia de picturalitate a poeziei, dar încerc să merg mai în adânc, spre esențe: „Dacă desfac lucrurile până la miez, / până la scânteie, / dacă despart umbrele pline, de umbra sticloasă a ciulinului / până la germenul de lumină, / dacă din lumina trecută prin prismă / aleg focul, / dacă mă las pradă cerului, pământului, / sunt bogată și mereu risipitoare”.

În poezia *Lacul*, Eminescu este primul care relevă valențele picturale ale cuvântului („Lacul codrilor albastru / Nuferi galbeni îl încarcă”...). Cu alte cuvinte, miraculosul: încântușat pe o față de poezie, pe cealaltă față de culoare.

E minunat să auzi și totodată „să vezi” poezia.

„Privesc poezia din interiorul picturii și pictura ca pe o poezie”

– Paul Gorban a scris despre dvs. că sunteți „o poetă a picturii”. Acceptați această definiție? Deși în poezie vă recunoașteți „iubire[a] / pentru culoare, pentru lumină” ori „Domnul / îi ascultă întrebările / în răspunsuri deslușind iubirea culorilor”, îndrăznesc totuși să vă întreb: ce iubiți mai mult – cuvintele sau culorile?

– Nu e o excepție relația dintre poezie și artele plastice și nu numai în sensul unei duble înzestrări – i-aș adăuga exemplul dumneavoastră pe Michelangelo poetul și pe Hugo desinatorul – ci și în sens mult mai adânc. În geometria secretă a unei picturi e ascuns calculul, „proporția divină”, dar și poezia. În ceea ce mă privește, pe mine m-a câștigat un ceas: „un pendul: tic – culoarea, / tac – cuvântul. / Cei doi nu se înfruntă. / Narcisul culorii descântă cuvântul, / narcisul cuvântului aprinde culoarea. Așa îmi măsoară ei existența. / Între ei, stau eu cu microscopul și / privesc lumea văzută și nevăzută de ceilalți.”

Mă simt foarte bine ca medic, în „Clinica de metafore”, dar și ca „păstor de culori”: „le adun din văzduh, din ape, din vânt / de pe pământ, / după ploi de soare, de lună, din nori... / →

Interviu realizat de RODICA LĂZĂRESCU

Sunt păstor de culori, / în turme le adun, le păzesc cu sufletul, le hrănesc. / Ele îmi țin ochii, iubirile, poverile mi le duc...”

Într-o analiză a volumului „Jocul cu cercuri”, poetul Paul Gorban afirmă că eu sunt „o poetă a picturii”. Sunt mai mult: privesc poezia din interiorul picturii și pictura ca pe o poezie. Răspund astfel și întrebării dumneavoastră: „iubesc culoarea și sunt îndrăgostită de cuvânt”, ceea ce incumbă și „ceva diferentă”. Dacă pictura e o stare permanentă, stabilă existențial, a fi îndrăgostit înseamnă o stare de înminunare continuă.

„Aud gongul cum bate din roșu”

– „Dinspre peretele nordic / dintr-un tablou / se-aud sonore loviturile de cloț. Corbul...!” („Prometeu”). Cum e când „auzi” pictura?

– Pictura se aude și nu neapărat doar cu urechea. Aud gongul cum bate din roșu, aud cum cade zăpada în peisajele de iarnă ale lui Andreescu. Aud împușcătura din „Execuția” lui Goya, simt amenințarea ascunsă în violet și neliniștea din alb, aud cum cad frunzele.

Când tună și fulgeră de Sfântul Ilie, îmi vin în minte băătăliile navale ale lui Turner. Dar cel mai intens aud cloțul de fier (și îl și simt) al păsării „numărătoare de ani”. Există o muzicalitate a culorilor, precum și a poeziei, o reversibilitate, un joc subtil și fermecător între percepții. Ascultând „Tablouri dintr-o expoziție” de Mussorgski, văd tablourile, văd și simt anotimpurile din „Anotimpurile” lui Vivaldi.

Dacă am în vedere forța picturii (a artei, în general), mă gândesc îndată la o schiță de Margueritte Yourcenar, pe care o rezum pe scurt: un împărat chinez credea că lumea este frumoasă așa cum o vedea în tablourile lui Ali-san, pictorul Curții. Târziu, dezamăgit de realitate, împăratul l-a acuzat pe artist de minciună și l-a condamnat la moarte. Ali-san i-a cerut o favoare: înainte de a fi executat, să-i fie îngăduit să lase în urma sa un ultim tablou, anume un peisaj marin. A pictat valurile și o barcă. Acestea erau atât de adevărate, încât au inundat sala tronului. Când barca din tablou s-a apropiat mai mult, Ali-san a sărit în ea. Până să prindă oștenii să îl oprească, pictorul s-a îndepărtat vâslind către orizont...

„Mi-e teamă și pentru cuvinte, / să nu se prefacă a fi înțelese...”

– La rândul lor, lucrurile vă întreabă „ce culoare doresc să le dau”, deși nu dvs. alegeți culorile, dimpotrivă, notați într-o poezie: „culorile mă vor”, – „Se rotesc într-un vârtej / în juru-mi, / împărțiteasă / a câmpului alb” („Sunt vișin în alb”). Cum e când „vezi” poezia?

– Ca și în iubire. La pândă e teama, neliniștea de a nu pierde. Dar: „Pierd și lucruri de preț: / schițe, eboșe, idei. / Pentru culori mi-e teamă / să nu le pierd din putere, / de ele să nu mă / rățăcesc. / Clopot le-am pus / să le aud, / să le chem... / La dreapta mea stă roșu, marele sfetnic. / Când bate în gong culorile se adună pe pânză, / mă slujesc, mă preamăresc... // Mi-e teamă și pentru cuvinte, / să nu se prefacă a fi înțelese...”

Dintr-un trunchi comun s-au desprins artele, artisticul e chiar componenta fundamentală a spiritului uman și de aceea artele au și o influență tămăduitoare.

Un medic, Mihai Dragomirescu, a scris că „prin artă, orologiul uman se sincronizează cu orologiul universului.” Pentru câtimea din acest cerc magic, infinitezimală, dar existențială pentru mine, bună de plată sunt: „dar cu ce să plătesc? / Doar cu suflet tăiat la microtom în laborator? Felii într-atât de subțiri, încât, transparente, par nevăzute, / dar în felia translucidă / privită la microscop / celule din țesutul de

Maria Mănuță, „Posibila plecare”

Maria Mănuță, „Scut pentru Rembrandt”

suflet sunt vii. / Cu aura lor de inocență, nici ele nu știu cu ce am să iscălesc actul de plată... cu sânge... cu lumină?...”

– „Pentru mâine / gromovnicul îmi prezice / că nu mă împiedic / de pietrele fără istorie” („Printre pietre”). Ce altceva vă mai prezice „gromovnicul”? Cu alte cuvinte, ce planuri de viitor aveți?

– Planurile de viitor depind numai de sănătate, de unde vine și puterea de a le întocmi. Dar acestea, toate, sunt în puterea lui Dumnezeu.

– Deși ne-ați avertizat cândva că „Lucrurile nu le descos / nu le mai despice firul în patru / în paisprezece” („Regină în regatul secund”), vă mulțumesc pentru această..., cum să-i zic, nu „despicare a firului”, ci „luminare” a laturilor personalității dvs. și vă doresc multă sănătate, inspirație și putere de muncă.

OCHIUL CICLOPULUI

Maria Mănuță, „Cina cea de taină”

Starea prozei

FARMECUL MUZICII

În oaza aceea de verdeață nu era după amiază să nu mă aflu. Era un fel de refugiu acolo în spațiul acela ca o „gură de rai”, înconjurat de copacii înfioiați de frunze. Întins pe iarbă, inspiram balsamul muntelui și mă lăsam legănat în hamacul celor mai deosebite clipe. Aveam lângă mine chiar tranzistorul.

Și, camuflat prin întâmplare, după o tufă de zmeură, priveam împrejurimile. Erau câteva și pășteau la o aruncătură de băț. Nu reușisem să-mi dau seama dacă mă simțiseră sau nu. Dădusem drumul la radio încet și chiar mai tare. Ciutele, însă, continuau să adulmece cu boturile catifelate, pajiștea. Totuși, ceva mai târziu, au întins gâturile spre mine, rămânând nemișcate. Bănuiseră vreo primejdie? Atunci reacția lor ar fi fost alta. A trebuit să rotesc butonul

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, A. I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra

aparaturii mai tare pentru ca, fără nicio grabă, una după alta, blândește apariții să se facă nevăzute în împărăția lor.

CÂND REÎNFLORESC POMII

Ai lui, cei dragi, „plecaseră”. Mai întâi, tatăl i se stinse de bătrânețe. La un an, maică-sa înghițise sodă caustică. Frații, în căutare de lucru, luaseră calea străinătății. Iar el, cel mic ca vârstă, rămăsese în vara aceea între mioare, sus pe obcini, sub desfătarea ultimelor zile călduroase.

Dar știa bine că pe vale, casa părintească, de sub coama pădurii, era părăsită. Și când veni timpul, coborând cu oile, se uită lung în urmă, la ceea ce lăsase, nu fără o strângere de inimă. Acasă, de voie, de nevoie, cu palmele sale scortoase de la muls se deprinse cu fierăstrăul, ciocanul, cuiele sau cu toporul pentru a face, oarecum, față lucrului din gospodărie. Însă noaptea, prin vise, nu în puține asemenea situații, se întrevedea numai strigându-și oile, câinii albi și mișoși, învârtind cu linguroiul balmușul din ceanun, cu rotocoalele de caș și de urdă alături. Acasă, zilele îi treceau nesuferit de greu, de nesuportat. Astfel, după iarna lungă (să-i ajungă) reînflorirea pomilor îl readuse la stână pentru o altă vară și pentru atâtea până când i se vor întoarce frații...

NOAPTEA BRADULUI REGE

Trebuia să ajungă iarăși ACOLO, cu toate că mai avea acel junghi în spate după căzătura din iarna trecută. Să renunțe? Nu se poate... Și într-o seară geroasă, cu cerul înstelat și o lună palidă, luă unealta, lăsându-și nevasta cu palma la gură și pe al mic gângurind în leagăn. Zăpada scârțâia sub cizme, după urcușul mai mult pe brânci îi apăruse deodată semeț și solitar - ca o nălucire.

În acele momente, bărbatul parcă avusese o clipă de ezitare, dar stăpânindu-și fiorul, își dezbracă șuba și începuse să se cațere atras de înălțimea copacului. Se ținea cu nădejde de tulpina bradului rege reușind să-i ajungă aproape de vârf. Atunci înfipse lama toporului în el însă creanga i se rupse sub picioare...

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Șincan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu, Darie Ducan (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), M.N. Rusu (New York)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2014 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2014-0952